

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ we!park เพื่อกระบวนการพัฒนาต้นแบบผ่านการมีส่วนร่วมและ
สร้างคู่มือการออกแบบพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กที่มีคุณภาพและยั่งยืน

(ข้อตกลงเลขที่ 63-00-0067 รหัสโครงการ 63-00055)

ได้รับทุนสนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

Final Report

A study of small public green space development through participatory process

(Contact no 63-00-0067 Project code 63-00055)

This Project was supported by Thai Health Promotion Foundation (Thai Health)

September 2021

บทคัดย่อ

การพัฒนาเมืองที่มุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจและการขยายตัวของเมือง ทำให้กรุงเทพฯ เผชิญกับปัญหาเมืองมากมาย ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม การเพิ่มพื้นที่สาธารณะสีเขียวจึงเป็นเครื่องมือที่จะช่วยลดปัญหา และสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนเมืองได้ โดยต้องเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่มีคุณภาพและยั่งยืน ตอบโจทย์การใช้งานของทุกคนและสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ในเมือง

งานวิจัยชิ้นนี้จึงนำเสนอโมเดลการพัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพ ให้เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียว ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม โดยเน้นสร้างร่วมมือและแลกเปลี่ยนทรัพยากรจากภาคส่วนต่าง ๆ ในรูปแบบของความรู้ความสามารถ เงินทุน ไปจนถึงอำนาจและเครือข่าย เพื่อให้เกิดพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยมีกลยุทธ์ในการเพิ่มพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก เพื่อให้เกิดการกระจายตัวและสร้างการเข้าถึงได้มากกว่าภายใต้การใช้ทรัพยากรต้นทุนที่น้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับการพัฒนาพื้นที่สวนสาธารณะทั่วไป

นอกจากนี้ การขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะสีเขียวตามโมเดลของเล่มวิจัยนี้ ยังให้ความสำคัญกับการสร้างองค์ความรู้และการสื่อสาร เพื่อสร้างความพร้อมและความตระหนักรู้ให้คนเมือง ให้สามารถสร้างและขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะสีเขียวให้เกิดขึ้นในชุมชนของตนเองได้ในอนาคต

Abstract

Urban development that focuses on economic growth and urbanization in Bangkok forces the city to face many urban challenges socially, economically and environmentally. Integrating green public spaces into the city infrastructure is one possibility to tackle the issue and establish a good quality of life for the urban people. The new green public spaces must be sustainable and in good quality that can cater the needs of everyone and other living creatures in the city.

This research presents a development method for a potential area to become a green public space through participatory process between different sectors. By focusing on collaborating and exchanging resources from different organizations through sharing knowledge, fundings, and expanding networks to create the most efficient green public space. With the strategy of integrating green pocket parks into the city infrastructure to create a distribution and enhance accessibility more than just using less resources and minimizing cost compared to the general park development.

In addition, the development of green public spaces according to the model of this research, also focuses on the importance of knowledge building and communication to raise awareness of the urban people. To create and cultivate green public spaces in their own communities in the future.

กิตติกรรมประกาศ

โครงการนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน รัฐ ประชาสังคม สถาบันการศึกษา วิชาชีพ ผู้เชี่ยวชาญและเอกชน แต่ที่ขาดไม่ได้คือความร่วมมือจากชุมชนในพื้นที่นำร่องที่เอื้อเพื่อมิตรและน้ำใจ สนับสนุนและช่วยเหลือให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพที่สุด แม้ในสถานการณ์ที่ยากลำบาก

ขอขอบคุณการสนับสนุนจากกรุงเทพมหานคร สำนักสิ่งแวดล้อม และโครงการ Green Bangkok 2030 และเครือข่ายที่ได้ร่วมสนับสนุน อำนวยความสะดวกในกิจกรรมและการขับเคลื่อนในงานต่าง ๆ

ขอขอบคุณที่ปรึกษาด้านวิชาการและงานวิจัย อันได้รับอนุเคราะห์จาก รองศาสตราจารย์ นิลุลบล คล่องเวสสะ อีกทั้งอาจารย์ยังได้ช่วยสนับสนุนค่าที่ปรึกษาวิจัยเต็มจำนวนในการระดมทุนพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียว สวนวัดหัวลำโพง รุกขนิเวศน์ พื้นที่นำร่องของโครงการ we!park อีกด้วย

ขอขอบคุณ คณะทำงานหลักของ we!park ที่เป็นกำลังสำคัญโครงการ ครอบคลุมความเชี่ยวชาญหลากหลายมิติ บริษัท ฉมา จำกัด บริษัท มอร์ แอนด์ ฟาร์มเมอร์ จำกัด กลุ่มสนใจ ผศ. ปาณิทัต รัตนวิจิตร และ ผศ. สุปรียา หวังพัชรพล จากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

และสำคัญที่สุดสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่ทั้งสนับสนุนและให้ความกรุณา อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานและกิจกรรมอย่างดียิ่ง ที่ผ่านมาโดยตลอด และทำให้การพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กที่มีคุณภาพและยั่งยืน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เกิดขึ้นจริงในกรุงเทพฯ

We!park (we create park)

รายชื่อคณะทำงาน

1. รองศาสตราจารย์ นิลุบล คล่องเวสสะ	ที่ปรึกษางานวิจัย
2. ยศพล บุญสม	ผู้ร่วมก่อตั้งโครงการ และคณะผู้วิจัย
3. ภาสุร์ นิम्मล	ผู้ร่วมก่อตั้งโครงการ และคณะผู้วิจัย
4. ชาริต บรรเทิงจิตร	ผู้ร่วมก่อตั้งโครงการ และคณะผู้วิจัย
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปาณิทัต รัตนวิจิตร	คณะผู้วิจัย
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุปรียา หวังพัชรพล	คณะผู้วิจัย
7. ธีรวัดี สัตนันท์	คณะผู้วิจัย
8. กฤตยา งามกมลเลิศ	คณะผู้วิจัย
9. นักรบ สายเทพ	คณะผู้วิจัย
10. อรกมล นิละนนท์	คณะผู้วิจัย
11. อัดนา วสุวัฒน์นะ	คณะผู้วิจัย
12. ศรัณย์ ไม้ประเสริฐ	คณะผู้วิจัย
13. อาศิส เวศร์ภาดา	คณะผู้วิจัย

คำนำ

โครงการ we!park เพื่อกระบวนการพัฒนาต้นแบบผ่านการมีส่วนร่วมและสร้างคู่มือการออกแบบพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กที่มีคุณภาพและยั่งยืน (63-00055) จัดทำขึ้นเพื่อสร้างโมเดลของการขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กในเมือง โดยมุ่งเน้นด้านกายภาพ องค์ความรู้การสื่อสาร การสร้างเครือข่าย และการร่วมหาแนวทางการดูแลบริหารจัดการอย่างยั่งยืน ผ่านการวิจัยทดลองในพื้นที่นำร่อง 4 พื้นที่หลักในช่วงการดำเนินงานปี 2562 - 2564 ที่ผ่านมา แล้วนำองค์ความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติงาน การสืบค้นคว้า และการศึกษา มารวบรวมเป็นองค์ความรู้ ถ่ายทอดออกมาเป็นเล่มวิจัย เล่มคู่มือ คอนเทนต์ออนไลน์ และวิดีโอ ด้วยความตั้งใจที่จะสื่อสารและสร้างความตระหนักรู้ให้เกิดขึ้นแก่สังคม ผ่านช่องทางการสื่อสารและกิจกรรมทั้งออนไลน์และออฟไลน์ โดยได้ชักชวนภาคส่วนต่าง ๆ ได้ร่วมสร้างพื้นที่และองค์ความรู้สาธารณะที่สามารถต่อยอดและนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวในเมืองร่วมกันได้ในอนาคต

รายงานโครงการฉบับนี้จึงได้กล่าวถึงโมเดลและกระบวนการของพื้นที่กลาง we!park เพื่อเชื่อมโยงทรัพยากรต่าง ๆ ในการกระตุ้นให้เกิดพื้นที่สาธารณะสีเขียวในเมืองได้จริงทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยผู้จัดทำหวังว่ารายงานฉบับนี้จะให้ความรู้ และเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านทุก ๆ ท่าน

โครงการ we!park (we create park)

กันยายน 2564

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ	ก
Abstract.....	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
รายชื่อคณะทำงาน.....	ง
คำนำ.....	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง.....	ท
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของงานวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	2
1.3 ขอบเขตของงานวิจัย	2
1.4 นิยามคำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม.....	6
2.1 พื้นที่สาธารณะสีเขียว	6
2.2 พื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก	35
2.3 กระบวนการมีส่วนร่วม	50
2.4 การพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวในประเทศไทย ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม	60
2.5 กรณีศึกษากระบวนการขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะสีเขียว	69
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	85
3.1 ขั้นตอนและวิธีดำเนินการศึกษา	85
3.2 เครื่องมือที่ใช้	88

3.3	กลุ่มตัวอย่าง	91
3.4	แผนการดำเนินงานวิจัย	92
บทที่ 4	การศึกษาสถานการณ์พื้นที่สาธารณะสีเขียวในเมือง เพื่อค้นหาพื้นที่ต้นแบบ ..	96
4.1	ตัวชี้วัดที่ใช้ในการศึกษาสถานการณ์พื้นที่สาธารณะสีเขียว	97
4.2	กรอบการศึกษา	107
4.3	ผลการดำเนินงาน	107
บทที่ 5	แบบจำลองการขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะสีเขียวในเมือง	131
5.1	การสร้างแบบจำลองเพื่อขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กในเมือง	131
5.2	พื้นที่ศักยภาพและพื้นที่นำร่องเพื่อการทดลองการขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะสีเขียว	140
5.3	ข้อมูลพื้นที่นำร่อง	141
บทที่ 6	การทดลองกระบวนการในพื้นที่ต้นแบบ	143
6.1	พื้นที่ว่างซอยหน้าวัดหัวลำโพง เขตบางรัก	143
6.2	พื้นที่สวนป่าเอกรมัย เขตวัฒนา	177
6.3	พื้นที่ลานหน้าศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ เขตสัมพันธวงศ์ (ภายหลังเปลี่ยนเป็นพื้นที่สวนชุมชนโซภิฎัก)	196
6.4	พื้นที่ใต้ทางพิเศษคลองรัช ลานกีฬาแสงทิพย์ เขตวัฒนา	216
บทที่ 7	ข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการต้นแบบ	227
7.1	เจ้าของพื้นที่	227
7.2	ชุมชน	235
7.3	ภาคประชาสังคม	237
7.4	ภาควิชาชีพ	240
7.5	ภาคเอกชน	243
7.4	We!Park	246
7.5	สรุปความเกี่ยวข้องของผู้มีส่วนได้เสียในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียว	249
บทที่ 8	สรุปบทเรียน we!park กับการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก	253

8.1	ขั้นเตรียมความพร้อมโครงการ	253
8.2	ขั้นออกแบบอย่างมีส่วนร่วม	256
8.3	ขั้นก่อสร้าง	263
8.4	ขั้นบริหารจัดการ	266
	อ้างอิง	269

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 1 จำลองบรรยากาศงานออกแบบโครงการวัดบันดาลใจ	27
ภาพที่ 2 บรรยากาศงานออกแบบโครงการโครงการกีฬาพัฒนา 1 และโครงการกีฬาพัฒนา 2	28
ภาพที่ 3 การพัฒนาพื้นที่ในโครงการ welpark	29
ภาพที่ 4 โครงการอุทยานจุฬาฯ 100 ปี	30
ภาพที่ 5 โครงการอุทยานเรียนรู้ป้วย 100 ปี	31
ภาพที่ 6 บรรยากาศโครงการ พระปกเกล้าฯ สกายปาร์ค	32
ภาพที่ 7 แผนภาพแสดงพัฒนาการการเกิดพื้นที่สีเขียว	34
ภาพที่ 8 ขั้นตอนใดของการมีส่วนร่วม โดย Sherry Arnstein (1969)	51
ภาพที่ 9 บทบาทของชุมชนท้องถิ่นและคนภายนอกในแต่ละระดับของการมีส่วนร่วม	53
ภาพที่ 10 วิธีการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการตามทฤษฎีของ Mendelow (1991)	54
ภาพที่ 11 รูปแบบความสัมพันธ์ของระดับการมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนในโครงการโดยทั่วไป	58
ภาพที่ 12 รูปแบบความสัมพันธ์ของระดับการมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนของโครงการที่มีประสิทธิภาพ	59
ภาพที่ 13: บรรยากาศโครงการลานกีฬาพัฒนา 1	60
ภาพที่ 14: บรรยากาศโครงการลานกีฬาพัฒนา 2	65
ภาพที่ 15 เขตชั้นในกรุงเทพมหานคร	96
ภาพที่ 16 สมการคำนวณของตัวชี้วัดการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียว ด้วยขนาดพื้นที่	100
ภาพที่ 17 ภาพเปรียบเทียบวิธีการวิเคราะห์การเข้าถึงพื้นที่ด้วยระยะรัศมี (offset) และระยะเส้นทาง (Isochrone) ตัวอย่างสวนเบญจสิริ วิเคราะห์ระยะเส้นทางด้วยบริการ openrouteservice	101
ภาพที่ 18 สมการคำนวณของตัวชี้วัดพื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อประชากร	104

ภาพที่ 19 สมการคำนวณของตัวชี้วัดพื้นที่ร่มไม้ในเมือง	106
ภาพที่ 20 เปรียบเทียบสถานการณ์พื้นที่สาธารณะสีเขียวบนฐานตัวชี้วัดและประเภทพื้นที่ตาม นิยามเดียวกันระหว่างเขตชั้นในกรุงเทพมหานคร ภาคกลางประเทศสิงคโปร์ และเมืองซานฟ รานซิสโก ประเทศสหรัฐอเมริกา	109
ภาพที่ 21 ร้อยละการเข้าถึงเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวในระยะรัศมี 400 เมตรของเขตชั้นใน กรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2564 (เป้าหมายร้อยละ 100)	112
ภาพที่ 22 พื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อประชากรของเขตชั้นในกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2564 (เส้น อ้างอิงเป้าหมาย 10 ตร.ม./คน และขนาดพื้นที่ที่ต้องเพิ่ม)	113
ภาพที่ 23 ร้อยละพื้นที่ร่มไม้ของเขตชั้นในกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2559 (เส้นอ้างอิงเป้าหมาย ร้อยละ 30 และจำนวนต้นไม้ที่ต้องปลูก)	113
ภาพที่ 24 แผนที่ภาพถ่ายดาวเทียมจังหวัดกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2563	114
ภาพที่ 25 พื้นที่ร่มไม้กรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2559	114
ภาพที่ 26 การเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่สาธารณะเข้าถึงได้ และการเข้าถึงพื้นที่โอกาสใน ระยะรัศมี 400 เมตร กรุงเทพมหานคร	115
ภาพที่ 27 การเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวทั้งหมด และการเข้าถึงพื้นที่โอกาสในระยะรัศมี 400 เมตร กรุงเทพมหานคร	115
ภาพที่ 28 ตัวอย่างการจำลองพื้นที่โอกาส ด้วยพื้นที่แต่ละตำแหน่งขนาด 22,000 ตร.ม. (ใกล้เคียงลานกีฬาพัฒนา 2)	117
ภาพที่ 29 ตารางผลจำลองพื้นที่โอกาสที่จะทำให้เขตชั้นในมีการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวใน ระยะรัศมี 400 เมตร ร้อยละ 100 และความสัมพันธ์กับขนาดพื้นที่ (พื้นที่สีเขียวต่อประชากร)	118
ภาพที่ 30 สวนพิพิธภัณฑสถานชาวบางกอก เขตบางรัก	120
ภาพที่ 31 สวนห้องสมุด เนียลสัน เฮล์ เขตบางรัก	120
ภาพที่ 32 สวนกุโบร์ มิสยิดฮารูน เขตบางรัก	120
ภาพที่ 33 สวนห้างสรรพสินค้า Iconsiam เขตคลองสาน (ในระยะ 400 เมตรจากเขตบางรัก)	120
ภาพที่ 34 สวนหย่อมเปิดโล่ง ในพื้นที่โครงการอสังหาริมทรัพย์เอกชน เขตวัฒนา	121

ภาพที่ 35 สวนในพื้นที่ ซุปเปอร์เซ็นเตอร์ J Avenue เขตวัฒนา	121
ภาพที่ 36 สวนคอนโดมิเนียม Noble Remix เขตคลองเตย (ในระยะ 400 เมตรจากเขตวัฒนา)	121
ภาพที่ 37 สวนดาดฟ้าศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ เขตบางรัก	122
ภาพที่ 38 สวนดาดฟ้าอาคาร Modern Town เขตวัฒนา	122
ภาพที่ 39 แผนที่โอกาสการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวในพื้นที่เขตนาร่อง	126
ภาพที่ 40 ภาพพื้นที่นาร่องและการเข้าถึงพื้นที่นาร่องในระยะรัศมี 400 เมตร	129
ภาพที่ 41 แนวคิดแทรกพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กเข้าไปในเขตเมือง	132
ภาพที่ 42 ขนาดพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก	132
ภาพที่ 43 โครงข่ายเพื่อการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวอย่างมีส่วนร่วม	133
ภาพที่ 44 กระบวนการดำเนินงานหลัก	135
ภาพที่ 45 รูปแบบพื้นที่ศักยภาพที่สามารถพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กในรูปแบบต่าง ๆ	137
ภาพที่ 46 ขั้นตอนพัฒนาพื้นที่ศักยภาพ	137
ภาพที่ 47 ผังบริเวณและพื้นที่โดยรอบพื้นที่โครงการพื้นที่ว่างชอยหน้าวัดหัวลำโพง	143
ภาพที่ 48 ผังแสดงลักษณะการใช้ที่ดินโดยรอบพื้นที่ว่างรอกการพัฒนา	144
ภาพที่ 49 ผังแสดงเส้นทางการเข้าถึงและรูปแบบการสัญจรบริเวณพื้นที่ว่างชอยหน้าวัดหัวลำโพง	145
ภาพที่ 50 ผังแสดงโครงข่ายพื้นที่สีเขียวบริเวณโดยรอบพื้นที่ว่างชอยหน้าวัดหัวลำโพง	146
ภาพที่ 51 ผังแสดงจุดสังเกต (landmark) โดยรอบพื้นที่โครงการ	147
ภาพที่ 52 กิจกรรมเชิงปฏิบัติการร่วมกับนิสิตชั้นปีที่ 4 ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	154
ภาพที่ 53 กระบวนการมีส่วนร่วมครั้งที่ 1: ชุมชน และคนในพื้นที่	157
ภาพที่ 54 ผังที่ได้จากกระบวนการ	159
ภาพที่ 55 ภาพตัวอย่างที่ถูกเลือก	159

ภาพที่ 56	ผังที่ได้จากกระบวนการ	160
ภาพที่ 57	ภาพตัวอย่างที่ถูกเลือก	160
ภาพที่ 58	ผังที่ได้จากการทำกระบวนการ	161
ภาพที่ 59	ภาพตัวอย่างที่ถูกเลือก	162
ภาพที่ 60	ผังที่ได้จากการทำกระบวนการ	162
ภาพที่ 61	ภาพตัวอย่างที่ถูกเลือก	163
ภาพที่ 62	ผู้ออกแบบนำเสนอแบบร่างครั้งที่ 1	163
ภาพที่ 63	บอร์ดคะแนนจากกระบวนการมีส่วนร่วม	165
ภาพที่ 64	การจัดกิจกรรมกระตุ้นและทดสอบพื้นที่ (mock-up park)	166
ภาพที่ 65	กิจกรรมการนำเสนอแบบครั้งที่ 2 (Public Walk)	169
ภาพที่ 66	แนวคิดการออกแบบขั้นสุดท้าย	175
ภาพที่ 67	บรรยากาศพื้นที่โครงการหลังการก่อสร้างเสร็จ	176
ภาพที่ 68	ผังบริเวณและพื้นที่โดยรอบพื้นที่โครงการสวนป่าเอกมัย	177
ภาพที่ 69	ผังแสดงลักษณะการใช้ที่ดินโดยรอบพื้นที่วางรอกการพัฒนา	178
ภาพที่ 70	การเข้าถึงและรูปแบบการสัญจรบริเวณพื้นที่วางชอยหน้าวัดหัวลำโพง	180
ภาพที่ 71	ผังแสดงโครงข่ายพื้นที่สีเขียวบริเวณโดยรอบพื้นที่สวนป่าเอกมัย	181
ภาพที่ 72	ผังแสดงจุดสังเกต (landmark) โดยรอบพื้นที่โครงการ	182
ภาพที่ 73	แนวคิดการออกแบบ	194
ภาพที่ 74	ผังงานออกแบบ	195
ภาพที่ 75	ผังบริเวณและพื้นที่โดยรอบพื้นที่โครงการสวนป่าเอกมัย	196
ภาพที่ 76	ผังการใช้ที่ดินในบริเวณพื้นที่ศึกษา	197
ภาพที่ 77	ผังแสดงการคมนาคมและการเข้าถึงพื้นที่	198
ภาพที่ 78	ผังแสดงโครงข่ายพื้นที่สีเขียวบริเวณรอบพื้นที่ศึกษา	198
ภาพที่ 79	กิจกรรมเชิงปฏิบัติการและกระบวนการมีส่วนร่วมในพื้นที่สวนชุมชนโชฎึก	209
ภาพที่ 80	ผังและทัศนียภาพงานออกแบบพื้นที่ลานหน้าศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้	214

ภาพที่ 81	ผังและทัศนียภาพงานออกแบบพื้นที่สวนชุมชนโชฎ๊ก	215
ภาพที่ 82	ภาพบรรยากาศพื้นที่โครงการ	216
ภาพที่ 83	ผังตำแหน่งพื้นที่โครงการ	216
ภาพที่ 84	ผังแสดงลักษณะการใช้ที่ดินโดยรอบพื้นที่ว่างรอการพัฒนา	218
ภาพที่ 85	ผังแสดงลักษณะการใช้ที่ดินโดยรอบพื้นที่ว่างรอการพัฒนา	219
ภาพที่ 86	ผังแสดงโครงข่ายพื้นที่สีเขียวบริเวณโดยรอบพื้นที่ว่าง	220
ภาพที่ 87	ผังแสดงจุดสังเกต (landmark) โดยรอบพื้นที่โครงการ	221
ภาพที่ 88	แผนการจัดกิจกรรมกระตุ้นพื้นที่	225
ภาพที่ 89	งานออกแบบพื้นที่โครงการในอนาคต	226

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ 1 ตารางสรุปนิยาม	10
ตารางที่ 2 สรุปกรณีศึกษาการขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะสีเขียวจากภาครัฐ	75
ตารางที่ 3 สรุปกรณีศึกษาการขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะสีเขียวจากภาคประชาสังคม	83
ตารางที่ 4 ตารางการดำเนินงานวิจัย	94
ตารางที่ 5 แผนผังแสดงกระบวนการวิจัย	95
ตารางที่ 6 ตารางสรุปกรณีศึกษาตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียว	100
ตารางที่ 7 สรุปกรณีศึกษาตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อประชากร	103
ตารางที่ 8 ตารางสรุปกรณีศึกษาตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ร่มไม้ต่อพื้นที่เมือง	106
ตารางที่ 9 ตารางสรุปสถานการณ์พื้นที่สาธารณะสีเขียวตามตัวชี้วัด พื้นที่กรุงเทพมหานคร	112
ตารางที่ 10 ตารางสรุปสถานการณ์และโอกาสการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวในพื้นที่เขตนาร่อง	125
ตารางที่ 11 ตารางสถานการณ์พื้นที่สาธารณะสีเขียวตามตัวชี้วัด เขตที่ตั้งพื้นที่นาร่อง (เขตบางรัก เขตสัมพันธวงศ์ และเขตวัฒนา)	128
ตารางที่ 12 ตารางผลกระทบเชิงบวกตามตัวชี้วัดพื้นที่สาธารณะสีเขียว ของพื้นที่นาร่องต่อเขตที่ตั้ง	130
ตารางที่ 13 รายละเอียดและระยะเวลาในการดำเนินการ	150
ตารางที่ 14 ตารางกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ	155
ตารางที่ 15 รายการเปิดระดมทุนพื้นที่สาธารณะสีเขียวซอยหน้าวัดหัวลำโพง	172
ตารางที่ 16 การลงพื้นที่สำรวจชุมชน	201
ตารางที่ 17 กิจกรรมเชิงปฏิบัติการ	207
ตารางที่ 18 ตารางกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ	210
ตารางที่ 19 สรุประดับความสำคัญของการมีส่วนร่วมของแต่ละผู้มีส่วนได้เสีย	252

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของงานวิจัย

กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงที่มีประชากรมากที่สุดของประเทศไทยและมีการขยายตัวของประชากรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการพัฒนาเมืองที่ผ่านมากลับมุ่งเน้นในมิติด้านการเพิ่มพื้นที่พักอาศัยให้เพียงพอเพียงต่อประชากรและการตัดถนนเพื่อการคมนาคมเพียงเท่านั้น จึงส่งผลให้เขตเมืองชั้นในมีความหนาแน่นและมีแนวโน้มที่ประชากรจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง พื้นที่ในเมืองบางส่วนถูกตัดขาดหรือบดบัง เกิดเป็นพื้นที่เศษเหลือจากการพัฒนา และพื้นที่รกร้างไม่ได้เกิดประโยชน์ใช้งาน ผลลัพธ์ดังกล่าวนี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในเมือง เช่น ปัญหาด้านสังคม ปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาด้านมลภาวะ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

การพัฒนาเมืองด้วยการเพิ่มพื้นที่สาธารณะสีเขียว จึงเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยบรรเทาปัญหา และช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้คนในเมือง ด้วยการเป็นพื้นที่สำหรับพักผ่อน พื้นที่สุขภาพทางกายและจิตใจของคนเมือง เป็นพื้นที่ที่ช่วยในการดูดซับมลภาวะในอากาศ ก๊าซพิษฝุ่นควัน ช่วยลดอุณหภูมิจากปรากฏการณ์เกาะความร้อนเมือง (Urban Heat island) ช่วยชะลอน้ำฝนและเพิ่มพื้นผิวดูดซับน้ำผิวดิน รวมถึงยังช่วยเพิ่มความหลากหลายทางระบบนิเวศภายในเมืองอีกด้วย

ปัจจุบัน การพัฒนาเมืองด้วยพื้นที่สาธารณะสีเขียวถูกหยิบยกให้เป็นนโยบายและข้อเสนอจากองค์การทั้งในไทยและต่างประเทศมากมาย เช่น องค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ที่ส่งเสริมการเพิ่มพื้นที่สีเขียวและพื้นที่สาธารณะสีเขียวในเมืองให้เป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) และ องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) ที่มีเป้าหมายการเพิ่มพื้นที่สุขภาพและสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีโดยมุ่งเน้นด้านการเพิ่มปริมาณและโอกาสในการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวอย่างทั่วถึง รวมถึงนโยบายของสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ (สช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาพของคนไทย ผ่านการพัฒนาพื้นที่สุขภาพหรือพื้นที่สาธารณะสีเขียว

แต่การเพิ่มจำนวนพื้นที่สาธารณะสีเขียวนั้น ไม่ได้เป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จในการพัฒนาเมืองได้เสมอไป หากพื้นที่เหล่านั้นเป็นพื้นที่ที่ไม่ได้คุณภาพ ขาดการใช้งาน หรือขาดการดูแล จนถูกทิ้งร้างให้เป็นพื้นที่จุดบอดของเมืองที่มีความเสี่ยงเป็นแหล่งมั่วสุมและแหล่งอาชญากรรม ในที่สุด สาเหตุหลักของปัญหานี้เกิดจากกระบวนการพัฒนาที่ไม่ได้ประสิทธิภาพและไม่ยั่งยืน

จากปัญหา ความท้าทายของเมือง และนโยบายการเพิ่มพื้นที่สาธารณะสีเขียวในกรุงเทพฯ ข้างต้น we!park จึงเล็งเห็นโอกาสจากการนำพื้นที่ว่างภายในเมืองที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์มาพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก (Pocket Park) ที่มีขนาดพื้นที่ระหว่าง 80 - 3,200 ตร.ม. (ไม่เกิน 2 ไร่) เพิ่มโอกาสการเข้าถึงของพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่กระจายตัวได้มากกว่าพื้นที่ขนาดใหญ่ มีข้อกำหนดของพื้นที่ให้สามารถเข้าถึงได้อย่างสาธารณะ และผ่านกระบวนการการออกแบบอย่างมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่มีคุณภาพและยั่งยืน

we!park ดำเนินการเป็นตัวกลางในการเชื่อมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวในเมือง ให้ได้มีพื้นที่กลางสำหรับการร่วมกันผลักดันพื้นที่กายภาพให้เกิดขึ้นจริงได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ควบคู่ไปกับการรวบรวมองค์ความรู้และถอดบทเรียนของการดำเนินงาน จึงได้จัดทำงานวิจัยชิ้นนี้ขึ้น เพื่อเป็นการทดลองกระบวนการการพัฒนาพื้นที่ว่างให้เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่มีคุณภาพและยั่งยืน ผ่านการปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ต้นแบบ และทำการศึกษา ถอดบทเรียน เพื่อสร้างเป็นชุดองค์ความรู้สำหรับเผยแพร่สู่สาธารณะในด้านการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กในเมืองต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาพื้นที่ว่างที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์หรือใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ ให้กลายเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม

1.2.2 เพื่อศึกษากลไกการขับเคลื่อนในพื้นที่ต้นแบบจริง แล้วนำไปถอดบทเรียนสำหรับเก็บเป็นข้อมูล ประเมินผลการดำเนินงาน และสร้างเป็นข้อเสนอด้านการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กในเมืองสู่สาธารณะ

1.3 ขอบเขตของงานวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก ผ่านกระบวนการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวอย่างมีส่วนร่วม โดยเริ่มต้นจากการศึกษารรณกรรม

และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ชุดองค์ความรู้และสร้างความเข้าใจ รวมถึงการศึกษาและติดตามสถานการณ์ของพื้นที่สาธารณะสีเขียวปัจจุบันในระดับเมือง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ นอกจากนี้ยังรวมถึงการศึกษารูปแบบ กลไก กระบวนการการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวจากการปฏิบัติการในพื้นที่ต้นแบบจริง เพื่อนำมาถอดบทเรียน และศึกษาเปรียบเทียบส่วนต่างและพัฒนาต่อยอดกลไก กระบวนการทำงานของโครงการในอนาคต

1.3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

งานวิจัยชิ้นนี้ทำการศึกษาพื้นที่กรุงเทพมหานครเขตชั้นในที่มีความหนาแน่นของการใช้งานพื้นที่เชิงกายภาพและประชากร โดยมีเกณฑ์ในการประเมินพื้นที่เบื้องต้น กล่าวคือ 1) ขนาดพื้นที่ระหว่าง 80 – 3,200 ตร.ม. (ไม่เกิน 2 ไร่) อ้างอิงจากเกณฑ์การแบ่งประเภทสวนสาธารณะของกรุงเทพฯ 2) พื้นที่อยู่ในเขตกรุงเทพฯ ชั้นในที่มีความหนาแน่นของประชากรและการใช้งาน รวมถึงการอยู่ในเขตที่พักอาศัย 3) มีความแตกต่างของกายภาพพื้นที่ เช่น บนพื้นดิน บนโครงสร้าง พื้นที่ใต้โครงสร้าง พื้นที่ริมแม่น้ำลำคลอง เป็นต้น

จากเกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่เพื่อศึกษา ได้ผลลัพธ์เป็นพื้นที่ 4 แห่งดังนี้

1) พื้นที่ว่างชอยหน้าวัดหัวลำโพง เขตบางรัก เป็นพื้นที่ว่างรอการพัฒนา ที่เอกชนมอบให้รัฐพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียว ตั้งอยู่บริเวณชุมชนที่อยู่อาศัย มีอาณาบริเวณโดยรอบเป็นที่พักอาศัย วัด โรงเรียน อาคารสำนักงาน โรงแรม และห้างสรรพสินค้า

2) พื้นที่สวนป่าเอกรมัย เขตวัฒนา เป็นพื้นที่ที่สำนักงานเขตวัฒนาเป็นผู้ทำสัญญาเช่าการทางพิเศษแห่งประเทศไทย ใช้งานเป็นพื้นที่อนุบาลต้นไม้ ที่ทำการของเจ้าหน้าที่ฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะ และเป็นพื้นที่สวนสาธารณะแต่ขาดการใช้งาน ซึ่งโดยกายภาพแล้วพื้นที่นี้เป็นพื้นที่เศษเหลือจากการพัฒนาถนนตัดคลองแสนแสบ และมีถนนยกระดับพาดผ่านกลางพื้นที่และล้อมรอบตัวพื้นที่ทั้ง 3 ด้าน อยู่ท่ามกลางย่านพาณิชย์กรรม โดยมีอาณาบริเวณเป็นที่พักอาศัยเป็นส่วนใหญ่

3) พื้นที่ลานหน้าศูนย์การค้าริเวอร์ไซด์ เขตสัมพันธวงศ์ เป็นพื้นที่บนโครงสร้างปากคลองผดุงกรุงเกษมที่เอกชนขออนุญาตก่อสร้างเพื่อเป็นพื้นที่ทางเข้าอาคารและเป็นพื้นที่ทางเชื่อมต่อการสัญจรท่าเรือ เป็นพื้นที่ลานสาธารณะที่เชื่อมต่อกับเขตเศรษฐกิจสร้างสรรค์บางรักและเกาะเมืองรัตนโกสินทร์ มีอาณาบริเวณเป็นชุมชน การค้า และอาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่

4) พื้นที่ใต้ทางพิเศษฉลองรัช ต่อเนื่องลานกีฬาแสงทิพย์ เขตวัฒนา เป็นพื้นที่สำนักงานเขตวัฒนาทำสัญญาเช่าจากการทางพิเศษแห่งประเทศไทย เพื่อใช้เป็นพื้นที่ลานกีฬา

และพื้นที่สาธารณะ โดยเป็นพื้นที่ใต้โครงสร้างที่อยู่ในเขตชุมชนพักอาศัยเดิม และย่านชุมชนรูปแบบคอนโดที่เริ่มเติบโตอย่างต่อเนื่อง

1.4 นิยามคำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

1.4.1 พื้นที่สาธารณะสีเขียว

หมายถึง พื้นที่เปิดโล่งทางกายภาพที่มีคุณสมบัติของความเป็นพื้นที่สาธารณะ และเป็นพื้นที่สีเขียว โดยสามารถเข้าถึงและทำกิจกรรมในพื้นที่ได้อย่างเท่าเทียมในทุกชนชั้นสังคม สามารถมีสิทธิในการเรียกร้องและใช้ทรัพยากรในพื้นที่ และสิทธิในการเรียกร้องเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงพื้นที่ โดยพื้นที่สาธารณะสีเขียวเป็นพื้นที่ที่สร้างประโยชน์ต่อการพักผ่อนหย่อนใจ เสริมสร้างคุณภาพชีวิต สุขภาวะทางกายและใจของคนเมือง สร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้สังคม และฟื้นฟูรักษาระบบนิเวศทางธรรมชาติให้สอดคล้องกับระบบนิเวศของเมือง

1.4.2 กิจกรรมเชิงปฏิบัติการ

หมายถึง กิจกรรมที่รวมคนเข้ามาเพื่อสร้างการถกเถียง ฝึกฝนการทำงาน และเป็นเครื่องมือหนึ่งในการทบทวนเพื่อหาความคิดใหม่ โดยมีองค์ประกอบหลักคือ หัวข้อของกิจกรรม ผู้เข้าร่วมกิจกรรม และกิจกรรม

1.4.3 กระบวนการมีส่วนร่วม

เป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิดซึ่งเป็นการสื่อสารสองทางระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชน หรือองค์กร ในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรม ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งการมีส่วนร่วมจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมการดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกันของกลุ่มและเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มด้วย

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ได้งานวิจัยด้านการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในพื้นที่ปฏิบัติจริง ที่สามารถถอดบทเรียนและสรุปเป็นชุดองค์ความรู้สำหรับเผยแพร่สู่สาธารณะ

1.5.2 ได้ทดสอบรูปแบบกลไกใหม่ในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียว หรือพื้นที่ว่างในเมืองให้เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวอย่างมีส่วนร่วม เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาเมืองอย่างบูรณาการทั้งด้านศาสตร์การพัฒนาและความร่วมมือของทุกภาคส่วน

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

2.1 พื้นที่สาธารณะสีเขียว

พื้นที่สาธารณะสีเขียว (Green Public Space) ถือเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญของเมืองที่สร้างคุณค่าในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยมีการกล่าวถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวในบทบาทของการเป็นโครงสร้างพื้นฐานสีเขียว (green infrastructure) และเครื่องมือหลักในการพัฒนาเมือง ที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต และสร้างความเสมอภาคในสังคม เป็นเครื่องมือที่ช่วยลดชั้นมลภาวะในอากาศ ก๊าซพิษ ฝุ่นควัน ช่วยลดอุณหภูมิจากปรากฏการณ์เกาะความร้อนเมือง (Urban Heat island) ช่วยชะลอน้ำฝนและเพิ่มพื้นผิวดูดซับน้ำผิวดิน รวมถึงยังช่วยเพิ่มความหลากหลายทางระบบนิเวศภายในเมืองอีกด้วย (Austin, 2014; World Health Organization, 2017)

การทำความเข้าใจในความหมายและคุณค่าของพื้นที่สาธารณะสีเขียวจึงเป็นกระบวนการพื้นฐานของการศึกษาในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อไป

2.1.1 นิยามและความหมาย

พื้นที่สาธารณะสีเขียว เป็นคำจำกัดความใหม่ ที่คณะวิจัยได้นำเอาความหมายของ “พื้นที่สาธารณะ” และ “พื้นที่สีเขียว” มาผนวกรวมกัน ซึ่งในเล่มวิจัยนี้จะหมายถึง พื้นที่เปิดโล่งทางกายภาพที่มีคุณสมบัติของความเป็นพื้นที่สาธารณะ และเป็นพื้นที่สีเขียว โดยสามารถเข้าถึงและทำกิจกรรมในพื้นที่ได้อย่างเท่าเทียมในทุกชนชั้นสังคม ใช้กฎเกณฑ์ข้อบังคับเดียวกัน โดยไม่มีผู้ใดได้สิทธิพิเศษ ทุกคนในสังคมมีสิทธิในการเป็นเจ้าของพื้นที่ สิทธิในการเรียกร้อง และใช้ทรัพยากรในพื้นที่ และสิทธิในการเรียกร้องเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงพื้นที่ โดยพื้นที่สาธารณะสีเขียวเป็นพื้นที่ที่สร้างประโยชน์ต่อการพักผ่อนหย่อนใจ เสริมสร้างคุณภาพชีวิต สุขภาวะทางกายและใจของคนเมือง สร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้สังคม และฟื้นฟูรักษาระบบนิเวศทางธรรมชาติให้สอดคล้องกับระบบนิเวศของเมือง

การให้คำจำกัดความของพื้นที่สาธารณะสีเขียวจำเป็นต้องศึกษาลักษณะและความหมายของคำนิยามจากคำว่า “พื้นที่สาธารณะ” และ “พื้นที่สีเขียว” อันเป็นองค์ประกอบหลัก รวมไปถึงการศึกษานิยามของคำว่า “สวนสาธารณะ” ที่มีลักษณะและการใช้งานใกล้เคียงกับพื้นที่สาธารณะสีเขียว เพื่อสร้างความเข้าใจอย่างชัดเจน อันจะนำไปสู่การสรุปคำนิยามของ

พื้นที่สาธารณะสีเขียว ที่โครงการ we!park (We create Park) จะนำมาใช้เป็นหลักในการขับเคลื่อนพื้นที่กายภาพของโครงการต่อไป

1) พื้นที่สาธารณะ (Public space)

พื้นที่สาธารณะถูกนิยามและให้ความหมายจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาเมืองและสิ่งแวดล้อมมากมาย ซึ่งมีทั้งความหมายที่ใกล้เคียงและแตกต่างกันออกไป โดยรวมนั้นจะให้นิยามในทางกายภาพที่คล้ายคลึงกันนั่นคือ การเป็นพื้นที่ที่เปิดรับต่อสาธารณะในการเข้าถึงและใช้งานพื้นที่ได้อย่างเท่าเทียม ซึ่งอาจเป็นพื้นที่ที่อยู่ในการดูแลของภาครัฐ หรือใช้ระบบตัวแทน หรือองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวของเอกชนก็ได้ แต่จุดประสงค์ของพื้นที่คือต้องคำนึงเพื่อประโยชน์ของสาธารณะเป็นสำคัญ

มีการให้คำนิยามของพื้นที่สาธารณะโดยโครงการตั้งถิ่นฐานมนุษย์แห่งสหประชาชาติ (UN-Habitat, Mitchell, & Staeheli, 2018) ที่ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า พื้นที่สาธารณะ คือ พื้นที่ที่ครอบครองและใช้งานโดยสาธารณะ สามารถเข้าถึงและใช้งานได้อย่างอิสระโดยไม่มีแรงจูงใจด้านผลประโยชน์ ซึ่งมีการแบ่งลักษณะของพื้นที่สาธารณะออกเป็น 4 ประเภทคือ 1) ถนน (streets) 2) พื้นที่สาธารณะแบบเปิดโล่ง (open public spaces) 3) สิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ (public facilities) และ 4) พื้นที่ธุรกิจที่เป็นสาธารณะ (markets)

องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ ยูเนสโก (UNESCO, 2017) ได้ให้นิยามของพื้นที่สาธารณะไว้ว่าเป็นพื้นที่ หรือสถานที่ที่เปิดโล่ง และสามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม โดยไม่มีข้อจำกัดทางเพศ เชื้อชาติ สัญชาติ อายุ หรือระดับชั้นทางสังคม พื้นที่รวมตัวทางสังคมนี้หมายรวมถึง ลานสาธารณะกลางเมือง (plaza) พื้นที่เปิดโล่งในเมือง (square) และสวนสาธารณะ และรวมไปถึงพื้นที่เชื่อมต่อต่าง ๆ เช่น ทางเดินเท้า ถนน

นอกจากนี้ UN-Habitat ได้ให้นิยามในรายงานการกำหนดเครื่องมือชี้วัดความเจริญของเมือง หรือ City Prosperity Initiative (CPI) หมวดตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต (Quality of Life Index) ข้อ 4 พื้นที่สาธารณะ ไว้ว่า พื้นที่สาธารณะ (public space) หมายถึง พื้นที่เปิดโล่งที่สาธารณะสามารถเข้าถึงได้อย่างอิสระ เพื่อเป็นพื้นที่สำหรับปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และสร้างสภาพแวดล้อมและอากาศที่มีคุณภาพ โดยไม่จำกัดเฉพาะพื้นที่สีเขียว (UN-Habitat, 2016)

สำหรับในประเทศไทย คณะวิจัยได้ทำการสืบค้นข้อมูลจากหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องในด้านการพัฒนาพื้นที่เมือง แต่ไม่พบคำจำกัดความที่ชัดเจน แต่หากยึดตามความหมายของพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554) นั้น คำว่า “พื้นที่” หมายถึง ขนาด

ของผิวพื้น อาณาบริเวณ และลักษณะของพื้นดิน และคำว่า “สาธารณะ” หมายถึง เพื่อประชาชนทั่วไป จึงอาจสรุปเป็นความหมายได้ว่า พื้นที่สาธารณะในความหมายของประเทศไทย คือ อาณาบริเวณเพื่อประชาชนทั่วไป

2) พื้นที่สีเขียว (Green Space)

พื้นที่สีเขียว หมายถึงพื้นที่ดินทั้งหมดหรือมีส่วนใดส่วนหนึ่งของพื้นที่ที่ถูกปกคลุมด้วยพืชพรรณ อาจเป็นพื้นที่สาธารณะหรือเอกชนก็ได้ มีประเภทการใช้งานหรือบริบทต่อเมือง และระบบนิเวศที่แตกต่างกันตามศักยภาพและสภาพพลวัตของพื้นที่นั้นๆ โดยสำนักงานปกป้องสิ่งแวดล้อมสหรัฐ (United States Environmental Protection Agency | US EPA) ได้ให้ความหมายของพื้นที่สีเขียวไว้ว่า เป็นพื้นดินที่ถูกปกคลุมด้วย หญ้า ต้นไม้ ไม้พุ่ม หรือพืชพรรณอื่นๆ อาจปกคลุมทั้งหมดหรือเพียงแค่บางส่วนก็ได้ โดยพื้นที่สีเขียวหมายรวมถึง สวนสาธารณะ สวนชุมชน และพื้นที่สุสาน (US EPA, 2017)

จากรายงานการจัดทำมาตรฐานพื้นที่สีเขียวในเมืองและชนิดพรรณไม้ที่เหมาะสมกับพื้นที่สีเขียว ภายใต้โครงการพัฒนาเมืองและชุมชนเพื่อมุ่งสู่สังคมคาร์บอนต่ำ ปีงบประมาณ 2557 เสนอต่อสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ได้ให้คำจำกัดความของพื้นที่สีเขียวไว้ หมายถึง พื้นที่กลางแจ้ง และกึ่งกลางแจ้งที่มีขอบเขตที่ดินทั้งหมด หรือบางส่วนปกคลุมด้วยพรรณพืชบนดินที่ซึมน้ำได้หรืออาจมีสิ่งก่อสร้างอยู่ด้วย ทั้งในพื้นที่สีเขียวในเขตเมืองและนอกเขตเมือง อาจเป็นพื้นที่สาธารณะหรือเอกชนที่สาธารณชนสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ ประกอบด้วยพื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการและความงามทางภูมิทัศน์ พื้นที่อรรถประโยชน์ เช่น พื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่สาธารณูปการ พื้นที่แนวกันชน พื้นที่สีเขียวในสถาบันต่างๆ พื้นที่ธรรมชาติและกึ่งธรรมชาติอันเป็นที่อยู่ของสิ่งมีชีวิต ได้แก่ พื้นที่ป่าไม้ พื้นที่ชุ่มน้ำ รวมถึงพื้นที่ชายหาด พื้นที่ริมน้ำ พื้นที่ที่เป็นริ้วยาวตามแนวเส้นทางคมนาคม ทางบก ทางน้ำ และแนวสาธารณูปการต่างๆ หรือพื้นที่อื่นๆ เช่น พื้นที่สีเขียวที่ปล่อยกรัง พื้นที่สีเขียวที่ถูกครอบงำสภาพธรรมชาติ และพื้นที่สีเขียวที่มีการใช้ประโยชน์ผสมผสานกัน นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงพื้นที่สีเขียวที่อยู่ในบริบทเมือง หรือพื้นที่สีเขียวในเมือง (city/urban green space) ซึ่งในทางนิเวศวิทยาและภูมิสถาปัตย์ ได้ให้คำจำกัดความของพื้นที่สีเขียวที่อยู่ในเมืองว่า หมายถึง พื้นที่โล่งในเขตชุมชน (เทศบาล) ซึ่งมีพืชพันธุ์เป็นองค์ประกอบหลัก ได้รับการจัดการตามหลักนิเวศวิทยาและภูมิสถาปัตย์ เพื่อเสริมสร้างภูมิทัศน์ให้เอื้ออำนวยต่อการพักผ่อนหย่อนใจ และทำหน้าที่เป็นปอดของเมืองอย่างยั่งยืน ทำให้ชุมชนเมืองเป็นเมืองสีเขียว

เขียวที่นาอยู่ตลอดไป จะเป็นที่ดินของรัฐ ที่ดินของเอกชน หรือที่ดินประเภทพิเศษ อันได้แก่ ที่ดินทรัพย์สินส่วนพระองค์ ที่ดินศาสนสถานก็ได้ (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, 2557)

3) สวนสาธารณะ (Public Park)

สวนสาธารณะ คือ การรวมกันของนิยามพื้นที่สาธารณะและพื้นที่สีเขียว โดยมีจุดประสงค์ที่จะต้องสร้างประโยชน์ให้กับสาธารณะ หรือเมืองตามบริบทของพื้นที่ที่ตั้งนั้นๆ เช่น เป็นพื้นที่นันทนาการในเขตพื้นที่เมือง เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจแก่ประชาชน จนถึงการเน้นในพื้นที่อนุรักษ์ธรรมชาติ ในพื้นที่ที่ต้องการอนุรักษ์ไว้ซึ่งธรรมชาติพื้นถิ่น อ้างอิงจากบทความของมูลนิธิภูมิทัศน์วัฒนธรรม ประเทศสหรัฐอเมริกา (The Cultural Landscape Foundation, 2020) สวนสาธารณะ คือ พื้นที่ดินที่เปิดให้เป็นสาธารณะ ดูแลโดยรัฐบาลกลาง รัฐหรือเทศบาล หรือองค์กรเอกชน โดยสามารถเป็นพื้นที่ขนาดและรูปร่างอย่างไรก็ได้ แต่ต้องตั้งอยู่ในจุดประสงค์ร่วมกัน คือ เป็นสิ่งที่สร้างประโยชน์สาธารณะให้กับพลเมือง พื้นที่สวนสาธารณะบางแห่งยังถูกกำหนดให้เป็นอุทยานเพื่อการปกครองดินแดนธรรมชาติขนาดใหญ่ ในขณะที่บางแห่งเป็นพื้นที่ที่ถูกออกแบบเพื่อเมืองหรือชุมชนชานเมือง สร้างพื้นที่ไว้สำหรับการพักผ่อนและรื่นรมย์ไปกับธรรมชาติ บรรยากาศ รวมถึงเป็นพื้นที่สำหรับการจัดกิจกรรมและกีฬา สำหรับกิจกรรมการเมือง สำหรับพิธีกรรมประเพณี และสำหรับการศึกษาวิจัย

ในประเทศไทย ศาสตราจารย์ เดชา บุญค้ำ (2549, อ้างถึงใน (ศิวพงศ์ ทองเจือ, ผนวรา นราราชภูร, & จิรวัดน์ สุวรรณพฤษ, 2559) ได้ให้ความหมายสวนสาธารณะ (parks หรือ public parks) หมายถึงบริเวณสาธารณะที่ภาครัฐ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) หรือองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จัดให้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจแก่ประชาชนตามชุมชนและเมืองต่างๆ โดยรัฐเป็นเจ้าของและเป็นผู้ดูแลรักษา และการจัดที่พักผ่อนหย่อนใจถือเป็นหน้าที่โดยตรงของรัฐ แต่สวนสาธารณะในความหมายนี้อาจจัดสร้างโดยเอกชนแล้วอุทิศให้แก่ประชาชนก็ได้ สวนสาธารณะยังถูกนับให้เป็นประเภทหนึ่งของพื้นที่สีเขียว โดยกรมโยธาธิการและผังเมือง

ตารางสรุปนิยามความหมายของพื้นที่สาธารณะ พื้นที่สีเขียว และสวนสาธารณะ

พื้นที่สาธารณะ	พื้นที่สีเขียว	สวนสาธารณะ
ในทางกายภาพ คือ พื้นที่ที่เปิดรับต่อสาธารณะในการเข้าถึง และใช้งานพื้นที่ได้อย่างเท่าเทียม อาจเป็นพื้นที่ที่อยู่ในการดูแลของภาครัฐ หรือใช้ระบบตัวแทนหรือองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวของเอกชนก็ได้ แต่จุดประสงค์ของพื้นที่คือต้องคำนึงเพื่อประโยชน์ของสาธารณะเป็นสำคัญ	พื้นที่ดินทั้งหมด หรือ มีส่วนใดส่วนหนึ่งของพื้นที่ถูกปกคลุมด้วยพืชพรรณ อาจเป็นพื้นที่สาธารณะหรือเอกชนก็ได้ มีประเภทการใช้งานหรือบริบทต่อเมืองและระบบนิเวศที่แตกต่างกัน ตามศักยภาพและสภาพพลวัตของพื้นที่นั้นๆ	พื้นที่ดินที่เปิดให้ เป็นสาธารณะ ดูแลโดยรัฐบาลกลาง รัฐหรือเทศบาล หรือองค์กรเอกชน โดยสามารถเป็นพื้นที่ขนาดและรูปร่างอย่างไรก็ได้ แต่ต้องตั้งอยู่ในจุดประสงค์ร่วมกัน คือ เป็นสิ่งที่สร้างประโยชน์สาธารณะให้กับพลเมือง และเป็นพื้นที่ประเภทหนึ่งของนิยามพื้นที่สีเขียว

ตารางที่ 1 ตารางสรุปนิยาม

ที่มา: คณะวิจัย

จากการเปรียบเทียบนิยามความหมายของกลุ่มคำที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สาธารณะ และพื้นที่สีเขียว พบว่า พื้นที่สาธารณะสีเขียวในความหมายของงานวิจัยชิ้นนี้ มีความใกล้เคียงกับนิยามของสวนสาธารณะ โดยเป็นพื้นที่ที่มีจุดประสงค์เพื่อการสร้างประโยชน์แก่สาธารณะ โดยมีองค์ประกอบของพื้นที่สีเขียวเป็นสำคัญ หากแต่พื้นที่สาธารณะสีเขียวนั้นสามารถให้การรับรู้ถึงกายภาพพื้นที่ที่กว้างกว่าสวนสาธารณะ กล่าวคือพื้นที่สาธารณะสีเขียวสามารถอยู่ในรูปแบบของพื้นที่ทางเท้า พื้นที่ใต้ทางด่วน พื้นที่ริมน้ำ พื้นที่เศษเหลือจากการพัฒนา โดยที่ไม่จำเป็นต้องมีการกำหนดไว้ว่าเป็นพื้นที่ของสวนสาธารณะหรือภายใต้ชื่อสวนสาธารณะที่ทางรัฐ เอกชน หรือกลุ่มคนใดกลุ่มคนหนึ่งกำหนด นอกจากนี้ ในรายงานการกำหนดเครื่องมือชี้วัดความเจริญของเมือง หรือ City Prosperity Initiative (CPI) (UN-Habitat, 2016) ได้กล่าวถึง Open Public Space (OPS) ที่ครอบคลุมนิยามของทั้งพื้นที่สาธารณะ และการเป็นพื้นที่เขียวที่สามารถเข้าถึงได้อย่างสาธารณะ และการมีองค์ประกอบของพืชพรรณปกคลุม โดยพื้นที่นั้นจะต้องทำหน้าที่ในการสร้างพื้นที่ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีและช่วยส่งเสริมคุณภาพอากาศและสภาพแวดล้อมที่ดีให้กับเมืองอีกด้วย

พื้นที่สาธารณะสีเขียว จึงเป็นคำศัพท์ที่ผู้วิจัยไม่เพียงให้ความหมายในเชิงกายภาพ แต่ยังคงให้นิยามในเชิงคุณค่าของพื้นที่ ได้ผนวกรวมบทบาทของพื้นที่สีเขียว พื้นที่สาธารณะ และสวนสาธารณะเข้าไว้ด้วยกัน

2.1.2 ประโยชน์และความสำคัญของพื้นที่สาธารณะสีเขียวกับเมือง

พื้นที่สาธารณะสีเขียวนั้นสร้างคุณค่าของการเป็นพื้นที่สาธารณะ พื้นที่สีเขียว และสวนสาธารณะ ที่ครอบคลุมประโยชน์ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยถือเป็นโครงสร้างพื้นฐานสีเขียว (Green Infrastructure) ที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและประสานระบบการขับเคลื่อนของเมืองให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และสร้างความยั่งยืนให้กับการพัฒนาทั้งในด้านกลไก กายภาพ และนโยบาย (Austin, 2014) โดยสิ่งที่พื้นที่สาธารณะสีเขียวได้มอบให้กับคุณภาพชีวิตคนและเมืองสามารถจำแนกได้ดังนี้

1) ส่งเสริมพัฒนาสุขภาพ

พื้นที่สาธารณะสีเขียว นอกจากจะมอบคุณค่าของการเป็นพื้นที่สาธารณะที่เอื้อต่อการประกอบกิจกรรมทางกาย กระตุ้นให้เกิดความเคลื่อนไหวแล้ว ยังมีมอบคุณค่าของธรรมชาติจากพืชพรรณในพื้นที่ที่ช่วยลดมลภาวะทางเดินหายใจ รวมถึงเป็นเครื่องมือในการช่วยดักจับคาร์บอนไดออกไซด์และฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5) ส่งเสริมให้สุขภาพกายแข็งแรง นอกจากนี้ยังการอยู่ท่ามกลางธรรมชาติและพืชพรรณยังช่วยในด้านการพัฒนาสุขภาพจิตใจได้อีกด้วย โดยจะช่วยพัฒนาในด้านอารมณ์ ลดความเครียด และสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย รวมถึงการสร้างความรู้สึกรักอยากเรียนรู้ให้กับเด็กและผู้ที่มาใช้งานในพื้นที่ สร้างบรรยากาศสังคมที่ดีจากการทำกิจกรรมร่วมกัน

2) สร้างประโยชน์ทางด้านธุรกิจ

พื้นที่สาธารณะสีเขียวมีส่วนในการช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจโดยรวมของเมือง โดยที่เห็นได้ชัดเจนคือเมื่อมีการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวเกิดขึ้น จะสามารถสร้างมูลค่าให้กับที่ดินในบริเวณรอบข้างและย่านได้ ช่วยดึงดูดการลงทุนในพื้นที่และย่านโดยรอบ รวมถึงสร้างภาพลักษณ์และสภาพแวดล้อมที่ดี ดึงดูดผู้คน นักท่องเที่ยว ให้เข้ามาใช้งานในบริเวณพื้นที่มากขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถสร้างโอกาสด้านการสร้างงานหรือกลุ่มงานที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สาธารณะสีเขียวให้กับชุมชน คนในพื้นที่ หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

3) ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ชุมชน

การพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวนั้นเป็นการสร้างพื้นที่รวมตัวทางสังคม ที่กระตุ้นกิจกรรมและการสื่อสารระหว่างกัน ทำให้ผู้คนคุ้นเคยกันในชุมชน และรู้สึกถึงการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน สร้างทัศนคติที่ดีและภาพลักษณ์ที่ดีให้กับชุมชน รวมถึงสร้างโอกาสให้คนในชุมชนได้ร่วมมือหรือร่วมแบ่งปันความคิดเห็นร่วมกัน นอกจากนี้ยังถือเป็นการพัฒนาในเชิงกายภาพที่สร้างให้ผู้คนรู้สึกปลอดภัยและสบายใจในการใช้ชีวิตนอกอาคารและมีส่วนร่วมด้วยสังคมภายนอกมากขึ้น

4) ส่งเสริมระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม

พื้นที่สาธารณะสีเขียวนั้นสร้างคุณค่าในด้านสิ่งแวดล้อมเมือง ผ่านองค์ประกอบของพืชพรรณและธรรมชาติ ช่วยพัฒนาและปกป้องรักษาระบบนิเวศที่อยู่อาศัยของสัตว์และพืชพรรณให้อยู่ร่วมกับมนุษย์ได้อย่างเป็นมิตร รักษาความหลากหลายทางชีวภาพ สัตว์และพืชพรรณท้องถิ่น อีกทั้งยังมีส่วนช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอยู่อาศัยให้กับเมือง ลดมลภาวะทางอากาศและเสียง ช่วยทำให้เมืองมีความร่มรื่น บรรเทาผลกระทบจากสภาวะปรากฏการณ์เกาะความร้อน (Urban heat island) รวมถึงช่วยในการหมุนเวียนและกรองน้ำไหลนองก่อนไหลลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติหรือระบบบำบัดน้ำของเมือง อีกทั้งยังสร้างคุณค่าด้านทัศนียภาพที่สวยงามให้กับเมือง ผ่านพื้นที่สีเขียว และสร้างเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่สวยงามให้กับชุมชน ช่วยลดความแออัดของเมืองด้วยการเชื่อมต่อคนและธรรมชาติที่สร้างสุนทรียที่ยั่งยืนให้กับพื้นที่ ส่งเสริมสุขภาวะที่ดีให้คนในเมือง

พื้นที่สาธารณะสีเขียวจึงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเมืองที่ต้องถูกพัฒนาควบคู่กันไปกับโครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ เพื่อให้เมืองมีความน่าอยู่ และสร้างคุณภาพการอยู่อาศัยที่ดีให้กับคนเมือง นอกจากนี้ยังเป็นเหมือนการบ่งบอกถึงนโยบายของเมืองนั้น ๆ ที่ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาด้านสุขภาพของคนและเมืองเป็นหลัก สร้างโอกาสและความร่วมมือระหว่างฝ่ายกำหนดนโยบาย นักวิชาการและสาธารณะได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาเมืองร่วมกัน ช่วยสนับสนุนด้านอาชีพกลุ่มงานด้านพื้นที่สาธารณะและพื้นที่สีเขียว การพัฒนาเยาวชน การพัฒนาด้านสาธารณสุข และการสร้างความแข็งแรงให้กับชุมชน

2.1.3 ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่ดี

ที่ผ่านมาได้มีงานศึกษาของนักวิจัย นักออกแบบ หรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ที่ได้นิยามความเป็นพื้นที่สาธารณะที่ดี ผ่านมุมมองมิติต่างๆที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชานั้นๆ โดยพบว่า

เกณฑ์ที่ให้ความสำคัญเพื่อใช้พิจารณาความเป็นพื้นที่สาธารณะที่ดีนั้นมาจากการพิจารณาถึงผลกระทบที่เกิดจากการเกิดขึ้นของพื้นที่สาธารณะต่อบริบทโดยรอบ ซึ่งพิจารณาผลกระทบที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกระดับ ทั้งในระดับสังคม ระดับชุมชน และระดับเมือง Matthew Carmona (2018) ได้กล่าวว่าพื้นที่สาธารณะที่มีคุณภาพที่ดีได้นั้นจะต้องเป็นพื้นที่สาธารณะที่สามารถสร้างผลกระทบเชิงบวกในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมให้กับท้องถิ่นหรือชุมชนได้ อย่างไรก็ตามพื้นที่สาธารณะที่ดีที่จะสามารถสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับท้องถิ่นจนกระทั่งระดับเมืองได้นั้น ยังประกอบไปด้วยปัจจัยอื่นๆ โดย Project for public spaces (PPS) ได้สำรวจพื้นที่สาธารณะหลายแห่งทั่วโลก พบว่า พื้นที่สาธารณะที่ประสบความสำเร็จมักให้ความสำคัญกับคุณภาพ 4 ด้าน ได้แก่ การเข้าถึง (Accessible) กิจกรรม (Activities) ความสะดวกสบาย (Comfortable) และการเป็นพื้นที่ทางสังคม (Sociable) ในขณะที่ Jan Gehl (1987) ก็ได้พูดถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ โดยเฉพาะกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นรูปแบบของกิจกรรมที่ทำให้เกิดการรวมตัวกันของกลุ่มคนที่หลากหลายและสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมร่วมกัน สามารถสะท้อนถึงลักษณะเฉพาะของแต่ละชุมชนนั้นๆ และทำให้เมืองมีเสน่ห์และน่าดึงดูด แต่ Jan Gehl ก็ได้แสดงแนวคิดการให้ความสำคัญกับ “คน” เนื่องจากมองว่าคนจะสามารถดึงดูดคนด้วยกันได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ William Whyte (1980) ที่ได้กล่าวว่าพื้นที่สาธารณะที่ประสบความสำเร็จ คือ พื้นที่ที่สามารถดึงดูดให้คนเข้ามาใช้พื้นที่เพื่อทำกิจกรรม นอกจากนี้ William Whyte ได้ให้ความสำคัญในการสังเกตพฤติกรรมในการใช้พื้นที่สาธารณะของผู้คน เพื่อนำไปสู่การออกแบบพื้นที่สาธารณะที่เหมาะสมกับบริบทและการใช้งานของผู้คนโดยรอบพื้นที่นั้น

จากการศึกษางานวิจัยเอกสารที่นิยามการเป็นพื้นที่สาธารณะที่ดีในหลายประเด็นสาขาที่เกี่ยวข้อง พบว่า การพิจารณาความเป็นพื้นที่สาธารณะที่ดีในแต่ละแนวคิด ศาสตร์สาขาต่างๆ มีรูปแบบของประเด็น ปัจจัย ที่เชื่อมโยงและมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 4 มิติหลักที่เชื่อมโยงกันทั้งในระดับสังคม ระดับชุมชนและระดับเมือง ได้แก่ มิติทางสังคม มิติทางด้านสภาพแวดล้อม มิติด้านเศรษฐกิจ รวมถึงมิติด้านสุขภาวะเมือง มีรายละเอียดดังนี้

1) ปัจจัยด้านมิติทางสังคม

พื้นที่สาธารณะถูกกล่าวถึงบทบาทหน้าที่สำคัญในการเป็นพื้นที่เชื่อมต่อระหว่างความเป็น “ส่วนตัว” และ “สาธารณะ” ดังนั้นจึงพบว่่างานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สาธารณะส่วนใหญ่จึงให้ความสำคัญในการพิจารณามิติทางด้านสังคมเป็นอย่างมาก จากที่ William

Whyte ได้กล่าวว่าพื้นที่สาธารณะที่ดีคือพื้นที่ที่สามารถดึงดูดผู้คนให้เข้ามาประกอบกิจกรรมทางสังคมต่างๆได้ เช่นเดียวกับที่ Project for public spaces (PPS) ได้กล่าวว่าลักษณะของการใช้งานพื้นที่และกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถดึงดูดผู้คนให้เข้ามาใช้พื้นที่สาธารณะ และสร้างความรู้สึกอยากกลับมาใช้พื้นที่หรือทำกิจกรรมในพื้นที่อีกครั้ง รวมถึงยังสามารถสะท้อนลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่นั้นได้ นอกจากนี้ Priscila Pacheco (2017) ได้แสดงหลักการสร้างเอกลักษณ์ให้กับพื้นที่ ด้วยการส่งเสริมธุรกิจขนาดเล็กของท้องถิ่น เพื่อผลักดันและส่งเสริมภาพลักษณ์ของท้องถิ่นนั้นให้มีความชัดเจน รวมถึงการสร้างความรู้สึกมีส่วนร่วมในการพัฒนาธุรกิจท้องถิ่น สร้างภาพลักษณ์ที่โดดเด่นและแตกต่างให้กับชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะ ที่ใช้เพื่อกิจกรรมทางสังคมในชุมชนของตนเอง มีความเป็นเจ้าของพื้นที่สาธารณะของชุมชนร่วมกัน โดย Priscila Pacheco ได้กล่าวว่าพื้นที่สาธารณะนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนและพื้นที่ที่แข็งแรง โดยการให้ความสำคัญและใส่ใจถึงรายละเอียดรูปแบบเอกลักษณ์ ทางวัฒนธรรมของพื้นที่ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในพื้นที่ เพื่อให้เกิดกิจกรรมทางสังคมที่สามารถดำเนินไปและได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในระยะยาว เช่นเดียวกับที่ Matthew Carmona (2018) ได้ตั้งคำถามให้กับนักออกแบบถึงปัจจัยหลักที่ควรคำนึงถึง ในการออกแบบพื้นที่สาธารณะเพื่อการเป็นพื้นที่สาธารณะที่ดี - “กระบวนการและวิธีการอย่างไร” “พื้นที่สาธารณะประเภทใดและจะเกิดขึ้นในบริเวณไหน” “ทำอย่างไรเพื่อให้พื้นที่สาธารณะได้รับการดูแลต่อไปในระยะยาว” จากคำถามของ Matthew Carmona แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญในประเด็นของ ลักษณะเฉพาะของพื้นที่ (Identity) ซึ่ง Matthew Carmona ได้พูดถึงการสร้างความหลากหลายของพื้นที่สาธารณะ โดยพื้นที่สาธารณะที่เกิดขึ้นในหลายพื้นที่ในเมืองนั้นไม่ควรจะมีลักษณะที่เหมือนกันทุกแห่ง เนื่องจากพื้นที่สาธารณะเป็นพื้นที่สำหรับทุกคน สามารถเป็นได้ทั้งพื้นที่เล่นสำหรับเด็ก พื้นที่ที่มีบรรยากาศสงบร่มรื่นเหมาะสำหรับการพักผ่อน ดังนั้นในการออกแบบพื้นที่สาธารณะควรจะต้องคำนึงกลุ่มผู้ใช้ในพื้นที่ ลักษณะของกิจกรรมอื่นๆที่เกิดขึ้นในพื้นที่ย่าน เช่น ย่านศูนย์การค้า ย่านที่อยู่อาศัย หรือพื้นที่สาธารณะใกล้กับโรงเรียน ล้วนมีความแตกต่างของพฤติกรรมการใช้พื้นที่กิจกรรมในแต่ละพื้นที่ เพื่อเป็นการสร้างโอกาสในการใช้พื้นที่สาธารณะในเมืองให้กับคนทุกกลุ่ม

พื้นที่สาธารณะที่ดีในมิติด้านสังคมนั้นจึงเป็นพื้นที่สาธารณะที่สามารถดึงดูดผู้คนให้เข้ามาประกอบกิจกรรมร่วมกัน สร้างความสัมพันธ์ เปิดโอกาสให้เกิดการพบปะพูดคุยกันระหว่าง ระหว่างคนในพื้นที่ หรือคนทั่วไปที่มีความพึงพอใจหรือสนใจในรูปแบบลักษณะกิจกรรมเดียวกัน ซึ่งจะสามารถสร้างให้เกิดกิจกรรมบนพื้นที่สาธารณะ ได้อย่างต่อเนื่องในระยะยาว

2) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม

พื้นที่สาธารณะสามารถเป็นได้หลายรูปแบบ ทั้งสวนสาธารณะขนาดใหญ่ สวนหย่อมพักผ่อนขนาดเล็ก ลานกลางเมือง หรือแม้แต่ถนน ทางเดินเท้า ที่มีการเข้าถึงและสามารถใช้ประกอบกิจกรรมสาธารณะได้สำหรับทุกคน อย่างเช่นที่ PPS ได้กล่าวถึงคุณภาพของพื้นที่สาธารณะที่จะประสบความสำเร็จได้ประกอบไปด้วยคุณภาพด้านการเข้าถึง (Access & Linkages) การเข้าถึงพื้นที่สาธารณะนอกจากการเข้าถึงทางกายภาพแล้ว ยังรวมถึงการเข้าถึงด้วยการมองเห็น การเข้าถึงที่มีความสัมพันธ์เชื่อมต่อกับพื้นที่โดยรอบ เช่น ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่สาธารณะที่ดูปิดล้อมหรือปิดกั้นจนเกินไปจะทำให้ผู้คนรู้สึกถึงความไม่เป็นอิสระในการใช้งาน รวมถึงความรู้สึกไม่ปลอดภัยในการใช้พื้นที่ ดังนั้นพื้นที่สาธารณะที่มีคุณภาพด้านการมองเห็นที่ดี สามารถมองเห็นพื้นที่ใช้งานได้จากทุกมุมจะช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีมากขึ้น นอกจากนี้ PPS ได้พูดถึงพื้นที่สาธารณะที่ประสบความสำเร็จจะให้ความสำคัญในประเด็นหลัก 4 ด้าน หนึ่งในประเด็นหลักคือเรื่อง ความสะดวกสบายและภาพลักษณ์ของพื้นที่สาธารณะ (Comfortable & Image) แน่นอนว่าผู้คนทั่วไปมักชอบพื้นที่ที่ดูสะอาด ปลอดภัย ให้ความรู้สึกสามารถเข้ามาใช้พื้นที่ได้ Matthew Carmona ได้อธิบายถึงการเป็นพื้นที่สาธารณะที่สะดวกสบาย ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงเพียงความสบายด้านร่างกายแต่รวมถึงความสบายด้านจิตใจ ความสบายด้านจิตใจในการใช้พื้นที่สาธารณะ คือ การสร้างความรู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่ในพื้นที่สาธารณะ ซึ่งจากงานสำรวจและวิเคราะห์พื้นที่สาธารณะทั่วเมืองลอนดอน ประเทศอังกฤษ ของ Matthew พบว่า พื้นที่ที่มีการรวมตัวของผู้คนจำนวนมาก มักจะให้ความรู้สึกปลอดภัยกว่าพื้นที่ที่มีคนน้อยกว่า แต่อย่างไรก็ตามการที่พื้นที่มีผู้คนมากเกินไปก็อาจจะสามารถสร้างให้เกิดความรู้สึกไม่สะดวกสบายด้านร่างกายได้ นอกจากความปลอดภัยที่เกิดจากกิจกรรมการใช้พื้นที่ของผู้คนแล้ว Priscila Pacheco (2017) ได้พูดถึงความปลอดภัยในเชิงกายภาพ การเพิ่มแสงสว่างบริเวณทางเดินเท้า เส้นทางจักรยาน หรือบริเวณพื้นที่นั่งพักผ่อน สามารถให้ความปลอดภัยที่เกี่ยวกับการใช้งานโดยเฉพาะในตอนกลางคืนอีกด้วย

ดังนั้นพื้นที่สาธารณะที่ดีในมิติด้านสภาพแวดล้อมนอกจากจะส่งเสริมการสร้างภาพลักษณ์ ความปลอดภัย ความสะดวกสบายด้านการใช้งานและด้านสภาพแวดล้อมให้กับพื้นที่สาธารณะในระดับชุมชนและพื้นที่โดยรอบแล้ว พื้นที่สาธารณะที่กระจายอยู่ตามจุดต่างๆในพื้นที่เมืองจะช่วยส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่ดีในระดับเมืองได้อีกด้วย

3) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

จากประเด็นการเป็นพื้นที่สาธารณะที่ดีในมิติอื่นๆที่ได้กล่าวมา ได้มีการพูดถึงการรวมตัวกันของผู้คนที่หลากหลายเพื่อประกอบกิจกรรมต่างๆในพื้นที่สาธารณะ รวมถึงการส่งเสริมการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีให้กับพื้นที่เมืองผ่านพื้นที่สาธารณะที่เชื่อมต่อกันระหว่างพื้นที่กิจกรรมอื่นๆ ภายในเมือง อย่างไรก็ตามพื้นที่สาธารณะที่ดีในมิติอื่นๆนั้นส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจได้ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ระดับชุมชน จนกระทั่งระดับเมือง เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจผ่านรูปแบบกิจกรรมประเภทการค้าขายในชุมชน จากการเลือกส่งเสริมผลิตภัณฑ์ภายในชุมชนหรือการนำเสนอเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของท้องถิ่นมาเป็นจุดขายภายในพื้นที่กิจกรรมสาธารณะ รวมถึงการส่งเสริมร้านค้าธุรกิจในบริเวณโดยรอบพื้นที่สาธารณะ เช่น พื้นที่สาธารณะบริเวณทางเดินเท้าที่มีรอยต่อความเป็นพื้นที่สาธารณะกับพื้นที่หน้าอาคาร เมื่อเมืองประกอบไปด้วยพื้นที่สาธารณะที่สามารถสร้างการเชื่อมต่อกันผ่านการใช้งานในพื้นที่สาธารณะ ก็จะสามารถขยายขอบเขตการใช้พื้นที่รวมถึงส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนสินค้าในพื้นที่รอยต่อระหว่างพื้นที่สาธารณะกับอาคารประเภทร้านค้ามากขึ้น ทำให้เกิดการเติบโตของระบบเศรษฐกิจจากระดับท้องถิ่นขยายและส่งผลต่อเนื่องกันจนกระทั่งระดับเมือง

4) ปัจจัยด้านสุขภาวะเมือง

เมื่อพื้นที่สาธารณะที่ดีสามารถส่งผลที่ดีต่อสภาพกาย สภาพจิตใจ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในสังคมเมือง รวมถึงสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้นภายในเมืองจะสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีของคนเมืองได้ จากลักษณะและพฤติกรรมการใช้ชีวิตของคนเมืองที่มีความรีบเร่งและต้องเผชิญกับความเครียดสูงในการอยู่อาศัยและประกอบอาชีพในเขตเมือง ที่มีความเป็นอยู่ค่อนข้างแออัด ดำเนินชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยมลพิษ ทำให้การมีพื้นที่สาธารณะที่ดีและเพียงพอต่อความต้องการของผู้ที่อยู่อาศัยในเขตเมือง จะเป็นการเพิ่มโอกาสในการทำกิจกรรมเพื่อผ่อนคลายความเครียดให้กับคนเมือง เช่น การออกกำลังกายในสวนสาธารณะ การพักผ่อนหย่อนใจในพื้นที่สาธารณะขนาดเล็กที่มีสภาพแวดล้อมที่ดี หรือแม้แต่การเพิ่มทางเลือกในการใช้พื้นที่สาธารณะเพื่อการสัญจรเชื่อมต่อยุ่ระหว่างพื้นที่ส่วนต่างๆ ในเมือง และยังคงส่งผลให้สามารถหลีกเลี่ยงการเผชิญปัญหาการจราจรติดขัดระหว่างการเดินทางในเมือง

ในหนังสือ Park matters: Mainstreaming physical activity in landscape architecture design ได้ระบุว่า การมีสวนสาธารณะหรือพื้นที่เปิดโล่งสีเขียวใกล้กับบ้าน ช่วยทำให้เกิดการใช้งานเพิ่มขึ้น และเพิ่มประโยชน์ด้านการทำกิจกรรมทางกาย ยิ่งมีระยะทางที่ใกล้ยิ่งทำให้เกิดการใช้งานที่บ่อยยิ่งขึ้น โดยผู้ที่อยู่ห่างจากสวนสาธารณะมากกว่า 2 กิโลเมตร มี

แนวโน้มนั้นจะใช้งานในสวนน้อยกว่า และผู้ที่อาศัยอยู่ในระยะ 500 เมตร มีแนวโน้มนั้นจะใช้งานสวนสาธารณะมากกว่า นอกจากนี้พื้นที่สาธารณะที่มีลักษณะเป็นพื้นที่สวนสาธารณะขนาดใหญ่ หรือพื้นที่สาธารณะที่มีพื้นที่สีเขียว ที่จะสร้างบรรยากาศให้เมืองมีความร่มรื่นมากขึ้นแล้ว พื้นที่สาธารณะประเภทนี้ยังเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยแก้ไขปัญหาสภาวะโลกร้อน และทำให้การอยู่อาศัยในพื้นที่เขตเมืองมีสภาพแวดล้อมที่ดีและน่าอยู่เพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

2.1.4 ยุทธศาสตร์ และนโยบายส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียว

การเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเมืองเป็นหนึ่งในวิธีการและแนวทางในการปรับสมดุลสภาพแวดล้อมในเมืองที่สำคัญ เนื่องจากพื้นที่สีเขียวสามารถสร้างประโยชน์และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ในหลายมิติ ทั้งในมิติด้านสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม เช่น จากการศึกษาของ Honjo and Takakura (2000, อ้างถึงใน ปุณยนุช, 2556) พบว่า บริเวณที่มีต้นไม้ปกคลุมจะมีอุณหภูมิต่ำกว่าบริเวณที่ไม่มีต้นไม้ปกคลุม 2.7 องศาเซลเซียส ทำให้การเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเมืองจะสามารถช่วยลดอุณหภูมิภายในพื้นที่เมืองได้ และยังสร้างความร่มรื่นสวยงาม เกิดการใช้ประโยชน์จากชุมชนในบริเวณโดยรอบได้ นอกจากนี้พื้นที่สีเขียวยังสามารถเพิ่มมูลค่าที่ดินและเป็นพื้นที่นันทนาการ ใช้สำหรับกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ ทั้งการออกกำลังกาย เป็นพื้นที่พบปะพูดคุยกัน เป็นการเพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับชุมชนเมืองและยังเป็นการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนอีกด้วย (ปุณยนุช, 2556) ในประเทศไทยมีการกำหนดนโยบายและข้อบังคับใช้ต่างๆ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาและเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชนมาอย่างยาวนาน และยังคงมีการปรับปรุงและพัฒนานโยบายอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการบูรณาการของหน่วยงานต่างๆ ทั้งในระดับการวางแผนและปฏิบัติ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรมในทุกภาคส่วน ซึ่งสามารถอธิบายภาพพัฒนาการของพื้นที่สาธารณะสีเขียว ทั้งในแง่ของการเปลี่ยนแปลงกรอบแนวคิดตลอดจนกระบวนการสร้างพื้นที่สาธารณะสีเขียว ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ทั้งในระดับประชาคมโลกและเหตุการณ์ภายในเมือง โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครของประเทศไทย เป็นกรอบในการศึกษาที่สามารถแบ่งออกเป็น 4 ช่วงของการเปลี่ยนแปลงสำคัญ ได้แก่

1) พื้นที่สีเขียวโดยภาครัฐและองค์กรสาธารณะ

การให้ความสำคัญกับการพัฒนาพื้นที่สีเขียวมุ่งเน้นการเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนในชุมชน โดยได้มีการกำหนดไว้ตั้งแต่ในพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ให้การจัดสร้างและบำรุงรักษาสวนสาธารณะ รวมทั้งการจัดให้มีพื้นที่สีเขียวอื่น ๆ เป็นภาระหน้าที่โดยตรงของเทศบาล และจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่ดูแลรับผิดชอบ

หรือเป็นเจ้าของที่ดิน ได้แก่ กรมชลประทาน กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี กรมธนารักษ์ กรมโยธาธิการและผังเมือง เป็นต้น สามารถกล่าวได้ว่า ได้กำหนดให้เทศบาลเป็นผู้นำในการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชน โดยมีหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐและประชาชนให้การสนับสนุน ต่อมากรมโยธาธิการและผังเมืองได้กำหนดมาตรการทางด้านผังเมืองที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สีเขียวในพระราชบัญญัติผังเมือง พ.ศ. 2518 และ พ.ศ. 2535 โดยการกำหนดให้การจัดทำผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะจะต้องกระทำเพื่อวัตถุประสงค์ในการดำรงรักษาหรือบูรณะสถานที่และวัตถุประสงค์ หรือคุณค่าในทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์หรือโบราณคดี หรือเพื่อบำรุงรักษาทรัพยากรทางธรรมชาติ ภูมิประเทศที่งดงาม หรือมีคุณค่าทางธรรมชาติ ทั้งนี้เพื่อให้มีการพัฒนาเมืองให้ถูกสุขลักษณะ มีความสะดวกสบายและมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย (มาตรา 4) ดังนั้นการทำเมืองดังกล่าวจะต้องประกอบด้วยแผนผังแสดงบริเวณที่ตั้งของสถานที่หรือวัตถุประสงค์ที่มีประโยชน์และทรงคุณค่าดังกล่าว อันพึงส่งเสริมรักษาหรือบูรณะ และต้องแผนผังแสดงบริเวณทรัพยากรธรรมชาติหรือภูมิประเทศที่งดงามหรือมีคุณค่าในทางธรรมชาติ รวมทั้งต้นไม้เตี้ยหรือต้นไม้หมู่ที่พึงส่งเสริม (มาตรา 28)

ต่อมาประเทศไทยได้เข้าร่วมการประชุมระดับนานาชาติที่มีจุดถึงประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมครั้งแรกใน พ.ศ. 2535 ในการประชุม Earth Summit ที่ กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล ที่ประชาคมโลกเริ่มให้ความสำคัญในการวางแผนปฏิบัติเพื่อหาแนวทางการป้องกันและบรรเทาปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นร่วมกัน ประเทศไทยได้ร่วมลงนามรับรองแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) ซึ่งเป็นแผนแม่บทของโลก โดยองค์การสหประชาชาติได้ส่งต่อแนวคิดการพัฒนาที่เน้นความสมดุลและยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้แก่ประเทศสมาชิกนำประเด็นการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) เป็นแนวทางหลักในการพัฒนาประเทศ สร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกให้ประชาชน ส่งเสริมบทบาทภาคีให้เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนชุมชนและท้องถิ่นสู่สังคมสีเขียวที่ยั่งยืน ส่งต่อแนวคิดมาจนถึงการประชุมองค์การสหประชาชาติที่มหานครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อจัดตั้งเป้าหมายในการพัฒนาทั้งในระดับชาติและระดับสากล เรียกว่าเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ หรือ Millennium Development Goals (MDGs) ซึ่งในประเด็นหัวข้อที่ (7) ได้กล่าวถึงเป้าหมายการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม โดยประเทศไทยได้ตั้งเป้าหมายในการเพิ่มสัดส่วนพื้นที่อนุรักษ์และป่าชายเลนและการแก้ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการใช้พลังงาน การจัดการขยะ คุณภาพน้ำและคุณภาพอากาศ นอกจากนี้ในเป้าหมายย่อย MDG 7A ได้มีประเด็นการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาประเทศให้สอดคล้องกับแนวทางพัฒนาที่ยั่งยืนและลดการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ จึงได้

เพิ่มข้อกำหนดด้านสิ่งแวดล้อมในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) โดยมุ่งเน้นถึงการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่สีเขียว และได้กำหนดนโยบายและจัดทำแนวทางที่ชัดเจนเพื่อการรักษาสภาพแวดล้อมธรรมชาติ พื้นที่สีเขียว พื้นที่โล่ง และสวนสาธารณะในเมือง ให้ได้สัดส่วนกับจำนวนคนและการเจริญเติบโตของชุมชนรวมทั้งเพื่อเป็นการเสริมสร้างภูมิทัศน์ให้กับชุมชนและท้องถิ่นด้วย

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงได้จัดทำแผนปฏิบัติการเชิงนโยบายด้านการจัดการพื้นที่สีเขียวชุมชนเมืองอย่างยั่งยืนขึ้นในปี พ.ศ. 2540 โดยในนโยบายที่ (4) นโยบายสิ่งแวดล้อมชุมชน ได้มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงานด้านพื้นที่สีเขียวในชุมชนที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชน ส่งเสริมการสร้างจินตภาพสิ่งแวดล้อมชุมชนโดยการกำหนดให้มีพื้นที่สีเขียวเป็นพื้นที่กันชนรอบ ศาสนสถาน โรงเรียน หรือชุมชนโบราณ รวมถึงการจัดภูมิทัศน์ของถนนและพื้นที่โล่งว่างในชุมชนให้เป็นพื้นที่สีเขียว สวยงามสอดคล้องธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมข้างเคียง ตลอดจนการปรับปรุงกฎระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับการส่งเสริมการเพิ่มและการบริหารจัดการพื้นที่สีเขียวยั่งยืนของชุมชน และผลักดันให้มีการบังคับใช้อย่างเคร่งครัด อาทิ

- การจัดทำพื้นที่สีเขียวยั่งยืนในสถานที่ราชการ สถานศึกษา ศาสนสถานที่ยังใหม่ในพื้นที่ใหม่ที่ไม่มีการใช้ประโยชน์อยู่เดิม และไม่มีข้อจำกัดในขนาดที่ดินในการปลูกสร้างเพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่ชุมชน โดย “กำหนดให้มีพื้นที่สีเขียวร้อยละ 50 ของแปลงที่ดินและเป็นพื้นที่สีเขียวที่ยั่งยืน”

- การจัดทำพื้นที่สีเขียวยั่งยืนในสถานที่ราชการ สถานศึกษา ศาสนสถานทั่วไป โดย “กำหนดให้มีพื้นที่สีเขียวอย่างน้อยร้อยละ 30 ของแปลงที่ดินและเป็นพื้นที่สีเขียวที่ยั่งยืน” และสถานที่ราชการ สถานศึกษา ศาสนสถานที่ตั้งอยู่ริมทางสาธารณะ แม่น้ำ ลำคลอง แหล่งน้ำสาธารณะให้จัดทำพื้นที่สีเขียวที่ยั่งยืนในบริเวณดังกล่าว และเปิดให้ประชาชนเข้าใช้ประโยชน์ได้

- กำหนดสัดส่วนของ "พื้นที่สีเขียวยั่งยืน" ใน "ที่ว่าง" ตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 โดยกำหนดให้มีพื้นที่สีเขียวยั่งยืน อย่างน้อยร้อยละ 50 ของพื้นที่ว่าง และกำหนดแนวทางการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการด้านบริหารชุมชนและที่พักอาศัย

- กำหนดมาตรการการเพิ่ม "พื้นที่สีเขียว" ในชุมชนเมืองซึ่งเป็นพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม เขตควบคุมมลพิษ และพื้นที่อนุรักษ์ธรรมชาติและศิลปกรรมรวมทั้งเมืองเก่า

- การเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดการพื้นที่สีเขียวของชุมชนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

จากที่ประเทศไทยได้เริ่มแนวคิดในการส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่สีเขียวในช่วงก่อนทศวรรษที่ 2540 จะเห็นได้ว่านโยบายและข้อบังคับที่เกิดขึ้นมีภาครัฐในฐานะองค์กรสาธารณะเป็นทั้งผู้ริเริ่มและดำเนินการเป็นหลักในการพัฒนาพื้นที่สีเขียว รวมถึงยังคงการพิจารณาลักษณะของพื้นที่สีเขียวในมิติของพื้นที่ป่าหรือพื้นที่ที่มีต้นไม้ยืนต้นจำนวนมากหรือสวนสาธารณะขนาดใหญ่ หรือเน้นการพัฒนาโดยการส่งเสริมการปลูกต้นไม้เพิ่มในพื้นที่ว่างเพื่อการสร้างสภาพแวดล้อมที่สวยงามให้กับพื้นที่ชุมชนและพื้นที่เมือง มากกว่าการพิจารณาพื้นที่สีเขียวในมิติของการเป็นพื้นที่ที่สามารถใช้ประกอบกิจกรรมสาธารณะประโยชน์อื่นๆได้ โดยจะเห็นได้จากการกำหนดขนาดของพื้นที่สีเขียวยังไม่ได้อ้างอิงเปรียบเทียบการใช้งานเป็นพื้นที่ตารางเมตรต่อประชากร

2) พื้นที่สาธารณะสีเขียวและบทบาทของภาคเอกชน

ปรากฏการณ์การขยายตัวของเมืองใหญ่เช่นกรุงเทพมหานครเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วจากการพัฒนาเมือง โดยเฉพาะจากภาคการขนส่ง เช่น โครงการรถไฟฟ้าสายสีเขียว (สายสุขุมวิท) ที่เปิดให้บริการครั้งแรกในปี พ.ศ. 2542 สร้างความเปลี่ยนแปลงด้านพื้นที่ตามแนวเส้นทางของรถไฟฟ้าและบริเวณโดยรอบ ส่งผลให้ศูนย์การค้าตลอดจนอาคารพาณิชย์ที่อยู่ตามแนวเส้นทางเริ่มให้ความสำคัญกับการเปิดพื้นที่เชื่อมต่อกับสถานีรถไฟฟ้า เพื่อให้เกิดการใช้งานในพื้นที่เปิดโล่งหน้าอาคารเพื่อสาธารณะมากขึ้น เช่นเดียวกับในปี พ.ศ. 2548 ที่ได้มีการพูดถึงการแบ่งปันพื้นที่ส่วนบุคคลให้เป็นพื้นที่สาธารณะ Privately Owned Public Space (POPs) คือพื้นที่ทั้งภายในหรือภายนอกที่ครอบครองโดยเอกชนแต่เปิดเป็นพื้นที่สาธารณะให้คนทั่วไปใช้ได้ เช่น การออกแบบลาน Parc Paragon เป็นตัวอย่างของการสร้างพื้นที่โล่งสาธารณะโดยเอกชนเป็นผู้พัฒนา แต่เป็นเพียงพื้นที่ลานหน้าอาคารและระดับเหนือพื้นดินเพียงจุดเดียวเท่านั้น ยังไม่ได้เกิดความเชื่อมต่อกับพื้นที่ถนนสาธารณะหรืออาคารข้างเคียง ดังเช่นในกรุงโตเกียวมีการใช้พื้นที่ทางเท้าที่เป็นเจ้าของโดยเอกชนเชื่อมต่อกับทางเดินสาธารณะ ทำให้ในกรุงโตเกียวจะมีรูปแบบทางเท้าที่หลากหลายไม่จำเป็นต้องเป็นแบบเดียวกันทั้งหมด

ในส่วนของภาครัฐได้กำหนดมาตรการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้เอกชนเปิดพื้นที่บางส่วนเป็นพื้นที่สาธารณะและอนุญาตให้สร้างอาคารสูงขึ้นไป เพื่อเป็นการเพิ่มพื้นที่ใช้สอยในโครงการได้มากขึ้น โดยการระบุมมาตรการอัตราส่วนต่อพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดิน (FAR Bonus) เป็นครั้งแรก ในกฎกระทรวงข้อบังคับทางผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 2 (ปี พ.ศ. 2549-2555) โดยเพิ่มข้อกำหนดเรื่อง FAR Bonus ที่อาจเอื้อประโยชน์ให้เอกชนพัฒนาพื้นที่สาธารณะมากขึ้น โดยเฉพาะพื้นที่อาคารที่ตั้งอยู่ในระยะ 500 เมตรโดยรอบสถานีรถไฟฟ้าขนส่งมวลชน หรือ 800 เมตรโดยรอบสถานีร่วมตามที่กำหนดในข้อกำหนดที่ว่า (1) หากเจ้าของที่ดินหรือผู้ประกอบการได้จัดให้มีพื้นที่เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือสวนสาธารณะ (2) เจ้าของที่ดินหรือผู้ประกอบการในบริเวณรอบสถานีรถไฟฟ้าจัดให้มีพื้นที่จอดรถยนต์สำหรับประชาชนทั่วไป สามารถได้ประโยชน์ในการเพิ่มพื้นที่อาคารที่มากขึ้นอีกไม่เกินร้อยละ 20 จาก FAR ที่กำหนดไว้ในผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร

อย่างไรก็ดีในงานศึกษาของจุฬารัตน์ (2560) พบว่าสถิติการขอใช้สิทธิ์อัตราส่วนพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดิน (FAR Bonus) ของกรุงเทพมหานครตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549- พ.ศ. 2561 มีผู้มาขอใช้สิทธิ์เพียง 27 โครงการ ซึ่งนับเป็นจำนวนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับระยะเวลารวม 11 ปีที่ได้มีการนำเครื่องมือมาใช้ อีกทั้งเงื่อนไขที่มีการขอใช้ยังพบเพียงแค่การขอใช้ในกรณีพื้นที่โล่งเพื่อสาธารณะ (จำนวน 2 โครงการ) และพื้นที่รับน้ำ (จำนวน 25 โครงการ) โดยพบว่า ปัจจัยที่เป็นข้อจำกัดในการนำเครื่องมือ FAR Bonus มาใช้มากที่สุด คือปัจจัยด้านกฎหมาย การควบคุม การจัดการดูแลของภาครัฐ เนื่องจากการขอใช้โบนัสไม่มีผลบังคับใช้ทางกฎหมายขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของผู้ประกอบการ เงื่อนไขกฎเกณฑ์ของ FAR Bonus ยังไม่มีความชัดเจน รวมถึงกฎหมายอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องไม่มีการประสานกัน ต้องแยกการขออนุญาต ซึ่งต้องเสียเวลาในแต่ละขั้นตอน ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จึงเสี่ยงที่จะขอ รองลงมาคือปัจจัยด้านกายภาพและการออกแบบเนื่องจากเงื่อนไขการขอโบนัสมีความเฉพาะเจาะจง ทำให้โบนัสอาจไม่เอื้อประโยชน์แก่ธุรกิจบางประเภท ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ เปอร์เซ็นต์การให้โบนัสที่เพิ่มขึ้นไม่จูงใจเท่าที่ควร อีกทั้งการคำนวณการออกแบบยังต้องคำนึงถึงกฎหมายข้อบังคับในหลายเรื่อง เช่น กฎหมายผังเมือง กฎหมายควบคุมอาคาร การทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ทำให้ผู้ประกอบการยังไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร (กัญญารัตน์, 2557; จุฬารัตน์, 2560)

3) พื้นที่สาธารณะสีเขียวเพื่อการลดโลกร้อนกับบทบาทของภาคประชาสังคม

จากการที่หลายประเทศต้องเผชิญกับปัญหาสภาวะโลกร้อนและการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ทำให้เกิดการสร้างเป้าหมายในระดับนานาชาติเพื่อการรณรงค์ให้นานาประเทศร่วมกันส่งเสริมการแก้ปัญหาด้านสภาวะโลกร้อนร่วมกัน ประเทศไทยจึงได้มีการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ที่มีเป้าหมายในการควบคุมมลพิษทางอากาศจากภาคการขนส่ง อุตสาหกรรม ก่อสร้าง การเผาในที่โล่ง และการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่ทำให้เกิดภาวะโลกร้อนและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโดยเร่งปรับปรุงระบบขนส่งมวลชนที่ปราศจากมลพิษ เช่น รถไฟฟ้า เป็นต้น รวมถึงสนับสนุนการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเมือง และสนับสนุนมาตรการกลไกการพัฒนาที่สะอาด (Clean Development Mechanism - CDM) ซึ่งสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้จัดตั้งแผนปฏิบัติการเชิงนโยบายด้านการจัดการพื้นที่สีเขียวชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน (พ.ศ. 2552) โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวยั่งยืนของชุมชนให้มีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 5 ตารางเมตร ต่อประชากร 1 คน ภายในระยะเวลา 5 ปี และสามารถดำรงรักษาไว้ได้อย่างยั่งยืน และหลายหน่วยงานนอกจากองค์กรภาครัฐเองมองเห็นถึงความจำเป็นในการร่วมกันแก้ปัญหาของทุกภาคส่วน เช่น ในปี พ.ศ. 2553 เริ่มมีโครงการที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการดูแลปกป้องต้นไม้และพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเมือง ส่งเสริมให้ความรู้แก่ประชาชนถึงความสำคัญของพื้นที่สีเขียว รวมถึงการขยายองค์ความรู้ผ่านการจัดกิจกรรมการดูแลและปกป้องต้นไม้ใหญ่ในเมือง เช่น โครงการ BIG Trees เป็นโครงการหนึ่งที่มีเป้าหมายในการรณรงค์เปลี่ยนสังคม ให้เห็นคุณค่าของพื้นที่สีเขียวและร่วมกันรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยเป็นโครงการที่เกิดจากการทำงานร่วมกันกับองค์กรต่างๆ จำนวนมากกว่า 20 องค์กร อาทิ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ เครือข่ายต้นไม้ในเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นต้น โดยกรุงเทพมหานครก็เป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนโครงการ บิ๊กทรี (BIG Trees) ด้วย ในระดับของกรุงเทพมหานครเล็งเห็นว่าปัญหาสภาวะโลกร้อนไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยบุคคลใดบุคคลหนึ่ง จำเป็นที่จะต้องร่วมมือกับประชาคมโลกในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในการจัดทำ แผนปฏิบัติการว่าด้วยการลดปัญหาภาวะโลกร้อนของกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2550 - พ.ศ. 2555 ยังมีรายละเอียดมาตรการในข้อที่ (5) การเพิ่มพื้นที่สีเขียว ที่มุ่งเน้นการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในลักษณะของการเพิ่มจำนวนต้นไม้ในบริเวณพื้นที่ต่างๆ เช่น พื้นที่ริมถนน ริมคูคลอง หรือการสนับสนุนให้เกิดการเพิ่มจำนวนต้นไม้ด้วยการปลูกต้นไม้ในป่าชายเลน ปลูกต้นไม้ในพื้นที่โรงเรียน หรือในบริเวณศาสนสถานเพื่อเพิ่มการดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เป็นหนึ่งในวิธีการช่วยลดปัญหาภาวะโลกร้อน

ในช่วงทศวรรษ 2550 นี้พบว่านโยบายและมาตรการต่างๆ ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวในมิติของการเป็นพื้นที่ใช้เพื่อสาธารณะประโยชน์สำหรับการประกอบกิจกรรมสำหรับคนได้ หรือเป็นพื้นที่สาธารณะที่สามารถให้คนใช้พื้นที่ร่วมกันในรูปแบบที่หลากหลายเพิ่มมากขึ้น นอกเหนือจากการพัฒนาพื้นที่สีเขียวเพื่อเพิ่มจำนวนต้นไม้หรือการเพิ่มพื้นที่ป่าหรือสวนขนาดใหญ่ โดยเฉพาะแนวคิดการฟื้นฟูพื้นที่ที่ทิ้งร้างในเมืองเพื่อประโยชน์สาธารณะ ดังจะเห็นได้จากในกรณีของพระราชบัญญัติการทางพิเศษแห่งประเทศไทย (กทพ.) ปี พ.ศ. 2550 ได้ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ใต้ทางด่วนเพื่อสาธารณะหรือให้เช่า และมีการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่ในเขตทางพิเศษ โดยมีพื้นที่นำร่องทั้งหมด 5 ที่ในช่วงปี พ.ศ. 2554-2555 ได้แก่ พื้นที่ใต้ทางด่วนบริเวณถนนสุขุมวิท พื้นที่บริเวณถนนสีลม พื้นที่บริเวณอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ-ชอยศาสนา พื้นที่ถนนประดิษฐ์มหารธรรม และบริเวณทางเข้าด่านจตุโชติ (รามอินทรา-วงแหวนรอบนอก กทม.) เป็นโครงการที่จัดทำร่วมกับคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มพื้นที่สาธารณะสีเขียวให้เพียงพอต่อจำนวนประชากร

อีกทั้งสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอันนำมาสู่ภัยพิบัติในหลายเมืองใหญ่ทั่วโลก รวมถึงเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ในช่วงภาคกลางของประเทศ ในปี พ.ศ. 2554 โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครซึ่งมีฐานะเป็นเมืองหลวงของประเทศนั้น ทำให้เกิดมุมมองของการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวในลักษณะของการรับมือกับสภาพการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ด้วยแนวคิดการออกแบบที่ยืดหยุ่น (Resilient Design) และให้ความสำคัญกับพื้นที่สีเขียวที่มีความสามารถในการช่วยในการลดโลกร้อน รวมทั้งเป็นพื้นที่ที่หน่วยงานที่มีส่วนในการชะลอหรือบรรเทาความสูงน้ำท่วมในเมืองมากขึ้น จึงเกิดการเพิ่มจำนวนพื้นที่สีเขียวในมิตินี้ภายในเมืองให้มากขึ้น โดยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ได้มีการเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับพื้นที่สีเขียวที่เน้นการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การวางผังเมืองที่ผสมผสานวัฒนธรรม สังคม และระบบนิเวศเข้าด้วยกัน การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาเมืองแบบกระชับ (Compact urban design) ที่มีการใช้พื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งพัฒนาต้นแบบเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการอนุรักษ์พื้นที่สีเขียวในเมืองเพื่อการทำเกษตรบางประเภท ตลอดจนการทำฟาร์มในเมืองเพื่อส่งเสริมคนในเมืองให้สามารถผลิตอาหารได้ในพื้นที่ว่างเปล่าที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ เช่น พื้นที่ริมเส้นทางรถไฟ หรือพื้นที่สาธารณะร่วมกัน ดังเช่นกรณีการเกิดงานกลุ่มสวนผักคนเมือง สวนทางตั้งในอาคาร เพื่อตอบรับกับแนวคิดของการสร้างความมั่นคงทางอาหารอีกด้วย

ส่วนในแผนพัฒนากรุงเทพฯระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2556-2575) โดยกรุงเทพมหานคร ในยุทธศาสตร์ที่ (2) มหานครสีเขียว นั้น ได้กล่าวถึงพื้นที่สาธารณะ พื้นที่สีเขียวในสัดส่วนที่เหมาะสมกับขนาดพื้นที่และจำนวนประชากร โดยเน้นถึงลักษณะพื้นที่สีเขียวในรูปแบบสวนสาธารณะ สวนหย่อมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ออกกำลังกาย และกิจกรรมนันทนาการ มีความร่มรื่นสวยงามประกอบด้วยต้นไม้ใหญ่เป็นหลักเพื่อเป็นแหล่งดูดซับมลพิษในพื้นที่เมือง ซึ่งโครงการที่จัดตั้งขึ้นภายใต้แผนยังประกอบไปด้วยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงานทั้งหน่วยงานภาครัฐที่อยู่ภายในพื้นที่กรุงเทพฯและหน่วยงานอยู่นอกพื้นที่กรุงเทพฯ เพื่อดำเนินการตามแผนพัฒนากรุงเทพฯระยะ 20 ปี นอกจากนี้ในกฎกระทรวงผังเมืองรวม ฉบับที่ 3 ปี พ.ศ. 2556-2562 ได้มีการเพิ่มกรณีในมาตรการอัตราส่วนต่อพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดิน (FAR Bonus) ทางผังเมือง เพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการพัฒนาให้เป็นตามวัตถุประสงค์ทางผังเมือง ในด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม ด้านการป้องกันภัยพิบัติและด้านการพัฒนาเมืองให้น่าอยู่ โดยเพิ่มจากเดิม 2 กรณี คือ (1) การเพิ่มพื้นที่โล่งสาธารณะหรือสวนสาธารณะ และ (2) การจัดให้มีพื้นที่จอดรถรอบสถานีรถไฟฟ้า มาอีก 3 กรณีคือ (3) การจัดให้มีที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย (4) การเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำฝน และ (5) การสร้างอาคารอนุรักษ์พลังงาน เป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการจัดทำสิ่งเหล่านี้ แลกเปลี่ยนกับการเพิ่มพื้นที่ปลูกสร้างอาคารที่มากขึ้นอีกไม่เกินร้อยละ 20 จาก FAR ที่กำหนดไว้ในผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร

4) พื้นที่สาธารณะสีเขียวที่ทั่วถึงผ่านหุ้นส่วนการพัฒนา

ในช่วงปี พ.ศ. 2558 องค์กรสหประชาชาติได้มีการหารือถึงวาระการพัฒนาที่ยั่งยืนใหม่ เนื่องจากเป้าหมายแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals – MDGs) จะสิ้นสุดลงในปี พ.ศ. 2558 จึงได้ริเริ่มการจัดทำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals–SDGs) ซึ่งมีเป้าหมายที่กล่าวถึงการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่ยั่งยืนและทั่วถึง ในเป้าหมายที่ 11 ได้กล่าวถึงการทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัยทั่วถึง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างยั่งยืน มีประเด็นในการจัดให้มีการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่ปลอดภัย ครอบคลุมและเข้าถึงได้โดยเฉพาะผู้หญิง เด็ก คนชรา และผู้มีความบกพร่องทางร่างกาย รวมถึงเป้าหมายที่ 13 ที่เน้นการรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จำเป็นต้องร่วมมือกันระหว่างหลายฝ่ายเพื่อเป้าหมายการสร้างความยืดหยุ่นในการปรับตัวของสภาพภูมิอากาศ นอกจากนั้นในที่ประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่อยู่อาศัยและเมืองอย่างยั่งยืน ครั้งที่ 3 องค์กรสหประชาชาติยังได้ระบุหลักการพื้นฐานของการมี

พื้นที่สาธารณะที่ดี (Global Public Space Toolkit, 2015) ที่ควรผนวกกับการวางผังเมืองและการออกแบบพื้นที่สาธารณะในเมือง โดยมีหลักการเกี่ยวกับพื้นที่สีเขียว 3 หลักการสำคัญ ดังนี้ (1) การเป็นพื้นที่สาธารณะที่มีชีวิตชีวา มีกิจกรรมที่หลากหลาย (2) เอื้อให้เกิดการสัญจรโดยการเดินเท้าในเมือง และ (3) เข้าถึงได้โดยกลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน

อีกทั้งในปี พ.ศ. 2559 ได้มีการเคลื่อนไหวในระดับนานาชาติอีกครั้ง โดยการประชุมเรื่องการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศโลกครั้งที่ 21 (COP 21) เพื่อรับรองข้อตกลงว่าด้วยการต่อสู้กับสภาวะโลกร้อน ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อจำกัดระดับอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกไม่ให้เกินระดับ 2 องศาเซลเซียสจากระดับก่อนยุคอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงปัญหาสภาวะโลกร้อนที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ภายหลังจากการเคลื่อนไหวเรื่องสภาวะโลกร้อนในระดับนานาชาติ ในปีถัดมาประเทศไทยได้บรรจุยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) โดยในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 ได้กล่าวถึงการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน ได้กำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาวิกฤตสิ่งแวดล้อม ด้วยการเร่งรัดการควบคุมมลพิษทั้งทางอากาศ ชยะ น้ำเสีย และของเสียอันตรายที่เกิดจากการผลิตและบริโภค การสร้างเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมหรือเมืองสีเขียว เพื่อสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีให้กับประชาชน โดยการปรับปรุงกฎหมายและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเมืองเพื่อรองรับการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม จัดทำผังเมืองที่คำนึงถึงการเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ปรับปรุงเทศบัญญัติท้องถิ่นรวมทั้งการปรับปรุงกฎหมายควบคุมอาคาร เพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดตามมาตรฐานการใช้พลังงานในอาคาร และมีการใช้วัสดุทดแทนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและมีความต้านทานภัยพิบัติ ตลอดจนขยายผลการพัฒนาเมืองสีเขียวในมิติต่างๆ ที่ดำเนินการอยู่แล้วในลักษณะนาร่อง เช่น เมืองนาอยู่ เมืองคาร์บอนต่ำ เมืองอัจฉริยะ เมืองอุตสาหกรรมนิเวศ เมืองเกษตรสีเขียว หรือเมืองท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งรูปแบบเมืองสีเขียวที่กล่าวถึงนี้จะช่วยสร้างความพร้อมและพัฒนาศักยภาพของเมืองให้พัฒนาสู่มาตรฐานของเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

นอกจากนั้นสำนักงานนโยบายและแผนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้กำหนดเป้าหมายในยุทธศาสตร์กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 20 ปี พ.ศ. 2560 เกี่ยวกับพื้นที่สาธารณะในเขตเมืองเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว พื้นที่ป่าในเมือง พื้นที่ป่าในเมือง และพื้นที่พื้นที่ป่าเพื่อการเรียนรู้ภายใต้ชื่อโครงการ "สวนป่าประชารัฐ เพื่อเพิ่มความสุขของคนไทย" เป็นพื้นที่ป่าหรือพื้นที่ปลูกต้นไม้ที่ตั้งอยู่ในเมืองหรือใกล้เมือง โดยภาครัฐร่วมกับท้องถิ่น

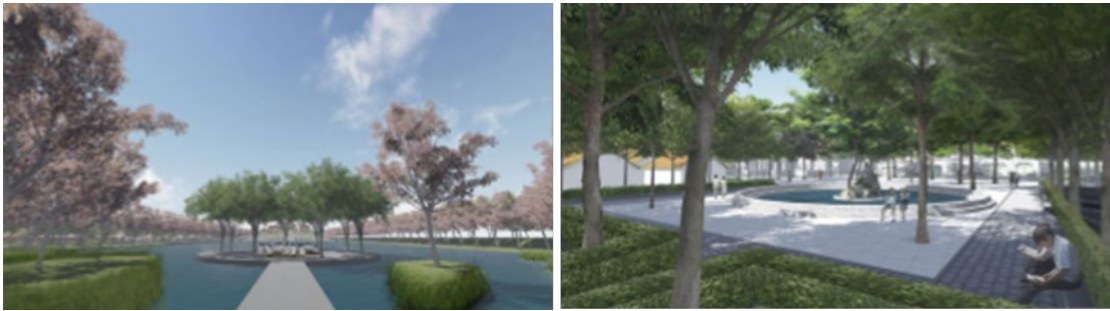
และชุมชนดำเนินการในลักษณะของพื้นที่สาธารณะให้ประชาชนใช้ประโยชน์ได้ตามความเหมาะสม เช่น ออกกำลังกาย พักผ่อนหย่อนใจ ศึกษาธรรมชาติ ภายใต้การพัฒนาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งของแต่ละพื้นที่ ต่อมาในปี พ.ศ. 2561 สมัชชาสุขภาพแห่งชาติได้มีมติสมัชชาสุขภาพครั้งที่ 11 ภายหลังจากการพิจารณาเรื่องความร่วมมือสร้างสรรค์พื้นที่สาธารณะในเขตเมืองเพื่อสุขภาวะสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ประกอบไปด้วยมติ 12 ข้อ โดยมีสาระสำคัญให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐซึ่งรวมถึงวิสาหกิจ ภาคเอกชน ชุมชน และภาคประชาสังคม ในการสร้างสรรค์พื้นที่สาธารณะที่ดีเพื่อตอบสนองความต้องการของคนทุกกลุ่ม ทุกสถานะ เพิ่มโอกาสในการใช้พื้นที่ให้เกิดกิจกรรมสาธารณะ

ในปี พ.ศ. 2562 กรุงเทพฯ ได้ร่วมมือกับภาคีเครือข่ายเพื่อจัดทำโครงการ Green Bangkok 2030 โดยมีเป้าหมายในการสร้างพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่เข้าถึงได้ในระยะ 400 เมตร สามารถเดินถึงได้ใน 5-10 นาที และเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กับประชากรตามคำแนะนำขององค์การอนามัยโลก ซึ่งปัจจุบันพื้นที่สีเขียวต่อจำนวนประชากรในกรุงเทพฯ มีเพียง 6.9 ตารางเมตรต่อคน เพิ่มให้เป็น 10 ตารางเมตรต่อคน รวมถึงจะเพิ่มพื้นที่ร่มไม้ในเมืองจาก 17% เป็น 30% จากทิศทางการพัฒนารูปแบบของพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่ผ่านมาแสดงให้เห็นการให้ความสำคัญต่อการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะเพิ่มขึ้นจากการเพิ่มสัดส่วนพื้นที่สีเขียวต่อประชากร รวมถึงการให้ความสำคัญกับรูปแบบพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่สามารถใช้งานเพื่อประกอบกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมโดยกลุ่มคนที่หลากหลาย

นอกจากนี้ลักษณะการริเริ่มและดำเนินโครงการยังเกิดขึ้นโดยหลายภาคส่วนเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา ทั้งภาคประชาสังคมหรือองค์กรเอกชนร่วมกัน อาทิ

- 1) โครงการวัดบันดาลใจ (พ.ศ. 2558- 2560) ริเริ่มขึ้นจากสถาบันอาศรมศิลป์ที่เห็นความสำคัญบทบาทของวัดในสังคมไทย โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งต่อองค์ความรู้และสร้างเครือข่ายการทำงานเชื่อมต่อระหว่างภาคประชาชนรุ่นใหม่กับพระสงฆ์ และเป็นแรงบันดาลใจให้วัดและชุมชนร่วมกันพลิกพื้นที่ในมิติด้านกายภาพในพื้นที่วัดและกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นพื้นที่แห่งชีวิตและจิตวิญญาณของคนไทยอย่างสมสมัยทั่วประเทศ โดยโครงการ “วัดบันดาลใจ” เป็นโครงการที่เกิดขึ้นภายใต้การสนับสนุนของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สมาคมภูมิสถาปนิกแห่งประเทศไทย สมาคมสถาปนิกสยามฯ สมาคมวิศวกรรรมสถานแห่งประเทศไทย โดยนำร่อง 9 วัดต้นแบบ ผ่านกระบวนการทำงานและเรียนรู้ร่วมกันของภาคเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งสมาคมวิชาชีพ

สถาบันการศึกษา นักออกแบบจิตอาสา รวมถึงบริษัทกว่า 30 บริษัท อาทิ บริษัท พี แลนด์สเคป จำกัด บริษัทแลนด์โปรเซส จำกัด บริษัท ไอชอว์ร่า ดีไซน์ จำกัด บริษัท จมา โซเอ็น จำกัด เป็นต้น และยังมีผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ร่วมเป็นที่ปรึกษาของโครงการด้วย

ภาพที่ 1 จำลองบรรยากาศงานออกแบบโครงการวัดบันดาลใจ

ที่มา: http://www.bia.or.th/html_th

2) โครงการลานกีฬาพัฒนา 1 และโครงการลานกีฬาพัฒนา 2 (พ.ศ. 2558) เป็นโครงการปรับปรุงพื้นที่รกร้างเช่น พื้นที่ใต้ทางด่วน ให้เป็นพื้นที่ใช้สอยของคนในชุมชน เช่นโครงการลานกีฬาพัฒนา 2 ได้นำพื้นที่ใต้ทางด่วนอรุณพงษ์ ถนนพระรามที่ 6 ซึ่งมีการเสนอการพัฒนาพื้นที่เหล่านี้ที่น่าสนใจ จากการออกแบบภูมิสถาปัตยกรรมโดย บริษัท จมา โซเอ็น จำกัด และออกแบบสถาปัตยกรรมโดย สถาบันอาศรมศิลป์ นักออกแบบของโครงการได้เริ่มจากการรับโครงการจากสำนักพระราชวังการทหาร พร้อมการสนับสนุนโครงการจากทาง สสส. หรือ สำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ เพื่อนำพื้นที่รกร้างข้างซอยพญานาคซึ่งแต่เดิมเป็นแหล่งรวมขยะ สุนัขจรจัด มาพัฒนาด้วยแนวคิด “ลานบ้าน ลานดิน” เต็มกิจกรรมอเนกประสงค์หลายชนิดให้กับชุมชน ทั้ง ลานกีฬา ตลาด พื้นที่ศิลปะวัฒนธรรม และสวนสาธารณะชุมชน

ภาพที่ 2 บรรยากาศงานออกแบบโครงการโครงการกีฬาพัฒนา 1 และโครงการกีฬาพัฒนา 2
ที่มา: บริษัท ฉมาไซเอ็น จำกัด

นอกจากนี้หลายภาคส่วนได้เห็นถึงความสำคัญของการมีพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่สามารถช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีให้กับเมือง รวมทั้งยังสามารถช่วยลดปัญหามลพิษ ปัญหาสภาวะโลกร้อนได้ ดังนั้น ปัจจุบันจึงมีหลายหน่วยงานที่ริเริ่มการทำงานที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สาธารณะสีเขียวขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น โครงการ City LAB (พ.ศ.2562) หรือ “ห้องทดลองเมือง” เป็นหน่วยงานที่ทำกระบวนการทดลองเพื่อศึกษาพฤติกรรมของคนในพื้นที่ต่างๆในเมือง โดยมีเป้าหมายเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการออกแบบพื้นที่สาธารณะ ที่ส่งเสริมสุขภาวะที่ดีให้แก่คนเมือง เพื่อพัฒนาอัตลักษณ์และสร้างภาพลักษณ์ของเมืองที่เป็นเอกลักษณ์ด้วย ซึ่ง City LAB เป็นหน่วยงานที่เกิดจากความร่วมมือจากภาครัฐ กรุงเทพมหานคร รวมถึงภาคเอกชนย่านสีลม และได้รับการสนับสนุนหลักจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และศูนย์ส่งเสริมสภาวะเมือง (Healthy space forum) นอกจากโครงการ City LAB แล้ว ในปี พ.ศ. 2563 ยังมีโครงการ we!park – we create park โดยความร่วมมือของสมาคมภูมิสถาปนิกแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร และภาคีเครือข่ายทั้งภาคเอกชน ภาควิชาชีพ ภาควิชาการและภาคประชาสังคม ซึ่งเป็นโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสีเขียวให้มีคุณภาพและยั่งยืน ผ่านกระบวนการการทำงานร่วมกันระหว่างนักออกแบบคนในพื้นที่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การเป็นพื้นที่สาธารณะที่มาจากความต้องการของทุกคน

ภาพที่ 3 การพัฒนาพื้นที่ในโครงการ we!park

ที่มา: <https://readthecloud.co/wepark/>

ทั้งนี้ ภาคประชาสังคม โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐ เช่น สถาบันการศึกษา ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาพื้นที่สีเขียวขนาดใหญ่เพื่อการใช้งานสาธารณะและมีคุณสมบัติของพื้นที่สีเขียวในมิติของการรับมือกับสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง เช่น โครงการสวนสาธารณะ อุทยานจุฬาย 100 ปี บริเวณสวนหลวง-สามย่าน เปิดให้บริการในปี พ.ศ. 2560 โดยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ร่วมมือกับบริษัท แลนด์ โพรเซส จำกัด(ออกแบบภูมิทัศน์) และบริษัท เอ็นเจ็ดเอ จำกัด (ออกแบบอาคารสาธารณะ) จัดทำเนื่องในวาระครบรอบศตวรรษแห่งการสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีแนวคิดการออกแบบให้อุทยานฯ 100 ปี เป็นมากกว่าสวนสาธารณะ โดยพื้นที่สวนจะมีรูปแบบเป็นพื้นที่ลาดเอียงเพื่อให้น้ำฝนไหลมารวมกันที่สระน้ำด้านหน้า (Retention pond) และพื้นที่ชุ่มน้ำด้านข้าง (Wetland) มีต้นไม้และสนามหญ้าช่วยในการดูดซับน้ำรวมถึงการเลือกใช้วัสดุคอนกรีตรูพรุน (porous concrete) เพื่อให้น้ำซึมผ่านได้ และมีการเลือกใช้พืชพรรณพื้นถิ่นปลูกแบบธรรมชาติใช้แนวคิดฝ่าในเมือง (Urban forestry) เป็นต้นแบบสวนสาธารณะที่ทำหน้าที่เป็นพื้นที่หนองน้ำของเมือง เพิ่มพื้นที่น้ำซึมดิน นอกจากนั้นอุทยานจุฬาย 100 ปี ยังทำหน้าที่เชื่อมโครงสร้างระบบนิเวศสีเขียวของเมือง (Urban green infrastructure) ด้วยโครงข่ายระบบถนนและพื้นที่สีเขียวขนาดต่าง ๆ โดยรอบพื้นที่บริเวณอุทยาน

ภาพที่ 4 โครงการอุทยานจุฬาราช 100 ปี

ที่มา: <https://www.edtguide.com/review/459999/chula100year>

อีกหนึ่งกรณีศึกษาคือ อุทยานเรียนรู้ปว๊วย 100 ปี จากการทำงานร่วมกันระหว่างทีมออกแบบผังแม่บท CIDAR (Center of innovative Design and Research) ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร่วมกับทีมสถาปนิกจากสถาบันอาศรมศิลป์ และ บริษัท แลนด์ โปรเซส จำกัด เป็นอีกหนึ่งโครงการอาคารพื้นที่สาธารณะที่มีแนวคิดการออกแบบเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวและให้ความสำคัญกับประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม โดยโครงการอุทยานเรียนรู้ปว๊วย 100 ปี เป็นโครงการที่จัดทำขึ้นเนื่องในวาระครบรอบ 100 ปี ศาสตราจารย์ ดร.ปว๊วย อึ้งภากรณ์ เป็นพื้นที่สาธารณะที่ผสมผสานเขียวกินได้กับอาคารประหยัดพลังงานไว้ด้วยกันบนพื้นที่กว่า 100 ไร่บริเวณมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ศูนย์รังสิต มีแปลงเกษตรธรรมชาติบนหลังคา (Green roof urban farm) ขนาด 7,000 ตารางเมตร ซึ่งเป็นสวนสาธารณะลอยฟ้าที่ใหญ่ที่สุดในโลก นอกจากนี้สวนบนหลังคาของอุทยานเรียนรู้ปว๊วย 100 ปี โดยมีแนวคิดมาจากรูปแบบของนาขั้นบันได เนื่องจากพื้นที่เดิมมีลักษณะเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำและเป็นพื้นที่รับน้ำของชานเมืองกรุงเทพฯ ดังนั้นอุทยานเรียนรู้ปว๊วย 100 ปี จึงมีการเชื่อมโยงระบบจัดการน้ำของพื้นที่อุทยานกับผังแม่บทด้านการระบายน้ำของมหาวิทยาลัย เพื่อให้เกิดระบบการระบายน้ำเชื่อมต่อกันระหว่างพื้นที่สวน มหาวิทยาลัยและพื้นที่เมือง พื้นที่สวนสามารถรองรับน้ำเป็นพื้นที่น้ำซึมผ่านได้ และมีระบบบำบัดน้ำด้วยพืชชนิดต่างๆก่อนปล่อยน้ำสู่ระบบคลองเดิม นอกจากแนวคิดเรื่องพื้นที่สวนกินได้แล้ว อุทยานเรียนรู้ปว๊วย 100 ปี ยังเน้นถึงแนวคิดด้านการประหยัดพลังงาน จากแนวคิดนาขั้นบันได ทำให้อาคารแห่งนี้ถูกปกคลุมไปด้วยต้นไม้และพืชพรรณต่างๆทำให้การดูดซับความร้อนลดลง ภายในอาคารมีอุณหภูมิต่ำลงจึงสามารถลดการใช้พลังงานจากเครื่องปรับอากาศได้อีกด้วย

ภาพที่ 5 โครงการอุทยานเรียนรู้อายุ 100 ปี

ที่มา: <http://thaifarmer.lib.ku.ac.th>

จะเห็นได้ว่าในช่วงหลังรูปแบบของพัฒนาการพื้นที่สาธารณะสีเขียวในประเทศไทย มีทิศทางการพัฒนาในมิติของการเป็นพื้นที่สีเขียวเพื่อลดสภาวะโลกร้อนผ่านการออกแบบพื้นที่สวนสาธารณะขนาดใหญ่ในเมือง ที่เปิดเป็นพื้นที่ใช้สำหรับกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ให้กับคนเมือง เป็นพื้นที่พักผ่อน ออกกำลังกาย รวมถึงการใช้ประโยชน์ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมและสภาวะที่ดีในพื้นที่กลางเมือง นอกจากนี้โครงการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวในยุคนี้จะเริ่มเห็นบทบาทในการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและหุ้นส่วนพัฒนาจากภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาคเอกชนและภาคประชาสังคมร่วมกันในหลายๆโครงการ มีรูปแบบที่หลากหลายและกระจายไปตามพื้นที่ต่างๆในเมืองมากขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

โครงการล่าสุดในปี พ.ศ. 2563 ได้มีโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ทางสัญจร โครงสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา สะพานพระปกเกล้า เป็นโครงการภายใต้แผนแม่บท “กรุงเทพ 250” ที่มีเป้าหมายในการฟื้นฟูเมืองของกรุงเทพมหานคร จัดทำขึ้นโดยกรุงเทพมหานครร่วมกับศูนย์ออกแบบและพัฒนาเมือง (UDDC) เป็นโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์จากโครงสร้างทางรถไฟฟ้ามหานคร ที่ถูกทิ้งร้างมากกว่า 30 ปี เนื่องจากโครงการถูกยกเลิกไปในปี พ.ศ. 2535 จากปัญหาเงินทุน ทำให้เกิดเป็นโครงสร้างสิ่งก่อสร้างที่ไม่ได้ใช้งาน (Leftover Asset) นอกจากนี้จะไม่ได้ประโยชน์ในด้านการใช้งานแล้วยังสร้างภาพลักษณ์ที่ไม่ดีให้กับพื้นที่เมืองอีกด้วย ศูนย์ออกแบบและพัฒนาเมือง (UDDC) จึงได้มีแนวคิดในการพัฒนาพื้นที่ทิ้งร้าง (Leftover space) โดยเริ่มกระบวนการทำกิจกรรมเชิงปฏิบัติการร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นต่อทุกภาคส่วนภายหลังการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่ จนกระทั่งผลักดันให้เกิดการปรับปรุงโครงสร้างทางรถไฟเดิมกลายเป็นพื้นที่

สวนสาธารณะลอยฟ้า ใช้เพื่อการสัญจรเชื่อมต่อระหว่างพื้นที่สองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา มีพื้นที่สาธารณะสีเขียวสำหรับการพักผ่อนไปพร้อมกับชมวิวแม่น้ำเจ้าพระยาบนพื้นที่สาธารณะ “พระปกเกล้าฯ สกายปาร์ค” ซึ่งโครงการนี้เป็นโครงการต้นแบบ แสดงให้เห็นถึงรูปแบบการพัฒนาพื้นที่สาธารณะที่เกิดขึ้นบนโครงสร้างสิ่งก่อสร้างที่ไม่ได้รับการใช้งานที่อยู่ในพื้นที่เมือง ให้เกิดประโยชน์สาธารณะรวมถึงการสร้างภูมิทัศน์ที่ดีให้เพิ่มขึ้นในพื้นที่เมืองด้วย

ภาพที่ 6 บรรยากาศโครงการ พระปกเกล้าฯ สกายปาร์ค
ที่มา: <https://readthecloud.co/phra-pokklao-skypark>

นอกจากนี้จากการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่มีการพัฒนาถึงปัจจุบัน จะพบเห็นการพัฒนาโครงการจากบทบาทของภาคีหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) มากขึ้น และยังคงมีความพยายามสร้างมาตรการทางนโยบายทางผังเมืองที่จะสร้างแรงจูงใจให้เกิดการพัฒนาพื้นที่สาธารณะจากภาคเอกชนที่เหมาะสมต่อการพัฒนาทางด้านผังเมืองในขนาดของประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะจากการเสนอมาตรการสนับสนุนการใช้ประโยชน์ที่ดินได้แก่ FAR Bonus (Floor Area Ratio Bonus) ที่ได้มีการใช้เริ่มใช้ครั้งแรกในกฎกระทรวงผังเมืองรวมกรุงเทพ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2549) ต่อเนื่องมายังฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2556) ในร่างการจัดทำผังเมืองรวมกรุงเทพ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2563) มีการนำเสนออีกมาตรการหนึ่งที่น่าสนใจคือการโอนสิทธิการพัฒนาพื้นที่ หรือ Transfer of Development Rights (TDR) คือการซื้อขาย “สิทธิ” ในการพัฒนาบนที่ดิน ระหว่างพื้นที่ที่ต้องการควบคุมการพัฒนาหรือพื้นที่อนุรักษ์ (พื้นที่ส่งสิทธิ: Sending Areas) ตามมาตรการผังเมือง และพื้นที่ที่ได้รับสิทธิการพัฒนาตามที่กฎหมายกำหนดการพัฒนาไว้ (พื้นที่รับสิทธิ: Receiving Areas)

เพื่อให้สามารถใช้สิทธิในการใช้ประโยชน์ที่ดินได้มากขึ้นอีก ซึ่งในกรณีของประเทศ
ได้หวั่นได้นำมาใช้ในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะผ่านหุ้นส่วนการพัฒนาได้อย่าง
น่าสนใจ โดยมาตรการการโอนสิทธิการพัฒนาจะเป็นในรูปแบบของการพัฒนา
อาคารที่สามารถเพิ่มความสูงอาคาร จำนวนอาคาร ความหนาแน่นของอาคาร
ได้มากขึ้น และสำหรับเจ้าของสิทธิหรือผู้ส่งสิทธิ สามารถใช้ประโยชน์จากการขาย
สิทธิเพื่อควบคุมความหนาแน่นในพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รักษาพื้นที่ทาง
เกษตรกรรมหรือพื้นที่รองรับน้ำ เป็นต้น ซึ่งหากมาตรการการโอนสิทธิการพัฒนา
ที่ดิน (TDR) สามารถนำมาปฏิบัติใช้ได้เป็นอย่างดีและเป็นรูปธรรมและสร้างแรงจูงใจจาก
ภาคเอกชนผู้ลงทุนได้จริงนั้นอาจจะสามารถแก้ไขปัญหาการวางผังเมืองที่มีการ
จำกัดสิทธิในการใช้ประโยชน์ในบางพื้นที่ และเป็นวิธีการที่นำมาปรับใช้เพื่อให้
เหมาะสมกับการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวของกรุงเทพฯ ได้อีกทางหนึ่ง

2.2 พื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก

แนวคิดของการพัฒนาพื้นที่ว่างในเมืองให้เป็นสวนสาธารณะขนาดเล็ก (pocket park) นั้นมีจุดเริ่มต้นมาจากประเทศฝั่งยุโรป อ้างอิงจากรายงานเรื่อง vest pocket park (American Society of Planning Officials, 1967) ได้ให้ข้อมูลถึงพื้นที่สาธารณะขนาดเล็กที่เกิดขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งผลพวงจากสงครามทำให้เกิดสภาวะของการขาดเงินทุน แรงงาน และวัสดุในการบูรณะเมืองขึ้นมาใหม่ จึงเกิดการนำพื้นที่เศษเหลือในเมืองมาประยุกต์ใช้ด้วยข้อจำกัดด้านงบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อสร้างพื้นที่สาธารณะขนาดเล็กด้วยจินตนาการความคิดสร้างสรรค์ ผลลัพธ์ของการพัฒนาพื้นที่สาธารณะขนาดเล็กนั้นถือว่าประสบความสำเร็จจนกลายเป็นรูปแบบในการนำไปพัฒนาพื้นที่เศษเหลือ ต่อยอดไปยังประเทศอื่น ซึ่งสำหรับในประเทศไทย ได้มีการพูดถึงการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก (pocket park) โดยถูกจัดอยู่ในประเภทของพื้นที่สีเขียวในรูปแบบสวนสาธารณะ ตามขนาดของพื้นที่ ซึ่งสำนักงานสวนสาธารณะ สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร ได้ระบุให้สวนสาธารณะที่มีขนาดเล็กที่สุด คือระหว่าง 500 ตารางเมตร ถึง 2 ไร่ เรียกว่า สวนหย่อมขนาดเล็กย่านชุมชน หรือสวนใกล้บ้าน (Pocket Park หรือ Mini Tot Park)

2.2.1 นิยามและความหมาย

นิยามของพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กมีความใกล้เคียงกับ “พื้นที่สวนสาธารณะขนาดเล็ก” “สวนกระเปาะ” หรือ “พื้นที่โล่งขนาดเล็กในเมือง” ซึ่งทั้งหมดล้วนเป็นคำที่ใช้กล่าวถึงลักษณะของ “Pocket park” หากอธิบายถึงลักษณะของพื้นที่สวนสาธารณะขนาดเล็กอย่างละเอียด พื้นที่สวนสาธารณะขนาดเล็กมักจะถูกตีความจากขนาดของพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ขนาดเล็กที่ไม่มีการใช้งาน เป็นรูปแบบของพื้นที่ว่างขนาดเล็กในเมืองที่ถูกล้อมจากอาคารโดยรอบ และสามารถมองเห็นหรือสามารถเข้าถึงได้จากทางเดินเท้าและถนน (Sinou and Kenton, 2013) ด้วยลักษณะของพื้นที่จึงถูกมองว่ามีรูปร่างเหมือนกระเปาะเสื้อ (Pocket) นั่นเอง ซึ่ง Pocket park สามารถเป็นได้หลายรูปแบบ เช่น เป็นพื้นที่สวนขนาดเล็ก อย่างเช่นที่ Francesco Armato (2017) เรียกว่าเป็น ‘Oasis’ ของเมือง หรือจะเป็นพื้นที่โล่งที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับพักผ่อน เช่น โต๊ะ เก้าอี้หนึ่ง หรือสิ่งให้บริการอื่นๆ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามลักษณะสำคัญของพื้นที่สวนสาธารณะขนาดเล็กสามารถกล่าวได้ว่าเป็นพื้นที่ที่เปรียบเสมือนห้องนั่งเล่นนอกบ้าน เป็นพื้นที่สำหรับคนทุกคนที่ใช้เพื่อการพักผ่อนหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ ร่วมกัน สร้างบรรยากาศของการแบ่งปันการใช้พื้นที่ระหว่างผู้คนหลายประเภทและหลายกลุ่มวัย ที่มีความต้องการการใช้พื้นที่เพื่อประกอบกิจกรรมที่แตกต่างกันไป หรือแม้แต่พื้นที่สวนขนาดเล็กที่

ไม่สามารถใช้เพื่อประกอบกิจกรรมได้ ก็ยังทำหน้าที่ในการสร้างภูมิทัศน์ที่ดีให้กับคนที่อยู่อาศัยภายในเมือง แบ่งปันบรรยากาศร่มรื่นจากพื้นที่สีเขียวขนาดเล็กร่วมกัน จากลักษณะพื้นที่สวนสาธารณะขนาดเล็กที่ได้กล่าวมาแสดงให้เห็นถึงลักษณะของการเป็นพื้นที่สาธารณะ ที่มุ่งเน้นถึงการแบ่งปันหรือการใช้พื้นที่ทางสังคมร่วมกัน ดังนั้นพื้นที่ Pocket park ที่มีกระจายอยู่ในพื้นที่เมือง จึงเปรียบเสมือนพื้นที่ที่เติมเต็มช่องว่างทางสังคมผ่านพื้นที่เมือง สามารถสร้างความมีชีวิตชีวาให้กับเมือง รวมถึงการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้นอีกด้วย

พื้นที่สวนสาธารณะขนาดเล็กถูกกล่าวถึงมากในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่และรูปแบบกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เนื่องจากพื้นที่และกิจกรรมเป็นองค์ประกอบส่วนสำคัญที่ทำหน้าที่ประสาน พื้นที่สวนสาธารณะขนาดเล็กเข้ากับพื้นที่เมืองทั้งในด้านกายภาพและด้านสังคม มีรายละเอียด ดังนี้

1) องค์ประกอบด้านพื้นที่

หากพูดถึงลักษณะเชิงกายภาพของพื้นที่สวนสาธารณะขนาดเล็ก คำว่า 'ขนาด' เป็นหนึ่งในปัจจัยหลักที่ใช้จำกัดความลักษณะของพื้นที่สวนสาธารณะขนาดเล็กซึ่ง โดยทั่วไปจะมีขนาดพื้นที่ไม่เกิน 2 ไร่ เป็นพื้นที่ว่างขนาดเล็กที่ไม่มีการใช้งานหรือเป็นพื้นที่รกร้าง ยกตัวอย่างเช่น พื้นที่เว้นว่างระหว่างอาคาร หรือพื้นที่ลาดฟ้า เป็นต้น โดยทั่วไปขอบเขตของพื้นที่มักจะเกิดขึ้นในลักษณะของการปิดล้อม (Enclose) จากอาคารหรือกลุ่มอาคารโดยรอบ และมีอย่างน้อยหนึ่งด้านที่สามารถเชื่อมต่อกับทางเดินเท้าสาธารณะหรือพื้นที่สาธารณะได้ (Sinou and Kenton, 2013) ซึ่งลักษณะพื้นที่ประเภทนี้โดยทั่วไปสามารถพบเห็นกระจายอยู่ในทุกย่านของพื้นที่เมือง ทั้งในพื้นที่ย่านศูนย์กลางธุรกิจ ย่านชุมชนที่อยู่อาศัย หรือแม้แต่ในย่านชานเมือง อย่างไรก็ตามพื้นที่เหล่านี้หากไม่มีการใช้งานเพื่อประกอบกิจกรรมใดๆและขาดการดูแล จนกระทั่งกลายเป็นพื้นที่รกร้างและเสื่อมโทรม ก็จะมีส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์เมืองได้ รวมถึงสามารถส่งผลกระทบต่อคุณภาพความเป็นอยู่ของผู้ที่อยู่อาศัยโดยรอบพื้นที่อีกด้วย ดังนั้นการพัฒนาพื้นที่เหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อคนในชุมชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบทางใดทางหนึ่งจากพื้นที่ เล็งเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นในการแก้ปัญหาาร่วมกัน เช่นเดียวกับที่ Francesco Armato (2017) ได้ยกตัวอย่างการริเริ่มโครงการ พื้นที่สวนสาธารณะขนาดเล็กในเมือง Harlem, New York ที่เกิดจากคนในชุมชนต้องการมีพื้นที่ใช้สำหรับกิจกรรมรวมกลุ่มเพื่อพบปะพูดคุยกันของคนในชุมชนในช่วงเวลาว่าง เนื่องจากมองเห็นรูปแบบปัญหาภายในชุมชนที่ขาดการส่งเสริมกิจกรรมทางสังคม ขาดการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน ซึ่งโครงการพัฒนาพื้นที่สวนสาธารณะขนาดเล็กใน Harlem เป็นความร่วมมือกันระหว่าง

สองหน่วยงานท้องถิ่น ได้แก่ คริสตจักรชุมชนและหน่วยงานด้านสวนสาธารณะ โดยเลือกใช้พื้นที่ที่ถูกทิ้งร้างซึ่งเป็นพื้นที่ระหว่างอาคารสองหลัง มีคริสตจักรชุมชนเป็นเจ้าของพื้นที่ ได้รับการพัฒนาให้เป็นพื้นที่ใช้สำหรับสาธารณะประโยชน์ของคนในชุมชน รวมถึงจากที่ Alison Blake ได้กล่าวว่าพื้นที่สวนสาธารณะขนาดเล็กส่วนใหญ่แล้วจะเป็นพื้นที่ของกลุ่มชุมชนท้องถิ่นเอง หรือพื้นที่ที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานหรือมูลนิธิเอกชนที่มีเป้าหมายมุ่งเน้นการพัฒนาเพื่อประโยชน์สำหรับชุมชนท้องถิ่น แต่อย่างไรก็ตามพื้นที่สวนสาธารณะขนาดเล็กที่ขาดการออกแบบ ขาดกิจกรรมที่ดึงดูดผู้คนในชุมชนให้เข้ามาใช้งานหรือพื้นที่ไม่ได้รับการดูแลรักษาจากคนในชุมชนเอง ก็สามารถกลับกลายเป็นพื้นที่เสื่อมโทรมได้เช่นกัน

ดังนั้นสามารถกล่าวได้ว่าพื้นที่สวนสาธารณะขนาดเล็กจึงเป็นพื้นที่ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมร่วมกันของคนในชุมชน การมีส่วนร่วมกันระหว่างคนในชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อผลักดันให้เกิดการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นพื้นที่สำหรับกิจกรรมทางสังคม อย่างไรก็ตามนอกจากพื้นที่สวนสาธารณะขนาดเล็กจะทำหน้าที่เป็นตัวกลางให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการริเริ่มการพัฒนาพื้นที่เพื่อชุมชนแล้ว แต่เช่นเดียวกับที่ Alison Blake ได้กล่าวว่าการริเริ่มโครงการนั้นอาจเป็นเรื่องที่ง่ายแต่กระบวนการที่จะทำให้ Pocket park นั้นยังคงสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีให้กับชุมชนและเมืองอย่างต่อเนื่องและมั่นคงนั้นเป็นเรื่องที่ยากยิ่งกว่า ดังนั้นการให้ความสำคัญในกระบวนการสร้างกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นภายในพื้นที่ Pocket Park ให้มีความเหมาะสมรองรับกับความต้องการที่หลากหลายของผู้คนที่มีความหลากหลายแตกต่างกันในชุมชน จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญอีกส่วนหนึ่งที่จะทำให้เกิด Pocket Park ที่สมบูรณ์ทั้งในด้านพื้นที่และด้านกิจกรรม

2) องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องด้านกิจกรรม

กิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ Pocket Park นั้นเป็นลักษณะของรูปแบบกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เกิดการสร้างความรู้สึกร่วมกันของการแบ่งปัน (Sharing) เพื่อใช้พื้นที่สาธารณะร่วมกัน ในการประกอบกิจกรรมตามความต้องการของแต่ละบุคคล อย่างไรก็ตามรูปแบบ ประเภทของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ Pocket Park นั้นสามารถเป็นได้หลายรูปแบบทั้งกิจกรรมสำหรับการพักผ่อน เน้นบรรยากาศที่สงบร่มรื่น กิจกรรมสำหรับเด็ก เช่น พื้นที่สนามเด็กเล่น ลานออกกำลังกาย หรือแม้แต่การจัดกิจกรรมงานสำคัญของชุมชน ถึงแม้ว่าพื้นที่ Pocket park จะสามารถรองรับรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายได้ แต่อย่างไรก็ตามพื้นที่ Pocket park แต่ละพื้นที่ไม่จำเป็นต้องประกอบไปด้วยกิจกรรมที่หลากหลายแตกต่างกันทั้งหมดในพื้นที่เดียว เพียงเพื่อต้องการให้สามารถรองรับความหลากหลายของกลุ่มผู้ใช้ เช่นเดียวกับที่ Alison Blake ได้

กล่าวถึงประเด็นความหลากหลายของรูปแบบกิจกรรมในพื้นที่ Pocket park ว่า รูปแบบและประเภทของกิจกรรมในพื้นที่ Pocket park จะมีความสัมพันธ์และเงื่อนไขที่เชื่อมโยงกับกลุ่มประชากรที่อาศัยโดยรอบพื้นที่นั้น โดยเน้นรูปแบบกิจกรรมที่เป็นความต้องการของคนในพื้นที่เป็นหลัก เพื่อเป็นทางเลือกให้เกิดการใช้งานจากผู้ที่อยู่อาศัยโดยรอบพื้นที่ เนื่องจาก Alison มีแนวคิดว่าการมี Pocket park ที่อยู่ในรัศมีที่สามารถเดินเข้าถึงได้จากแหล่งพื้นที่อยู่อาศัย จะเป็นการสร้างทางเลือกให้เกิดการใช้พื้นที่ Pocket park มากขึ้นแทนการใช้สวนสาธารณะขนาดใหญ่ที่อยู่ไกลกว่า เพื่อทำกิจกรรมเดียวกันที่สามารถทำได้ในพื้นที่ Pocket park ในระแวกที่อยู่อาศัยของตนเอง ซึ่งจะทำให้เกิดการใช้พื้นที่เพื่อทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ และได้รับการดูแลจากผู้ที่อยู่ในพื้นที่เองเนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของระแวกที่อยู่อาศัยของตนเองเช่นกัน

นอกจากที่ Alison Blake ได้ให้ความสำคัญกับกิจกรรมที่เน้นเพื่อรองรับความต้องการให้เหมาะสมกับคนในพื้นที่เพื่อมุ่งให้เกิดการใช้พื้นที่ Pocket park อย่างต่อเนื่องเป็นประจำแล้ว การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีด้านกายภาพเพื่อให้พื้นที่สามารถดึงดูดกลุ่มผู้ใช้งานที่หลากหลายได้ด้วยนั้นยังเป็นอีกประเด็นสำคัญ เช่นเดียวกับที่ Francesco Armato (2017) ได้ให้ความสำคัญด้านกายภาพของพื้นที่กิจกรรมที่เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการเลือกใช้พื้นที่ Pocket park โดย Francesco มีแนวคิดว่าลักษณะทางกายภาพของพื้นที่กิจกรรมที่มีความเรียบง่าย จะมีความยืดหยุ่นในการสร้างความเข้าใจด้านการใช้งานให้กับผู้ใช้งานได้มากกว่าพื้นที่ที่ได้รับการออกแบบมาเพื่อใช้เฉพาะสำหรับกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เนื่องจากพื้นที่ที่มีลักษณะทางกายภาพยืดหยุ่นสำหรับใช้ประกอบกิจกรรม จะสามารถรองรับการปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้งานจากกลุ่มผู้ใช้ที่มีความหลากหลายทั้งกิจกรรมประเภทกลุ่มและกิจกรรมเดี่ยว

จากองค์ประกอบทั้งด้านพื้นที่และด้านกิจกรรมของ Pocket park แสดงให้เห็นความสำคัญของแต่ละส่วนพื้นที่ที่ทำหน้าที่ประสาน Pocket park เข้ากับเนื้อเมือง เติมเต็มพื้นที่ว่างทางสังคม ตั้งแต่ในระดับชุมชนจนกระทั่งระดับเมือง ดังนั้นการเป็น Pocket park ที่จะต้องได้รับการให้ความสำคัญตั้งแต่กระบวนการเริ่มต้น กระบวนการสร้างความมีส่วนร่วมในระดับชุมชน ให้ความสำคัญกับความคิดเห็นและความต้องการของคนในพื้นที่เป็นสำคัญ เพื่อสร้างรากฐานความยั่งยืนให้กับ Pocket park ในระดับชุมชน รวมถึงการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับพื้นที่ชุมชนและสร้างโครงข่ายเชื่อมโยงในระดับเมือง ส่งผลดีต่อสภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตที่ดีในเมืองต่อไป

3) การศึกษานิยามของพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กในประเทศและต่างประเทศ

จากการศึกษาพบว่าพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กนั้นมีการให้คำนิยามและความหมายที่ใกล้เคียงกันในหลากหลายประเทศ ดังนี้

3.1) นิยามพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กในประเทศไทย

ในประเทศไทยได้ให้นิยามตามสวนสาธารณะขนาดเล็กหรือสวนในระหว่างกลุ่มอาคารหรือสวนหย่อมขนาดเล็กในชุมชน (pocket park) เป็นพื้นที่สีเขียวที่มีการออกแบบพร้อมการจัดวางอุปกรณ์เพื่อกิจกรรม และปฏิสัมพันธ์ของชุมชนมีแนวทางการพัฒนาโดยอาศัยที่ว่างขนาดเล็กในชุมชนหรือระหว่างอาคารต่าง ๆ อยู่ในระยะเดินเท้า (มูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, 2560)

3.2) นิยามพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กในประเทศอเมริกา

National Recreation and Park Association (National Recreation and Park Association, 2012) ระบุว่าสวนสาธารณะขนาดเล็กคือพื้นที่ว่างภายนอกขนาดเล็ก โดยมากมีขนาดไม่เกิน 1,011 ตารางเมตร (1/4 เอเคอร์) หรือเล็กกว่าพื้นที่บ้านเรือนประมาณ 3-4 หลัง โดยมากตั้งอยู่ในพื้นที่เมืองล้อมรอบด้วยอาคารทางธุรกิจหรือบ้านเรือน ในช่องเล็กๆที่มีพื้นที่บางส่วนให้ผู้คนได้มารวมตัว พักผ่อนหรือมาเพลิดเพลินไปกับพื้นที่นอกอาคาร บางครั้งถูกเรียกว่า vast pocket parks โดยเริ่มมีการเรียกใช้ในปี ค.ศ. 1960 สวนสาธารณะขนาดเล็กนี้ทำหน้าที่เป็นพื้นที่เปิดโล่งของเมืองที่ให้ความเชื่อเชียวและปลอดภัยให้กับคนในชุมชนรอบ ๆ โดยจะมีเกณฑ์และหน้าที่ของพื้นที่ได้แก่ พื้นที่จัดกิจกรรมขนาดย่อม พื้นที่เล่นสำหรับเด็ก พื้นที่สำหรับพักผ่อนหรือพื้นที่สำหรับพบปะทางสังคม พื้นที่ทางอาหารกลางวัน หรือช่วงพักงาน และอื่นๆ (National Recreation and Park Association, 2012)

ในรายงาน Seattle Parks and Recreation (Seattle Parks and Recreation, 2017) กล่าวถึงสวนสาธารณะขนาดเล็ก (pocket park) มอบสีเขียวให้กับพื้นที่ที่มีความหนาแน่น เป็นสวนสาธารณะขนาดเล็กที่ถูกเปลี่ยนจากการพัฒนาพื้นที่ในชุมชนที่ได้มาจากเมือง พื้นที่ที่ครอบครองนี้มีการใช้งานที่หลากหลาย และบางครั้งก็ดำเนินการร่วมกันเพื่อวัตถุประสงค์ทั้งด้านนันทนาการ สาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐาน สวนสาธารณะขนาดเล็กอาจรวมพื้นที่ปลูกต้นไม้เพื่อความสวยงาม เกาะกลางถนน ทางเดินได้ร่มไม้ริมถนน ไหล่ทาง และทางระบายน้ำรอง การวางผัง

สำหรับสวนสาธารณะขนาดเล็กควรพยายามเก็บรักษาองค์ประกอบลักษณะทางภูมิทัศน์ดั้งเดิม เพื่อส่งเสริมความสำคัญของอดีตและวัฒนธรรมของพื้นที่ การวางผังอาจประสานไปกับแท่งเก็บน้ำของชุมชนหรือโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆของพื้นที่

ในรายงาน SAN FRANCISCO-BETTER STREETS PLAN POLICIES AND GUIDELINES FOR THE PEDESTRIAN REALM (better streets San francisco et al., 2010) ได้ให้นิยามสวนสาธารณะขนาดเล็ก คือพื้นที่สาธารณะที่พลุกพล่านขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ข้างทางสาธารณะ สวนอาจตั้งอยู่ที่เกาะกลางถนนทางเดินเท้าที่เพิ่มเติมขึ้นมา หรือเป็นการจัดวางเฟอร์นิเจอร์ในพื้นที่ทางเท้าที่มีความกว้างที่มากพอ ในด้านภูมิทัศน์ สวนสาธารณะขนาดเล็กอาจประกอบไปด้วยพื้นที่หนึ่งพื้นที่ที่เด็กเล่น สวนของชุมชน พื้นที่หรือองค์ประกอบที่ช่วยสนับสนุนการใช้งานที่แอคทีฟ (active) สวนสาธารณะขนาดเล็กสร้างพื้นที่ที่เป็นสาธารณะให้กับบริบทเมืองที่แออัด และพื้นที่ที่ขาดแคลนพื้นที่ว่าง (open space)

3.3) นิยามพื้นที่สาธารณะขนาดเล็กในประเทศนิวซีแลนด์

Auckland Council Open Space Provision Policy 2016 (Auckland Council, 2016) เป็นพื้นที่พบปะทางสังคมขนาดย่อมในเขตที่อยู่อาศัยที่มีความหนาแน่นสูง สร้างบรรยากาศความผ่อนคลาย โดยมากมีพื้นที่ประมาณ 1000 - 1,500 ตารางเมตร (0.625 - 0.9375 ไร่) มีการจัดการออกแบบด้านภูมิทัศน์ พื้นที่สำหรับหารพักผ่อนและสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มีองค์ประกอบของพืชพรรณและสนามหญ้าหรือลานขนาดเล็ก

3.4) นิยามพื้นที่สาธารณะขนาดเล็กในประเทศเดนมาร์ก

เมืองโคเปนเฮเกนได้นิยามพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก โดยให้ความสำคัญกับ ขนาดพื้นที่ไม่เกิน 5,000 ตารางเมตร (3.125 ไร่) ซึ่งมีองค์ประกอบของพืชพรรณที่เด่นชัด ให้ความสำคัญในการวางแผนการเติบโตของพืชในระยะยาว สามารถเข้าถึงได้ในระยะเดินเท้าโดยวางแผนพัฒนาพื้นที่ร่วมกับแนวคิด green street and connection ตั้งอยู่ระหว่างองค์ประกอบของเมือง เช่น อาคาร กำแพง กำแพงเขียว และ ศิลปะติดตั้งในเมือง (art installation) มีความปลอดภัยทั้งในช่วงกลางวันและกลางคืน และชุมชนต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาพื้นที่ด้วย (Danish architecture center, 2012)

4) เกณฑ์การพิจารณาเพื่อการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก

จากการศึกษาพบเกณฑ์ คู่มือ และข้อแนะนำในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กในเมืองของทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบการระบุข้อกำหนดและข้อแนะนำด้านการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กดังนี้

4.1) เกณฑ์และข้อกำหนดของพื้นที่สาธารณะขนาดเล็กในประเทศไทย

4.1.1) เกณฑ์และมาตรฐานทั่วไป

อ้างอิงจากรายงานการสำรวจความต้องการพื้นที่ปิกนิกของประชาชนที่มาใช้บริการสวนสาธารณะขนาดกลางและเล็กในเขตกรุงเทพมหานคร (นฤมล วงศ์สุวรรณ, 2545) ได้ให้ข้อมูลของสวนหย่อมขนาดเล็ก (Pocket Park, Mini Park, Tot lots) โดยมีลักษณะของสวนดังนี้

- มีขนาดพื้นที่ไม่เกิน 2 ไร่
- รัศมีบริการเป็นวงรอบประมาณ 1 กิโลเมตร
- การให้บริการระยะเดินถึงใช้เวลา 5 – 10 นาที
- การกระจายตัวของสวน ควรอยู่ในระยะเดินเท้า มีการเข้าถึงโดยสะดวก และไม่ควรถูกขำถนน
- สถานที่ตั้งอาจอยู่ระหว่างอาคารหรือกลุ่มอาคาร
- มีแนวทางการพัฒนาโดยอาศัยที่เว้นว่างขนาดเล็กที่ทิ้งร้าง
- เหมาะสำหรับย่านที่มีความหนาแน่นหรือมีจำนวนครัวเรือนอาศัยอยู่มาก
- ใช้เป็นที่สำหรับเด็กเล่น ที่ออกกำลังกายและสังสรรค์พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนวัยต่างๆ

4.1.2) เกณฑ์และมาตรฐานลักษณะพืชพรรณ

อ้างอิงจากเอกสารการจัดทำมาตรฐานพื้นที่สีเขียวในเมืองและชนิดพรรณไม้ที่เหมาะสมกับพื้นที่สีเขียว ภายใต้โครงการพัฒนาเมืองและชุมชนเพื่อมุ่งสู่สังคมคาร์บอนต่ำปีงบประมาณ 2557 เสนอต่อ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, 2557) อ้างอิง

ถึง ศูนย์วิจัยป่าไม้ (2547) ซึ่งสอดคล้องกับ สมพร (2548) และบุญวงศ์ (2554) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการคัดเลือกพันธุ์ไม้ที่เหมาะสมกับมาตรฐานพื้นที่สีเขียวบริการ โดยกล่าวถึงลักษณะทั่วไปของพันธุ์ไม้ในสวนสาธารณะ โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของสวนสาธารณะที่ต้องการให้ประชาชนเข้าไปใช้บริการเพื่อการพักผ่อน และเสริมสร้างทัศนียภาพ เพื่อให้เหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจ จึงเน้นพันธุ์ไม้ที่มีรูปทรงสวย ให้ร่มและดอกสวยงาม แต่ไม่ผลัดใบหรือมีช่วงทิ้งใบในระยะสั้น และมีกลิ่นหอม แต่ควรเลือกพันธุ์ไม้โดยคำนึงถึงประโยชน์ในการใช้สอยเฉพาะในแต่ละบริเวณ ไม้ต้นควรเลือกที่มีเรือนยอดขนาดเล็กถึงปานกลาง รูปทรงเรือนยอดแผ่กว้างปานกลาง และควรปลูกไม้พุ่มเป็นไม้ระดับกลาง รวมถึงไม้ระดับล่างที่เป็นไม้ล้มลุกและพืชคลุมดินเพื่อให้เกิดโครงสร้างหลายชั้นเรือนยอด นอกจากนี้ควรเลือกพันธุ์ไม้ที่มีศักยภาพในการลดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หรือเพิ่มก๊าซออกซิเจน

ในเอกสารได้มีการระบุถึงแนวทางปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานการเลือกชนิดพรรณไม้ที่เหมาะสมกับพื้นที่สีเขียวในระดับสวนหย่อม ที่มีขนาดและลักษณะองค์ประกอบที่ใกล้เคียงกับนิยามของพื้นที่สาธารณะสีเขียวในเล่มวิจัย โดยมีรายละเอียดข้อแนะนำดังนี้

- มีต้นไม้ยืนต้นอย่างน้อย 1 ต้นต่อพื้นที่เปิดโล่ง 50 ตารางเมตร
- ควรเลือกพันธุ์ไม้ที่มีศักยภาพในการดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ปานกลางถึงสูง ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของพันธุ์ไม้ยืนต้นทั้งหมด
- ควรมีพื้นที่ที่ใช้วัสดุพื้นผิวที่มีน้ำซึมผ่านได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของพื้นที่ลาดแข็งทั้งหมด
- ควรมีจำนวนต้นไม้ในแต่ละชนิด (species) ไม่เกินร้อยละ 10 ของจำนวนต้นไม้ทั้งหมด
- ควรมีพืชคลุมดิน หรือพื้นที่สนามหญ้าแต่ไม่เกินร้อยละ 30 ของพื้นที่พืชพรรณทั้งหมด
- มีพื้นที่ที่ใช้วัสดุพื้นผิวที่มีน้ำซึมผ่านได้ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของพื้นที่ลาดแข็งทั้งหมด

- ควรปลูกไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม และพืชคลุมดิน เพื่อให้เกิดโครงสร้างในแนวตั้งที่มีหลายระดับเรือนยอดเลียนแบบธรรมชาติ โดยมีไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม และไม้คลุมดินไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของพืชพรรณทั้งหมด
- ควรเลือกปลูกพันธุ์พื้นเมืองที่มีลักษณะทางนิเวศวิทยาเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ปลูก อย่างน้อยร้อยละ 50 ของพืชพันธุ์ทั้งหมด
- ควรมีการตัดแต่งพันธุ์ไม้ นอกจากเพื่อความเป็นระเบียบและสวยงามแล้ว ยังเพื่อรักษาสุขภาพของต้นไม้ และป้องกันกิ่งไม้หักโค่นเป็นอันตรายต่อผู้ใช้ประโยชน์
- ควรมีการออกแบบภูมิทัศน์เพื่อความสวยงามและตอบสนองต่อวัตถุประสงค์หลักของสวนหย่อมแต่ละแห่ง

4.2) เกณฑ์และข้อกำหนดของพื้นที่สาธารณะขนาดเล็กในประเทศสหรัฐอเมริกา

National Recreation and Park Association (NRPA) ได้ระบุถึงเกณฑ์และมาตรฐานทั่วไป ที่เป็นองค์ประกอบของ pocket park หรือ สวนหย่อมที่ประสบความสำเร็จ โดยจะต้องมีองค์ประกอบหลัก 4 อย่าง คือ (1) สามารถเข้าถึงได้ (2) อนุญาตให้ผู้คนเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกัน (3) เป็นพื้นที่ที่ใช้งานได้สะดวกสบาย และมีความสวยงามทางทัศนียภาพ(4) เป็นพื้นที่ทางสังคมที่เชื้อเชิญและเป็นมิตร

มาตรฐานของสวนหย่อมแต่ละที่นั้นมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของสวนและตำแหน่งที่ตั้ง แต่มีลักษณะเฉพาะบางอย่างที่มีร่วมกันอย่างเห็นได้ชัด เช่น

- ผู้ใช้งานไม่ควรต้องเดินมากกว่า 5-10 นาทีเพื่อเข้ามาในสวนหย่อม
- เนื่องจากไม่มีข้อกำหนดในการสร้างพื้นที่จอดรถ สวนหย่อมจึงควรจะสามารถเข้าถึงได้ด้วยทางเดินและรถจักรยาน และไม่ควรต้องเดินทางด้วยรถยนต์
- สวนหย่อมควรรองรับ ผู้ใช้งานในชุมชนโดยรอบ 500-1000 คน โดยประมาณ
- สวนหย่อมควรตั้งเป้าเพื่อสร้างความสะดวกแก่ความหลากหลายของผู้ใช้ให้มากที่สุด จัดเรียงความสำคัญตามชุมชนโดยรอบ

โดยในการพัฒนาพื้นที่สวนหย่อม ต้องมีการคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่พื้นที่ ผู้ใช้งาน และสิ่งแวดล้อมโดยรอบ เช่น การพัฒนาเพื่อเกื้อกูลระบบนิเวศโดยรวมให้กับสภาพแวดล้อมโดยรอบ ช่วยปกป้องและดูแลรักษาสัตว์พื้นถิ่น ภูมิทัศน์ และพื้นที่มรดกดั้งเดิม ช่วยลดมลภาวะ จราจรทางถนน การใช้ทรัพยากร เช่น น้ำมัน สนับสนุนคนพื้นที่ให้ร่วมตัดสินใจที่ส่งผลต่อชุมชนของตนเอง สร้างให้ชุมชนปลอดภัยและเป็นมิตรมากขึ้น สร้างเสริมสุขภาพทางกายและทางใจ พัฒนาพื้นที่ที่ทรุดโทรม และช่วยกระชับความสัมพันธ์ให้กับเจ้าหน้าที่ในพื้นที่กับคนในชุมชน สวนหย่อมโดยมากถูกสร้างขึ้นโดยการรวมกลุ่มกันของชุมชน ที่รวมตัวกันเพื่อเพิ่มพื้นที่ว่างในสภาพแวดล้อมเมือง โดยอาจเป็นพื้นที่ที่ทิ้งร้างหรือทรุดโทรม ที่เป็นพื้นที่โอกาสในการแปรเปลี่ยนสภาพเป็นสวนหย่อม มอบความสะดวกสบายในการใช้ชีวิตและความต้องการใช้พื้นที่สาธารณะให้กับชุมชน โดยมากจะเป็นการลงทุนและเป็นเจ้าของโดยรัฐ ซึ่งมีข้อตกลงว่าสวนหย่อมจะถูกดำเนินการและดูแลโดยมูลนิธิหรือองค์กรอื่น ๆ ถ้าเมืองนั้น ๆ ไม่สามารถดูแลรักษาได้เอง

เทศบาลเมือง Simi Valley ได้เสนอมাত্রาฐานของสวนสาธารณะขนาดเล็กในโครงการพัฒนาทางสีเขียวระดับภูมิภาค ARROYO SIMI GREENWAY SPECIFIC PLAN โดยได้ให้รายละเอียดและข้อเสนอแนะของการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กทั้งในด้านองค์ประกอบการวางผัง และองค์ประกอบสิ่งอำนวยความสะดวกภายในพื้นที่สาธารณะ ดังนี้

1. ที่นั่งมองวิวควรมีหลายขนาด โดยคำนึงถึงที่นั่งพักผ่อนเงียบ ๆ คนเดียว วางเป็นแถวเดี่ยว หรือหันหน้าเข้าหากันแบบที่นั่งกลุ่ม และควรมีที่นั่งใกล้ทางเดินที่มีผู้คนใช้งานมาก หรือใกล้เส้นทางจักรยาน และควรมีต้นไม้ที่ให้ร่มเงาในบริเวณพื้นที่นั่งหากเป็นไปได้

2. สวนหย่อมควรมีการแบ่งพื้นที่การใช้งานย่อย (sub space) ด้วยการสร้างความต่างระดับพื้น พืชพรรณที่เปลี่ยนไป และการจัดวางที่นั่ง

3. สวนหย่อมควรรออกแบบโดยคำนึงถึงมุมมองและใช้ประโยชน์จากองค์ประกอบทางธรรมชาติโดยรอบ ผสานเข้ากับเส้นทางสีเขียว (green way) และควรมีสัญลักษณ์บอกทางเชื่อมต่อไปเส้นทางสีเขียวเมื่อจะออกจากสวน รวมถึงควรมีแผนที่หรือป้ายบอกทางเพื่อเชื่อมต่อไปยังโครงข่ายสีเขียวอื่น ๆ ควรมีแนวรั้วหรือแนวภูมิทัศน์เพื่อนำทางไปสู่โครงข่ายสีเขียวของพื้นที่ (green way) และมีประตูรั้วที่

สามารถผิดในช่วงที่มีการซ่อมแซมหรือช่วงที่มีน้ำท่วมของเส้นทางสีเขียว (green way)

4. สวนหย่อมควรรวมองค์ประกอบทางธรรมชาติเช่น หิน หรือ กรวด โดยจัดกลุ่มกันแบบธรรมชาติหากเป็นไปได้

5. สวนหย่อมควรสร้างกันชน (buffer) ระหว่างรั้วหรือต้นไม้ของบ้านที่อยู่อาศัยข้างๆ เพื่อไม่ให้อาคารมีความเป็นส่วนตัว และควรจัดส่วนกิจกรรมที่มีเสียงไว้ห่างจากบ้านที่อยู่อาศัย

6. ควรอนุรักษ์หรือให้ความสำคัญกับพื้นที่ที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม หรือประวัติศาสตร์ และควรเก็บรักษาต้นไม้เดิมในพื้นที่ให้ได้มากที่สุดและผนวกเข้ากับงานออกแบบ

7. ควรสร้างจุดเด่นทางสายตา (focal point) และองค์ประกอบดาดแข็งเพื่อนำทางเดินให้ผู้ใช้งาน และสร้างพื้นที่จุดรวมพลหรือลาน (central plaza) ควรมีพื้นที่ทางเดินนำทางไปยังจุดเด่น (focal point) และจุดรวมพล

8. ควรออกแบบงานภูมิทัศน์เพื่อบดบังจุดที่ไม่น่าดูและไม่พึงปรารถนาในบางจุด ในขณะเดียวกันพืชพรรณที่ใช้ควรเป็นไม้พุ่มระดับต่ำ ไม้คลุมดินและต้นไม้ที่แตกกิ่งสูงเป็นหลัก เพื่อลดปัญหาหมอกมบอดและเพิ่มทัศนียภาพการมองเห็น

9. งานออกแบบควรสนับสนุนคุณภาพชีวิตโดยไม่กระทบความสามารถในการรองรับน้ำท่วมและการไหลของน้ำในพื้นที่

10. ทางเดินในสวนควรมีความกว้างอย่างน้อย 3 เมตร (10 ฟุต) และมีรัศมีจุดโค้งที่เหมาะสม เพื่อรองรับรถที่เข้าไปดูแลรักษาหรือรถฉุกเฉิน

11. ออกแบบโดยคำนึงถึงสภาพอากาศท้องถิ่น มีองค์ประกอบที่กันลมด้วยพืชพรรณหรือโครงสร้าง และจัดวางที่นั่งในที่ที่ได้แสงแดดและในร่มให้เหมาะสม มีการคำนึงถึงความรู้สึกเป็นส่วนตัว เช่นการมีพืชพรรณเป็นฉากหลังของที่นั่ง และควรมีที่นั่งทางเลือกอื่น ๆ เช่น สนามหญ้า บันได กำแพง เพื่อเพิ่มความสามารถในการรองรับที่นั่ง

12. ควรมีโต๊ะปิกนิกในขนาดที่เหมาะสม โดยมีแผ่นพื้นรองรับที่มีระยะ 1.5 เมตร (5 ฟุต) วางโดยรอบโต๊ะ รองรับการใช้งานรถเข็นผู้พิการได้อย่างน้อย 1 ที่ และ

มีทางเดินเข้าถึงได้ และควรมีชุดรองรับกิจกรรมบาบิควและก๊อคน้ำใกล้เคียงกับโต๊ะปิกนิก มีโครงสร้างที่ห้ามเงาหากเป็นไปได้ รวมถึงมีชุดรองรับชยะหรือถังขยะที่มองเห็นได้จากทางเดินและวางไว้ที่ตำแหน่งทางเข้าสวน พื้นที่เด็กเล่น ม้านั่ง และ/หรือ บริเวณโต๊ะปิกนิก

13. ที่จอดรถยานควรตั้งอยู่ที่ทางเข้าสวน ควรมองเห็นได้จากเส้นทางสีเขียว (green way)

14. การออกแบบแสงสว่างควรคำนึงถึงความปลอดภัยและหลีกเลี่ยงโอกาสที่จะถูกทำให้เสียหาย (vandalism) ไฟฟ้าแสงสว่างต้องตรงตามมาตรฐานของเมือง

15. หากมีจุดคุดน้ำ ควรออกแบบให้เด็กและผู้พิการที่ใช้รถเข็นสามารถใช้งานได้

ในมาตรฐานการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กของเมืองซานฟรานซิสโก SAN FRANCISCO- BETTER STREETS PLAN ได้ให้คำแนะนำในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะขนาดเล็กกว่าเป็นพื้นที่ว่างที่ตอบรับกิจกรรมที่แอคทีฟ (active) และกิจกรรมทางสังคม อาจมีที่นั่ง โต๊ะกาแฟ เครื่องเล่น หรืออุปกรณ์ออกกำลังกาย ลานสนามหญ้า พื้นที่สำหรับสุนัขวิ่ง สวนชุมชน บ้ายให้ความรู้ทางด้านนิเวศ หรือป้ายสื่อสารแถลงการณ์ข้อมูลของชุมชน ควรได้รับการออกแบบทั้งในด้านวัสดุและพื้นที่ ให้มีความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นกว่าพื้นที่ข้างทางเดินหรือเกาะกลางถนนทั่วไป ควรออกแบบให้รองรับน้ำไหลนองและซึมน้ำ รวมถึงออกแบบไปตามความลาดถนนเพื่อรองรับผู้ใช้งานที่ต้องใช้รถเข็น รวมถึงต้องมีพื้นที่นั่งให้ด้วย

นอกจากนี้ยังให้มาตรฐานของพื้นที่สาธารณะขนาดเล็กบริเวณทางเดิน (Sidewalk Pocket parks) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ควรมีความยาวอย่างน้อย 4.5 เมตร (15 ฟุต) และกว้างอย่างน้อย 6 เมตร (20 ฟุต) โดยขนาดที่ใช้จริงต้องปรับเปลี่ยนตามปัจจัยอื่นอีก เช่น ความกว้างของไหล่ทาง ระยะระหว่างรถที่จอดที่ไหล่ทาง ทางเดินรถ และความต้องการของคนในละแวกนั้น

2. ควรอยู่ห่างจากตำแหน่งที่รถจะจอดเทียบฟุตบาทอย่างน้อย 0.60 เมตร (2 ฟุต) และมีการเว้นให้มีทางเดินเข้าสวนอย่างน้อย 1.20 เมตร (4 ฟุต) ในแต่ละจุด

จอตลอดเพื่อให้เข้าถึงสวนที่อยู่ข้างในได้และมีมาตรฐานของการพัฒนาพื้นที่
สาธารณะขนาดเล็กบริเวณเกาะกลางถนน (Median Pocket parks)

1. สวนสาธารณะควรเชื่อมต่อทางเดินเท้าหลักกับทางข้าม ควรมีรั้วราว
จับรอบเพื่อกำหนดขอบเขตของพื้นที่สวนที่ชัดเจน และบอกถึงตำแหน่งทางเข้าหลัก
2. ควรมีความยาวอย่างน้อย 24 ฟุต (7.30 เมตร) และความกว้าง
อย่างน้อย 12 ฟุต (3.65 เมตร)
3. มีทางเข้าจากเส้นทางเดินเท้า 4 ฟุต (1.20 เมตร) หรือมากกว่า
เชื่อมต่อสองฝั่งถนนและเกาะกลาง
4. มีสิ่งกีดขวางรอบพื้นที่อย่างน้อย 18 นิ้ว (0.45 เมตร) ด้วยราวจับหรือ
องค์ประกอบของภูมิทัศน์
5. มีที่นั่งอย่างน้อย 5 ฟุต (1.50 เมตร) พันธ์ุพืช หรือสิ่งอำนวยความสะดวก
สะดวกอื่นๆ

4.3) เกณฑ์และข้อกำหนดของพื้นที่สาธารณะขนาดเล็กในประเทศ นิวซีแลนด์

จากการสืบค้นข้อมูลของรายงาน Auckland Council Open Space
Provision Policy 2016 พบว่ามีทำให้เกณฑ์และมาตรฐานทั่วไปของการพัฒนา
พื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก. โดยเป็นพื้นที่เพื่อการอำนวยความสะดวกและพบปะ
ทางสังคมขนาดย่อมในพื้นที่ที่อยู่อาศัยที่มีความหนาแน่นสูง สร้างความผ่อนคลาย
และความสงบในพื้นที่ ท่ามกลางเมืองที่มีสภาพแวดล้อมที่เร่งรีบและวุ่นวาย ซึ่ง
สวนหย่อมโดยมากมักมีพื้นที่ประมาณ 1000-1,500 ตารางเมตร (0.625-0.9375 ไร่)
โดยมีสิ่งอำนวยความสะดวกดังนี้) ภูมิทัศน์และสวน 2) พื้นที่ลานหญ้าขนาดเล็ก 3)
เฟอร์นิเจอร์ 4) ต้นไม้เฉพาะพื้นที่ (specimen trees) 5) พื้นที่คาดแข็ง 6) พื้นที่
สำหรับการเข้าสังคมและการพักผ่อน

โดยมีข้อสังเกตในเรื่องของขนาดสวนสาธารณะที่จะสร้างขึ้นใหม่ ควรดูปัจจัย
ด้านการรองรับกิจกรรมการใช้งานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จะเกิดขึ้นเป็นหลัก
ประกอบกับปัจจัยอื่น ๆ ที่ควรพิจารณาร่วม เช่น ระยะห่างจากพื้นที่เปิดโล่งที่
คล้ายกัน กล่าวคือหากมีพื้นที่เปิดโล่งอื่น ๆ อยู่ในระยะเดินเท้าเชื่อมต่อกัน ก็ไม่
จำเป็นต้องมีสวนสาธารณะที่ใหญ่ หากเทียบกับบริเวณที่ไม่มีพื้นที่เปิดโล่งอื่น ๆ ใน

ระยะเดินได้ รวมถึงการที่มีพื้นที่เปิดโล่งธรรมชาติ เช่น พื้นที่อนุรักษ์ หรือชายฝั่งทะเลที่อยู่ใกล้ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยของการใช้ประโยชน์ที่ดินที่อยู่ติดกัน ซึ่งหากเกิดการรบกวนกันในการใช้งาน พื้นที่สาธารณะสีเขียวที่จะเกิดขึ้นนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีความหนาแน่นพื้นที่ที่ใหญ่กว่าปกติ และปัจจัยด้านระดับภูมิประเทศที่ราบเรียบ ที่จะส่งผลต่อกิจกรรมและการใช้งานในพื้นที่ได้มากกว่าพื้นที่ภูมิประเทศที่ลาดชัน

2.2.2 ความสำคัญของพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก

พื้นที่สาธารณะสีเขียวนั้นมีได้หลากหลายขนาด ซึ่งพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดใหญ่หรือขนาดทั่วไปนั้นจะพบว่ามีความสะดวกและองค์ประกอบภายในพื้นที่ที่มีปริมาณและความหลากหลายมากกว่าพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก แต่ในทางกลับกันพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดใหญ่ไม่สามารถตอบโจทย์ทางการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะอย่างเท่าเทียมแก่ผู้อยู่อาศัยในเมืองได้ทั้งหมด รวมถึงการจะสร้างพื้นที่สาธารณะขนาดใหญ่ในเมืองนั้นมักมีอุปสรรคมากมาย เช่น การต้องหาพื้นที่ว่างขนาดใหญ่ในเมืองสำหรับนำมาพัฒนาซึ่งปัจจุบันค่อนข้างหาได้ยาก มีการใช้ทรัพยากรต้นทุนและเวลาก่อสร้างที่สูงกว่า

พื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กจึงมีความสำคัญในการกระจายโอกาสทางการเข้าถึงพื้นที่ธรรมชาติภายในเมืองให้ครอบคลุม และสามารถแทรกไปในส่วนต่าง ๆ ของเมืองอย่างทั่วถึง ด้วยการพัฒนาพื้นที่เศษเหลือ พื้นที่รกร้าง และพื้นที่ศักยภาพ ซึ่งถือเป็นการพลิกพื้นที่ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ภายในเมืองให้เกิดเป็นพื้นที่กิจกรรมทางสังคมได้ อีกทั้งยังใช้ต้นทุนและระยะเวลาที่น้อยกว่าพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดใหญ่

พื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กยังสร้างคุณค่าให้กับสังคมในระดับย่าน ด้วยการเป็นองค์ประกอบที่ช่วยส่งเสริมอัตลักษณ์ของชุมชนและทำให้ชุมชนมีความน่าอยู่ขึ้น โดยมีผลลัพธ์จากการศึกษาหลายชิ้นงานที่ระบุว่าพัฒนาพื้นที่ในที่ในชุมชนให้เกิดเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กนั้นจะสามารถช่วยลดอัตราการเกิดปัญหาอาชญากรรมในละแวกบ้านได้ และยังช่วยสร้างความรู้สึกลดภัยให้กับผู้อยู่อาศัยโดยรอบ ทั้งนี้การออกแบบพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กนั้นควรจะทำให้เกิดเป็นพื้นที่กิจกรรมที่มีผู้คนเข้ามาใช้งานและเป็นจุดดึงดูดสายตาเพื่อให้ผู้อยู่อาศัยโดยรอบ ผู้ที่เข้ามาใช้งาน และผู้ที่สัญจรผ่านช่วยเป็นหูเป็นตาในการตรวจสอบและลดโอกาสในการเกิดกิจกรรมที่ผิดกฎหมายในพื้นที่

พื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กนั้นยังเป็นจุดศูนย์รวมของคนทุกเพศทุกวัยที่ต้องการพื้นที่พักผ่อน พื้นที่เล่นและพื้นที่ทางสังคมที่ปลอดภัย จึงถือเป็นเครื่องมือของเมืองในการกระตุ้นปฏิสัมพันธ์ชุมชนและพัฒนาความสัมพันธ์ทั้งในระดับสังคม ย่าน และครัวเรือน เช่น

ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน เจ้าหน้าที่ เทศบาลสวนสาธารณะ รวมถึงการจัดตั้งองค์กรชุมชน เช่น สมาคมหมู่บ้าน สมาคมผู้ปกครอง ที่จะเข้ามาช่วยเหลือ ดูแลและขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะไปร่วมกัน

นอกจากนี้พื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กยังส่งผลโดยตรงต่อสุขภาพของคนเมือง โดยจากการศึกษาขององค์กร the trust for public land พบว่าการออกแบบเมืองที่สร้างให้พื้นที่สาธารณะนั้นสามารถเข้าถึงได้ในระยะเดิน พื้นที่แห่งนั้นมักจะเป็นจุดหมายของครอบครัวที่มีลูก ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มกิจกรรมทางกายโดยรวมให้กับครอบครัวนั้น ๆ โดยที่กิจกรรมทางกายที่ได้รับการสนับสนุนจากการเกิดขึ้นของพื้นที่สาธารณะสีเขียวนั้นจะช่วยในการลดอัตราการเกิดโรคเรื้อรังที่ไม่ติดต่อ (Non-Communicable Disease) หรือ NCDs ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคหลอดเลือดหัวใจ โรคหลอดเลือดสมอง และกลุ่มโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง ซึ่งในปี พ.ศ. 2561 กรุงเทพฯ มีผู้ป่วย NCDs เป็นจำนวนกว่าร้อยละ 5 ของประชากร และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้นซึ่งมีสาเหตุสำคัญมาจากการออกกำลังกายที่ไม่เพียงพอ การนอนดึก มีความเครียดสูง และพฤติกรรมการรับประทานอาหารที่ไม่เหมาะสม แม้ว่าโรคเหล่านี้ไม่เป็นโรคติดต่อ แต่จากข้อมูลองค์กรอนามัยโลกพบว่า ตลอดช่วง 10 ปีที่ผ่านมา กลุ่มโรค NCDs เป็นสาเหตุของการเสียชีวิตอันดับหนึ่งของคนไทย ซึ่งมีผู้ป่วยด้วยกลุ่มโรคนี้ถึง 14 ล้านคน เสียชีวิตกว่า 300,000 คนต่อปี และส่วนใหญ่เสียชีวิตก่อนอายุ 60 ปี

ในด้านความสำคัญเชิงระบบนิเวศของพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กนั้นไม่ได้มีประเด็นที่แตกต่างไปจากพื้นที่สาธารณะขนาดใหญ่ไปหรือขนาดใหญ่ เพียงแต่สามารถสร้างโอกาสในการกระจายตัวเข้าไปตามพื้นที่ชุมชนต่าง ๆ ได้มากกว่า โดยยังคงเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยสร้างพื้นที่สีเขียวทางธรรมชาติที่ต่อกรกับปัญหาภาวะเกาะความร้อนในเมืองด้วยการเพิ่มพื้นที่พื้นผิวที่ไม่ดูดและสะสมความร้อน ด้วยพื้นที่สีเขียวพันธุ์พืชและพื้นที่ร่มไม้ให้กับผู้คนที่ใช้ชีวิตทำงานและกิจกรรมนอกระบบราชการ รวมไปถึงการช่วยจัดการน้ำไหลนองในการท่อน้ำและกรองน้ำก่อนไหลลงสู่ระบบระบายน้ำเมืองหรือแหล่งน้ำธรรมชาติ และการสร้างที่อยู่อาศัยให้กับสัตว์และรักษาระบบนิเวศในเมือง

พื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กยังเป็นเสมือนเครื่องมือทดลองของการทำกระบวนการและการสร้างการมีส่วนร่วมของพลเมืองในระดับต้น ๆ เนื่องด้วยความเป็นพื้นที่ที่ขนาดเล็กไม่ใหญ่และวางตัวสอดแทรกเข้าไปกับชุมชนที่อยู่อาศัย จึงสามารถสร้างความรู้สึกของการเป็นเจ้าของร่วมกันในชุมชน และชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วม ดูแลได้อย่างทั่วถึงและไม่ซับซ้อนเท่ากับพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดใหญ่ พื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก

เล็กที่มีคุณภาพและยั่งยืนจึงมักมีการทำกระบวนการมีส่วนร่วมในช่วงพัฒนาพื้นที่และบางพื้นที่ยังคงสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมไปจนถึงช่วงเปิดใช้งาน กระบวนการมีส่วนร่วมจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กซึ่งในส่วนต่อไปของเล่มวิจัยจะขยายความถึงความหมายของกระบวนการมีส่วนร่วม รวมถึงแนวคิดและทฤษฎี

2.3 กระบวนการมีส่วนร่วม

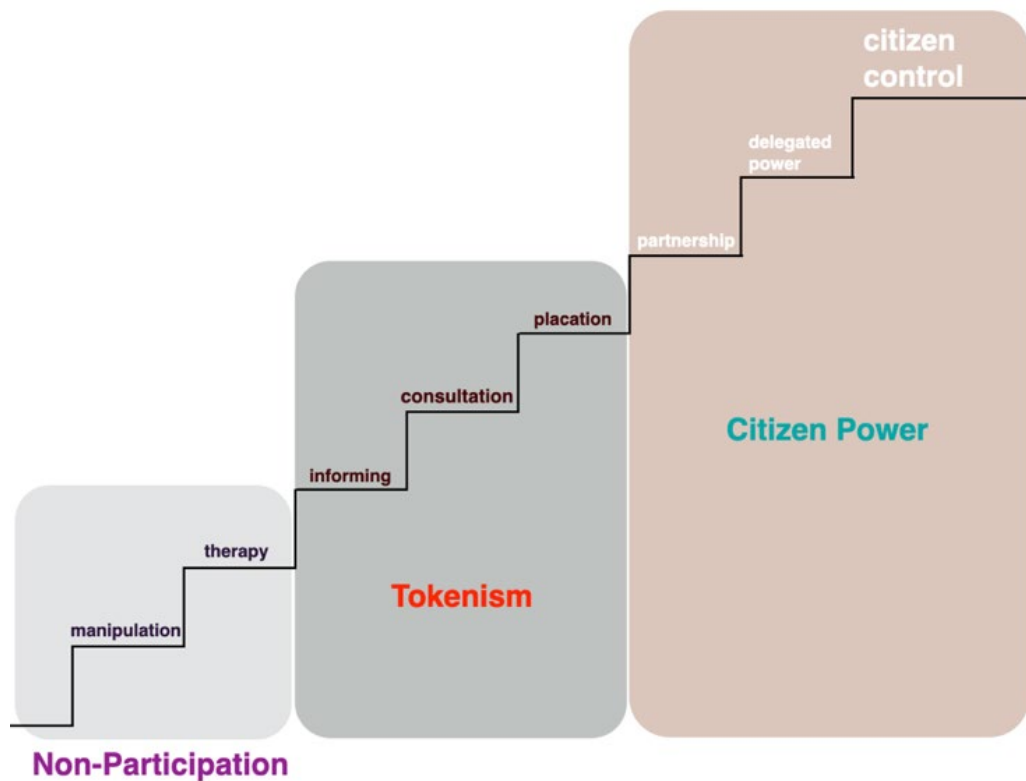
การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด โดยสื่อสารสองทางระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชน หรือองค์กร ในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรม ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งการมีส่วนร่วมจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมการดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกันของกลุ่มและเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มด้วย (ยุพาพร รูปงาม, 2545 : 5) โดยกระบวนการมีส่วนร่วม ถูกประยุกต์เข้ามาใช้ในงานด้านการออกแบบและพัฒนาเมืองอย่างกว้างขวางมากขึ้นในปัจจุบัน ดังนั้นการศึกษานิยามความหมาย และรายละเอียด จึงเป็นขั้นตอนสำคัญเพื่อให้สามารถนำกระบวนการมาปรับใช้กับการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3.1 นิยามและระดับขั้นของการมีส่วนร่วม

แนวคิดการมีส่วนร่วม (Participation) เป็นวิธีที่มีการทดลองในปฏิบัติการวิชาชีพทางการออกแบบมากขึ้นในปัจจุบัน โดยเป็นแนวคิดที่มีจุดเริ่มต้นจากแวดวงการออกแบบวางผังเมืองมาก่อนหลายทศวรรษ อย่างไรก็ตามในการนิยามความหมายของการมีส่วนร่วมนั้นมีการอ้างอิงถึงแนวคิดลำดับขั้นของการมีส่วนร่วมของ Sherry Arnstein ในการวางผังที่นำเสนอไว้ตั้งแต่ปี 1969 เป็นหลัก โดย Arnstein (1969) อภิปรายลำดับขั้นของการมีส่วนร่วมไว้ 8 ขั้น (ดูภาพที่ 8 ประกอบ) ในขั้นตอนล่างสุดของบันไดคือ ขั้นที่ (1) การสั่งการ- Manipulation และขั้นที่ (2) การบำบัด- Therapy นี้อธิบายถึงระดับของ "การไม่มีส่วนร่วม" (Non-participation) ที่คิดขึ้นเพื่อทดแทนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้มีอำนาจสามารถ "ให้ความรู้" หรือเสมือน "บำบัด" ผู้เข้าร่วมกระบวนการได้ ส่วนในขั้นที่ (3) การแจ้งข้อมูล - Informing และขั้นที่ (4) การปรึกษาหารือ- Consultation เป็นการก้าวสู่ระดับ Tokenism หรือการมีส่วนร่วมแบบพิธีกรรม ที่อาจช่วยให้เสียงของผู้ที่ไม่มีความรู้สามารถได้รับฟังและมีการแลกเปลี่ยนความเห็นได้ แต่ภายใต้เงื่อนไขเหล่านี้ยังขาดหลักประกันว่ามุมมองของพวกเขาจะ

ได้รับการเอาใจใส่จากผู้มีอำนาจ ส่วนขั้นที่ (5) Placation เป็นเพียงระดับพิธีกรรมที่สูงขึ้นแต่ยังคงผูกขาดสิทธิ์ในการตัดสินใจไว้อย่างต่อเนื่องกับผู้มีอำนาจมากกว่า

สำหรับ Arnstein ระดับที่สูงสุดของการมีส่วนร่วมคือระดับของพลังพลเมือง (Citizen Power) ที่ประชาชนมีอิทธิพลในการตัดสินใจเพิ่มขึ้น โดยพลเมืองสามารถเข้าร่วมในแบบขั้นที่ (6) ความร่วมมือแบบหุ้นส่วน- Partnership ที่ช่วยให้พวกเขาสามารถเจรจาและมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนกับผู้ถืออำนาจดั้งเดิม ในขั้นที่ (7) อำนาจที่ได้รับมอบหมาย- Delegated power และขั้นที่ (8) การควบคุมโดยพลเมือง- Citizen control นับว่าเป็นระดับการมีส่วนร่วมขั้นสูงสุดที่พลเมืองสามารถมีสิทธิ์ในการตัดสินใจส่วนใหญ่หรือมีอำนาจในการบริหารจัดการเต็มรูปแบบ

ภาพที่ 8 ขั้นบันไดของการมีส่วนร่วม โดย Sherry Arnstein (1969)

ปรับปรุงจากแหล่งภาพต้นฉบับที่: <http://www.partnerships.org.uk>

ในมุมมองของนักออกแบบวางแผนและพัฒนาชุมชนนั้น Hamdi and Goethert (1997) นำเสนอกระบวนการมีส่วนร่วมที่เน้นความร่วมมือ (Collaborative design) กับผู้อื่นที่มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการ โดยเฉพาะชุมชน หน่วยงานรัฐ เจ้าของที่ดิน รวมถึงภาคประชาสังคม เป็นต้น และมอบอำนาจให้แก่ผู้อยู่อาศัยในการตัดสินใจเลือกแนวทางที่มีผลต่อความเป็นอยู่ของ

ชุมชนเองเป็นหลัก โดยชี้ให้เห็นถึงบทบาทและความสัมพันธ์ทางอำนาจของชุมชนคนในท้องถิ่น และคนภายนอกในแต่ละระดับของการมีส่วนร่วมไว้เป็น 5 ระดับ ดังแสดงในภาพที่ 9

ระดับ 1 คือไม่มีส่วนร่วม - None โดยคนภายนอกพื้นที่ทั้งหน่วยงานรัฐ เอกชน วิชาการและวิชาชีพต่างรับผิดชอบงานทั้งหมดเอง คนในพื้นที่ไม่มีส่วนร่วมอะไรเลยซึ่งมีความเสี่ยงสูงว่าจะเกิดผลงานที่ไม่ตอบสนองต่อความจำเป็นของชุมชนท้องถิ่น การดำเนินการระดับนี้อาจจะเหมาะสมในเพียงกรณีที่ต้องการการตัดสินใจและลงมือทำที่มีความเร่งด่วนมาก หรือไม่มี ความเจาะจงในพื้นที่เฉพาะแต่เป็นแผนกลาง

ระดับ 2 คือการมีส่วนร่วมทางอ้อม - Indirect ซึ่งคล้ายเคียงกับในระดับแรกโดยคน ในชุมชนพื้นที่ไม่มีส่วนร่วม แต่มีความต้องการข้อมูลที่เฉพาะเจาะจงของพื้นที่มากขึ้น ที่บุคคล จากภายนอกสามารถวิเคราะห์ วางแผน หรือดำเนินการให้ โดยอาศัยข้อมูลพื้นที่ที่ได้รับจาก แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ เช่น รายงาน และเป็นการทำงานจากระยะไกล ซึ่งจะไม่มีปัญหาหากข้อมูล ที่ใช้มีความถูกต้อง ครบคลุม และผู้เชี่ยวชาญมีทักษะวิเคราะห์ที่แม่นยำ

ระดับ 3 ปรีกษาหารือ- Consultative เกิดขึ้นเมื่อคนภายในพื้นที่มีการรวมตัวเป็น กลุ่มผู้สนใจที่สามารถให้ข้อมูลและสื่อสารกับคนภายนอกที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาและสนับสนุนได้ โดยคนภายนอกไม่ว่าจะเป็นรัฐหรือภาควิชาชีพทำหน้าที่หลักในการเก็บข้อมูลจากในพื้นที่และ ตัดสินใจว่าจะใช้เครื่องมืออะไรในการพูดคุยที่อาจจะมีหลายรูปแบบ ทั้งการจัดประชุมกลุ่มย่อย การสำรวจ การสัมภาษณ์ การจัดเวทีประชาพิจารณ์ แต่ชุมชนอาจยังไม่มีสิทธิ์ในการตัดสินใจที่ แท้จริง เช่นเดียวกับในลำดับขั้น Tokenism ของการมีส่วนร่วมที่ Arnstein กล่าวไว้ ทั้งนี้ใน ขั้นตอนนี้กระบวนการสำรวจเก็บข้อมูลชุมชน การสัมภาษณ์กลุ่มย่อย ค่อนข้างได้ผลดี ประหยัด และได้ข้อมูลเชิงลึก ในขณะที่การจัดประชุมกลุ่มใหญ่อาจช่วยในการให้ข้อมูล การรับรู้ถึงท่าที ของประชาชนในวงกว้างแต่ไม่ได้ช่วยด้านรับฟังความเห็นหรือแนวคิดในการทำงานต่อได้มี ประสิทธิภาพมากนัก ทั้งนี้ทักษะในการสื่อสารและวางแผนงานของบุคคลภายนอกที่เข้ามา ทำงานนั้นค่อนข้างสำคัญมากต่อโครงการ

ระดับ 4 ภาควิหาร่วม- Shared control เป็นระดับที่คนภายในและภายนอกพื้นที่มี อำนาจที่เท่าเทียมกันในลักษณะของภาควิหาร่วมที่มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกัน หรือที่เรียกว่า Stakeholder ในการตัดสินใจร่วมกัน โดยการทำงานที่มีประสิทธิภาพในระดับความร่วมมือ ลักษณะนี้คือการจัดกลุ่มย่อยที่รวมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในหลายภาคส่วนร่วมกัน หากเป็นกลุ่ม ย่อยเกินกว่า 25 คนนั้นอาจจะเสี่ยงต่อการมีส่วนร่วมที่ลดลงไป โดยกระบวนการในการสร้างการ

มีส่วนร่วมนั้นค่อนข้างมีความละเอียดอ่อนและสำคัญในการสร้างความสำเร็จของโครงการที่จะต้องทำให้แต่ละภาคีหุ้นส่วนรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของโครงการได้

ระดับ 5 การมีอำนาจขั้นสูง- Full Control ที่ Hamdi and Goethert อธิบายไว้ว่าจะเกิดขึ้นเมื่อคนในพื้นที่สามารถดำเนินการตัดสินใจได้เองในฐานะผู้นำหลัก Principal โดยคนภายนอกมีบทบาทเป็นทรัพยากร Resource ช่วยสนับสนุนด้านเทคนิคเท่าที่จำเป็นเท่านั้น โดยเป็นการเสริมอำนาจให้กับชุมชนอย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตามในระดับนี้อาจต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ของความไม่ได้เป็นหนึ่งเดียวกันทั้งหมดของชุมชนและการกีดกันเสียงส่วนน้อย จึงควรให้ความสำคัญกับการนับรวมเสียงจากทุกส่วนในชุมชน

LEVELS of Participation	COMMUNITY ROLES	OUTSIDER ROLES
NONE	-	 SURROGATE
INDIRECT		<
CONSULTATIVE	INTEREST GROUP 	< ADVOCATE
SHARED CONTROL	STAKEHOLDER 	= STAKEHOLDER
FULL CONTROL	PRINCIPAL 	> RESOURCE

ภาพที่ 9 บทบาทของชุมชนท้องถิ่นและคนภายนอกในแต่ละระดับของการมีส่วนร่วม
ที่มา: Hamdi & Goethert (1997: 68)

จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมที่แท้จริงนั้นจะให้ความสำคัญมากกับการให้และเคารพสิทธิในการตัดสินใจของคนที่เป็นภาคประชาชนในพื้นที่ ที่อาจได้รับทั้งผลดีผลเสียของโครงการพัฒนาต่างๆมากที่สุดแต่ในบางครั้งอาจมีสิทธิในการออกเสียงหรือแสดงความคิดเห็นได้น้อยที่สุด การมีส่วนร่วมจึงไม่ใช่เพียงแค่การรับฟังความเห็นของคนในพื้นที่เท่านั้นแต่เป็นกระบวนการที่เสริมอำนาจ เอื้อให้โอกาสคนกลุ่มนี้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการพัฒนาเมืองของทุกคนด้วยเช่นกัน

2.3.2 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการ

วิธีการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการเพื่อกำหนดการดำเนินการที่จำเป็นให้บรรลุเป้าหมายโครงการและสร้างการมีส่วนร่วมนั้นมีหลายรูปแบบ วิธีที่เป็นที่นิยมอ้างถึงคือทฤษฎีของ Mendelow (1991) ดังแสดงในภาพที่ 10 แนะนำให้จำแนกกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการตาม Power คืออิทธิพลของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อโครงการ และ Interest ความสนใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการ

		Level of Interest	
		Low	High
Power	Low	A Minimal effort	B Keep informed
	High	C Keep satisfied	D Key players

ภาพที่ 10 วิธีการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการตามทฤษฎีของ Mendelow (1991)
ที่มา: Mendelow (1991)

โดย Mendelow ได้มีการอธิบายไว้ว่า

กลุ่ม A เป็นกลุ่มที่ไม่สนใจและไม่มีอำนาจ ไม่จำเป็นต้องให้ความสนใจกับคนกลุ่มนี้มาก

กลุ่ม B สนใจแต่ไม่มีอำนาจ โดยคนกลุ่มนี้แม้ไม่มีอำนาจ เป็นคนธรรมดาทั่วไป แต่สนใจและอยากร่วมโครงการ จึงควรมีการแจ้งข่าวสารและติดต่อกับคนกลุ่มนี้ไว้ พยายามทำให้คนกลุ่มนี้เข้าใจและร่วมกิจกรรม

กลุ่ม C ไม่สนใจแต่มีอำนาจ พยายามทำให้คนกลุ่มนี้พอใจ และหลีกเลี่ยงการกระทบกระทั่งหรือมีปัญหา เพื่อให้เกิดการขัดขวางการทำงานของโครงการได้

กลุ่ม D สนใจและมีอำนาจ กลุ่มนี้คือผู้ร่วมทางหลักของโครงการและจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้งานก้าวหน้าและประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมายหากสามารถสร้างความร่วมมือได้

จากหลักการจำแนกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการนี้จะช่วยให้สามารถออกแบบการดำเนินงานขั้นต่อไปร่วมกับกลุ่มนั้นๆได้

2.3.3 เครื่องมือการทำงานในกระบวนการมีส่วนร่วม

งานศึกษาสถาปนิกเพื่อสังคมกับการออกแบบอย่างมีส่วนร่วมในบริบทไทย โดย สุปรียา (2018) ได้สรุปลักษณะและเป้าหมายของเครื่องมือการทำงานในกระบวนการมีส่วนร่วมไว้ 3 ประการ คือ

1) เครื่องมือบันทึกข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การสำรวจและทำแผนที่เดินดิน การสร้างแผนที่ร่วมกับคนในชุมชน การถ่ายภาพบันทึกด้วยกล้อง หรือการถ่ายทำสารคดี

2) เครื่องมือเพื่อการหารือร่วมกัน เน้นรูปแบบกิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดอบรม ศึกษาดูงานกรณีศึกษาที่ใกล้เคียงพร้อมการแลกเปลี่ยนความเห็น การระดมสมองในการวิเคราะห์สถานการณ์ผ่านการใช้ผัง แผนที่ ภาพถ่ายที่อาจเก็บข้อมูลมาหารือกัน หรือการใช้แบบจำลอง เกม หรือบทบาทสมมติเพื่อให้สะท้อนมุมมองที่หลากหลาย

3) เครื่องมือเพื่อการตัดสินใจ โดยเน้นการสร้างความเข้าใจและเน้นที่กระบวนการช่วยหาคำตอบร่วมกัน มิใช่เพียงแค่การมีส่วนร่วมในการเลือก เช่น สร้างหุ่นจำลองร่วมกับผู้คนตามแนวทางของการออกแบบสถาปัตยกรรม การทดลองสร้างจริง 1:1 การพิจารณาผังและผลการออกแบบร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้าใจในสถานการณ์และสร้างการตอรองที่นำไปสู่ข้อสรุปของทางออกร่วมกัน

โดยเครื่องมือการทำงานอย่างมีส่วนร่วมเหล่านี้ยังทำหน้าที่สำคัญในการสร้างการรวมตัวกันของคนในพื้นที่ก่อนการทำงานขั้นต่อไป ด้วยกระบวนการทำงานที่การเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ปรีกษาหารือ และตอรองผลประโยชน์ความต้องการต่างๆร่วมกันอย่างเปิดเผย

การสร้างการมีส่วนร่วมผ่านการทดลองจริงนี้ ยังสอดคล้องกับการทำงานพัฒนาเมืองในลักษณะที่ Lydon & Garcia (2015) นิยามไว้ว่าเป็น Tactical Urbanism ซึ่งเน้นยุทธวิธีปฏิบัติการเล็ก ๆ ทำได้ไม่ยากในระยะสั้นในการทดลองการปรับใช้พื้นที่ ที่จะสามารถต่อยอดผลักดันต่อการสร้างการเปลี่ยนแปลงในระยะยาวระดับนโยบายต่อไปได้ การทำงานพัฒนาเมืองลักษณะนี้สามารถดำเนินการโดยทุกคนและเกิดประโยชน์ในระดับต่าง ๆ ได้ ทั้งยังสามารถใช้กับการพัฒนาโครงการสร้างพื้นที่ใหม่ ๆ หรือในการปรับปรุงพื้นที่เดิมที่ทิ้งร้าง หรือมีปัญหาให้

ตอบรับความต้องการใช้งานที่เป็นปัจจุบันและเร่งด่วน โดยไม่ว่าจะริเริ่มโดยใครนั้น Lydon & Garcia (2015: 12) ได้สรุปประโยชน์ร่วมของ Tactical Urbanism ไว้ 3 ข้อ คือ

- ประชาชนเป็นผู้ริเริ่มในการปฏิเสธรูปแบบการทำงานแบบเดิมๆ โดยหน่วยงานรัฐที่อาจไม่ตอบสนองความต้องการจริง และนำเสนอสิ่งที่สร้างสรรค์กว่าโดยวิธีการทดลองให้เห็นรูปธรรมใหม่ๆ

- หน่วยงานรัฐ นักพัฒนาอสังหาริมทรัพย์เอกชน องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ก็สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความร่วมมือจากภาคประชาชนในการวางแผนงาน การสร้างจริง ตลอดจนการพัฒนากระบวนการต่างๆ ของโครงการพัฒนาเมืองได้

- หน่วยงานรัฐหรือนักพัฒนาอสังหาริมทรัพย์เอกชน สามารถใช้เป็นระยะที่ 0 ในการพัฒนาโครงการโดยการทดสอบการใช้งานและเสียงตอบรับก่อนการลงทุนก่อสร้างจริงในระยะยาว

ทั้งนี้ในกระบวนการหารือและตัดสินใจร่วมกันเรื่องการออกแบบและการใช้ประโยชน์พื้นที่สวนขนาดเล็กในโครงการ welpark นี้จะพยายามให้ความสำคัญกับการใช้เครื่องมือการทดลองสร้างจริง 1:1 ขึ้นด้วย เพื่อเป็นการทดสอบการใช้งานและแลกเปลี่ยนความเห็นกับชุมชนโดยรอบพื้นที่ ตลอดจนการรับรู้ของวงสาธารณะ

2.3.4 ลักษณะการมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนของโครงการ

ในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอนของโครงการนั้นอาจมีระดับของการมีส่วนร่วมของชุมชนและคนภายนอกโครงการที่แตกต่างกันไป โดย Hamdi & Goethert (1997) เสนอรูปแบบของการสร้างการมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนของโครงการโดยทั่วไปไว้ 5 ขั้นตอน ได้แก่

- (1) ขั้นริเริ่มโครงการ (Initiation) ประกอบไปด้วยการสังเกตปัญหา ความต้องการของชุมชน หรือศึกษานโยบายที่เกี่ยวข้องในการริเริ่มโครงการโดยเป้าหมายเบื้องต้นและวัตถุประสงค์ของโครงการจะถูกกำหนดในขั้นตอนนี้รวมถึงขอบเขตของโครงการ

- (2) ขั้นวางแผน (Planning) ในขั้นตอนการวางแผน ประกอบด้วย การกำหนดรายละเอียดโครงการกิจกรรม รวมถึงการหารือถึงงบประมาณและได้ข้อตกลงร่วมกัน รวมทั้งการกำหนดทรัพยากรที่จำเป็นซึ่งขั้นตอนนี้เป็นส่วนสำคัญมากของความสำเร็จของโครงการ และมีความต้องการทักษะที่สำคัญทางเทคนิคและการวางแผน ที่สามารถทำให้เรียบง่ายไม่ซับซ้อน สามารถวางแผนเบื้องต้นสำหรับขั้นตอนการปฏิบัติในขั้นตอนนี้เช่นกัน

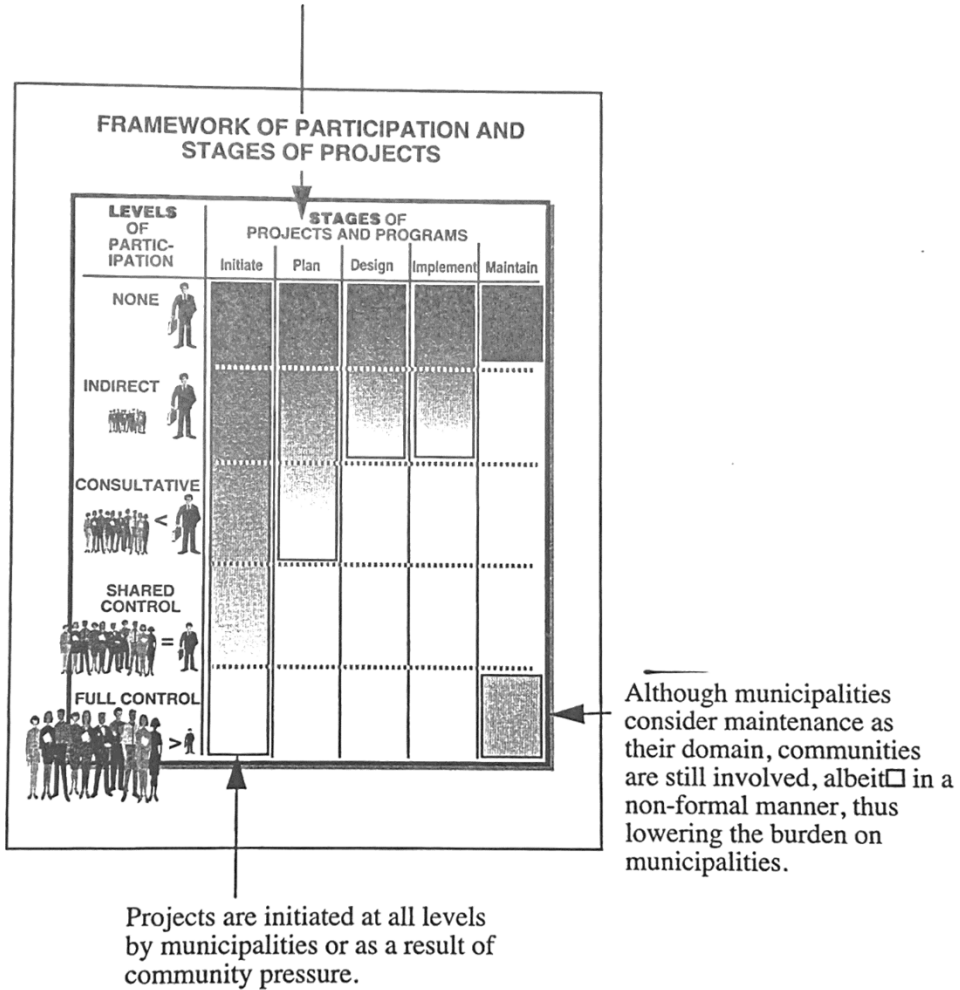
(3) ขั้นตอนออกแบบ (Design) ในขั้นตอนนี้เป็นการพัฒนารายละเอียดและต้องการผู้เชี่ยวชาญทางเทคนิคมาสนับสนุน

(4) ขั้นปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบไปด้วยการก่อสร้างอาคาร หรือระบบสาธารณูปการที่สำคัญ รวมถึงการริเริ่มกิจกรรมหรือการอบรมแก่สมาชิกในชุมชน ซึ่งทักษะการบริหารจัดการเป็นสิ่งจำเป็นมากในขั้นตอนนี้เพื่อให้เกิดความราบรื่นและประหยัดเวลา

(5) ขั้นการบำรุงรักษา (Maintenance) เป็นกระบวนการในระยะยาวสำหรับการดูแลรักษา ซ่อมบำรุงโครงการที่ดำเนินการเสร็จแล้ว

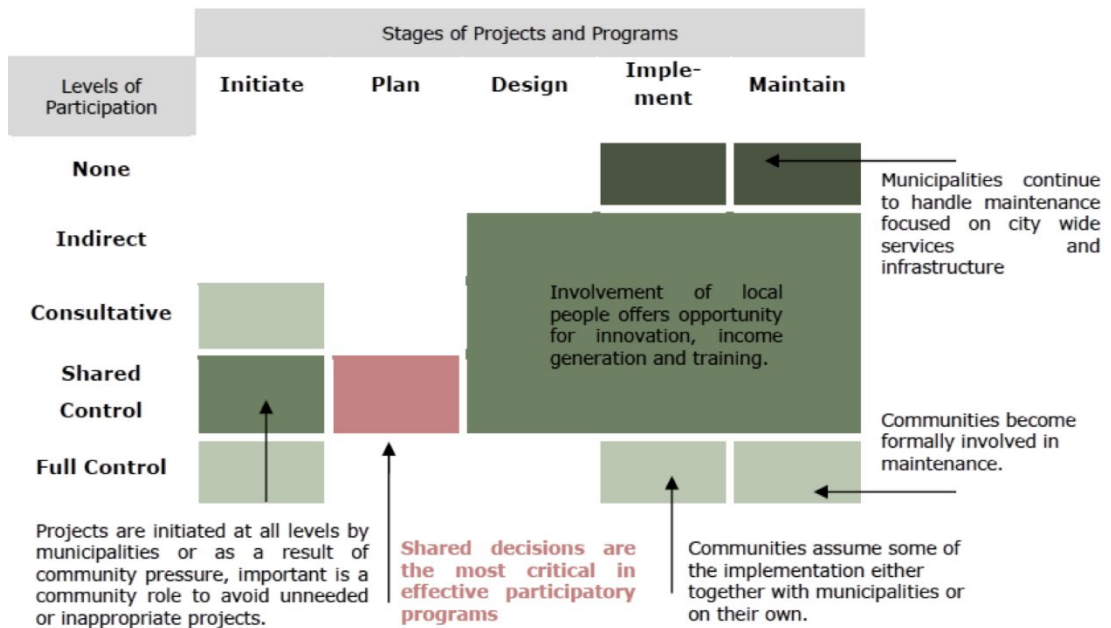
ทั้งนี้การแสดงความสัมพันธ์ของระดับการมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนของโครงการนั้นสามารถช่วยให้เกิดความเข้าใจในสถานการณ์ของการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน โครงการโดยทั่วไปนั้นหากไม่ได้เห็นเรื่องของการมีส่วนร่วม สิ่งปรากฏในตารางจะเป็นลักษณะขั้นบันไดที่ระดับการมีส่วนร่วมจะค่อย ๆ ลดลงในแต่ละขั้นตอน ดังแสดงในภาพที่ 11 โดยบทบาทของชุมชนค่อนข้างน้อยและมักจะถูกมองว่าไม่มีประโยชน์ หรือไม่มีความสามารถในขั้นต้นปฏิบัติการ ในขณะที่กระบวนการมีส่วนร่วมเองนั้นอาจจะถูกมองว่าทำให้เกิดความล่าช้าของระยะเวลาดำเนินงานโครงการและงบประมาณที่อาจบานปลายได้

Planning is carried out at several levels: from no/little participation for technically complicated projects, to consultative for those requiring community support and ratification.

ภาพที่ 11 รูปแบบความสัมพันธ์ของระดับการมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนในโครงการโดยทั่วไป
ที่มา: Hamdi & Goethert, 1997: 73

ในขณะที่รูปแบบของการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพนั้น แต่ละขั้นตอนจะพยายามสร้างการมีส่วนร่วมจากชุมชน และหน่วยงานต่างๆผ่านการหารือและมีความสนใจร่วมกัน แต่อาจมีบทบาทและน้ำหนักการทำงานที่ต่างกันไป แต่ปัจจัยที่สำคัญมากต่อความสำเร็จของโครงการคือต้องการความเป็นภาคีหุ้นส่วนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกส่วนที่มีอำนาจร่วมกัน ตัดสินใจในขั้นของการวางแผน (Planning) เป็นหลัก ดังแสดงในภาพที่ 12

ภาพที่ 12 รูปแบบความสัมพันธ์ของระดับการมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนของโครงการที่มีประสิทธิภาพ
ที่มา: Hamdi & Goethert, 1997: 77

จากรูปแบบความสัมพันธ์ของระดับการมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนของโครงการดังกล่าวจะนำมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการประเมินการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของแต่ละกรณีศึกษาในโครงการ we!park ต่อไป

2.4 การพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวในประเทศไทย ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม

โครงการลานกีฬาพัฒนา 1 และลานกีฬาพัฒนา 2 เป็นโครงการที่มีผู้รับผิดชอบหลัก คือ สำนักราชเลขาธิการ ได้สนองพระราชดำริในการทำโครงการก่อสร้างลานกีฬาเพื่อประชาชน โดยทั้งสองโครงการเน้นการทำกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อให้ชุมชนเกิดความเป็นเจ้าของ ร่วมดูแลบริหารจัดการ รวมถึงการปลูกฝังทัศนคติด้านการสืบสานกีฬาไทยอย่างยั่งยืน โดยมีการศึกษารายละเอียดกระบวนการดำเนินงานในการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ตามกรอบของ Hamdi & Goethert (1997) ดังนี้

2.4.1 โครงการลานกีฬาพัฒนา 1

ภาพที่ 13: บรรยากาศโครงการลานกีฬาพัฒนา 1
ที่มา: บริษัท ฉมาไซเอ็น จำกัด

ที่ตั้งโครงการ บริเวณพื้นที่ชุมชนเคหะคลองจั่น เขตบางกะปิ

ขนาดพื้นที่ ประมาณ 7 ไร่

แนวคิดการจัดพื้นที่กิจกรรม ประกอบด้วย พื้นที่ชานต่าง ๆ 9 พื้นที่ ได้แก่ ชาน
ต้อนรับ ชานเฉลิมพระเกียรติ ชานสูงวัย ชานสงบ ชานสนุก ชานสมุนไพร ชานกีฬาไทย ชานสุข
ภาวะ ชานเอนกประสงค์

1) กระบวนการดำเนินงาน

โครงการลานกีฬาพัฒนา 1 สามารถอธิบายตามกระบวนการดำเนินงานตามกรอบ
วิธีคิดในการประเมินระดับการมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอนของ ดังนี้

1.1) ขั้นริเริ่มโครงการ (Initiation)

การริเริ่มโครงการจากสำนักราชเลขาธิการ ประสานความร่วมมือกับ
กรุงเทพมหานคร ในการกำหนดพื้นที่และพัฒนาโครงการ

- ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน: ระดับ 1 ไม่มีส่วนร่วม (None)

1.2) ขั้นวางแผน (Planning)

การทำงานผ่านแกนนำชุมชนที่เป็นเครือข่ายของสำนักราชเลขาธิการ เพื่อ
ชักชวนผู้แทนชุมชนที่อยู่โดยรอบ กลุ่มกิจกรรม กลุ่มกีฬา และหน่วยงานท้องถิ่นเข้า
ร่วม โดยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (workshop) ร่วมกับผู้แทนชุมชน

เวทีระดมความคิดเห็น เพื่อกำหนดกิจกรรมและโปรแกรมความต้องการใน
การออกแบบลานกีฬาพัฒนา โดยการเสนอเป้าหมายและคุณค่าของโครงการ มีการ
จัดกิจกรรมและการพูดคุยกลุ่มย่อย และมีการสะท้อนความคิดเห็น ผลจากการ
กิจกรรม ทำให้ทราบความต้องการกิจกรรมการใช้งาน ได้แก่ กิจกรรมการออกกำลังกาย
กาย การพักผ่อน กิจกรรมเยาวชน และกิจกรรมทางสังคม และนำไปปรับปรุงการ
ออกแบบ

- ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน: ระดับ 3 ปรึกษาหารือ (Consultative)

1.3) ขั้นออกแบบ (Design)

กระบวนการมีส่วนร่วมในการออกแบบสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อกิจกรรมทางกาย

เวทีรับฟังความคิดเห็นต่อผลงานการออกแบบปรับปรุงลานกีฬาพัฒนา 1 ซึ่ง
จัดทำขึ้นจากเวทีระดมความคิดเห็นในครั้งแรก โดยบริษัทออกแบบได้พัฒนาแบบ
การปรับปรุงภูมิทัศน์ และนำเสนอชุมชน มีการอธิบายการออกแบบ และจัด
นิทรรศการแสดงผลแบบทัศนียภาพการปรับปรุงโครงการ และจากการประชุมเชิง

ปฏิบัติการครั้งที่ 2 พบว่าชาวชุมชนมีความพึงพอใจกับแบบที่นำเสนอ เนื่องจาก ออกแบบได้ตรงกับความต้องการ และมีพื้นที่สำหรับคนทุกวัย โดยเฉพาะเด็กและผู้สูงอายุ สวนดูมีความร่มรื่น สวยงาม

- ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน: ระดับ 3 ปรึกษาหารือ (Consultative)

1.4) **ขั้นปฏิบัติการ (Implementation)**

1.4.1) การทดลองใช้และพัฒนาพื้นที่ระหว่างการก่อสร้างยังดำเนินอยู่ ประกอบด้วย

1.4.1.1) กิจกรรม “ลอยกระทงตามประเพณี ลานกีฬาพัฒนาคลองจั่น” โดยชุมชนมีบทบาทหลักในการจัดงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นการประชาสัมพันธ์โครงการให้เกิดการรับรู้ พร้อมกับประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการของชุมชน ซึ่งความสำเร็จจากการจัดกิจกรรม ทำให้แกนนำชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่มากขึ้น โดยได้เปลี่ยนสถานที่จัดงานตักบาตรวันขึ้นปีใหม่ของชุมชน เคหะคลองจั่น จากพื้นที่ส่วนกลางของชุมชนมาจัดที่ลานกีฬาพัฒนา และทีมงานได้รับการยอมรับจากแกนนำชุมชนมากขึ้น

1.4.1.2) กิจกรรม “ปลูกต้นไม้ถวายเพื่อพ่อหลวง” โดยชาวชุมชนเคหะคลองจั่น มีการจัดกิจกรรม ทำบุญตักบาตรถวายแด่พ่อหลวง บริเวณสนามบาสเก็ตบอล เป็นประจำ โดยในการทำกระบวนการได้มีการเพิ่มกิจกรรมร่วมกันปลูกต้นไม้ ในพื้นที่ลานกีฬาพัฒนา 1 โดยได้รับความร่วมมือจากสำนักงานเขตบางกะปิ

จากการริเริ่มจัดกระบวนการ ส่งผลให้ชาวชุมชนทั่วไปให้ความสนใจโครงการ และต้องการเข้าร่วมกิจกรรม มากขึ้น ในขณะที่คณะกรรมการชุมชน มีความกระตือรือร้นในการจัดกิจกรรม และแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะเครือข่ายโรงเรียนและเยาวชนในพื้นที่ นอกจากนี้ยังเป็นจุดเริ่มต้นของการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานในการขอความร่วมมือในอนาคต

1.4.2) พิธีเปิดใช้ลานกีฬาพัฒนา 1 (29 มกราคม 2558) เป็นกิจกรรมสำคัญที่ทำให้เกิดการรับรู้และความร่วมมือจากทุกภาคส่วนอย่างเป็นรูปธรรม สร้างความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจให้กับชุมชน ส่งผลต่อความสนใจในการเข้าร่วมใช้พื้นที่โครงการ

- ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน: ระดับ 3 ปรึกษาหารือ (Consultative)

1.5) **ขั้นการบำรุงรักษา (Maintenance)**

1.5.1) **การจัดตั้งคณะกรรมการบริหารลานกีฬาพัฒนา 1**

เพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ ทางสำนักงานเขตบางกะปิได้แต่งตั้ง ประกอบด้วย ผู้แทนชุมชนเคหะคลองจั่น ผู้แทนเขตบางกะปิ ผู้แทนเยาวชน ซึ่งเป็นโครงสร้างที่เปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามาร่วมบริหารดูแลพื้นที่ และสนับสนุนให้เกิดการใช้พื้นที่โครงการอย่างสร้างสรรค์ ถือเป็นช่องทางการพูดคุย แลกเปลี่ยน และตัดสินใจร่วมกันระหว่างหน่วยงานท้องถิ่นและชุมชน รวมถึงเป็นเวทีเรียนรู้ในการทำงานและบริหารจัดการร่วมกันของชุมชน นอกจากนี้ มีการจัดกลุ่มอาสาสมัครเพื่อจัดการดูแลพื้นที่ในแต่ละกิจกรรมร่วมกัน เช่น กำหนดระเบียบ กติกาการเล่น การดูแลทำความสะอาด และการจัดคอร์ส สอนเทคนิคการเล่นกีฬา เป็นต้น

1.5.2) **การจัดกิจกรรมให้เกิดความต่อเนื่องร่วมกับชุมชน**

1.5.2.1) กิจกรรมส่งเสริมและสืบสานภูมิปัญญากีฬาไทย มีการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) สอนการทำเครื่องเล่นกีฬาภูมิปัญญากีฬาไทย ให้กับโรงเรียนวัฒนานนท์วิทยา ซึ่งมีพื้นที่ติดกับโครงการ ส่งผลให้ครูและนักเรียนเห็นคุณค่าของการละเล่นภูมิปัญญากีฬาไทย โดยโรงเรียนมีแนวคิดที่จะประยุกต์ใช้ในหลักสูตรการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังได้จัดอบรมการออกกำลังกายด้วยผ้าขาวม้ายืดเหยียด ให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งประสบความสำเร็จจนเกิดกลุ่มผู้เข้าร่วมออกกำลังกายอย่างต่อเนื่อง ประมาณ 30 คน มีอาสาสมัครจากชุมชนมานำการยืดเหยียดได้ด้วยตัวเอง เป็นกลุ่มจิตอาสา ที่พร้อมเผยแพร่ สาธิตการออกกำลังกายให้แก่ผู้สนใจ

1.5.3) **กิจกรรมการส่งเสริมการใช้พื้นที่อย่างสร้างสรรค์**

การจัดกิจกรรมที่ชุมชนสนใจร่วมกัน ด้านกีฬา ดนตรี ศิลปะและวัฒนธรรม เช่น กิจกรรมกีฬาครอบครัวอนุบาล กิจกรรมศิลปะและดนตรีในสวน ผลการจัดกิจกรรมทั้ง 2 ครั้งนี้ โดยมีเป้าหมายที่จะจัดกิจกรรมดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง โดยวางแผนจัดกิจกรรมกีฬาครอบครัวอนุบาล ทุกปีและจัดงานศิลปะและดนตรีในสวน ทุกๆ 3 เดือน

- ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน: ระดับ 4 ภาควิถีส่วน (Shared control)

2) ผลจากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกแบบลานกีฬาพัฒนา

2.1) ในขั้นตอนของการทำกระบวนการในขั้นวางแผน พบว่า ชุมชนมีความตั้งใจ มีกลุ่มคนที่มีความสนใจในการร่วมขับเคลื่อนกิจกรรม การดูแลจัดการพื้นที่ ซึ่งถือว่าเป็นกุญแจสำคัญที่สามารถทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน ด้วยการดูแลจัดการพื้นที่ในอนาคต

2.2) ในขั้นการออกแบบ จากการที่ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาแบบและมีความพึงพอใจ ชุมชนเริ่มมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ และมีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น โดยมีความคิดริเริ่มที่จะใช้พื้นที่ลานกีฬาพัฒนา เพื่อจัดกิจกรรม และเห็นด้วยในการให้ชุมชนร่วมบริหารจัดการดูแลพื้นที่

2.3) การริเริ่มกิจกรรมหรือการอบรมแก่สมาชิกในชุมชน ซึ่งทักษะการบริหารจัดการเป็นสิ่งจำเป็นมากในขั้นตอนนี้เพื่อให้เกิดความราบรื่นและประหยัดเวลา

2.4) การทำให้ชุมชนและกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ

2.5) การประสบความสำเร็จ และเป็นที่ยอมรับและให้การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้กรรมการบริหารลานกีฬาพัฒนา 1 เกิดความเชื่อมั่นในศักยภาพในการทำงานของตนเอง

2.4.2 โครงการลานกีฬาพัฒนา 2

ภาพที่ 14: บรรยากาศโครงการลานกีฬาพัฒนา 2
ที่มา: บริษัท ฉมาโซเอ็น จำกัด

ที่ตั้งโครงการ บริเวณพื้นที่ใต้ทางพิเศษศรีรัช บริเวณแยกอรุณพงษ์ เขตราชเทวี

ขนาดพื้นที่ 12 ไร่ 43 ตารางวา

แนวคิดการจัดพื้นที่กิจกรรม ประกอบด้วย ลานสนุก ลานมวยไทย ลานวัฒนธรรม ลานต้อนรับ ลานกีฬาไทย ลานเฉลิมพระเกียรติ ลานสมาคม ลานสมุนไพร ลานสูงวัย ลานประวัติศาสตร์ ลานยืดเหยียด ลานหินนวดเท้า ลานริมน้ำ ลานปิงปอง

1) กระบวนการดำเนินงาน

โครงการลานกีฬาพัฒนา 1 สามารถอธิบายตามกระบวนการดำเนินงานตามกรอบวิธีคิดในการประเมินระดับการมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอนของ ดังนี้

1.1) ขั้นริเริ่มโครงการ (Initiation)

การริเริ่มโครงการจากสำนักราชเลขาธิการ ประสานความร่วมมือกับ กรุงเทพมหานคร และการทางพิเศษแห่งประเทศไทย ในการกำหนดพื้นที่และพัฒนาโครงการ โดยพื้นที่นี้เป็นพื้นที่สำหรับออกกำลังกายเล่นกีฬาของชุมชนอยู่แล้ว แต่มี

สภาพเสื่อมโทรม เนื่องจากขาดการบำรุงรักษา ทางสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้
ทราบปัญหาและความต้องการจากชุมชน และมีการประสานกับทางเขต

- ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน: ระดับ 2 การมีส่วนร่วมทางอ้อม (Indirect)

1.2) **ขั้นวางแผน (Planning)**

1.2.1) การร่วมพูดคุยกับทางชุมชนแบบไม่เป็นทางการ

การทำความรู้จักกับชุมชน เนื่องจากพื้นที่นี้ประกอบด้วย 5 ชุมชนหลัก
คือชุมชนบ้านครัวเหนือ ชุมชนบ้านครัวใต้ ชุมชนบ้านครัวตะวันตก ชุมชนวัดบรม
นิวาส และชุมชนคลองส้มป่อย มีผู้ใช้งานในพื้นที่มาก จึงเริ่มจากการเข้าไปพูดคุย
เพื่อสอบถามความเห็นเบื้องต้น และสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน

1.2.2) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (workshop) ร่วมกับชุมชน

เวทีระดมความคิดเห็น เพื่อกำหนดกิจกรรมและโปรแกรมความต้องการ
ในการออกแบบลานกีฬาพัฒนา 2 โดยการเสนอเป้าหมายและคุณค่าของโครงการ มี
การจัดกิจกรรมและการพูดคุยกลุ่มย่อยในรูปแบบที่คละชุมชน จาก 5 ชุมชน มีกลุ่ม
กิจกรรมกีฬา และสำนักงานเขตโดยเป้าหมายหลัก คือ การเลือกกิจกรรม จาก
กิจกรรมที่ได้รับการเสนอในกลุ่มย่อย นำไปสู่การคัดเลือกในกลุ่มใหญ่โดยการ
ลงคะแนนเสียง จากนั้นผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละคนได้เลือกตำแหน่งกิจกรรมพร้อมให้
เหตุผลในการเลือก โดยผู้ออกแบบนำผลจากเวทีระดมความคิดเห็นไปออกแบบพื้นที่
ต่อไป

- ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน: ระดับ 3 ปรึกษาหารือ (Consultative)

1.2.3) **ขั้นออกแบบ (Design)**

กระบวนการมีส่วนร่วมในการออกแบบสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อกิจกรรมทาง
กาย

เวทีรับฟังความคิดเห็นต่อผลงานการออกแบบปรับปรุงลานกีฬาพัฒนา 2
บริษัทออกแบบได้นำเสนอผังการปรับปรุงภูมิทัศน์ และทัศนียภาพการปรับปรุง
โครงการ ผลจากเวทีรับฟังความคิดเห็น พบว่าชุมชนมีความพึงพอใจ แต่ยังมี
ข้อเสนอเปลี่ยนแปลงบางจุด เช่น ประตูทางเข้า และตำแหน่งกิจกรรมบางส่วน

- ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน: ระดับ 3 ปรึกษาหารือ (Consultative)

1.1.4) **ขั้นปฏิบัติการ (Implementation)**

1.1.4.1) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus group discussion)

1) การวางแผนการร่วมทำกิจกรรมกับชุมชน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม โดยประเมินกิจกรรมที่ชุมชนสามารถมีส่วนร่วมได้ เช่น ปลูกต้นไม้ การวาดภาพบนผนัง การวาดภาพบนลาน เป็นต้น ทางสำนักงานเขตฯ ได้เสนอให้มีการวาดภาพที่สื่อถึงวิถีชีวิตของชุมชน

2) จากการริเริ่มจัดกระบวนการ มีการเข้าร่วมจากชุมชนทั้ง 5 ชุมชน โดยมีการแบ่งหน้าที่ในการทำกิจกรรมกับในแต่ละชุมชน โดยมีความสัมพันธ์ที่ดีกับภาครัฐในการทำกระบวนการร่วมกัน

1.1.4.2) พิธีเปิด

ใช้ลานกีฬาพัฒนา 2 ด้วยสถานการณ์การระบาดของไวรัสโควิด 19 ทำให้ต้องเลื่อนพิธีเปิด แต่ได้มีการเตรียมการในเรื่องการทำกิจกรรมและ ในวันเปิดงาน ได้มีการวาดภาพบนผนังร่วมกันทั้งชุมชน และภาคส่วนอื่น เช่น สำนักราชเลขาธิการ โรงเรียน สำนักงานเขต เป็นต้น

- ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน: ระดับ 3 ปรึกษาหารือ (Consultative)

1.1.5) **ขั้นการบำรุงรักษา (Maintenance)**

การจัดตั้งคณะกรรมการบริหารลานกีฬาพัฒนา 2 เพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ ทางสำนักงานเขตราชเทวีได้แต่งตั้ง ประกอบด้วย ผู้แทนชุมชน และผู้แทนเขต รวมถึงการจัดกลุ่มอาสาสมัครเพื่อจัดการดูแลพื้นที่ในแต่ละกิจกรรมร่วมกัน

- ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน: ระดับ 4 ภาควิหาร่วม (Shared control)

2) ผลจากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกแบบลานกีฬาพัฒนา 2

1. ชุมชนหลักที่เข้ามาใช้พื้นที่ลานกีฬาพัฒนา 2 มีถึง 5 ชุมชน ทำให้มีความต้องการที่หลากหลายกว่า และเฉพาะกว่าของแต่ละชุมชน ต้องมีการประสานงานที่ดี มีบทบาทที่ชัดเจน มีการคัดเลือกคณะกรรมการลานกีฬาที่มีตัวแทนจากชุมชนที่ชัดเจน สำหรับโครงการนี้ มีการเริ่มคุยแบบไม่เป็นทางการก่อนเริ่มมีการทำการระดมความคิดเห็น ทำให้ชุมชนเข้าใจเป้าหมายของการปรับปรุงโครงการนี้ และทุกชุมชนอยากมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็น

2. วิธีการที่เลือกใช้ในการทำกระบวนการ เช่น การให้ชุมชนวางตำแหน่งกิจกรรม ทำให้มีการใช้งานลานกีฬาหลังสร้างเสร็จอย่างต่อเนื่อง และเป็นการให้โอกาสผู้เข้าร่วมโครงการที่ไม่สามารถเขียนหนังสือได้ กล้าเข้ามาทำกระบวนการ

โดยสรุป ทั้งลานกีฬาพัฒนา 1 และลานกีฬาพัฒนา 2 ถือเป็นลานกีฬาที่ประสบความสำเร็จในการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ถึงแม้ในขั้นเริ่มโครงการจะไม่ได้เริ่มจากการเสนอของชุมชน หรือเป็นเพียงระดับของการมีส่วนร่วมทางอ้อม แต่ในขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติการ พบว่าชุมชนได้มีส่วนร่วมในการออกแบบในระดับปรึกษาหารือในทั้งสองลานกีฬา และในขั้นการบำรุงรักษา ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน พบว่าทั้งสองชุมชนมีระดับการมีส่วนร่วมในระดับภาคีหุ้นส่วน โดยชุมชนเป็นคณะกรรมการร่วมกับภาครัฐที่ได้รับการยอมรับจากชุมชน มีการใช้พื้นที่และดูแลรักษาพื้นที่จากชุมชน มีการสร้างความรู้สึกรับความเป็นเจ้าของ อันเนื่องมาจากการสร้างการมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ

2.5 กรณีศึกษากระบวนการขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะสีเขียว

การเพิ่มพื้นที่สาธารณะสีเขียว สร้างประโยชน์ต่อเมืองทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากร แต่ปัจจุบัน กรุงเทพมหานครก็ยังมีสัดส่วนพื้นที่สีเขียวต่อจำนวนประชากรต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ส่วนหนึ่งเป็นเพราะยังขาดการบูรณาการจากภาคส่วนต่างๆ ที่ทำให้เกิดการขับเคลื่อนในการมีพื้นที่สาธารณะสีเขียว

ในต่างประเทศ มีกระบวนการขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะสีเขียวทั้งจากภาครัฐ และภาคประชาสังคม ที่ร่วมกับพัฒนาพื้นที่สีเขียวผ่านวิธีการต่างๆ ที่น่าสนใจ โดยมีการเลือกกรณีศึกษา 8 กรณีศึกษาที่มีแนวทางการพัฒนาพื้นที่ที่แตกต่างกัน แต่ล้วนประสบความสำเร็จในการพัฒนา

2.5.1 การขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะสีเขียวจากภาครัฐ

ได้ศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนจากกรณีศึกษาใน 4 เมืองใหญ่ของโลก ที่มีแนวทางการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวในแนวทางที่ต่างกันออกไป แต่ล้วนประสบความสำเร็จในการเพิ่มพื้นที่สาธารณะสีเขียว ได้แก่ หน่วยงาน City of Melbourne ของนครเมลเบิร์น ประเทศออสเตรเลีย หน่วยงาน National parks หรือ Nparks ของเมืองสิงคโปร์ ประเทศสิงคโปร์ โครงการ POPS ดำเนินงานโดยของกรมการผังเมือง มหานครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา และโครงการ Pocket Parks ของประเทศอังกฤษ

1) City of Melbourne เป็นตัวอย่างของการดำเนินงานจัดการพื้นที่สีเขียวอย่างเป็นระบบ มีการคำนึงถึงภาพรวมของโครงสร้างพื้นฐานสีเขียวพื้นที่สีเขียวในเมืองเชิงกายภาพ เส้นทางสีเขียว การเพิ่มพื้นที่เปิดโล่งแห่งใหม่ ดูแลสวนสาธารณะและพื้นที่สาธารณะ มีการจัดการต้นไม้และเพิ่มต้นไม้ในเมือง สนับสนุนด้านเงินทุนด้านป่าในเมือง มีการทำฐานข้อมูลด้านความหลากหลายทางชีวภาพ และมีการสนับสนุนภาคเอกชนในเรื่องของพื้นที่สีเขียว นอกจากนี้ยังมีการจัดเตรียมสื่อและคู่มือให้ประชาชน ทำให้ประชาชนสามารถปฏิบัติเองได้ และสามารถขออนุญาตสร้างพื้นที่สาธารณะได้ มีรายงาน ทำให้เห็นผลที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ และยังมีมองความเชื่อมโยงของการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเชิงเศรษฐกิจ

โดยข้อมูลของโครงสร้างพื้นฐานสีเขียวเหล่านี้ ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลผ่าน Interactive map ที่ใช้เทคโนโลยีที่ทำให้ผู้คนสามารถรู้ตำแหน่งพื้นที่สีเขียวได้ ทั้งในรูปแบบสวนสาธารณะ เส้นทางสีเขียว และพื้นที่สวนหลังคา นอกจากนี้ยังมีการทำหนังสือคู่มือการเพิ่มธรรมชาติในเมือง เพื่อให้ประชาชนตระหนักรู้ถึงคุณค่าของธรรมชาติในเมือง และโดยมีการวิจัยและติดตามความหลากหลายทางชีวภาพ

เมืองเมลเบิร์น มีการสนับสนุนภาคประชาสังคมในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเงินสนับสนุนที่ให้ผู้สนใจสมัครขอรับการสนับสนุนเงินช่วยเหลือทั้งในรูปแบบของกองทุน และรูปแบบของเงินอุดหนุน การลงทะเบียนต้นไม้ เพื่อให้ภาครัฐช่วยบำรุงรักษาต้นไม้ในพื้นที่ของตนเอง การให้ความรู้ในเรื่องความสำคัญของธรรมชาติ รวมถึงเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รายงานปัญหาที่พบเห็นในพื้นที่สาธารณะสีเขียว

2) National Parks Board ของประเทศสิงคโปร์ มีพันธกิจในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี ผ่านการอนุรักษ์ธรรมชาติ การสร้างพื้นที่สีเขียวและนันทนาการ และการดูแลรักษาสัตว์ โดยมีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและชุมชน โดยมีความเป็นมาตั้งแต่ พ.ศ. 2503 นายกรัฐมนตรีลีควานยู ดำเนินนโยบาย Garden city จากนั้นทำให้เกิดการรณรงค์ปลูกต้นไม้ทั่วประเทศ จนในปี พ.ศ. 2533 มีการจัดตั้งคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติและเปลี่ยนจาก Garden City เป็น creating a City in a Garden เพื่อเป็นการเชิญชวนให้ประชาชนร่วมสร้างพื้นที่สีเขียวด้วยกัน ปัจจุบันประเทศสิงคโปร์ประสบความสำเร็จในการสร้างเมืองธรรมชาติที่ประชาชนได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ ซึ่งอาศัยกลยุทธ์ 4 ประการ ได้แก่ ขยายพื้นที่สีเขียวให้ได้มากที่สุด อัดแน่นธรรมชาติไว้ในสวนสาธารณะ พื้นที่ธรรมชาติในภูมิทัศน์เมือง และสร้างพื้นที่สีเขียวให้มีความต่อเนื่องทั่วประเทศ ซึ่งทำให้สิงคโปร์ที่แม้จะมีพื้นที่เพียง 728.3 ตารางกิโลเมตร แต่มีพื้นที่สีเขียวมากถึงร้อยละ 30 ของประเทศ

พื้นที่สีเขียวสาธารณะของประเทศสิงคโปร์ มีทั้งในระดับเมืองที่รองรับการใช้บริการจากทุกคน ได้แก่ สวนพฤกษศาสตร์สิงคโปร์ สวนสาธารณะ 350 แห่ง พื้นที่อนุรักษ์ 4 แห่ง เส้นทางเดินในพื้นที่ธรรมชาติและเส้นทางที่เชื่อมสวนสาธารณะ การสร้างสวนบำบัด การกำหนดตำแหน่งพื้นที่อนุรักษ์ต้นไม้ ขนาดพื้นที่ประมาณ 31,000 ไร่ การขึ้นทะเบียนต้นไม้มรดกบนถนนในเมืองจำนวน 258 ต้น การกำหนดถนนมรดกที่ห้ามไม่ให้ตัดต้นไม้ออก อีกทั้งมีโครงการเพิ่มพื้นที่สีเขียวจากพื้นที่ที่มีอยู่ให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เช่น โครงการ Skyrise greenery ที่สนับสนุนการสร้างพื้นที่สีเขียวบนอาคารทั่วสิงคโปร์ ซึ่งมีพื้นที่รวมประมาณ 750 ไร่ การสนับสนุนให้ชุมชนทำสวน และการให้เช่าพื้นที่ปลูกต้นไม้

ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายผ่านโปรแกรมประยุกต์ในมือถือ (Mobile Application) ที่บอกตำแหน่ง และเส้นทางของพื้นที่สีเขียวสาธารณะ อีกทั้งยังให้ความรู้ของพืช และยังเปิดโอกาสให้ประชาชนรายงานผ่านโปรแกรมได้อีกด้วย นอกจากนี้ยังมีการจัดทำข้อมูลเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ที่มีการอัปเดตข้อมูลอยู่เสมอ

3) โครงการ POPS โดยกรมการผังเมืองมหานครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยโครงการนี้เน้นการเพิ่มพื้นที่สาธารณะสีเขียวจากพื้นที่สาธารณะที่ครอบครองโดยเอกชน (Privately Owned Public Spaces: POPS) ซึ่งพื้นที่เหล่านี้มีขนาดและรูปร่างที่หลากหลาย เป็นทั้งพื้นที่ทั้งกลางแจ้งและในร่ม มีสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับ ซึ่งพื้นที่สาธารณะที่ครอบครองโดยเอกชน (POPS) เป็นผลลัพธ์มาจากการวางข้อกำหนดการแบ่งเขตที่ดินในเมือง มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอมาตรการพื้นที่สาธารณะและพื้นที่สีเขียวที่รองรับสำหรับพื้นที่ที่มีความหนาแน่นในเมือง ดังนั้นพื้นที่สาธารณะที่ครอบครองโดยเอกชน จึงเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่สำคัญสำหรับชาวนิวยอร์ก ผู้สัญจร และผู้มาเยือน

สำหรับโครงการ POPS ในมหานครนิวยอร์ก เริ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 โดยมีการสร้างแรงจูงใจจากการเพิ่มสัดส่วนของ Floor Area Ratio (FAR) คือ อัตราส่วนพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดิน โดยโครงการที่เข้าร่วมจะสามารถเพิ่มพื้นที่อาคารได้มากขึ้นสูงสุด 20% ผลจากการสร้างแรงจูงใจนี้ ทำให้ในปี พ.ศ. 2509 มีพื้นที่ลานเพิ่มขึ้นถึง 167 ล้าน และ 87 อาเคด จวบจนถึงปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงเกณฑ์ต่างๆ และมีการออกแบบมาตรฐานในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะที่จะเป็นการแบ่งปันพื้นที่ส่วนบุคคลให้เป็นพื้นที่สาธารณะ ซึ่งต้องมีการคำนึงเพิ่มมากขึ้นในแง่ของการออกแบบ เช่น การเปิดมุมมองจากทางเท้า การเข้าถึง ความปลอดภัย ความสะดวกสบาย และการมีส่วนร่วม โดยมีข้อกำหนดมาตรฐานที่มีความละเอียดเพื่อให้ภาคเอกชนสามารถนำไปพัฒนาพื้นที่ได้

4) โครงการ Pocket park ของ Ministry of Housing, Communities and Local Government มีพันธกิจในการสนับสนุนการสร้างสวนสาธารณะขนาดเล็ก (Pocket Park) ให้มีอยู่ทุกพื้นที่ในประเทศอังกฤษ โดยให้ความช่วยเหลือชุมชนในการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ทิ้งร้างเป็นพื้นที่สีเขียวแห่งใหม่ ปรับปรุงสวนสาธารณะเดิมที่มีสภาพทรุดโทรมให้เกิดการใช้งาน รวมถึงการใช้เงินสนับสนุนให้ชุมชนและพันธมิตรสำหรับการจัดการพื้นที่สีเขียว และสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ ทั้งด้านเงินทุนในการปรับปรุงพื้นที่ให้ดีขึ้น และการจัดหาผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง เช่น ภูมิสถาปนิก นักพฤกษศาสตร์ ทรายความ และเพื่อเชื่อมต่อกับเครือข่ายสนับสนุนพื้นที่สีเขียวที่มีอยู่ อันนำไปสู่กลยุทธ์ในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การสนับสนุนของโครงการ Pocker park ใช้การพิจารณาจากโบสถ์มาร่วมโครงการ จากที่มาและความจำเป็น มีการตกลงจากเจ้าของที่ดินในการใช้พื้นที่เพื่อสาธารณะ การระบุกิจกรรมและการใช้ประโยชน์ การมีส่วนร่วมกับชุมชน และสิ่งที่น่าสนใจคือ มีการจัดทำแผนงานบำรุงรักษาและแผนพัฒนาอย่างยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพอย่างน้อย 5 ปีข้างหน้า และ

ผู้สมัครที่ประสบความสำเร็จจะมีการแบ่งปันให้เกิดการเรียนรู้ นวัตกรรม และสร้างแนวปฏิบัติที่ดีไปยังพื้นที่สีเขียวอื่นต่อไป

ตารางที่สรุปกรณีศึกษาการขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะสีเขียวจากภาครัฐ

	City of Melbourne	National Parks	POPS NYC	Pocket Parks
ประเภทองค์กร	หน่วยงานภาครัฐ (ระดับเมือง)	หน่วยงานภาครัฐ โดน National Parks Board (Nparks)	หน่วยงานภาครัฐ โดยกรมการผังเมือง (DCP)	หน่วยงานภาครัฐ โดย Ministry of Housing, Communities and Local Government (MHCLG)
ระดับการพัฒนา	ระดับเมือง และระดับพื้นที่ สนับสนุนการพัฒนาทั้งพื้นที่ของรัฐและเอกชน	ระดับเมือง และระดับพื้นที่ สนับสนุนการพัฒนาทั้งพื้นที่ของรัฐและเอกชน	ระดับพื้นที่ การพัฒนาพื้นที่สาธารณะของภาคเอกชน	ระดับพื้นที่ การสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่สีเขียวขนาดเล็กในชุมชน
กลยุทธ์	พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสีเขียว (Green Infrastructure) สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ และมีการอนุรักษ์และจัดการต้นไม้ โดยมีการฝึกอบรม จัดหาทุน จัดทำแผนกลยุทธ์ และเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในพื้นที่	พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสีเขียว (Green Infrastructure) สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน และมีการอนุรักษ์และจัดการต้นไม้ โดยเน้นการเชื่อมโยงพื้นที่สีเขียวในประเทศ นอกจากนี้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พาชมสวนต่าง ๆ และบริการสุขภาพพืชพรรณ (Plant Health Service)	การสร้างแรงจูงใจผ่าน FAR bonus โดยมีการจัดทำหลักการออกแบบพื้นที่สาธารณะที่อยู่ในพื้นที่ของเอกชน และพิจารณาอนุมัติในการออกแบบพื้นที่	สร้างสวนสาธารณะขนาดเล็กและปรับปรุงสวนสาธารณะที่เสื่อมโทรมให้ชุมชนที่มีความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่น และพันธมิตร
เครือข่าย	เทศบาล ภาคประชาสังคม กองทุนพื้นที่เปิดโล่ง สาธารณะ	ชุมชน ภาคเอกชน อาสาสมัคร องค์กรของรัฐ	ภาคเอกชน ชุมชน	ชุมชน ความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่น และพันธมิตรในท้องถิ่นอื่นๆ

	City of Melbourne	National Parks	POPS NYC	Pocket Parks
		โรงเรียน		
งบประมาณ ดำเนินการ	งบประมาณภาครัฐ	งบประมาณภาครัฐ	งบประมาณภาคเอกชน	งบประมาณภาครัฐให้แก่ พื้นที่ที่ได้รับการคัดเลือก
กิจกรรม และ โครงการ ที่น่าสนใจ	Greening the City เป็น การวางแผนโครงสร้าง พื้นฐานสีเขียว การ จัดการต้นไม้ ป่าในเมือง และพื้นที่เปิดโล่งแห่ง ใหม่ รวมถึง Park and Public Space มีการทำ ความสะอาดพื้นที่ สาธารณะ และมีกิจกรรม ผู้พิทักษ์สวนสาธารณะ (Park Rangers) ซึ่ง ให้บริการแก่ประชาชน ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และการเล่นของเด็ก ตัวอย่างโปรแกรมการ เรียนรู้ เช่น ผู้พิทักษ์ตัว จิ๋ว โปรแกรมสำหรับ วันหยุดโรงเรียน	มีการจัดกิจกรรมเชิง นันทนาการ รวมทั้งสร้าง พื้นที่สวนสาธารณะขนาด เล็กในพื้นที่ในเมือง มีการ สร้างเส้นทางเดินและ เส้นทางธรรมชาติ การ อนุรักษ์ต้นไม้มรดกและ ถนนมรดก การสร้าง กิจกรรมการเรียนรู้ในพื้นที่ ธรรมชาติ ได้แก่ ส่องนก ส่องสัตว์ ทำสวน ถ่ายภาพ ขี่จักรยานในสวนสาธารณะ กิจกรรมเชิงปฏิบัติการและ ไกด์นำชมสำหรับกลุ่ม รวมถึงมีโปรแกรมเรียนรู้ สำหรับโรงเรียน นอกจากนี้ ยังมีโครงการ Skyrise Greenery สนับสนุนการ สร้างพื้นที่สีเขียวบนอาคาร	มีหลักการออกแบบลาน กว้างสาธารณะ และ มาตรฐานลานสาธารณะ พื้นที่สามารถเชื่อมต่อไปถึง ถนนได้ รวมถึงทางเข้า อาคาร พื้นที่นั่งเล่น และคา เฟ่กลางแจ้ง พื้นที่อาจมีที่ นั่งพักผ่อนสำหรับผู้สัญจร ได้	โครงการ Pocket Parks ได้มีการสร้างและปรับปรุง พื้นที่สวนสาธารณะเพื่อรองรับ กิจกรรมใน สวนสาธารณะและพื้นที่สีเขียว โดยเปิดโอกาสให้ผู้คน ได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติ พบปะผู้คน ออกกำลังกาย จูงสุนัขเดิน พื้นที่เล่น สำหรับเด็ก
การ สื่อสาร (Commu	Website Social media Toolkits	Website YouTube Toolkits	Website Infographic สิ่งพิมพ์ ได้แก่ รายงานวิจัย	Website Pocket parks map

	City of Melbourne	National Parks	POPS NYC	Pocket Parks
- nication)	<p>สิ่งพิมพ์ ได้แก่ คู่มือ งานวิจัย</p> <p>รายงานประจำปี นิตยสาร หนังสือ</p> <p>Infographic</p> <p>Branding</p>	<p>สิ่งพิมพ์ ได้แก่ คู่มือ งานวิจัย</p> <p>รายงานประจำปี นิตยสาร หนังสือ โบรชัวร์ แผนที่</p> <p>Infographic</p> <p>Application แสดงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการ และการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่สีเขียว</p>		
การสนับสนุน (Support)	<p>การให้การสนับสนุนเพื่อเพิ่มพื้นที่สาธารณะสีเขียว</p> <p>กองทุน</p> <p>เงินอุดหนุนจากรัฐ</p> <p>การลงทะเบียนต้นไม้</p> <p>การรับการสนับสนุนจากภาคประชาสังคม</p> <p>การรับบริจาค</p> <p>การเป็นอาสาสมัคร (Volunteer) เช่นอาสาสมัครในกิจกรรม Park Rangers</p>	<p>การให้การสนับสนุนเพื่อเพิ่มพื้นที่สาธารณะสีเขียว</p> <p>การสนับสนุนการสร้างพื้นที่สีเขียวบนอาคาร เป็นมูลค่าสูงสุด 50% ของค่าก่อสร้าง</p> <p>การรับการสนับสนุนจากภาคประชาสังคม</p> <p>การรับบริจาค ผ่านกองทุน Garden City Fund</p> <p>การเป็นอาสาสมัคร (Volunteer) เข้าร่วมกิจกรรมที่ NParks และ</p> <p>การเป็นพันธมิตร (Partnership) ร่วมกับภาครัฐ และหน่วยงานอื่น</p>	<p>การให้การสนับสนุนเพื่อเพิ่มพื้นที่สาธารณะสีเขียว</p> <p>การเพิ่ม FAR bonus จาก การเพิ่มพื้นที่สาธารณะสีเขียว</p> <p>การรับการสนับสนุนจากภาคประชาสังคม</p> <p>การเป็นพันธมิตร (Partnership)</p>	<p>การให้การสนับสนุนเพื่อเพิ่มพื้นที่สาธารณะสีเขียว</p> <p>การสนับสนุนผ่านการเขียนใบสมัครเข้าร่วมโครงการ</p> <p>โดยสนับสนุนทั้งเงินทุนในการสร้างพื้นที่ และด้านทรัพยากร เพื่อการจัดหาผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง</p> <p>การรับการสนับสนุนจากภาคประชาสังคม</p> <p>การรับบริจาค</p> <p>การเป็นพันธมิตร (Partnership)</p>

	City of Melbourne	National Parks	POPS NYC	Pocket Parks
ประโยชน์ที่ได้รับ (Benefits)	ได้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และมีรัฐสนับสนุนเงินทุน (Funding Support) ในด้านการเพิ่มพื้นที่สีเขียว และโครงสร้างพื้นฐานสีเขียว (Green Infrastructure)	ได้ความรู้เกี่ยวกับต้นไม้ และการทำสวนผ่านการทำกิจกรรม และได้สิทธิพิเศษอื่น ๆ หรือสะสมคะแนนเพื่อแลกรางวัลจากการทำกิจกรรมผ่านแอปพลิเคชันได้	ได้รับประโยชน์จากมาตรการส่งเสริมการพัฒนาการเพิ่มอัตราส่วนพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดิน (FAR Bonus)	ได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุน ในการสร้างสวนสาธารณะขนาดเล็ก (Pocket Park) และปรับปรุงสวนสาธารณะเดิมที่มีสภาพทรุดโทรม
การดูแลรักษา (Maintenance)	ภาครัฐจะช่วยดูแลรักษาต้นไม้ มีอาสาสมัครเป็นผู้ดูแลและบำรุงรักษาพื้นที่ ให้ประชาชนรายงานปัญหาต่างๆ และกำหนดวันทำความสะอาดถนน พื้นที่สาธารณะ และสวนสาธารณะอย่างเป็นทางการเป็นประจำ	อาสาสมัครเป็นผู้ดูแลและบำรุงรักษาพื้นที่ และมีระบบ One stop service ใช้ในการส่งข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ สวนสาธารณะ และเขตอนุรักษ์ธรรมชาติ เพื่อปรับปรุงการให้บริการแก่ประชาชน	การดูแลรักษาจากเจ้าของอาคาร โดยพื้นที่จำเป็นต้องมีสภาพที่ดี โดยหากตรวจสอบว่ามีสภาพที่ไม่สมบูรณ์ เจ้าของอาคารต้องเสียค่าปรับ การใช้ป้ายสัญลักษณ์ในการกำหนดพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนที่ใช้งานร่วมดูแลพื้นที่	มีหน่วยงานช่วยดูแลปรับปรุงสวนสาธารณะในพื้นที่ต่างๆ ของเมือง และมีอาสาสมัครเป็นผู้ดูแลและบำรุงรักษาพื้นที่
ผลการดำเนินงาน (Impact)	มีพื้นที่สีเขียว (Green Area) เพิ่มขึ้นเพื่อรักษาระบบนิเวศ และมีพื้นที่เปิดโล่งเพิ่มขึ้นเพื่อรองรับการเติบโตของเมือง	มีพื้นที่สีเขียว (Green Area) เพิ่มขึ้น โดยมีการกำหนดพื้นที่อนุรักษ์ ซึ่งมีพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมนันทนาการ นอกจากนี้คนในเมืองสามารถเดินไปสวนสาธารณะได้ภายใน 10 นาที (10-min walk to a park)	พื้นที่สาธารณะที่ครอบครองโดยเอกชน (POPS : Privately Owned Public Spaces) ทำให้เกิดพื้นที่สาธารณะในเมืองเพิ่มขึ้น ทำให้ผู้คนมาใช้งานเป็นพื้นที่ลานเมือง พื้นที่พักผ่อน หรือร้านค้าได้	มีพื้นที่สีเขียว (Green Area) และพื้นที่สาธารณะเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นพื้นที่พักผ่อนหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับชุมชน

ตารางที่ 2 สรุปกรณีศึกษาการขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะสีเขียวจากภาครัฐ

ที่มา: คณะวิจัย

2.5.2 การขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะสีเขียวจากภาคประชาสังคม

ในต่างประเทศ ได้มีหลายองค์กรจากภาคประชาสังคมที่เป็นตัวกลางในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่สีเขียว โดยมีรูปแบบการขับเคลื่อนที่แตกต่างกัน โครงการที่น่าสนใจ ได้แก่ องค์กร SF Parks Alliance องค์กร The Trust for Public Land องค์กร Place-making Europe องค์กร Urbego และ องค์กร Groundplay

1) องค์กร SF Parks Alliance เป็นองค์กรที่สนับสนุนการนำพื้นที่ว่างมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และกระตุ้นการใช้งานสวนสาธารณะและพื้นที่สาธารณะทั่วเมือง มีโครงการที่สนับสนุนการสร้างพื้นที่สาธารณะของชุมชน คือ โครงการ Community Partners โดยชุมชนเป็นผู้ยื่นใบสมัครเพื่อรับการสนับสนุนทั้งในด้านการเงินและการจัดการ อีกทั้งยังมีโครงการที่ร่วมกับภาครัฐ เช่น โครงการ Street parks ที่พัฒนาพื้นที่สาธารณะในระดับย่าน พัฒนาพื้นที่บริเวณถนน หรือพื้นที่สาธารณะขนาดเล็ก โดยเน้นการพัฒนาที่เน้นการใช้งานได้จริง และใช้ศิลปะในการช่วยสร้างสรรค์งาน โครงการ Let's Play SF พัฒนาปรับปรุงพื้นที่สนามเด็กเล่นที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกสนามเด็กเล่นที่จะปรับปรุง โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบ และโครงการ Blue green way พัฒนาพื้นที่สาธารณะในระดับเมือง ร่วมมือกับชุมชนภาคเอกชน และหน่วยงานในระดับเมือง เพื่อทำการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะพร้อมด้วยแผนการบำรุงรักษาในระยะยาว ซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน

นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมเพื่อเชิญชวนให้ผู้คนในเมืองมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะในรูปแบบต่างๆ เช่น กิจกรรม City Wide Public Space Initiatives ที่เชิญชวนให้กลุ่มผู้นำของเมือง ชุมชน และธุรกิจในพื้นที่ มาร่วมกันพัฒนาพื้นที่ กิจกรรม Public Space Summit การวางแผนร่วมกันของกลุ่มผู้นำในเมืองที่มีผลงานสำคัญในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะ การสร้างเครือข่ายกับชุมชน เพื่อหาแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) สำหรับชุมชน การสร้างการมีส่วนร่วม และการจัดระดมทุน นอกจากนี้ยังมีการจัดงานรื่นเริงในพื้นที่สาธารณะ เพื่อให้คนได้มาพักผ่อนและชื่นชมความสวยงามของสวน และมีการจัดระดมทุนในงานอีกด้วย

2) องค์กร The Trust for Public Land (TPL) การจัดตั้งองค์กรในรูปแบบกองทุน ซึ่งสนับสนุนในการสร้างสวนสาธารณะ รวมทั้งอนุรักษ์พื้นที่เพื่อสุขภาพที่ดีของประชาชน และทำให้ชุมชนมีความน่าอยู่เพื่อคนรุ่นต่อไป เป็นหน่วยงานที่ช่วยภาครัฐและหน่วยงานท้องถิ่นในการดำเนินงาน ออกแบบ จนเกิดการพัฒนาพื้นที่ โดยมีบริการทางด้านเทคนิค ด้านการรณรงค์ และด้านเศรษฐศาสตร์

TPL มีเป้าหมายในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่ชัดเจน คือ ทุกคนควรเข้าถึงสวนสาธารณะได้ภายในเวลาการเดินทาง 10 นาทีจากบ้าน โดย TPL ใช้การวิเคราะห์พื้นที่ในระดับมหภาคผ่านฐานข้อมูล GIS เพื่อวางแผนด้านภูมิทัศน์ และใช้ฐานข้อมูล GIS เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ที่วางที่สามารถพัฒนาและการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะ โดยมีโครงการที่น่าสนใจ ได้แก่ ParkScore เป็นการจัดทำฐานข้อมูลของพื้นที่สวนสาธารณะในสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการรณรงค์ในด้านสวนสาธารณะที่เข้าถึงได้ใน 10 นาที มีการประเมินความต้องการสวนสาธารณะผ่านตัวแปรด้านประชากร ผนวกกับการประเมินเรื่องพื้นที่สีเขียว โครงการ LandVote เป็นการลงคะแนนเพื่อให้เกิดการระดมทุนเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์พื้นที่สีเขียว และโครงการ GreenPrinting เป็นแผนการอนุรักษ์ที่ขับเคลื่อนโดยชุมชน มีการกำหนดขอบเขตพื้นที่ของชุมชน เพื่อเข้าถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กำหนดเกณฑ์ในการอนุรักษ์ มีการใช้ฐานข้อมูล GIS เพื่อการประเมินคุณค่า ทำให้ชุมชนมีข้อมูลที่สามารถช่วยตัดสินใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรที่สำคัญ เช่น น้ำเพื่อการบริโภค และพื้นที่เปิดโล่ง การขับเคลื่อนโดย The Trust for Public Land ให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนผ่านฐานข้อมูล ทั้งมิติด้านพื้นที่ มิติด้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และมิติด้านทรัพยากร เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจขับเคลื่อน

3) องค์กร Place-making Europe เป็นองค์กรที่เกิดจากความร่วมมือของผู้ที่สนใจในวิธีการพัฒนาพื้นที่สาธารณะด้วยเทศะรังสรรค์ (Placemaking) ในภาคพื้นยุโรป เป็นการสร้างสรรค์พื้นที่สาธารณะเพื่อส่งเสริมสุขภาวะ ความสุขและความเป็นอยู่ที่ดีของผู้คน โดยเริ่มจากความร่วมมือระหว่างเมือง ในยุโรป จนได้ขยายเครือข่ายไปยังทั่วโลกที่เข้าร่วมทำโครงการ นอกจากนี้ ในแต่ละปีมีการจัดประชุมร่วมกัน โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านเทศะรังสรรค์เข้าประชุมร่วมกัน

ความน่าสนใจของโครงการนี้ คือไม่เพียงแต่การทำเทศะรังสรรค์ของแต่ละประเทศ แต่เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และมุมมองระหว่างกัน มีการจัดทำ The Toolbox ซึ่งเป็นการแนะนำ Toolkits และรายงานผลต่างๆ ที่เกี่ยวกับการสร้างเทศะรังสรรค์จากหลากหลายพื้นที่ ผ่านหลากหลายวิธีการและหลากหลายรูปแบบโครงการ ความน่าสนใจของการพัฒนาพื้นที่ผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน เครื่องมือตามกระบวนการของเทศะรังสรรค์ เริ่มจากการเข้าใจถึงผู้ใช้งาน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และสภาพแวดล้อม และสร้างการมีส่วนร่วมกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเริ่มจากการทำในสิ่งที่เห็นผลลัพธ์ได้ง่ายก่อน เพื่อให้เห็นความเป็นไปได้ของการพัฒนาพื้นที่ ซึ่งการที่ผู้สร้างกระบวนการเทศะรังสรรค์เข้าใจรายละเอียดบริบทของพื้นที่และผู้ใช้งาน ทำให้ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์เพื่อสร้างสถานที่ให้ดีขึ้นได้ นำประสบการณ์นั้นมาพัฒนาในพื้นที่โดยคำนึงสัดส่วนมนุษย์ในการใช้งานจริง ทั้งในรูปแบบของพื้นที่ถนน และพื้นที่สาธารณะของชุมชน

ให้เกิดความมีชีวิตชีวา ซึ่งการจะทำให้โครงการมีความยั่งยืน จำเป็นต้องมีความร่วมมือกับชุมชนในการดูแลรักษา และร่วมมือกับภาครัฐเพื่อสร้างคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

4) องค์กร Urbego เป็นกลุ่มองค์กรภาคประชาสังคม เป็นเครือข่ายระดับนานาชาติของผู้เชี่ยวชาญด้านเมืองที่รวมกลุ่มประเทศในแถบคาบสมุทรบอลข่าน มีเป้าหมายในการสร้างพื้นที่ว่างขนาดเล็ก (Urban Pockets) โดยเชื่อว่าพื้นที่สาธารณะที่ถูกทิ้งร้างหรือถูกละเลยสามารถเปลี่ยนแปลงเป็นสถานที่สำคัญในเมืองได้ เป็นสถานที่ที่มีความสอดคล้องกับชุมชนและวิถีของย่าน อยู่ภายใต้ความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานท้องถิ่นและผู้อยู่อาศัย ดังนั้น Urban Pocket จึงมุ่งเน้นการส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้คนในย่าน และเป็นการเปิดโอกาสในการสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานระดับนานาชาติ และชุมชนอื่นๆ โดยใช้กระบวนการร่วมสร้างสรรค์ (Co-Creation Process) เพื่อให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เนื่องจากผู้คนในย่านหรือเมืองมีการปฏิสัมพันธ์กันน้อย การสร้างการมีส่วนร่วมสามารถทำให้ผู้คนมีปฏิสัมพันธ์กันเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนเครือข่ายในย่านและการถ่ายทอดความเชี่ยวชาญในด้านการออกแบบพื้นที่เปิดโล่ง เพื่อเพิ่มการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างผู้ที่ดำเนินกระบวนการและผู้ที่วางแผนในการใช้งานพื้นที่เปิดโล่งในย่าน อีกทั้งมีการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของเยาวชนที่เป็นกำลังสำคัญในอนาคต

กลุ่มประเทศในแถบคาบสมุทรบอลข่านและใกล้เคียง อาทิ แอลเบเนีย โครเอเชีย โรมาเนีย กรีซ เลบานอน อียิปต์ เป็นกลุ่มประเทศที่มีสภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน เป็นกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาที่มีผลกระทบจากการเติบโตของเมืองที่ขาดการวางแผน ส่งผลให้เกิดพื้นที่ที่เป็นเศษเหลือในเมืองที่มีการใช้งานไม่เต็มศักยภาพ สร้างความเสื่อมโทรม และยังมีปัญหาสังคมตามมา อีกทั้งยังมีปัญหาด้านเงินทุนซึ่งไม่ได้มีงบประมาณมากนักในการพัฒนา ดังนั้น หลักการสำคัญของ Urbego คือการหาวิธีที่สามารถพัฒนาพื้นที่สาธารณะจากระดับจุลภาคในภาคประชาสังคม การใช้แนวทางการมีส่วนร่วมของเทศบาลรัฐ เพื่อการวางแผน ออกแบบ และการจัดการพื้นที่สาธารณะ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการมอง การฟัง และการถามคำถาม เพื่อหาแนวคิดและแรงบันดาลใจของผู้คนที่อาศัย ทำงาน และใช้งานในพื้นที่ จากนั้นนำข้อมูลจากผู้คนมาสร้างวิสัยทัศน์สำหรับสถานที่ ซึ่งวิสัยทัศน์สามารถพัฒนาไปสู่กลยุทธ์ในการดำเนินการ โดยในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการรื้อถอน การก่อสร้าง และการตกแต่งขั้นสุดท้าย ที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน และทำให้เกิดความผูกพันต่อเนื่องในการดูแลรักษาด้วยชุมชน

5) องค์กร Groundplay เป็นองค์กรที่นำโดย San Francisco Planning Department ร่วมกับหน่วยงานอื่นในเมืองซานฟรานซิสโกทั้งหน่วยงานรัฐ และหน่วยงานในภาคประชาสังคมอื่น เป็นตัวอย่างของการขับเคลื่อนที่ผสมผสานระหว่างภาครัฐและภาคประชาสังคม โดยองค์กรที่มุ่งเน้นการขับเคลื่อนโดยชุมชนตั้งแต่กระบวนการในระดับรากหญ้า และสนับสนุนการบริการที่ยั่งยืนและการเปลี่ยนแปลงเชิงบูรณาการ ผ่านการมีทำงานร่วมกับชาวเมืองซานฟรานซิสโกเพื่อสร้างศิลปะการจัดวางแบบชั่วคราว (Temporary Installation) เพื่อเปลี่ยนแปลงพื้นที่ที่ไม่มีการใช้งาน ให้เป็นพื้นที่สาธารณะหรือเป็นสถานที่สำหรับชุมชน โดยรูปแบบของพื้นที่ มีทั้งบนทางเท้า อยู่ข้างถนนใกล้แนวขอบถนน อยู่บนถนนหรือทางสัญจร ทำให้ง่ายต่อการเข้าถึง ใช้งานได้ง่าย โดยมีศิลปะเป็นตัวดึงดูดความสนใจ ทำให้ผู้คนใช้ประโยชน์จากพื้นที่ได้เต็มศักยภาพ ในขณะที่เดียวกันที่ดินบนพื้นที่ว่างและที่ดินส่วนบุคคลหรือองค์กร เช่น ที่ดินเปล่า ที่จอดรถ หลังคาอาคาร เป็นต้น ก็สามารถเสนอทางองค์กรเพื่อให้เกิดการพัฒนาได้

โครงการที่โดดเด่น คือ โครงการ Parklet-O-Metric ที่ใช้จุดเด่นของศิลปะในการสร้างสรรค์พื้นที่ อีกทั้งตำแหน่งที่ตั้งที่เข้าถึงง่าย สามารถเดินถึงได้จากย่านพักอาศัยในทุกรูปแบบ โดยเฉพาะในย่านที่มีระดับราคาปานกลางจนถึงระดับล่าง โดยมีถึงร้อยละ 26 ของของผู้อยู่อาศัยในเมืองซานฟรานซิสโกสามารถเดินถึง Parklet โดยใช้เวลาเดินไม่เกิน 5 นาที และยังมีโครงการ Play street ที่เป็นการสร้างสรรค์กิจกรรมสำหรับชุมชนเพื่อคนในทุกวัย ซึ่งทั้งสองโครงการสร้างความมีชีวิตชีวาให้กับเมืองซานฟรานซิสโก

ตารางสรุปกรณีศึกษาการขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะสีเขียวจากภาคประชาสังคม

	SF Parks Alliance	The Trust for Public Land	Place-making Europe	Urbego	Groundplay
ประเภทองค์กร	องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร	องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร	องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร	องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร	องค์กรของรัฐและองค์กรพันธมิตร
ระดับการพัฒนา	ระดับเมือง และระดับพื้นที่ การพัฒนาทั้งพื้นที่ของรัฐและเอกชน	ระดับเมือง และระดับพื้นที่ การพัฒนาทั้งพื้นที่ของรัฐและเอกชน	ระดับพื้นที่ พัฒนาพื้นที่สีเขียวขนาดเล็กในชุมชน	ระดับพื้นที่ พัฒนาพื้นที่สีเขียวขนาดเล็กในชุมชน	ระดับพื้นที่ พัฒนาพื้นที่สาธารณะให้เกิดการใช้งาน
กลยุทธ์	การวางแผนร่วมกันของกลุ่มผู้นำในเมืองเพื่อการพัฒนาพื้นที่	มีเป้าหมายในการส่งเสริมการอนุรักษ์ที่ดิน และนำเทคโนโลยี	การสร้างเครือข่ายในเมืองต่างๆ จัดทำโครงการ	เรียกคืนพื้นที่เปิดโล่งที่เหลืออยู่ในเมืองเพื่อเป็นพื้นที่สาธารณะ	พัฒนาพื้นที่ว่างบริเวณทางเดินเท้า พื้นที่ข้างถนน และพื้นที่ไม่ได้ใช้

	SF Parks Alliance	The Trust for Public Land	Place-making Europe	Urbego	Groundplay
	สาธารณะ การสร้างเครือข่ายกับชุมชน เพื่อหาแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) สำหรับชุมชน การสร้างการมีส่วนร่วม และการจัดระดมทุน กาจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมถึง มีการจัดอีเวนต์ การทำแคมเปญ โดยมีอาสาสมัครมีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่	ที่มีประสิทธิภาพไปใช้งานตามขั้นตอน กิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลรักษาพื้นที่สาธารณะ จัดหาทุน และทำแผนยุทธศาสตร์ และมีอาสาสมัครมีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ นอกจากนี้ มีอีเวนต์ แคมเปญ และเส้นทางเชื่อมโยงพื้นที่สีเขียว	Placemaking โดยมีการจัดอบรม ทำแผนกลยุทธ์ จัดกิจกรรมอีเวนต์ในพื้นที่สาธารณะ จัดทำฐานข้อมูล The Toolbox และการเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายพันธมิตร	สำหรับชุมชน โดยมุ่งเน้นในการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานระดับนานาชาติ และชุมชน โดยใช้กระบวนการร่วมสร้างสรรค์ (Co-Creation Process) ในการพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่สาธารณะและพื้นที่เปิดโล่ง	งาน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เข้าถึงได้ง่ายให้เป็น Parklet และสร้าง Temporary Installation สร้างความมีชีวิตชีวาในเมือง
เครือข่าย	กลุ่มมูลนิธิเป็นผู้สนับสนุนหลัก	เครือข่ายการมีส่วนร่วมของชุมชนมากกว่า 300 ชุมชน บุคคล มูลนิธิ รวมถึงภาคเอกชน	มีการร่วมมือกันของพันธมิตรและผู้สนับสนุน มีตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ยุโรป และทั่วโลก รวมถึงมีเครือข่ายทั่วโลก (Worldwide Network) เป็น Placemaking X	Urbego ทำหน้าที่เป็นตัวแทนเครือข่ายและอำนวยความสะดวกให้พลเมือง พันธมิตรในท้องถิ่นและพันธมิตรในระดับนานาชาติ	กลุ่มพันธมิตรชุมชน (Community partners) เช่น องค์กรในพื้นที่ ภาครัฐ โดย San Francisco Planning Department
งบประมาณดำเนินการ	สนับสนุนงบประมาณในแต่ละโครงการผ่านการระดมทุน	กองทุนผ่านการบริจาคจากบุคคล มูลนิธิ รวมถึงบริษัท เอกชน รวมถึงเงินสมทบของมูลนิธิ ดิน ค่าธรรมเนียมโครงการ	เน้นในด้านการแบ่งปันความรู้ โดยมีการสนับสนุนจากองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร และจากภาคเอกชน	กองทุนท้องถิ่น (Local Funds) กองทุนนานาชาติ (International Funds) และเงินสมทบหรือเงินเรียไร (In-kind Contribution)	งบประมาณจากภาครัฐ และกลุ่มพันธมิตร
กิจกรรมและโครงการที่น่าสนใจ	โครงการระดับชุมชน ได้แก่ โครงการชุมชนสีเขียว ชุมชนเป็นผู้ที่สมัครเข้ามาขอพัฒนา	Green Printing เป็นแผนอนุรักษ์ที่ขับเคลื่อนโดยชุมชน การใช้ฐานข้อมูลเพื่อ	PlaceCity เป็นโครงการพัฒนาพื้นที่ผ่านการใช้ Placemaking Tools	Urban Pocket เป็นโครงการปรับปรุงพื้นที่ โดยพัฒนาตามสัดส่วนมนุษย์ (Human	Play Street เป็นโครงการที่ช่วยให้ผู้ที่อาศัยอยู่ในเมืองสามารถชิลโกสสามารถ

	SF Parks Alliance	The Trust for Public Land	Place-making Europe	Urbego	Groundplay
	พื้นที่ แล้ว SFPA เป็นผู้ช่วยให้กับกลุ่มชุมชนและโครงการระดับเมือง เป็นการร่วมลงทุนระหว่างภาครัฐและเอกชน เพื่อปรับปรุงพื้นที่สาธารณะพร้อมด้วยแผนการดูแลรักษาในระยะยาว นอกจากนี้ยังมีโปรแกรมการจัดกิจกรรมเพื่อเชิญชวนให้ผู้คนมาทำกิจกรรมที่สวนสาธารณะ เช่น Party for the Parks และ Sundown Cinema	ช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรที่สำคัญ รวมถึงน้ำดื่ม และพื้นที่เปิดโล่ง ParkScore การจัดทำฐานข้อมูลของพื้นที่สวนสาธารณะในสหรัฐอเมริกา ด้วยข้อมูลเชิงภูมิศาสตร์ของประชากร และข้อมูลเชิงพื้นที่ การประมาณประชากรจากหน่วยงานสาธารณะ ESRI รวมถึงการขอข้อมูลพื้นที่สวนจากเจ้าของพื้นที่ หากไม่มีข้อมูล มีการสร้างฐานข้อมูล GIS แล้วให้หน่วยงานในพื้นที่เป็นผู้ตรวจสอบผ่าน ParkReviewer™ Application	สำหรับการสร้างเทศะรังสรรค์ในท้องถิ่น The City at Eye Level เป็นโครงการเปลี่ยนแปลงพื้นที่สาธารณะ เน้นกิจกรรมที่มีความสนุกสนานและสร้างความร่วมมือของประชาชน Tool Test Day Initiatives เป็นการนำวิธีการต่างๆ จาก Toolbox มาทดลองและปฏิบัติจริงเพื่อที่จะได้นำไปพัฒนาโครงการอื่นในอนาคต มี Tooltest Day เพื่อแบ่งปันเครื่องมือระหว่างเครือข่าย ซึ่งมีการทดลองไปทั่วทวีปยุโรปเป็นระยะและรายงานผลบนเว็บไซต์ โดยใช้โครงการส่วนตัวเป็นตัวทดลอง	scale) ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้อยู่อาศัยในท้องถิ่น เช่น การสร้างสวนของชุมชน (Community Garden) เพื่อเป็นพื้นที่สาธารณะและทำกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจสำหรับคนในชุมชน Yes we can การคิดค้นวิธีในการสร้างสรรค์โดยใช้ประโยชน์จากท้องถิ่น โดยเปลี่ยนแปลงพื้นที่เปิดโล่งที่ไม่มีการใช้งานให้กลายเป็นสถานที่สำหรับชุมชน ทำให้ผู้คนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวสามารถมาใช้งานได้	เปลี่ยนแปลงพื้นที่บล็อก (Block) ให้กลายเป็นพื้นที่สามารถเข้าถึงได้โดยไม่ใช้รถยนต์ เป็นพื้นที่เปิดโล่งสำหรับเด็ก ผู้สูงอายุ และผู้คนในย่านสามารถมาใช้งานพื้นที่สาธารณะได้เป็นประจำ เพื่อสร้างสุขภาพที่ดีให้แก่ประชาชน
การสื่อสาร (Communication)	Website Social media Toolkits สิ่งพิมพ์ ได้แก่ คู่มือโบรชัวร์ รายงานประจำปี หนังสือ	Website Social media สิ่งพิมพ์ ได้แก่ งานวิจัย รายงานประจำปี นิตยสาร หนังสือ Infographic Blog	Website Social media Toolbox สิ่งพิมพ์ ได้แก่ คู่มือ โบรชัวร์	Website Social media Toolkits LinkedIn สิ่งพิมพ์ ได้แก่ งานวิจัย	Website Social media สิ่งพิมพ์ ได้แก่ คู่มือ แนะนำ งานวิจัย งานวิจัย Clip

	SF Parks Alliance	The Trust for Public Land	Place-making Europe	Urbego	Groundplay
	Podcast Infographic				
การสนับสนุน (Support)	<p>การให้การสนับสนุนเพื่อเพิ่มพื้นที่สาธารณะสีเขียว</p> <p>สนับสนุนทั้งด้านความรู้ การบริหารจัดการพื้นที่และจัดการการเงินให้กับชุมชน รวมถึงให้การสนับสนุนงบประมาณ และการสนับสนุนอุปกรณ์ประกอบและตกแต่งภูมิทัศน์</p> <p>การรับการสนับสนุนจากภาคประชาสังคม</p> <p>การจัดกิจกรรมระดมทุน</p> <p>การรับบริจาคในรูปแบบต่างๆ เช่น บริจาคเงินทางออนไลน์ บริจาคพื้นที่ การรับบริจาคผ่านการสมัครสมาชิก (มีหลายระดับจะได้สิทธิประโยชน์แตกต่างกัน)</p>	<p>การให้การสนับสนุนเพื่อเพิ่มพื้นที่สาธารณะสีเขียว</p> <p>การสร้างฐานข้อมูลและงานวิจัยแก่ภาครัฐและภาคเอกชน</p> <p>การรับการสนับสนุนจากภาคประชาสังคม</p> <p>การรับบริจาคในรูปแบบต่างๆ เช่น แบบออนไลน์ แบบรายเดือน</p> <p>การรับบริจาคผ่านการสมัครสมาชิก</p> <p>สมาชิก (มีหลายระดับจะได้สิทธิประโยชน์แตกต่างกัน)</p> <p>การเป็นพันธมิตร</p>	<p>การให้การสนับสนุนเพื่อเพิ่มพื้นที่สาธารณะสีเขียว</p> <p>สนับสนุนทั้งด้านความรู้ การบริหารจัดการพื้นที่ และสนับสนุนงบประมาณในรูปแบบกองทุน</p> <p>การรับการสนับสนุนจากภาคประชาสังคม</p> <p>การรับบริจาคจากสมาชิก (Membership)</p> <p>การสร้างพันธมิตร (Partnership)</p> <p>ระดับท้องถิ่น ยุโรป และทั่วโลก</p>	<p>การให้การสนับสนุนเพื่อเพิ่มพื้นที่สาธารณะสีเขียว</p> <p>สนับสนุนการบริหารจัดการพื้นที่</p> <p>การรับการสนับสนุนจากภาคประชาสังคม</p> <p>พลเมืองพันธมิตรในท้องถิ่น และพันธมิตรในระดับนานาชาติ มาเป็นอาสาสมัครในการพัฒนาพื้นที่</p>	<p>การให้การสนับสนุนเพื่อเพิ่มพื้นที่สาธารณะสีเขียว</p> <p>กลุ่มผู้สนับสนุนจากพันธมิตรในชุมชน</p> <p>ผ่านการยื่นข้อเสนอ</p> <p>โครงการในการพัฒนาพื้นที่ โดยมีแผนงบประมาณ และค่า Fee ในการดำเนินโครงการ</p> <p>การรับการสนับสนุนจากภาคประชาสังคม</p> <p>การรับบริจาค</p>
ประโยชน์ที่ได้รับ (Benefits)	<p>ได้ลดหย่อนภาษี (Tax Deduction) และมีการเชิญเข้าร่วมกิจกรรม (Events Invitation)</p>	<p>มีการส่งเสริมแบรนด์สินค้า (Brand Promote) ของพันธมิตร</p>	<p>ได้ส่วนลดในการซื้อผลิตภัณฑ์ของ Placemaking Europe</p>	<p>การมีปฏิสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของประชาชน</p>	<p>ได้ลดหย่อนภาษีจากการบริจาค และได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุน (Funding Support) ซึ่งจะได้มาจากการสมัครเข้ามาเพื่อขอการสนับสนุน</p>

	SF Parks Alliance	The Trust for Public Land	Place-making Europe	Urbego	Groundplay
การดูแลรักษา (Maintenance)	สมาชิกชุมชนจะเป็นผู้จัดการ ดูแลภาพรวมของโครงการ ซึ่งจะรับหน้าที่อย่างน้อย 3 ปี โดยมีหน่วยงาน SFPA ช่วยดูแล และให้อาสาสมัครเป็นผู้ดูแลและบำรุงรักษาพื้นที่	ทำงานร่วมกับพันธมิตรเพื่อดูแล บำรุงรักษาพื้นที่ให้ใช้งานได้อยู่เสมอ และมีการจัดการอบรมให้กับชุมชน การสร้างอาสาสมัคร เป็นผู้ดูแลและบำรุงรักษาพื้นที่	การดูแลจะมีการแต่งตั้งตัวแทนในการบริหารจัดการ ควบคุมดูแล และให้อาสาสมัครมาดูแลและบำรุงรักษาพื้นที่	มีกลุ่มปฏิบัติการของผู้อยู่อาศัยทำหน้าที่ในด้านการจัดการและบำรุงรักษาพื้นที่ โครงการร่วมกับเทศบาล โดยมีแผนบำรุงรักษาและจัดการพื้นที่เป็นระยะเวลา 1 ปี	อาสาสมัครจะเป็นผู้ดูแลและบำรุงรักษาพื้นที่
ผลการดำเนินงาน (Impact)	ทำให้คนสามารถเดินไปสวนสาธารณะได้ภายใน 10 นาที (10-min walk to a park) มีพื้นที่ทำกิจกรรมสำหรับชุมชน โดยจะมีอาสาสมัครช่วยเหลืองานในสวนสาธารณะ และช่วยจัดหาเงินทุนเพื่อใช้ในการพัฒนาพื้นที่	ผู้คนสามารถเดินไปสวนสาธารณะได้ภายใน 10 นาที (10-min walk to a park) มีพื้นที่สีเขียวสำหรับทำกิจกรรมต่าง ๆ และเกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งช่วยในการจัดหาเงินทุนและดำเนินงาน	ทำให้เกิดพื้นที่สาธารณะ (Public Space) สำหรับทำกิจกรรมต่างๆ ของคนในชุมชนเพิ่มขึ้น โดยการพัฒนาพื้นที่ที่จะเกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Engagement)	มีความสำเร็จจากการสร้างสวนสาธารณะขนาดเล็ก (Pocket Park) ในเมืองหลวงของประเทศแอลเบเนีย (Albanian) ทำให้มีพื้นที่สาธารณะเพิ่มขึ้น	ผู้คนสามารถเดินไปพื้นที่สาธารณะหรือ Parklet ได้ภายใน 5 นาที ซึ่งเป็นการส่งเสริมผู้สูงอายุและเด็กที่อยู่ใกล้พื้นที่สาธารณะสามารถออกมาทำกิจกรรมหรือพักผ่อนได้

ตารางที่ 3 สรุปกรณีศึกษาการขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะสีเขียวจากภาคประชาสังคม
ที่มา: คณะวิจัย

จากกรณีศึกษาที่ได้ดำเนินการโดยภาครัฐทั้ง 4 กรณี ได้เห็นการดำเนินงานใน 4 แนวทางที่แตกต่างกัน แต่ล้วนเป็นมาตรการในการเพิ่มพื้นที่สาธารณะสีเขียวกับเมืองทั้งสิ้น โดยมีหลายประเด็นที่ควรคำนึงถึง ได้แก่ การขับเคลื่อนด้านพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่ครอบคลุมในระดับมหภาคและระดับจุลภาค การอนุรักษ์ธรรมชาติและสัตว์ให้เป็นทรัพยากรที่สำคัญของเมือง การสื่อสารกับประชาชนด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการบอกตำแหน่งพื้นที่สาธารณะสีเขียว การจัดทำคู่มือในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่มีความชัดเจน ละเอียด เพื่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ได้ และการสนับสนุนให้ภาคประชาสังคมดำเนินการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวได้ด้วยชุมชน

จากกรณีศึกษาของภาคประชาสังคมทั้ง 5 กรณีศึกษา พบประเด็นสำคัญที่ใช้ในการขับเคลื่อน ได้แก่ การใช้ฐานข้อมูลที่ดีและแม่นยำเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจในการพัฒนาพื้นที่สีเขียว การสร้างกิจกรรมที่ทำให้พื้นที่เกิดการใช้งานอย่างสม่ำเสมอ ตำแหน่งของที่ตั้งที่ผู้ทั่วไปสามารถใช้งานและเข้าถึงได้ง่าย การเข้าใจผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างลึกซึ้ง เพื่อการศึกษาความต้องการอย่างแท้จริง การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ร่วมกับภาครัฐ ตั้งแต่ขั้นเริ่มต้น วางแผน ก่อสร้าง เพื่อนำไปสู่การดูแลรักษาต่อไปในอนาคต และการที่พื้นที่สาธารณะนั้นอย่างในตำแหน่งที่เข้าถึงง่าย การใช้ศิลปะและกิจกรรมสำหรับคนทุกวัยในการพัฒนาเมือง ผ่านความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนที่ดีในการสร้างพื้นที่สาธารณะและสร้างความมีชีวิตชีวาให้กับเมือง ซึ่งแนวทางเหล่านี้เป็นแนวทางปฏิบัติที่ดีสำหรับ We!Park เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อไป

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กที่มีคุณภาพและยั่งยืน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยในรูปแบบวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาพื้นที่ว่างที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์หรือใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ให้กลายเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม และศึกษากลไกการขับเคลื่อนในพื้นที่ต้นแบบจริง ด้วยการถอดบทเรียน วิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินงาน และสร้างเป็นข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กในเมืองสู่สาธารณะ

ประเภทของการวิจัยการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลทฤษฎี ประกอบด้วย การศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก กรณีศึกษาที่เกี่ยวข้อง และรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเชิงพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร และข้อมูลปฐมภูมิ ประกอบด้วย กระบวนการดำเนินพื้นที่ ทั้งการคัดเลือกพื้นที่ในระดับเมือง การวิเคราะห์พื้นที่ด้วยโปรแกรม GIS การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก การใช้แบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม เพื่อการถอดบทเรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ขั้นตอนและวิธีดำเนินการศึกษา

การดำเนินการวิจัยนี้ มีขั้นตอนการศึกษา 5 ระดับคือ

3.1.1 การศึกษาข้อมูลเรื่องการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม

1) ศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กและกระบวนการมีส่วนร่วม รวมถึงศึกษายุทธศาสตร์และนโยบายส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียว เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการทำความเข้าใจองค์ประกอบหลักที่ต้องใช้ในการทำงานวิจัย รวมถึงการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2) ศึกษาการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวในเชิงกลไกจากกรณีศึกษาโครงการขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่ประสบความสำเร็จของต่างประเทศ เพื่อนำมาเปรียบเทียบให้

ได้ข้อสังเกต หรือข้อเสนอแนะที่สามารถนำมาปรับใช้กับกระบวนการการขับเคลื่อนพื้นที่และ
แนวทางในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะของโครงการได้

3) ศึกษาสถานการณ์พื้นที่สาธารณะสีเขียวในเขตกรุงเทพฯ ชั้นใน เพื่อสรุปปัญหา
วางเป้าหมาย และหาโอกาสในการพัฒนาเมืองและคุณภาพชีวิตของคนเมืองด้วยการพัฒนา
พื้นที่ว่างให้เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก เพื่อระบุประเด็นและปัญหา อุปสรรคของการ
พัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวในเมือง

4) ทบทวนวรรณกรรมด้านกระบวนการออกแบบอย่างมีส่วนร่วม เพื่อนำมาใช้ใน
พื้นที่ต้นแบบ และเป็นหนึ่งในเกณฑ์การพิจารณาด้านความพร้อมของชุมชนในการคัดเลือกพื้นที่
ต้นแบบ

5) วางแผนการดำเนินงานจากการสรุปประเด็นปัญหาและโอกาสในการพัฒนาเมือง
ด้วยพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก โดยศึกษาโมเดลการขับเคลื่อนโครงการ we!park ในด้าน
กระบวนการในการขับเคลื่อนพื้นที่ว่าง การจัดทำเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่ศักยภาพของ
we!park และแนวคิดในการพัฒนาพื้นที่กายภาพ โดยอ้างอิงจากการศึกษาเปรียบเทียบ
กรณีศึกษาต่างประเทศและสถานการณ์พื้นที่สาธารณะสีเขียวในเมือง

3.1.2 การศึกษาและรวบรวมข้อมูลเชิงพื้นที่ เพื่อนำไปใช้ในการคัดเลือกพื้นที่ ต้นแบบ

1) สำรวจพื้นที่ว่างที่มีการใช้งานไม่เต็มศักยภาพหรือพื้นที่เศษเหลือในเมือง ที่
สามารถนำมาพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวในพื้นที่เขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร ผ่านการ
ดำเนินงานด้านข้อมูล 2 รูปแบบ คือ การลงพื้นที่สำรวจภาคสนาม และการสร้างฐานข้อมูลจาก
โปรแกรมสารสนเทศภูมิศาสตร์ (geographic information system – GIS)

2) การนำข้อมูลจากประเมินเกณฑ์ความต้องการพื้นที่สีเขียว ตามเงื่อนไขข้อมูลที่ใช้
คำนวณ ได้แก่

2.1) การเข้าถึงพื้นที่สาธารณะ (Accessibility to Open Public Space) โดย
พิจารณาจากขนาดพื้นที่สาธารณะในระยะการเดิน 400 เมตร ประเภทพื้นที่ ขนาดพื้นที่เมือง
รวมพื้นที่ที่มนุษย์ไม่ใช้อยู่อาศัย เช่น แหล่งน้ำ และเกณฑ์เป้าหมายตามโครงการ Green
Bangkok 2030

2.2) พื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อประชากร โดยพิจารณาจาก ขนาดพื้นที่สาธารณะสีเขียว ประเภทพื้นที่สีเขียว และเกณฑ์เป้าหมายตามโครงการ Green Bangkok 2030

2.3) พื้นที่ร่มไม้ในเมือง โดยพิจารณาจาก ขนาดพื้นที่ร่มไม้ ขนาดพื้นที่เมือง และเกณฑ์เป้าหมายตามโครงการ Green Bangkok 2030

3) สํารวจด้านความพร้อมของชุมชนเพื่อการทำกระบวนการออกแบบอย่างมีส่วนร่วม ในพื้นที่ที่มีลักษณะทางกายภาพที่เหมาะสมจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่

3.1.3 การขับเคลื่อนพื้นที่ต้นแบบ

1) คัดเลือกพื้นที่ที่ต้นแบบที่มีความเหมาะสม วางแผนการดำเนินงานในแต่ละพื้นที่ และสร้างความเข้าใจกับผู้มีส่วนได้เสียในทุกภาคส่วน เพื่อเตรียมการในการขับเคลื่อนพื้นที่ต้นแบบ

2) ทำการขับเคลื่อนพื้นที่ต้นแบบ โดยใช้กระบวนการออกแบบอย่างมีส่วนร่วม โดยแต่ละพื้นที่ต้นแบบจะมีการดำเนินการที่แตกต่างกันตามบริบทของโครงการ โดยตั้งเป้าและติดตามวัดผลการศึกษา ใน 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นริเริ่มโครงการ ขั้นวางแผน ขั้นการออกแบบ ขั้นปฏิบัติการ และขั้นการบำรุงรักษา ตามกรอบแนวคิดของ Hamdi and Goethert (1997)

3.1.4 การถอดบทเรียนพื้นที่ต้นแบบ

1) การถอดบทเรียนผลการดำเนินงานจากพื้นที่ต้นแบบ โดยการวิเคราะห์เชิงบูรณาการทั้งด้านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน กับการดำเนินงาน โดยใช้กรอบแนวคิดในมุมมองของนักออกแบบวางผังและพัฒนาชุมชนของ Hamdi and Goethert (1997) ที่เน้นนำเสนอกระบวนการมีส่วนร่วมที่เน้นความร่วมมือ กับผู้ที่มีส่วนได้เสียในโครงการ โดยเฉพาะชุมชนหน่วยงานรัฐ เจ้าของที่ดิน รวมถึงภาคประชาสังคม เป็นต้น

2) การถอดบทเรียนเพื่อหาแนวทางการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวหรือต่อยอดกระบวนการสำหรับการดำเนินการในอนาคต โดยคัดเลือกตัวแทนจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการการทำงานของ welpark หรือเกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวในเมือง เพื่อสอบถามความคิดเห็นและผลตอบรับของการดำเนินงานโครงการและกระบวนการพัฒนาพื้นที่ด้วยกระบวนการ welpark รวมถึงมุมมองด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวของแต่ละภาคส่วนผ่านการสังเกต การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม เพื่อสร้างความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวร่วมกับกลุ่มคน

ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบ และใช้การสนทนากลุ่ม เพื่อตรวจสอบโมเดลของการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวอย่างยั่งยืน

3.1.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและการสรุปข้อมูล

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมในเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาจากการสำรวจการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม และใช้ข้อมูลเชิงสถิติพรรณนาจากแบบสอบถาม เป็นการอธิบายถึงลักษณะโดยทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และความพึงพอใจของการทำกระบวนการมีส่วนร่วม การใช้งานพื้นที่สาธารณะสีเขียว และปัญหา อุปสรรค ตลอดจนความเห็นต่อการพัฒนาพื้นที่สีเขียว และนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการสร้างกรอบการวิเคราะห์ (Framework analysis) อันนำไปสู่การสรุปแนวทางการดำเนินงาน ปัจจัยที่ประสบความสำเร็จ ปัจจัยที่ล้มเหลว และแนวทางการแก้ไข เพื่อนำไปสู่การทำคู่มือการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อไป

3.2 เครื่องมือที่ใช้

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย แบ่งเป็น 3 ชั้น ประกอบด้วย ชั้นการคัดเลือกพื้นที่ต้นแบบ ชั้นกระบวนการมีส่วนร่วมและการขับเคลื่อนพื้นที่ และชั้นการถอดบทเรียนและการประเมินผล

3.2.1 ชั้นการคัดเลือกพื้นที่ต้นแบบ

- แบบบันทึกการเดินทางสำรวจชุมชนเป็นเครื่องมือที่คณะทำงานและทีมออกแบบ ลงเดินสำรวจชุมชนเพื่อศึกษาการใช้ชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่ สำรวจดูการใช้งาน การสัญจร หรือพฤติกรรมของคนส่งผลต่อพื้นที่โครงการและพื้นที่บริเวณโดยรอบ

- แบบบันทึกการเดินทางสำรวจเครือข่ายพื้นที่ศักยภาพ (Green finder) เป็นเครื่องมือที่ชักชวนผู้คนที่สนใจด้านพื้นที่สาธารณะสีเขียวและเมือง ได้ร่วมกันเดินสำรวจย่านเพื่อมองหาพื้นที่ศักยภาพที่น่าจะสามารถพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวได้ และสำรวจโครงข่ายและการเชื่อมต่อของพื้นที่สาธารณะและพื้นที่สีเขียวเดิมในพื้นที่ เพื่อมองหาความเป็นได้ในการเพิ่มเติมและขยายโครงข่ายของพื้นที่สาธารณะสีเขียวในย่านและระหว่างย่าน

3.2.2 ชั้นกระบวนการมีส่วนร่วมและการขับเคลื่อนพื้นที่

- การระดมความคิดด้วยโปสอิทเป็นการใช้กระดาษโปสอิทเป็นเครื่องมือเพื่อให้เกิดการระดมความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งเครื่องมือนี้จะสามารถทำให้ได้ข้อมูลจากผู้เข้าร่วมทุกคนโดยไม่ได้มีความเห็นไหนที่มีอิทธิพลเหนือกว่า ทุกความเห็นจะถูกเก็บรวบรวม

โดยมีผู้ดำเนินกระบวนการ ทำหน้าที่แปลข้อมูลจากโพสทที่ได้ โดยอาจมีการจัดกลุ่มแนวความคิดประเภทเดียวกัน ประเภทที่ใกล้เคียง หรือความคิดเห็นที่น่าสนใจ เพื่อนำขึ้นมาเป็นประเด็นพูดคุยในวงกิจกรรมต่อไป

- การสร้างโมเดลจำลองเป็นเครื่องมือเพื่อนักออกแบบหรือผู้ทำกระบวนการจะสามารถจำลองพื้นที่โครงการออกมาเป็นสามมิติ หรือกึ่งสามมิติ หรือแผนผังที่มีชิ้นส่วนบางอย่างเพื่อช่วยผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้มองเห็นหรือจินตนาการถึงพื้นที่กายภาพจริงได้ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสร้างประเด็นสนทนา หรือให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้แสดงความคิดเห็นและได้เลือกพื้นที่หรือรูปแบบกิจกรรมเพื่อจำลองลงไปในพื้นที่ผ่านโมเดลจำลองได้ เป็นต้น

- การใช้แผนที่เป็นเครื่องมือเพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้เห็นถึงภาพรวมของพื้นที่โครงการ รวมถึงเห็นถึงความสัมพันธ์และบทบาทของพื้นที่โครงการต่อองค์ประกอบโดยรอบ โดยอาจเป็นแผนที่ที่แสดงพื้นที่โครงการและบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงโดยรอบ จนไปถึงแผนที่ที่แสดงถึงย่านและเมืองในวงกว้าง ขึ้นอยู่กับหัวข้อที่ผู้นำกระบวนการต้องการสร้างบทสนทนา โดยแผนที่ที่ใช้ต้องมีขนาดที่ใหญ่เหมาะสมกับจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด ให้ทุกคนได้มองเห็นและร่วมแสดงความคิดเห็นได้โดยง่าย โดยมักใช้เครื่องมือโพสทรวมกับการใช้แผนที่ในการรวบรวมข้อมูลจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม แล้วระบุข้อมูลเหล่านั้นลงบนตำแหน่งในแผนที่ได้อย่างชัดเจน

- การสร้างวงสนทากลุ่ม เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเชิงลึก โดยสร้างพื้นที่กลางเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนทั้งกับผู้จัดการกิจกรรมกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม และระหว่างผู้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยกันเองโดยการสร้างวงสนทนาอาจแบ่งได้ 2 ประเภทคือ วงสนทากลุ่มเล็ก (focus group) และวงสนทากลุ่มใหญ่ (participatory group) โดยวงสนทากลุ่มเล็กจะเป็นการจัดขึ้นร่วมกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกันเป็นกลุ่ม เช่น กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจประเภทเดียวกัน กลุ่มชุมชนเดียวกัน กลุ่มช่วงอายุเดียวกัน กลุ่มนักเรียน หรือกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในด้านเดียวกัน เพื่อเป็นการสร้างบทสนทนาเชิงลึก ให้หัวข้อและมุมมองที่เจาะลึกเฉพาะเรื่อง ส่วนการจัดวงสนทากลุ่มใหญ่จะจัดขึ้นโดยมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีความหลากหลายทั้งด้านความเชี่ยวชาญ ชุมชน และอายุ

- การสร้างบทบาทสมมติ เป็นการจำลองบทบาทให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้คิดในมุมมองของภาคส่วนอื่น ๆ หรือเป็นกลุ่มบุคคลอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาโครงการพื้นที่สาธารณะสีเขียวและวิเคราะห์ คาดคะเน เสนอความเห็นถึง มุมมอง ความรู้สึก สิ่งที่กำลังพลของแต่ละบุคคล รวมไปถึงแนวทางการแก้ปัญหา เพื่อให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์และมีส่วนร่วมอย่างเต็มประสิทธิภาพในการพัฒนาพื้นที่โครงการ

- การสร้างพื้นที่สาธารณะสีเขียวจำลองเป็นการทดลองความเป็นไปได้ของการใช้งานพื้นที่ โดยเน้นชุมชนและผู้ที่อยู่อาศัยในบริเวณโดยรอบพื้นที่เป็นหลัก โดยอาจทำการจำลองการใช้งานโดยสร้างเป็นพื้นที่นั่งพักชั่วคราว พื้นที่สนามเด็กเล่น หรือพื้นที่เล่นกีฬา เป็นต้น เพื่อทำการเก็บบันทึกข้อมูลด้านการใช้งาน การตอบรับจากชุมชน และข้อคิดเห็นอื่น ๆ โดยอาจสร้างพื้นที่จำลองในพื้นที่โครงการที่จะทำการพัฒนาต่อไปหรือพื้นที่ใกล้เคียงโดยรอบก็ได้

- การประกวดแบบเป็นเครื่องมือเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการออกแบบ เพื่อให้ได้ความร่วมมือจากภาควิชาชีพด้านการออกแบบ และบุคคลทั่วไปที่สนใจด้านการพัฒนาพื้นที่หรือองค์ประกอบอื่น ๆ ในส่วนตั้งแต่ การออกแบบพื้นที่โครงการ การออกแบบเฟอร์นิเจอร์ จนไปถึงการประกวดการตั้งชื่อสวน โดยเครื่องมือนี้ไม่เพียงเป็นการเปิดให้เกิดโอกาสการพัฒนาที่หลากหลายมากขึ้น แต่ยังสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องวงในและผู้คนภายนอกให้ร่วมสร้างความเป็นไปได้ที่หลากหลาย และเป็นการประชาสัมพันธ์ถึงการพัฒนาโครงการนี้ไปด้วยในตัว

- การสร้างกิจกรรมในพื้นที่จริงเป็นเครื่องมือเพื่อให้บุคคลทั่วไปได้ร่วมสร้างหรือมีส่วนสร้างสรรค์ทางกายภาพในพื้นที่จริงระหว่างขั้นตอนการก่อสร้างหรือการก่อสร้างเสร็จ โดยอาจมีการจัดองค์ประกอบบางส่วนเพื่อให้บุคคลทั่วไปได้เข้ามาลงมือทำในพื้นที่โดยไม่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของงานออกแบบ เช่น การร่วมกันทาสี เลือกสีในพื้นที่ ร่วมกันปลูกต้นไม้

- การสอบถาม และสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือที่คณะทำงานจะเข้าไปสอบถามความคิดเห็นผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในพื้นที่และบริเวณโดยรอบพื้นที่โครงการ เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่โครงการเพื่อให้เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียว เพื่อหาและรวบรวมข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการนำมาใช้พัฒนา ทั้งในด้านข้อเสนอแนะ ข้อมูลด้านความเป็นมา ข้อมูลผู้ใช้งานและผู้อยู่อาศัยโดยรอบ และข้อมูลด้านเชิงลึกในประเด็นอื่น ๆ เป็นต้น

3.2.3 ขั้นตอนการถอดบทเรียนและการประเมินผล

- การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observatory) เป็นการเข้าร่วมสังเกตการณ์ทำกระบวนการมีส่วนร่วมในแต่ละครั้ง และระหว่างการทำโครงการ

- การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured interview) เพื่อเป็นโครงสร้างในการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder)

- การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านสังคมประชากร ประเมินการใช้งานพื้นที่ และประเมินกระบวนการมีส่วนร่วมในการออกแบบ

- การสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อใช้ในการตรวจสอบโมเดลของการพัฒนาพื้นที่
สาธารณะสีเขียว กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

3.3 กลุ่มตัวอย่าง

3.3.1 การเลือกกลุ่มตัวอย่างของการทำกระบวนการในพื้นที่ต้นแบบ

กลุ่มตัวอย่างในการทำกระบวนการในพื้นที่ต้นแบบ เป็นรูปแบบการสุ่มตัวอย่าง
แบบสโนว์บอลล์ (Snowball sampling) เกิดจากการคัดเลือกตัวแทนของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่ทำ
การวิเคราะห์ไว้ในพื้นที่ และใช้การเชื่อมโยงต่อไปหาผู้มีส่วนได้เสียอื่น

3.3.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่างของการถอดบทเรียน

ในกระบวนการถอดบทเรียน ได้มีการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกกลุ่ม
ตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1) การสัมภาษณ์

การคัดเลือกกลุ่มประชากรสัมภาษณ์จากผู้เกี่ยวข้องกับการทำกระบวนการมีส่วนร่วม
ร่วม ได้แก่ ตัวแทนภาครัฐ คือ กรุงเทพมหานคร และตัวแทนภาควิชาชีพ ตัวแทนภาคเอกชน
ตัวแทนภาคการศึกษา กลุ่มที่ได้จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วม และชุมชนในพื้นที่ต้นแบบ

2) การแจกแบบสอบถาม

การแจกแบบสอบถามในกลุ่มตัวอย่างที่ร่วมทำกระบวนการมีส่วนร่วมและกลุ่ม
ตัวอย่างที่ไม่ได้ร่วมทำกระบวนการมีส่วนร่วม โดยในพื้นที่ต้นแบบที่แจกแบบสอบถามมีความ
แตกต่างกันใน 2 ลักษณะ คือ พื้นที่ที่ยังไม่ได้มีการก่อสร้าง ใช้การแจกแบบสอบถามผู้ที่อาศัย
อยู่ในชุมชน และพื้นที่ที่ได้มีการก่อสร้างแล้ว ใช้การแจกแบบสอบถามผู้ที่มาใช้งานพื้นที่

3) การสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่มร่วมกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเน้นการ
สนทนากับชุมชนเพื่อตรวจสอบโมเดลของการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ในด้านการดูแลรักษา เพื่อสร้างความยั่งยืนในการพัฒนา

3.3.3 ขนาดกลุ่มตัวอย่างในการถอดบทเรียน

การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ขนาดกลุ่มขนาดตัวอย่าง ประมาณการจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำกระบวนการมีส่วนร่วม

ขนาดกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ จากผู้ที่เข้าร่วมการทำกระบวนการ โดย สัมภาษณ์ในทุกภาคส่วน ประกอบด้วย ตัวแทนจากชุมชน จากหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ ตัวแทน จากกรุงเทพมหานคร และจากสำนักงานเขตที่พื้นที่ต้นแบบตั้งอยู่ จากองค์กรวิชาชีพ จาก ผู้เชี่ยวชาญการทำกระบวนการมีส่วนร่วม

ขนาดกลุ่มตัวอย่างในการแจกแบบสอบถาม จำนวน 30 คน ในแต่ละพื้นที่ต้นแบบ

ขนาดกลุ่มตัวอย่างในการสนทนากลุ่ม โดยเน้นการสนทนากลุ่มกับตัวแทนจากชุมชน โดยมีขนาดการสนทนากลุ่ม 10-15 คน ต่อครั้ง

3.4 แผนการดำเนินงานวิจัย

ตารางการดำเนินงานวิจัย

กิจกรรมหลัก	กิจกรรมรอง	ระยะเวลา (เดือนที่)																	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1. ทบทวน วรรณกรรม และบทความ วิจัยที่เกี่ยวข้อง	การศึกษาแนวคิดที่ เกี่ยวข้องกับการใช้ พื้นที่ว่างในเมืองที่ พัฒนามาจากพื้นที่เศษ เหลือ						↔												
	การรวบรวมข้อมูล พื้นฐานทางกายภาพ	↔																	
	การสรุปข้อมูลจาก วรรณกรรม และ งานวิจัยที่ผ่านมา เพื่อ สร้างเกณฑ์ในการ		↔																

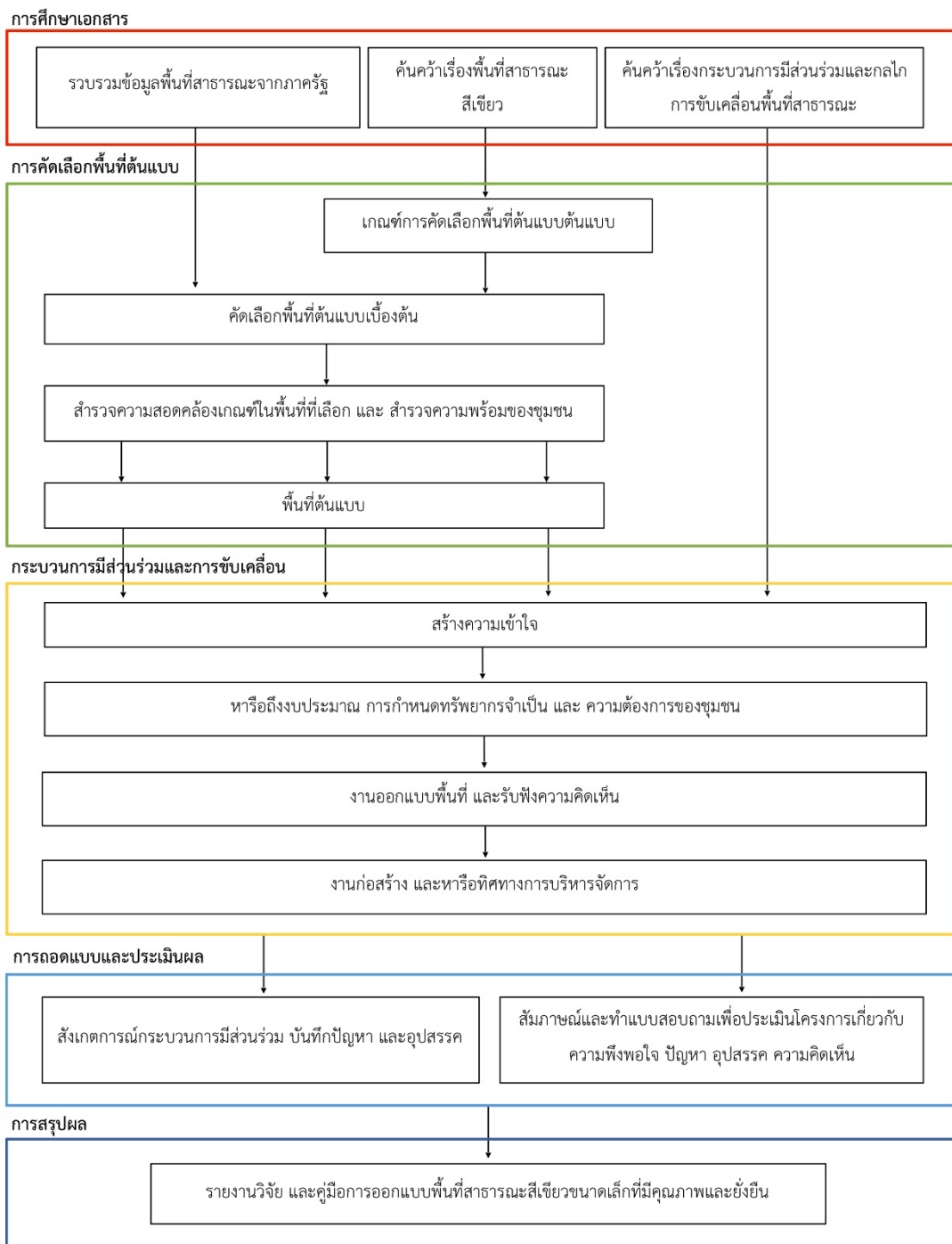
กิจกรรมหลัก	กิจกรรมรอง	ระยะเวลา (เดือนที่)																	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
	สำรวจ เครื่องมือในการสำรวจ																		
2. สำรวจพื้นที่	การสำรวจและศึกษาสภาพทางกายภาพ โดยการสำรวจภาคสนาม			↔															
	การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านพฤติกรรมกรรมการใช้งานพื้นที่เศษเหลือ โดยการทำแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสังเกต				↔														
การจัดทำรายงานความก้าวหน้า																			
3. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล	การวิเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีต่างๆที่ศึกษาในขั้นต้นเพื่อสร้างกรอบในการวิเคราะห์										↔								
	การวิเคราะห์ภาพรวมของปัญหาและศักยภาพของพื้นที่เชิงกายภาพ										↔								
	การวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมผู้ใช้พื้นที่											↔							
	การสังเคราะห์ข้อมูล															↔			

กิจกรรมหลัก	กิจกรรมรอง	ระยะเวลา (เดือนที่)																	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
4. สรุปข้อมูล	สรุปปัจจัยสนับสนุนการใช้งานพื้นที่เศษเหลือในเมือง														↔				
	ข้อเสนอแนะสำหรับการนำข้อมูลไปใช้													↔					
การจัดทำรายงานขั้นสมบูรณ์															↔				
การส่งรายงานขั้นสมบูรณ์																			

ตารางที่ 4 ตารางการดำเนินงานวิจัย

ที่มา: คณะวิจัย

แผนผังแสดงกระบวนการวิจัย

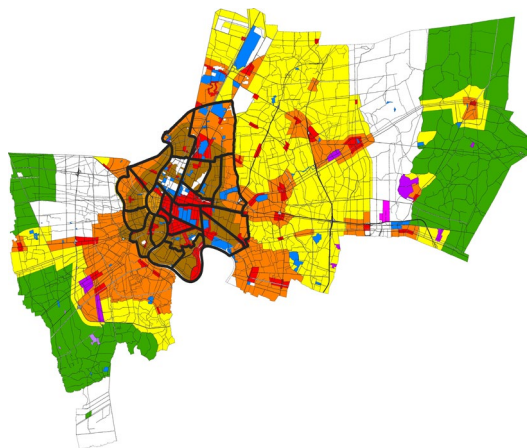
ตารางที่ 5 แผนผังแสดงกระบวนการวิจัย
ที่มา: คณะวิจัย

บทที่ 4

การศึกษาสถานการณ์พื้นที่สาธารณะสีเขียวในเมือง เพื่อค้นหาพื้นที่ต้นแบบ

ในการค้นหาพื้นที่ต้นแบบเพื่อนำมาพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก ทางทีมงานได้มีการศึกษาสถานการณ์พื้นที่สาธารณะสีเขียวของเมืองในระดับต่าง ๆ เพื่อให้ทราบถึงบริเวณที่มีความต้องการพื้นที่สาธารณะสีเขียวด้วยการวิเคราะห์จากฐานข้อมูลด้านกายภาพ โดยในกระบวนการศึกษา ทาง we!park ได้เลือกใช้เกณฑ์ด้านพื้นที่สาธารณะสีเขียวจากในและต่างประเทศ เพื่อเป็นหลักในการนำมาวิเคราะห์และข้อกำหนดตั้งต้นในการศึกษา

โดยในการศึกษาสถานการณ์พื้นที่สาธารณะสีเขียวในเขตเมืองของเล่มวิจัยนี้ ทางคณะวิจัยได้ทำการแบ่งขนาดเขตพื้นที่ศึกษาในระดับเมือง ย่าน และพื้นที่ศักยภาพ ซึ่งในการศึกษาระดับเมือง ทางคณะวิจัยจะทำการศึกษาพื้นที่สาธารณะสีเขียวในเขตกรุงเทพฯ ชั้นใน ซึ่งหมายถึง เขตในกรุงเทพมหานครที่มีที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก (เขตสีน้ำตาล) ตามแผนผังกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินฯ กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2556 (สำนักการวางผังและพัฒนาเมือง กรุงเทพมหานคร., 2564) โดยคณะผู้วิจัยกำหนดให้ต้องมีพื้นที่ดังกล่าวมากกว่าร้อยละ 10 หรือเป็นเขตที่ล้อมรอบด้วยพื้นที่ข้างต้น ซึ่งเป็นพื้นที่เมืองที่มีความหนาแน่นมาก ประกอบด้วย 22 เขต ดังนี้ พระนคร ดุสิต บางรัก ปทุมวัน บ่อมปราบศัตรูพ่าย ยานนาวา สัมพันธวงศ์ พญาไท ธนบุรี บางกอกใหญ่ ห้วยขวาง คลองสาน บางกอกน้อย บางพลัด ดินแดง สาทร บางซื่อ จตุจักร บางคอแหลม คลองเตย ราชเทวี และวัฒนา

ภาพที่ 15 เขตชั้นในกรุงเทพมหานคร

ที่มา: สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร (สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร, 2564) (ดัดแปลง)

4.1 ตัวชี้วัดที่ใช้ในการศึกษาสถานการณ์พื้นที่สาธารณะสีเขียว

เพื่อเข้าใจสถานการณ์และประเมินผลการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวของกรุงเทพมหานคร เพื่อนำไปสู่การวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาในอนาคต คณะผู้วิจัยจึงปรับใช้ตัวชี้วัด City Prosperity Initiative (CPI) หมวดตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต (Quality of Life Index) ข้อ 4 พื้นที่สาธารณะ โดย UN-Habitat ซึ่งสอดคล้องตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals หรือ SDGs) โดยสหประชาชาติ เป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน เป็นตัวชี้วัดสำคัญและสอดคล้องตามมาตรฐานสากล

อย่างไรก็ตาม ตัวชี้วัดที่กำหนดเป็นตัวชี้วัดที่ใช้สำหรับพื้นที่เมืองเป็นสำคัญ การดำเนินงานวิเคราะห์ข้อมูลจึงให้ความสำคัญกับพื้นที่เขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่เมืองหนาแน่น ขณะที่พื้นที่เขตอื่น ๆ ของกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินและบริบทพื้นที่ที่ไม่เป็นพื้นที่เมือง เช่น ที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย พื้นที่ชนบทและเกษตรกรรม จึงต้องมีการกำหนดตัวชี้วัดและเป้าหมายให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่อย่างเหมาะสมในอนาคต

โดยคณะผู้วิจัยได้เลือกใช้ตัวชี้วัด 3 ประเภทได้แก่ ตัวชี้วัดด้านการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียว ตัวชี้วัดด้านขนาดพื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อประชากร และตัวชี้วัดด้านพื้นที่ร่มไม้ในเมือง

4.1.1 ตัวชี้วัดด้านการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียว

ตัวชี้วัดมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้อยู่ในเมืองหลายตัวชี้วัด รวมถึงเมืองที่ประสบความสำเร็จหลายเมืองทั่วโลก ใช้ “การเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียว” เป็นตัวชี้วัดสำคัญในการประเมินคุณภาพของเมือง ซึ่งเป็นสิ่งที่แตกต่างจากการประเมินด้วย “พื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อประชากร” เพียงตัวชี้วัดเดียว กล่าวคือการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวสามารถแสดงถึงการกระจายตัวของพื้นที่และความครอบคลุมการเข้าถึงของประชากรในเมืองให้สามารถเข้าถึงได้สะดวกในระยะการเดิน 400 เมตร (UN-Habitat, p.81) หรือประมาณ 5 นาที ทั้งนี้วิธีการประเมินอาจแตกต่างกันไปตามการกำหนดของแต่ละตัวชี้วัด

แนวคิดที่เป็นหัวใจสำคัญของตัวชี้วัดนี้คือ การเดิน โดยสำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร และสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้กำหนดระยะการเข้าถึงหรือรัศมีการให้บริการด้วยลำดับศักยภาพหรือประเภทสวนสาธารณะ กำหนดให้สวนหย่อมขนาดเล็กมีรัศมีการบริการในระยะเดิน 5-10 นาที หรือ 1 กม. สวนหมู่บ้านมีรัศมีการบริการ 1-3 กม. สวนชุมชนมีรัศมีการบริการ 3-8 กม. สวนระดับย่านมีรัศมีการบริการ 8 กม. ขึ้นไป และสวนระดับเมืองมีพื้นที่ให้บริการทั้งเมืองและพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งการประเมินด้านการเข้าถึงด้วยระยะการเดิน จะฉายภาพความสามารถของประชาชนในการเข้าถึงพื้นที่

สาธารณะสี่เขี้ยวอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ตลอดจนสอดคล้องกับแนวคิดเมืองกระชับ (compact city) ที่ประชาชนสามารถเดินทางไปใช้ชีวิตประจำวันด้วยระบบขนส่งมวลชน จักรยาน หรือการเดิน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในร่างผังเมืองใหม่ของกรุงเทพมหานคร (สิทธิพล กุสุมอรัญญา, n.d.)

การให้ความสำคัญกับการเข้าถึงด้วยการเดิน คือวิสัยทัศน์ใหม่ของการพัฒนาเมืองในปัจจุบัน นอกเหนือจากที่จะสนับสนุนให้เกิดการกระจายตัวและสร้างโอกาสในการเข้าถึงของประชาชนอย่างเท่าเทียมแล้ว กลุ่ม Placemaking Economics มหาวิทยาลัย Royal Melbourne Institute of Technology (RMIT) เมลเบิร์น ออสเตรเลีย ได้ค้นพบว่าละแวกบ้านในเมือง (neighbourhoods) ที่คนสามารถเดินไปยังสถานที่ใช้ชีวิตประจำวันได้นั้น จะก่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจหลายประการ ทั้งการเพิ่มรายได้ การจ้างงาน ราคาอสังหาริมทรัพย์ การค้าขาย การลดรายจ่ายสาธารณะ (public expenditure savings) (Placemaking Economics Group, p.4) รัฐวิถิตอเรียจึงวางแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวสำหรับเมืองเมลเบิร์น (Plan Melbourne 2017-2050) ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาเมืองในทุกมิติ โดยมีแนวคิด “20-minute Neighbourhoods” ที่จะทำให้ทุกคนสามารถใช้ชีวิตและเข้าถึงบริการพื้นฐานต่าง ๆ เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล ศูนย์การค้าท้องถิ่น รวมถึงพื้นที่สาธารณะสี่เขี้ยวในละแวกบ้านของตนเองได้ในการเดินทางไปกลับ 20 นาที สอดคล้องกับตัวชี้วัดของ ParkScore โดย The Trust for Public Land ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาและประเมินพื้นที่สาธารณะสี่เขี้ยวของทุกเมืองทั่วประเทศ โดยกำหนดให้การเข้าถึง (Access) เป็นตัวชี้วัดหลักในการประเมิน รวมถึงมีการตั้งโครงการ 10-minute Walk เพื่อสร้างความร่วมมือระดับนโยบายกับนายกเทศมนตรีของแต่ละเมือง เพื่อส่งเสริมให้เกิดพื้นที่สาธารณะสี่เขี้ยวที่ทุกคนในเมืองสามารถเข้าถึงด้วยการเดินได้ในระยะเวลา 10 นาที (The Trust for Public Land, 2016) นอกจากนี้แนวคิดดังกล่าวยังปรากฏในตัวชี้วัดหรือมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองในระดับสากลอีกหลายฉบับ เช่น City Prosperity Initiative (CPI) โดย UN-Habitat (UN-Habitat, 2016) และ LEED มาตรฐานสากลด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงานในการสร้างสถาปัตยกรรมและเมือง (Diaz-Sarachaga, Jato-Espino, & Castro-Fresno, 2018)

จากกรณีศึกษาตัวชี้วัดข้างต้น จะเห็นได้ว่า ระยะเวลาเดิน 5-10 นาที หรือเทียบเป็นระยะทาง 400-800 เมตร นั้น เป็นระยะทางที่ใช้ประเมินความครอบคลุมของพื้นที่สาธารณะของเมือง ผลการศึกษาโดย Badland และคณะ ที่อ้างอิงผ่าน Plan Melbourne 2017-2050 พบว่าประชาชนยินดีที่จะเดินไปกลับสถานที่ในชีวิตประจำวันในละแวกบ้านของตนเองภายในระยะเวลา 20 นาที (Victoria State Government, 2017) ขณะที่ในประเทศไทย โครงการ GoodWalk เมืองเดินได้ เมืองเดินดี โดยศูนย์ออกแบบและพัฒนาเมือง สนับสนุนโดยสำนักงาน

กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) พบว่าคนในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ยืนดีที่จะเดินในระยะทาง 797.6 เมตร หรือประมาณ 9.97 นาที (พีรียา บุญชัยพฤกษ์, 2019) อย่างไรก็ตามตัวชี้วัดนี้ไม่แสดงถึงคุณภาพของทางเท้าและเส้นทางการเชื่อมต่อ ซึ่งส่งผลต่อความสามารถในการเดิน (walkability) ของคนในเมือง

ตารางสรุปกรณีศึกษาตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียว

	City Prosperity Initiative (CPI)	LEED v4 for Neighborhood Development	ParkScore	Plan Melbourne 2017-2050 20-minute Neighbourhoods	Green Bangkok 2030
องค์กร หน่วยงาน ผู้จัดทำ	UN-Habitat สหประชาชาติ	U.S. Green Building Council	The Trust for Public Land สหรัฐอเมริกา	State Government of Victoria	กรุงเทพมหานคร
ประเภท พื้นที่เมือง	ทั้งหมด (พื้นที่ สาธารณะ)	ละแวกบ้าน (พื้นที่สาธารณะ)	ทั้งหมด (พื้นที่ สวนสาธารณะ)	ละแวกบ้าน (พื้นที่ใน ชีวิตประจำวัน หรือ พื้นที่สาธารณะ)	ทั้งหมด (พื้นที่สาธารณะ สีเขียว)
วิธีการ ประเมิน	ประชากรหรือ พื้นที่ในระยะ รัศมี 400 ม. จากขอบเขต พื้นที่สาธารณะ (วิเคราะห์ด้วย Buffer)	ที่อยู่อาศัยและ อื่น ๆ ห่างจาก ทางเข้าพื้นที่ สาธารณะ ใน ระยะเดิน 400 ม. (วิเคราะห์ด้วย Isochrone หรือ ระยะเดินทาง	ประชากรในที่ อยู่อาศัยใน ระยะเดิน 10 นาที (800 ม.) จากพื้นที่ สวนสาธารณะ (วิเคราะห์ด้วย Isochrone หรือระยะ	ประชาชนสามารถ เดินไปกลับระหว่าง บ้านและสถานที่ใน ชีวิตประจำวันได้ ภายใน 20 นาที (เดินทางไป 10 นาที และเดินทาง กลับ 10 นาที)	พื้นที่ในระยะ รัศมี 400 ม. จากขอบเขต พื้นที่สาธารณะ สีเขียว (วิเคราะห์ด้วย Buffer)

เป้าหมาย	ร้อยละ 100 ปี ค.ศ. 2030	ร้อยละ 90	ร้อยละ 100 ปี ค.ศ. 2050	ปี ค.ศ. 2050	ร้อยละ 50 ปี ค.ศ. 2030 (เบื้องต้น)
	แปลความจาก เป้าหมายการ พัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ข้อ 11.7 ที่กำหนด ว่าภายในปี ค.ศ. 2030 จัด ให้ทุกคน สามารถเข้าถึง พื้นที่สาธารณะ				

ตารางที่ 6 ตารางสรุปกรณีศึกษาตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียว
ที่มา: คณะผู้วิจัย

วิธีการประเมิน

คณะผู้วิจัยได้กำหนดตัวชี้วัดการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวเพื่อใช้ในโครงการฯ และการศึกษาของโครงการ we!park โดยดัดแปลงจาก CPI ข้อ 4.1 การเข้าถึงพื้นที่สาธารณะ (Accessibility to Open Public Space) เพื่อแสดงร้อยละของประชากรในพื้นที่ ระยะ 400 เมตร จากพื้นที่สาธารณะต่อจำนวนประชากรเมือง โดยถ้าไม่มีข้อมูลประชากรอ้างอิงกับพื้นที่ให้ใช้ ร้อยละของพื้นที่ในพื้นที่ ระยะ 400 เมตรจากพื้นที่สาธารณะต่อพื้นที่เมืองทั้งหมด (UN-Habitat, p.81-82) โดยสมการที่ดัดแปลงที่ใช้และเงื่อนไขของตัวแปรที่กำหนด มีดังนี้

$$\frac{\text{ร้อยละของประชากร ในพื้นที่ ระยะ 400 เมตรจากพื้นที่ สาธารณะต่อจำนวน ประชากรเมือง}}{\text{ขนาดพื้นที่เมือง}} = 100 \times \frac{\text{ขนาดพื้นที่ภายในระยะ 400 เมตร จากพื้นที่สาธารณะสีเขียว}}{\text{ขนาดพื้นที่เมือง}}$$

ภาพที่ 16 สมการคำนวณของตัวชี้วัดการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียว ด้วยขนาดพื้นที่
ที่มา: UN-Habitat, p.81 (ดัดแปลง)

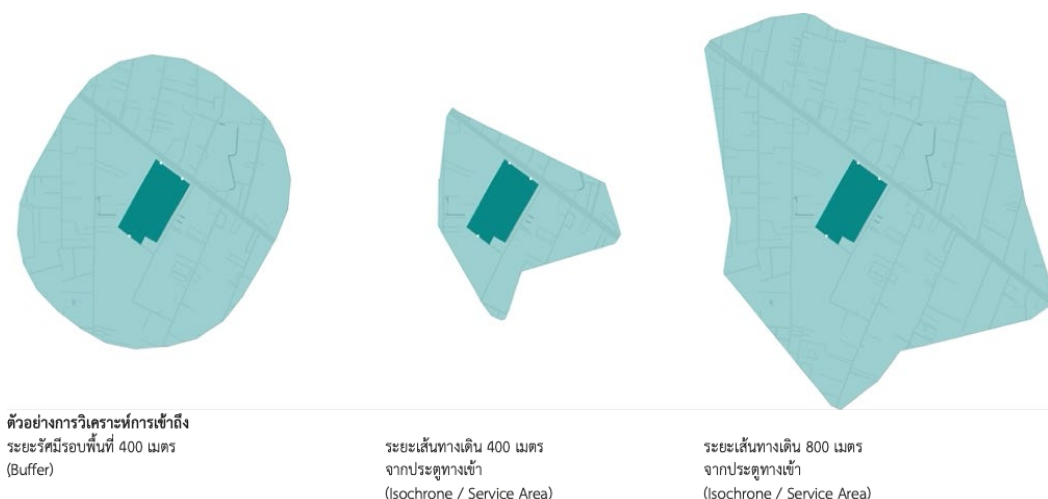
(1) ประเภทพื้นที่ จำกัดเฉพาะประเภทพื้นที่สาธารณะสีเขียวตามนิยามที่กำหนด

(2) ขนาดพื้นที่เมือง รวมพื้นที่ที่มนุษย์ไม่ได้อยู่อาศัย เช่น แหล่งน้ำ ถนน เป็นต้น

(3) เป้าหมายจากการร่วมหารือจากโครงการ Green Bangkok 2030 เบื้องต้น กำหนดที่ร้อยละ 50

อย่างไรก็ตาม วิธีการประเมินดังกล่าวเป็นการประเมินขั้นต้นด้วยการคำนวณจากระยะรอบพื้นที่สาธารณะสีเขียว ซึ่งไม่สะท้อนถึงระยะทางเข้าถึงพื้นที่ ในความเป็นจริงอาจมีอุปสรรคในการเข้าถึงจากเส้นทางที่ไม่เชื่อมต่อกัน ซอยตัน พื้นที่สาธารณะสีเขียวมีรั้วล้อม หรือมีประตูทางเข้า เป็นต้น จากข้อจำกัดด้านข้อมูลของกรุงเทพมหานคร จึงไม่สามารถวิเคราะห์จากระยะทางจริงได้

เมืองหรือประเทศที่มีวัฒนธรรมการจัดการและใช้ข้อมูลอย่างเป็นระบบอย่างเช่น สหรัฐอเมริกา จึงใช้การประเมินด้วยระยะทางจากเส้นทางการเข้าถึงพื้นที่จริง (isochrone) ดังเช่นที่ปรากฏใน ParkScore ซึ่งต้องอาศัยการทำข้อมูลเชิงคุณภาพของพื้นที่ เช่น ตำแหน่งประตูทางเข้า เพื่อให้สามารถเข้าใจสถานการณ์และอุปสรรคจากการวางผังและออกแบบเมืองที่ส่งผลต่อการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวของเมือง ทำให้สามารถวางยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวและมิติเมืองอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้อย่างเหมาะสม

ภาพที่ 17 ภาพเปรียบเทียบวิธีการวิเคราะห์การเข้าถึงพื้นที่ด้วยระยะรัศมี (offset) และระยะเส้นทาง (Isochrone) ตัวอย่างสวนเบญจสิริ วิเคราะห์ระยะเส้นทางด้วยบริการ openrouteservice ที่มา: คณะผู้วิจัย

4.1.2 พื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อประชากร

“พื้นที่สีเขียวต่อประชากร” เป็นตัวชี้วัดที่แต่ละประเทศหรือแต่ละมาตรฐานมีการกำหนดนิยามของพื้นที่สีเขียวที่แตกต่างหลากหลาย ซึ่งนำไปสู่การประเมินเปรียบเทียบที่ไม่สอดคล้องบนฐานพื้นที่เดียวกัน ดังเช่นที่ UN-Habitat ได้ยกตัวอย่างใน CPI ว่าหลายประเทศได้นิยามให้พื้นที่สีเขียวเกี่ยวข้องกับพื้นที่สาธารณะ (UN-Habitat, p.81) เช่น สวนสาธารณะ สวนหย่อม ทั้งนี้ในเอกสารได้มีการระบุไว้อย่างชัดเจนว่า “พื้นที่สีเขียว” นั้นคือ พื้นที่ที่มีพืชพันธุ์ปกคลุม ซึ่งเป็นได้ทั้งพื้นที่สาธารณะและส่วนบุคคล เพื่อเป็นประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของคนเมือง โดยกำหนดเป้าหมายที่ 15 ตร.ม./คน (UN-Habitat, p.84) ขณะที่แผน Sustainable Singapore Blueprint 2015 (Ministry of the Environment and Water Resources & Ministry of National Development, 2015) เพื่อการพัฒนาเมืองน่าอยู่และยั่งยืนของสิงคโปร์ ได้กำหนดนิยาม “พื้นที่สีเขียว” ในตัวชี้วัดปริมาณพื้นที่สีเขียวว่าคือพื้นที่สวนที่เปิดให้ทำกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจได้ ซึ่งตรงกับนิยามของ “พื้นที่สาธารณะสีเขียว” โดยกำหนดเป้าหมายที่ 8 ตร.ม. ต่อคน

ความไม่สอดคล้องและความเข้าใจต่อนิยามพื้นที่สีเขียวที่ต่างกัันนี้ ปรากฏเป็นปัญหาในการรายงานตัวชี้วัดอัตราสวนพื้นที่สีเขียวต่อประชากรของกรุงเทพมหานครต่อสาธารณะ (7.09 ตร.ม.ต่อคน เมื่อวันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2564) จากฐานข้อมูลและระบบติดตามประเมินผลการเพิ่มพื้นที่สีเขียว (สำนักสิ่งแวดล้อม และ สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล (กรุงเทพมหานคร), 2021) ซึ่งพื้นที่สีเขียวที่นำมาคำนวณจำกัดเฉพาะพื้นที่สวนสาธารณะ 7 ประเภทจากการกำหนดนิยามโดยสำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร ตลอดจนบางประเภทเป็นพื้นที่ที่สาธารณะเข้าถึงไม่ได้ เช่น สวนถนน หรือสวนบางแห่งที่อยู่ในพื้นที่ส่วนบุคคล แม้ว่าจะมีข้อมูลพื้นที่สีเขียวประเภทอื่น (พื้นที่สีเขียว 9 ประเภท) นอกเหนือจากพื้นที่สวนสาธารณะ 7 ประเภท แต่บางประเภทเป็นพื้นที่แหล่งน้ำ และพื้นที่สีเขียวหลายแห่งไม่มีการสำรวจข้อมูล ทำให้ไม่สามารถเปรียบเทียบตัวชี้วัดตามมาตรฐานสากลได้ทั้ง “พื้นที่สีเขียวต่อประชากร” และ “พื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อประชากร”

ผลจากตัวชี้วัดดังกล่าวของกรุงเทพมหานครมักถูกนำไปเปรียบเทียบกับหลายประเทศ เช่น พื้นที่สีเขียวของสิงคโปร์ที่ 66 ตร.ม./คน จากการเผยแพร่โดยบริษัท Siemens ในปี ค.ศ. 2011 ทว่าแผน Sustainable Singapore Blueprint 2015 กลับรายงานตัวชี้วัดพื้นที่สีเขียวตามนิยาม ‘พื้นที่สาธารณะสีเขียว’ ซึ่งใกล้เคียงกับนิยามที่กรุงเทพมหานครใช้ประเมิน ที่ 4,040 เฮกตาร์ ในปี ค.ศ. 2013 หรือคิดเป็น 7.48 ตร.ม./คน เมื่อเทียบประชากรทั้งหมดในปี

เดียวกัน นอกจากนี้ถ้าเทียบกับข้อมูลพื้นที่สีเขียว 9 ประเภทของกรุงเทพมหานคร แม้ว่าจะมี ปัญหาเชิงข้อมูลและความครบถ้วนของข้อมูลดังที่กล่าวไปข้างต้น จะมีสัดส่วนพื้นที่สีเขียวต่อ ประชากรตามนิยามที่ใกล้เคียงกับนิยามที่ใช้ในรายงานโดยบริษัท Siemens ที่ 28.49 ตร.ม./คน (เมื่อวันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2564)

ตารางสรุปกรณีศึกษาตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อประชากร

	City Prosperity Initiative (CPI)	World Health Organization	Sustainable Singapore Blueprint 2015	แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม	Green Bangkok 2030
องค์กร หน่วยงาน ผู้จัดทำตัวชี้วัด	UN-Habitat สหประชาชาติ	องค์การอนามัย โลก	รัฐบาลสิงคโปร์	สำนักงานนโยบาย และแผน ทรัพยากรธรรมชาติ	กรุงเทพมหานคร
ประเภท พื้นที่	พื้นที่สีเขียว (พื้นที่สาธารณะ และเอกชน)	พื้นที่สีเขียว	พื้นที่สวนที่เปิดให้ ทำกิจกรรม พักผ่อนหย่อนใจ	พื้นที่สีเขียว	พื้นที่สาธารณะ สีเขียว
วิธีการประเมิน	ขนาดพื้นที่ต่อ ประชากร	ขนาดพื้นที่ต่อ ประชากร	ขนาดพื้นที่ต่อ ประชากร	ขนาดพื้นที่ต่อ ประชากร	ขนาดพื้นที่ต่อ ประชากร
เป้าหมาย	15 ตร.ม./คน ปี ค.ศ. 2030	ขั้นต่ำ 9 ตร.ม./ คน	8 ตร.ม./คน ปี ค.ศ. 2030	10 ตร.ม./คน	10 ตร.ม./คน ปี ค.ศ. 2030

ตารางที่ 7 สรุปกรณีศึกษาตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อประชากร
ที่มา: คณะผู้วิจัย

วิธีการประเมิน

จากความแตกต่างในการกำหนดนิยาม คณะผู้วิจัยจึงกำหนดตัวชี้วัดให้สอดคล้อง กับวัตถุประสงค์ของโครงการ we!park โดยใช้ตัวชี้วัด “พื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อประชากร” เพื่อ การประเมินเชิงพื้นที่ทางเชิงสังคม นอกเหนือจากประโยชน์เฉพาะสุขภาพและสิ่งแวดล้อม อ่างอิงและดัดแปลงจาก CPI ข้อ 4.2 พื้นที่สีเขียวต่อประชากร (Green Area per Capita) เพื่อ แสดงขนาดพื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อประชากรในเมือง (UN-Habitat, p.84) โดยสมการที่ ดัดแปลงที่ใช้และเงื่อนไขของตัวแปรที่กำหนด มีดังนี้

พื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อประชากร

ขนาดพื้นที่สาธารณะสีเขียว

=

จำนวนประชากร

ภาพที่ 18 สมการคำนวณของตัวชี้วัดพื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อประชากร

ที่มา: UN-Habitat, p.84 (ดัดแปลง)

1) ประเภทพื้นที่ จำกัดเฉพาะประเภทพื้นที่สาธารณะสีเขียวตามนิยามที่กำหนด ทั้งนี้รวมพื้นที่แหล่งน้ำและสิ่งปลูกสร้างที่อยู่ในพื้นที่สาธารณะสีเขียว

2) เป้าหมายจากการร่วมหารือจากโครงการ Green Bangkok 2030 เบื้องต้น กำหนดที่ 10 ตร.ม./คน

แม้ว่าในเมืองต้น โครงการฯ จะใช้ตัวชี้วัดพื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อประชากร เป็นตัวชี้วัดหลัก แต่ตัวชี้วัดพื้นที่สีเขียวต่อประชากร ยังมีความสำคัญในการเป็นตัวชี้วัดด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของเมือง อย่างไรก็ตามพื้นที่สีเขียวเป็นพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและเป็นพื้นที่ที่มีการกระจายตัวทั่วไปในเมือง โดยอาจไม่มีขอบเขตที่แน่นอน เช่น สนามหญ้า ต้นไม้ เป็นต้น ซึ่งแตกต่างจากพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่จำเป็นต้องมีการสำรวจและบันทึกขอบเขตพื้นที่และคุณภาพของพื้นที่ที่ชัดเจน

การใช้คนในการสำรวจและระบุพื้นที่สีเขียวจึงเป็นงานที่ใช้ทรัพยากรจำนวนมากและข้อมูลอาจไม่ครบถ้วนในพื้นที่ที่คนสำรวจเข้าไม่ถึง การใช้เทคโนโลยีภาพถ่ายจากการรับรู้จากระยะไกล (remote sensing imagery) หรือภาพถ่ายดาวเทียม สามารถใช้ทดแทนกระบวนการดังกล่าวโดยการแปรภาพถ่ายเป็นขอบเขตพื้นที่สีเขียวได้ โดย CPI ได้ระบุว่าสามารถใช้เทคโนโลยีข้างต้นเป็นทางเลือกในการประเมินตัวชี้วัดพื้นที่สีเขียวต่อประชากรได้ด้วยเช่นกัน

4.1.3 พื้นที่ร่มไม้ในเมือง (urban tree canopy cover – UTC)

พื้นที่ร่มไม้ เป็นหนึ่งในพื้นที่สีเขียวตามนิยาม CPI หรือพื้นที่ที่มีพืชพันธุ์ปกคลุม ทั้งนี้จำกัดเฉพาะพื้นที่ที่ปกคลุมด้วยเรือนยอดของต้นไม้ใหญ่ โดยไม่รวมหญ้าหรือต้นไม้พุ่มเตี้ย จากปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาวะภูมิอากาศ และปรากฏการณ์เกาะความร้อนในเมือง (urban heat island) ได้กระตุ้นให้หลายเมืองทั่วโลกให้ความสำคัญกับการเพิ่มพื้นที่ต้นไม้ในเมือง เช่น เมืองเมลเบิร์น ได้ตั้งโครงการ Urban Forest Strategy เพื่อเพิ่มพื้นที่ร่มไม้จากร้อยละ 23 ในปี

ค.ศ. 2012 เป็นร้อยละ 40 ในปี ค.ศ. 2040 รวมถึงการเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพให้กับเมือง ผ่านการวางแผนยุทธศาสตร์การดำเนินการอย่างมีส่วนร่วม เช่นเดียวกับประเทศสิงคโปร์ที่ตั้งโครงการ One Million Trees Movement ในปี ค.ศ. 2020 เพื่อปลูกต้นไม้หนึ่งล้านต้นภายใน 10 ปี โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

จากการศึกษาโดย Dwyer และคณะ และ Leff จาก U.S.D.A Forest Service (USFS) ได้สรุปประโยชน์จากต้นไม้ในเมือง ซึ่งสามารถสรุปได้ 3 ด้าน สอดคล้องกับข้อสรุปของ Urban Environment and Social Inclusion ประกอบด้วย

- 1) ด้านเศรษฐกิจ เช่น ลดการใช้พลังงานจากการใช้เครื่องปรับอากาศ เพิ่มมูลค่าอสังหาริมทรัพย์
- 2) ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น เพิ่มคุณภาพอากาศ ช่วยดูดซับน้ำฝน ความหลากหลายของระบบนิเวศ ลดมลพิษทางเสียง
- 3) ด้านสังคม เช่น ส่งเสริมเมืองน่าอยู่ ส่งเสริมสุขภาพ ส่งเสริมกิจกรรมทางกาย เป็นแหล่งอาหาร ส่งเสริมความเป็นชุมชนและพลเมือง

ประโยชน์เหล่านี้สามารถคำนวณเป็นคุณค่าและมูลค่าทางเศรษฐกิจที่ให้กับเมืองหรือที่เรียกว่า 'นิเวศบริการ' (ecosystem services) ดังตัวอย่างที่ USFS ร่วมกับภาคีเครือข่ายได้พัฒนาเว็บไซต์ i-Tree Canopy เพื่อเป็นเครื่องมือสำรวจต้นไม้อย่างมีส่วนร่วมและคำนวณมูลค่าทางเศรษฐกิจของต้นไม้ในเมืองจากประโยชน์ด้านต่าง ๆ เช่น มูลค่าจากการช่วยลดก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ต่อปี มูลค่าจากการช่วยลดฝุ่น PM2.5 ต่อปี

แม้ว่าพื้นที่ร่มไม้ในเมืองเป็นประเด็นสำคัญในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพของเมืองในหลายมิติ แต่ไม่มีตัวชี้วัดและเป้าหมายร่วมเป็นมาตรฐานสากล Leahy ผู้อำนวยการ Urban Forest Programs ภายใต้ American Forests ได้อ้างถึง McPherson นักวิจัยของ USFS ไว้ว่าเป้าหมายของพื้นที่ร่มไม้ร่วมนั้นยากแก่การกำหนด เนื่องจากโอกาสและปัจจัยในการเพิ่มพื้นที่ข ของแต่ละเมืองแตกต่างกัน แม้ว่าจะอยู่ในภูมิภาคหรือการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทเดียวกันก็ตาม REF35 สอดคล้องกับ Leff ที่ได้อธิบายไว้ว่าชุมชนต้องเป็นผู้กำหนดเป้าหมายที่เหมาะสมกับพื้นที่ของตนเอง โดยคำนึงถึงปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อม วิถีท้องถิ่น การใช้ประโยชน์ที่ดิน หรือปัจจัยอื่น ๆ โดยยังเน้นถึงปัจจัยด้านความร่วมมือระดับชุมชน การสื่อสารและสร้างการมีส่วนร่วม ตลอดจนการพิจารณาความพร้อมด้านงบประมาณในการปลูกถึงการดูแลรักษา

ตารางสรุปกรณีศึกษาตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ร่มไม้ต่อพื้นที่เมือง

	American Forests	Urban Forest Strategy	Urban Environment and Social Inclusion Index	Green Bangkok 2030
องค์กร หน่วยงาน ผู้จัดทำตัวชี้วัด	American Forests สหรัฐอเมริกา	City of Melbourne	Data-Driven EnviroLab, Yale-NUS College	กรุงเทพมหานคร
วิธีการประเมิน	พื้นที่ร่มไม้ต่อพื้นที่เมือง(จากซอฟต์แวร์ i-Tree Canopy หรือ	พื้นที่ร่มไม้ต่อพื้นที่เมือง	พื้นที่ร่มไม้ที่ลดลง, พื้นที่ร่มไม้ต่อพื้นที่เมือง และพื้นที่ร่มไม้	พื้นที่ร่มไม้ต่อพื้นที่เมือง
เป้าหมาย	กำหนดตามบริบทเมืองเช่น ความหนาแน่น การใช้ประโยชน์ ภูมิอากาศ (เดิม ร้อยละ 40	ร้อยละ 40 ปี ค.ศ. 2040	พื้นที่ร่มไม้ต่อประชากร15 ตร.ม./คน อ้างอิงจาก City Prosperity	ร้อยละ 30 ปี ค.ศ. 2030 (เบื้องต้น)

ตารางที่ 8 ตารางสรุปกรณีศึกษาตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ร่มไม้ต่อพื้นที่เมือง
ที่มา: คณะผู้วิจัย

วิธีการประเมิน

คณะผู้วิจัย กำหนดตัวชี้วัดพื้นที่ร่มไม้ในเมือง อ้างอิงหลักการของ USFS โดยสมการและเงื่อนไขของตัวแปรที่กำหนด มีดังนี้

$$\frac{\text{อัตราส่วนพื้นที่ร่มไม้ในเมือง}}{\text{ขนาดพื้นที่ร่มไม้}} = 100 \frac{\text{ขนาดพื้นที่ร่มไม้}}{\text{ขนาดพื้นที่เมือง}}$$

ภาพที่ 19 สมการคำนวณของตัวชี้วัดพื้นที่ร่มไม้ในเมือง
ที่มา: คณะผู้วิจัย

- 1) พื้นที่เมือง รวมพื้นที่แหล่งน้ำที่อยู่ในพื้นที่เมืองทั้งหมด
- 2) เป้าหมายจากการร่วมหารือจากโครงการ Green Bangkok 2030 เบื้องต้น กำหนดที่ร้อยละ 30

พื้นที่ร่มไม้ในเมือง เป็นตัวชี้วัดแสดงภาพใหญ่ของเมือง ในการกำหนดแหล่งที่มา ข้อมูลพื้นที่ร่มไม้ของเมือง สามารถใช้ข้อมูลจากระดับบน (top-down) เช่น ภาพถ่ายดาวเทียม หรือจากระดับล่าง (bottom-up) เช่น การลงพื้นที่สำรวจ ซึ่งแนวทางนี้สามารถทำให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพของต้นไม้ เช่น พันธุ์ ขนาด หรือสุขภาพของต้นไม้โดยละเอียด อย่างไรก็ตามเป็นแนวทางที่ใช้ทรัพยากรบุคคลจำนวนมาก จึงต้องสร้างการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ หรืออาสาสมัครในการร่วมสำรวจ เช่น เมืองเมลเบิร์นได้ตั้ง Citizen Forester Program โครงการอาสาสมัครเพื่อสำรวจต้นไม้และระบบนิเวศในเมือง สำหรับเป็นข้อมูลเปิดให้กับแผนยุทธศาสตร์ Urban Forest Strategy และโครงการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

4.2 กรอบการศึกษา

การดำเนินงานด้านข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์พื้นที่สาธารณะสีเขียวตามตัวชี้วัด และข้อมูลเพื่อการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียว แบ่งการดำเนินงานในขอบเขตพื้นที่ 3 กลุ่ม ดังนี้

1) พื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยวิเคราะห์ทั้งระดับจังหวัด เขตชั้นในและชั้นนอก และรายเขต 50 เขต ทั้งนี้การวิเคราะห์เพื่อนำเสนอจากทิศทางการพัฒนา เน้นเฉพาะพื้นที่เขตชั้นใน ซึ่งเป็นพื้นที่เมืองหนาแน่นตามเป้าหมายของการพัฒนาโครงการฯ เป็นสำคัญ

2) พื้นที่เขตนารอง 2 พื้นที่ ประกอบด้วยเขตบางรัก และเขตวัฒนา (ฝั่งตะวันออกของซอยสุขุมวิท 55) ซึ่งเป็นเขตที่ตั้งพื้นที่ดำเนินงานหลัก สำหรับเปรียบเทียบผลกระทบก่อนและหลังการพัฒนา และเลือกเป็นตัวอย่างการทำงานข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามนิยามและตัวชี้วัดมาตรฐาน

3) พื้นที่ดำเนินงาน 4 พื้นที่ และขอบเขตระยะรัศมี 400 เมตรจากรอบพื้นที่ เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนการวางแผนพัฒนาพื้นที่

4.3 ผลการดำเนินงาน

4.3.1) พื้นที่กรุงเทพมหานคร

1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตัวชี้วัดมาตรฐาน

จากการวิเคราะห์ตามตัวชี้วัดมาตรฐาน พบว่าเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่เมืองหนาแน่นมาก มีสถานการณ์ด้านพื้นที่สาธารณะสีเขียวและพื้นที่ร่มไม้ต่อพื้นที่เมืองต่ำกว่าเป้าหมายทุกตัวชี้วัด โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1) การเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียว

พื้นที่ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวในระยะรัศมี 400 เมตร หรือเดินประมาณ 5 นาที มีประมาณร้อยละ 12.27-38.55 ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 50 หรือร้อยละ 100 เมื่อใช้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (ร้อยละ 12.27 จากข้อมูลสวนสาธารณะหลักและสวนสาธารณะรอง และร้อยละ 38.55 จากข้อมูลพื้นที่สาธารณะสีเขียว จากการคัดกรองฐานข้อมูลฯ ของกรุงเทพมหานคร)

1.2) พื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อประชากร

พื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อประชากรประมาณ 1.58-2.06 ตร.ม./คน ต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ที่ 10 ตร.ม./คน (1.58 ตร.ม./คน จากข้อมูลสวนสาธารณะหลักและสวนสาธารณะรอง และ 2.06 ตร.ม./คน จากข้อมูลพื้นที่สาธารณะสีเขียว จากการคัดกรองฐานข้อมูลฯ ของกรุงเทพมหานคร) ซึ่งแตกต่างจากผลที่สำนักสิ่งแวดล้อมรายงานที่ 7.09 ตร.ม./คน เนื่องจากการกำหนดนิยามที่แตกต่างกันและความถูกต้องของข้อมูล ผลที่คณะผู้วิจัยวิเคราะห์ได้นี้ใกล้เคียงกับที่ศูนย์ออกแบบและพัฒนาเมืองได้ศึกษาจากฐานข้อมูลฯ พื้นที่สีเขียวกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2561 ซึ่งได้ผลที่ 0.88 ตร.ม./คน โดยใช้การคัดกรองเฉพาะสวนสาธารณะในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีบันทึกพื้นที่ตรงกับฐานข้อมูลพื้นที่สีเขียว 7 ประเภท ของสำนักงานสวนสาธารณะ

อย่างไรก็ตาม ถ้าประเมินตัวชี้วัดพื้นที่สีเขียวต่อประชากร (ทั้งสาธารณะและไม่สาธารณะ) จากการใช้ข้อมูลพื้นที่ร่มไม้ ซึ่งเป็นพื้นที่สีเขียวประเภทหนึ่ง ในปี พ.ศ. 2559 พบว่าเขตชั้นในมี 21.49 ตร.ม./คน ซึ่งสูงกว่าเป้าหมายที่กำหนด การกำหนดนิยามเพื่อใช้ประเมินตัวชี้วัดและสื่อสารสาธารณะจึงเป็นประเด็นสำคัญ

1.3) พื้นที่ร่มไม้

มีร้อยละ 16.48 ของพื้นที่เขตชั้นใน กรุงเทพมหานคร ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดที่ร้อยละ 30

กรุงเทพมหานคร
เขตชั้นใน | 218.54 ตร.กม.

การเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียว

38.65%

พื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อประชากร

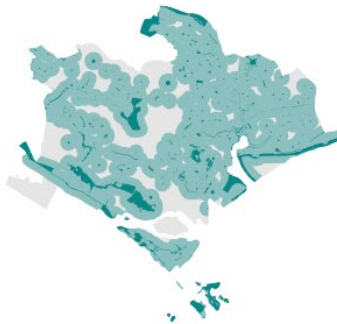
2.06 ตร.ม./คน

สัดส่วนพื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อพื้นที่เมือง

1.58%

แหล่งที่มาข้อมูล

- <https://adm.org/data.html>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Central_Region%2C_Singapore
- <https://data.gov.sg/dataset/mp14-sdcp-pw-plan-parks-and-open-space>

สิงคโปร์
ภาคกลาง | 132.89 ตร.กม.

80.52%

11.73 ตร.ม./คน

8.14%

- https://data.gov.sg/dataset/mp14-sdcp-pw-plan-park-connector?resource_id=e11bb18c-c314-4423-af6c-af4e02a792f2
- https://en.wikipedia.org/wiki/Demographics_of_San_Francisco
- <https://www.tpl.org/city/san-francisco-california>

ซานฟรานซิสโก
125.77 ตร.กม.

88.87%

28.58 ตร.ม./คน

20.03%

ภาพที่ 20 เปรียบเทียบสถานการณ์พื้นที่สาธารณะสีเขียวบนฐานตัวชี้วัดและประเภทพื้นที่ตามนิยามเดียวกัน ระหว่างเขตชั้นในกรุงเทพมหานคร ภาคกลางประเทศสิงคโปร์ และเมืองซานฟรานซิสโก ประเทศสหรัฐอเมริกา
ที่มา: คณะผู้วิจัย

จากสถานการณ์ข้างต้น การหาพื้นที่ว่างหรือพื้นที่โอกาสในการพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวจึงมีความสำคัญ เพื่อให้กรุงเทพมหานครและภาคีเครือข่ายสามารถวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาให้บรรลุเป้าหมายตามตัวชี้วัดและเมืองที่ยั่งยืน คณะผู้วิจัยจึงได้เสนอจากทัศนทัศน์ต้นของการพัฒนาพื้นที่ว่างให้เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวและปลูกต้นไม้ในพื้นที่ดังกล่าวให้มีพื้นที่ร่มไม้สัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 จากข้อมูลที่ว่าในฐานข้อมูลกรุงเทพมหานครทั้งในที่ดินภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้เป็นข้อมูลขั้นต้นและไม่เป็นปัจจุบัน ซึ่งหลายพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงหรือได้รับการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์หรือโครงการพัฒนาต่าง ๆ แล้ว

ผลการวิเคราะห์สถานการณ์ตามตัวชี้วัด และฉกทศน์ขั้นต้นของการพัฒนาที่ว่าง
มีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

		พื้นที่กรุงเทพฯ	เขตชั้นใน	เขตชั้นนอก	เป้าหมาย
พื้นที่สาธารณะสีเขียว		5,466,969 คน	1,675,605 คน	3,791,364 คน	-
สาธารณะเข้าถึงได้		1,571.19 ตร.กม.	218.54 ตร.กม.	1,352.65 ตร.กม.	-
ภายในพื้นที่กึ่งสาธารณะ		1.82 ตร.กม.	0.71 ตร.กม.	1.11 ตร.กม.	-
<u>ทั้งหมด</u>		<u>10.66 ตร.กม.</u>	<u>4.16 ตร.กม.</u>	<u>6.50 ตร.กม.</u>	-
ที่ว่าง		4.21 ตร.กม.	0.89 ตร.กม.	3.32 ตร.กม.	-
1. การเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียว ¹ (พื้นที่ในระยะรัศมี 400 เมตร รอบพื้นที่สาธารณะสีเขียว) ร้อยละ	พ.ศ. 2564	13.76 ↓	38.65 ↓	9.74 ↓	50* หรือ 100**
	พื้นที่สาธารณะเข้าถึงได้	216.17 ตร.กม.	84.46 ตร.กม.	131.71 ตร.กม.	
	<u>พื้นที่ทั้งหมด</u>	21.10	55.57	15.53	
		331.47 ตร.กม.	121.45 ตร.กม.	210.02 ตร.กม.	
	พัฒนาที่ว่างเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียว	52.60	90.74	46.43	
	คำนวณเพิ่มจากพื้นที่สาธารณะเข้าถึงได้	+ 610.21 ตร.กม. (ร้อยละ 38.84)	+ 113.85 ตร.กม. (ร้อยละ 52.09)	+ 496.36 ตร.กม. (ร้อยละ 36.69)	
	<u>คำนวณเพิ่มจากพื้นที่ทั้งหมด</u>	54.73	92.51	48.62	
		+ 528.35 ตร.กม. (ร้อยละ 33.63)	+ 80.73 ตร.กม. (ร้อยละ 36.94)		

				+ 447.62 ตร. กม. (ร้อยละ 33.09)	
2. พื้นที่ สาธารณะ สีเขียวต่อ ประชากร ตร.ม./คน	พ.ศ. 2564	1.62 ↓	2.06 ↓	1.42 ↓	10* หรือ 15**
	พื้นที่สาธารณะ เข้าถึงได้	8,840,634 ตร.ม.	3,447,634 ตร.ม.	5,393,000 ตร.ม.	
	พื้นที่ทั้งหมด	1.95 10,650,784 ตร.ม.	2.48 4,155,077 ตร.ม.	1.71 6,495,707 ตร. ม.	
	พัฒนาที่ว่างเป็น พื้นที่สาธารณะสีเขียว	9.32 + 42,102,178 ตร. ม. (7.7 ตร.ม./คน)	7.39 + 8,937,083 ตร.ม. (5.33 ตร.ม./คน)	10.17 + 33,165,095 ตร.ม. (8.75 ตร. ม./คน)	
	จำนวนเพิ่มจาก พื้นที่ทั้งหมด	9.65	7.81	10.46	
3. พื้นที่ร่มไม้ ต่อพื้นที่เมือง ร้อยละ	พ.ศ. 2559	16.79 263.78 ตร.กม. 48.25 ตร.ม./คน	16.48 36.01 ตร.กม. 21.49 ตร.ม./คน	16.84 227.77 ตร.กม. 60.08 ตร.ม./คน	30*
	ปลูกต้นไม้ในที่ว่าง อย่างน้อยร้อยละ 50 ²	17.64 + 13.31 ตร.กม. (ร้อยละ 0.85 1,330,915 ต้น)	17.32 + 1.85 ตร.กม. (ร้อยละ 0.84 184,719 ต้น)	17.69 + 11.46 ตร.กม. (ร้อยละ 0.85 1,146,196 ต้น)	

หมายเหตุ

1 รวมพื้นที่ในระยะรัศมี 400 เมตรของพื้นที่สาธารณะสีเขียวนอกเขต แต่ไม่รวมพื้นที่จากนอกกรุงเทพมหานคร
 2 ถ้าพื้นที่ว่างมีพื้นที่ร่มไม้เดิมน้อยกว่าร้อยละ 50 ให้เพิ่มต้นไม้ โดยกำหนดให้ต้นไม้ 1 ต้น มีขนาดร่มไม้ 10 ตร.ม.

+ ค่าตัวชี้วัด หรือพื้นที่ที่เพิ่มขึ้น

* เป้าหมายตามโครงการ Green Bangkok 2030

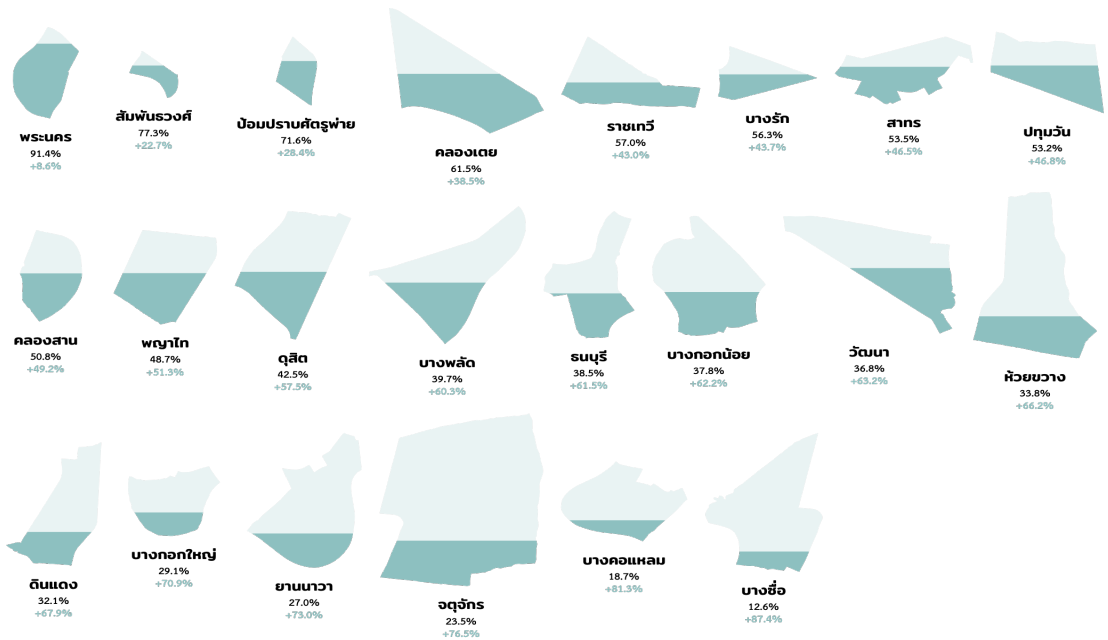
ค่าสูงกว่าหรือเท่ากับเป้าหมายตามตัวชี้วัด

** เป้าหมายตาม UN-Habitat City Prosperity Initiative (CPI)

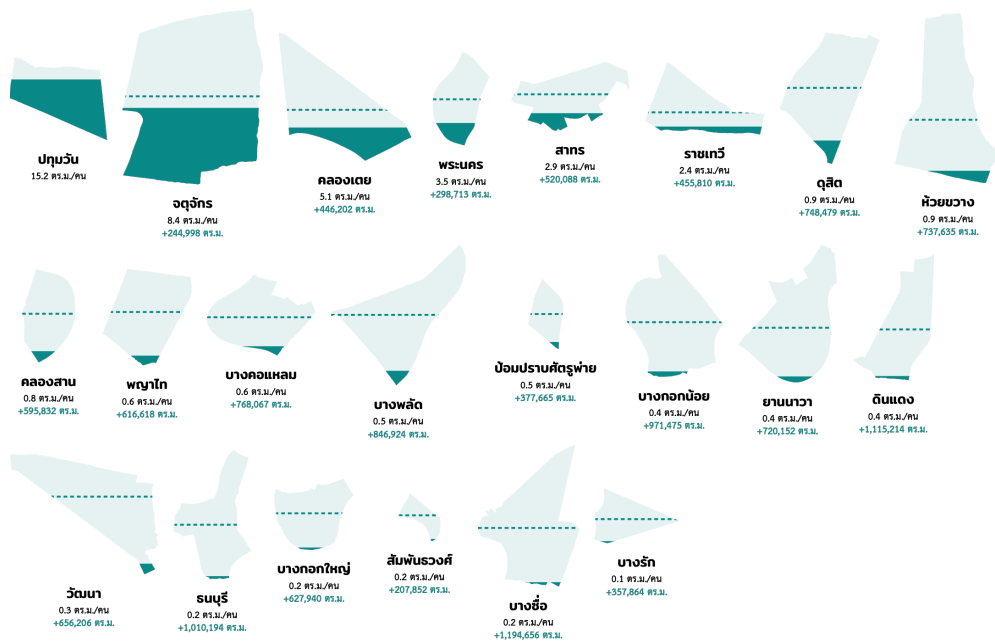
ค่าต่ำกว่าเป้าหมายตามตัวชี้วัด

ตารางที่ 9 ตารางสรุปสถานการณ์พื้นที่สาธารณะสีเขียวตามตัวชี้วัด พื้นที่กรุงเทพมหานคร
 ที่มา: คณะผู้วิจัย

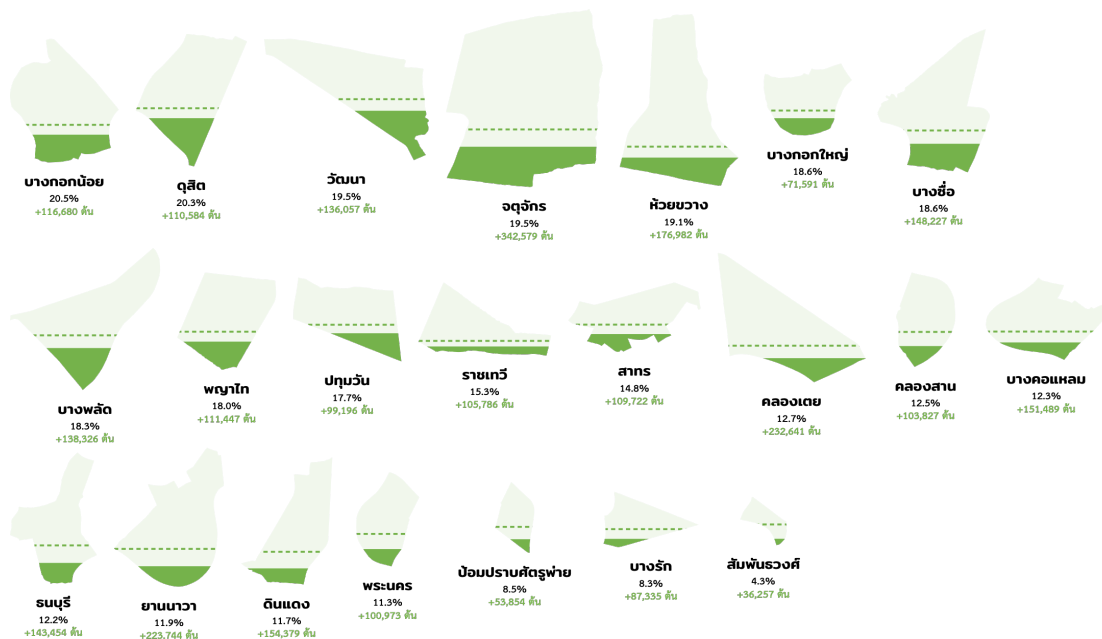

ภาพที่ 21 ร้อยละการเข้าถึงเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวในระยะรัศมี 400 เมตรของเขตชั้นใน
 กรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2564 (เป้าหมายร้อยละ 100)
 ที่มา: คณะผู้วิจัย

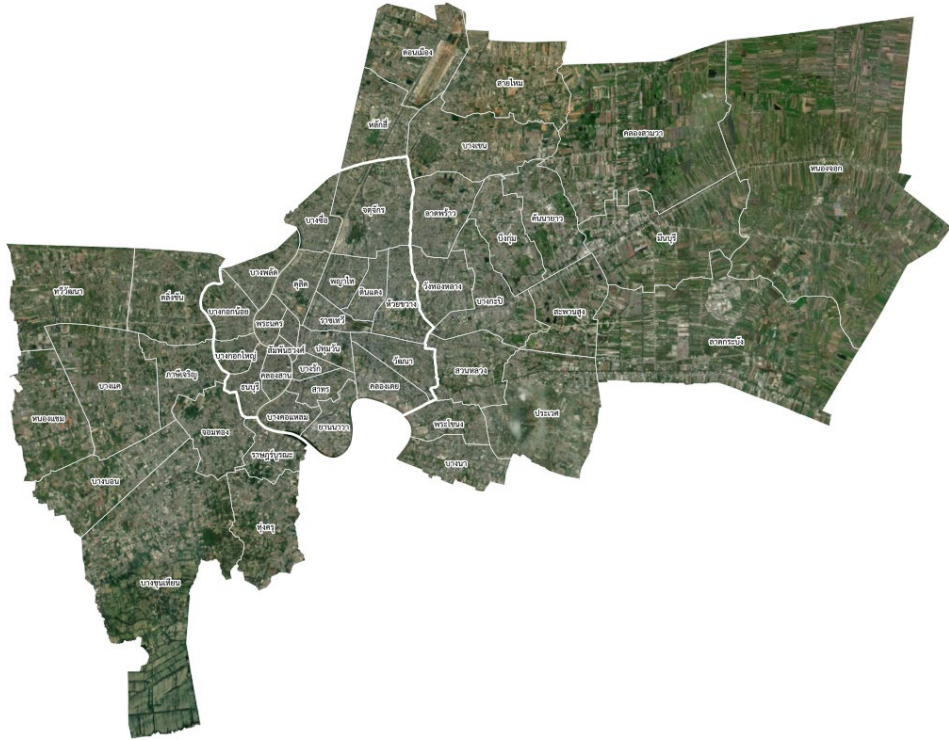

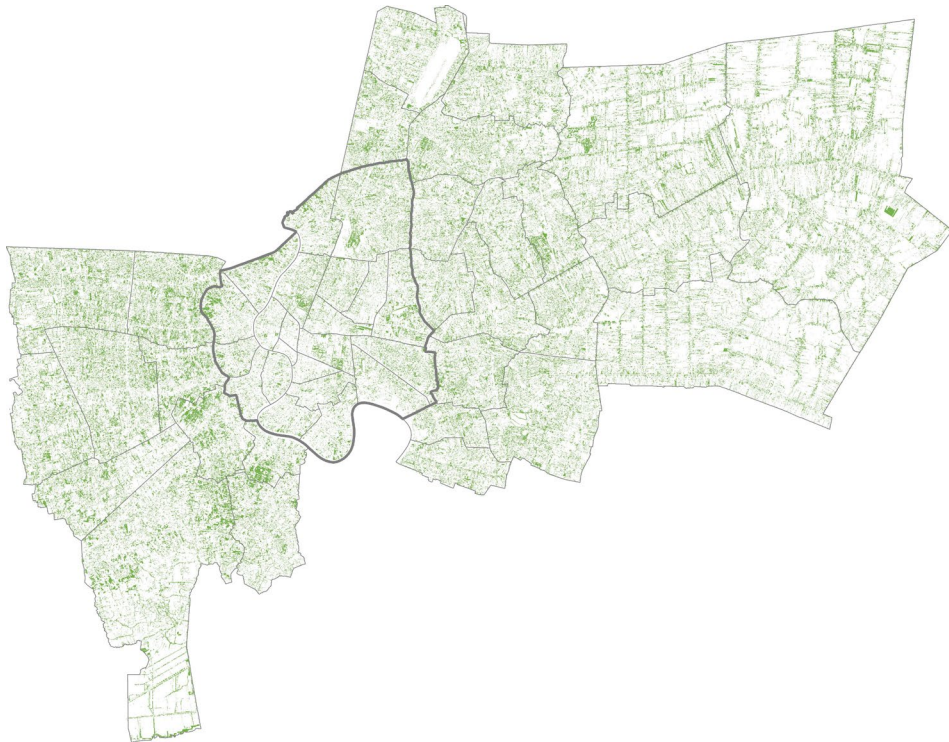
ภาพที่ 22 พื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อประชากรของเขตชั้นในกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2564
(เส้นอ้างอิงเป้าหมาย 10 ตร.ม./คน และขนาดพื้นที่ที่ต้องเพิ่ม)
ที่มา: คณะผู้วิจัย

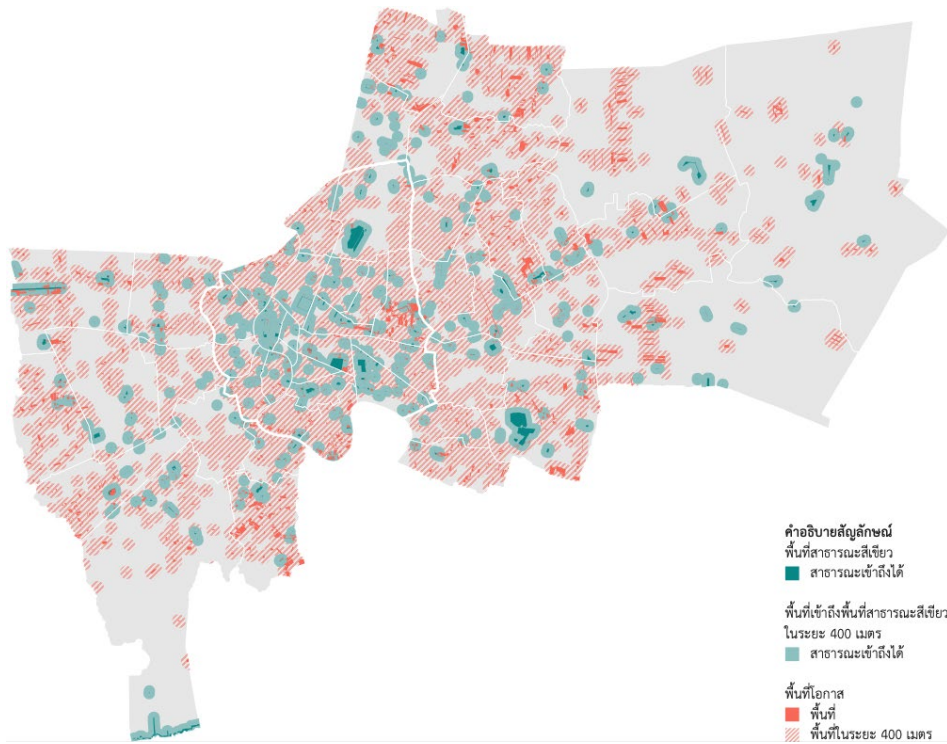
ภาพที่ 23 ร้อยละพื้นที่ร่มไม้ของเขตชั้นในกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2559
(เส้นอ้างอิงเป้าหมายร้อยละ 30 และจำนวนต้นไม้ที่ต้องปลูก)
ที่มา: คณะผู้วิจัย

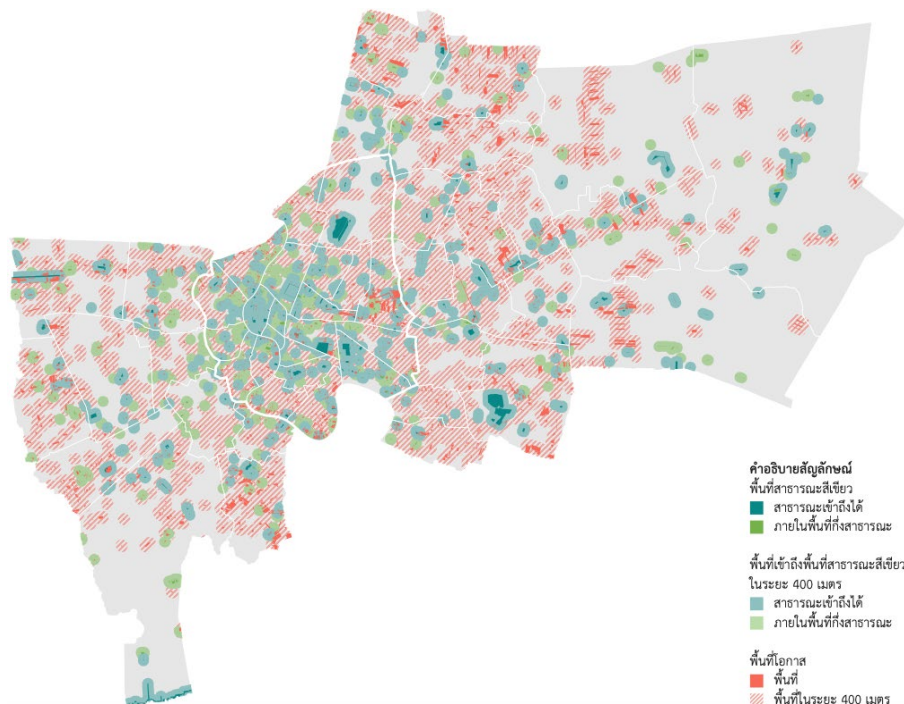
ภาพที่ 24 แผนที่ภาพถ่ายดาวเทียมจังหวัดกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2563
ที่มา: Maxar ผ่าน Mapbox (ดัดแปลง)

ภาพที่ 25 พื้นที่ร่มไม้กรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2559
ที่มา: คณะผู้วิจัย

ภาพที่ 26 การเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่สาธารณะเข้าถึงได้
และการเข้าถึงพื้นที่โอกาสในระยะรัศมี 400 เมตร กรุงเทพมหานคร
ที่มา: คณะผู้วิจัย

ภาพที่ 27 การเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวทั้งหมด
และการเข้าถึงพื้นที่โอกาสในระยะรัศมี 400 เมตร กรุงเทพมหานคร
ที่มา: คณะผู้วิจัย

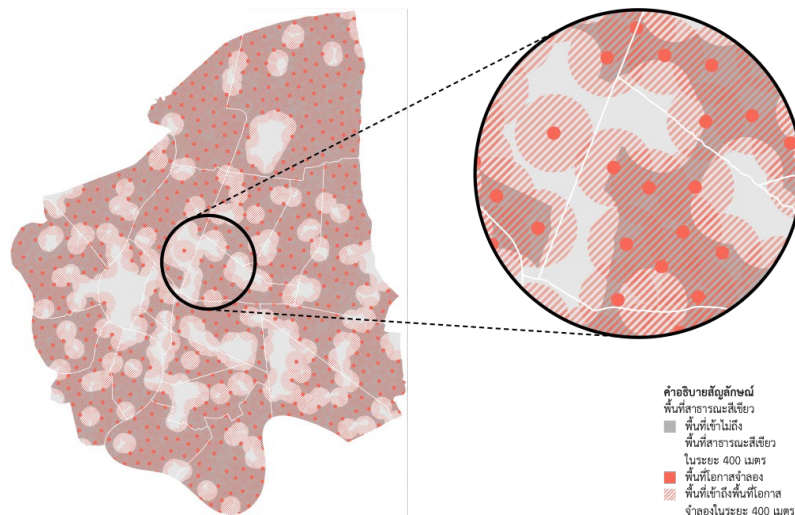
2) ข้อเสนอเพื่อการพัฒนาพื้นที่จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล

นอกเหนือจากฉกาทศน์หรือความเป็นไปได้ในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียว และพื้นที่ร่มไม้ไม่ได้ตามเป้าหมายจากข้อมูลพื้นที่ว่างจากฐานข้อมูลฯ กรุงเทพมหานครแล้ว คณะผู้วิจัยได้ใช้การจำลองพื้นที่โอกาสและคำนวณสถานการณ์ปัจจุบันและเป้าหมายเพื่อเสนอ เป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการให้ถึงเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งจะเป็นฐานของการวางแผนยุทธศาสตร์และ ขับเคลื่อนการพัฒนาพร้อมกับกรุงเทพมหานครและภาคีเครือข่ายต่อไป ทั้งนี้ข้อเสนอกำหนดบน ฐานของผลการวิเคราะห์ข้อมูลเท่านั้น ยังไม่รวมมิติทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และ สิ่งแวดล้อมของเมือง ซึ่งควรนำมาวิเคราะห์ร่วมให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ที่จะพัฒนา รวมถึงสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและประชาชนโดยรอบพื้นที่ เพื่อให้การพัฒนา พื้นที่สาธารณะสีเขียวตอบสนองต่อปัญหาในระดับเมือง ชุมชนและประชาชนโดยรอบได้อย่าง ยั่งยืน

2.1) การเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียว และพื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อ ประชากร

เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวในระยะรัศมี 400 เมตร ได้ร้อยละ 100 และเพื่อให้พื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อประชากร เพิ่มขึ้นเป็น 10 ตร.ม./คน กรุงเทพมหานครและภาคีเครือข่ายต้องร่วมกันสร้างหรือพัฒนาพื้นที่ในเขตชั้นในให้ เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียว ขนาด 22,000 ตร.ม. หรือใกล้เคียงกับลานกีฬาพัฒนา 2 ประมาณ 545 แห่ง กระจายตำแหน่งในพื้นที่ที่เข้าไม่ถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวใน ระยะรัศมี 400 เมตร จำนวนดังกล่าวเป็นปริมาณพื้นที่ที่สมดุลเพื่อตอบโจทย์ เป้าหมายตัวชี้วัดทั้ง 2 ด้าน ซึ่งทำให้การเข้าถึงฯ ทับซ้อนกันน้อยที่สุด และไม่ทำให้ ขนาดพื้นที่มากหรือน้อยกว่าพื้นที่ที่ต้องเพิ่ม ที่ประมาณ 13,308,747 ตร.ม. อย่างไร ก็ตาม เป็นข้อมูลเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ขั้นต้นเท่านั้น ซึ่งในความเป็นจริงไม่ สามารถพัฒนาพื้นที่ได้ตรงตามจำนวนหรือขนาดข้างต้นจากข้อจำกัดด้านพื้นที่

ข้อมูลดังกล่าว ใช้การจำลองด้วยวิธีการสุ่มตำแหน่งในพื้นที่ที่ยังเข้าไม่ถึง พื้นที่สาธารณะสีเขียว (Random points in polygons ในซอฟต์แวร์ QGIS) โดย กำหนดให้แต่ละตำแหน่งห่างกันไม่น้อยกว่า 400 เมตร แตกต่างกันไปตามขนาดของ พื้นที่สาธารณะสีเขียวจำลอง ซึ่งกำหนดเป็นรูปร่างวงกลม

ภาพที่ 28 ตัวอย่างการจำลองพื้นที่โอกาส
ด้วยพื้นที่แต่ละตำแหน่งขนาด 22,000 ตร.ม. (ใกล้เคียงลานกีฬาพัฒนา 2)
ที่มา: คณะผู้วิจัย

ตารางผลจำลองพื้นที่โอกาสที่จะทำให้เขตชั้นในมีการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวในระยะ
รัศมี 400 เมตร ร้อยละ 100 และความสัมพันธ์กับขนาดพื้นที่ (พื้นที่สีเขียวต่อประชากร)

	สวน ลุมพินี	สวน จตุจักร	สวน เบญจสิริ	ลาน กีฬาพัฒนา 2	ลานฯ สมเด็จพระเจ้า ตาก สินฯ	พื้นที่ 2 ไร่	สวน เฉลิม หล้า (สวนก ราฟิติ)	สวนหย่อ มแท่น ศิลาฤกษ์	พื้นที่ 0 ตร.ม.
ขั้นตอนการจำลองพื้นที่โอกาส									
(1) ขนาดพื้นที่ โดยประมาณ (ตร.ม.)	600,000	260,000	40,000	22,000	10,000	3,200	1,800	900	0
(2) รัศมีวงกลมเพื่อ สร้างพื้นที่ให้มี ขนาด = (1) ม.	437	288	113	84	56	32	24	17	0

ระยะห่างน้อย ที่สุดระหว่างขอบ พื้นที่ (2) + 400 เมตร	837	688	513	484	456	432	424	417	400
ผลการจำลองพื้นที่โอกาสให้สามารถเข้าถึงในระยะรัศมี 400 เมตร ร้อยละ 100									
จำนวนพื้นที่ จำลอง (แห่ง)	216	301	494	545	607	664	695	701	750
ขนาดพื้นที่จำลอง ทั้งหมด (ตร.ม.)	119541000	72350500	18280000	11144100	5516410	1,970,420	116011 0	587,094	0
ขนาดพื้นที่ที่ต้อง เพิ่มตาม เป้าหมาย (ตร.ม.)	13,308,747								
ขนาดพื้นที่ต่อ แห่งเทียบขนาด พื้นที่ตาม เป้าหมาย (ขนาดพื้นที่ที่ต้อง เพิ่มตามเป้าหมาย / จำนวนพื้นที่ จำลอง) ตร.ม.	61615	44215	26941	24420	21925	20043	19149	18985	17745
← พื้นที่รวมมากกว่าพื้นที่ตาม เป้าหมาย					→ พื้นที่รบน้อยกว่าพื้นที่ตามเป้าหมาย				

ภาพที่ 29 ตารางผลจำลองพื้นที่โอกาสที่จะทำให้เขตชั้นในมีการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวในระยะรัศมี 400 เมตร ร้อยละ 100 และความสัมพันธ์กับขนาดพื้นที่ (พื้นที่สีเขียวต่อประชากร)
ที่มา: คณะผู้วิจัย

2.2) พื้นที่ร่มไม้

เพื่อให้เขตชั้นในมีพื้นที่ร่มไม้ร้อยละ 30 ต้องเพิ่มพื้นที่ร่มไม้ 29.55 ตร.กม. หรือคิดเป็นประมาณ 2.96 ล้านต้น (กำหนดให้ 1 ต้น มีพื้นที่ร่มไม้ 10 ตร.ม.) โดยถ้าเพิ่มต้นไม้ในพื้นที่โอกาสจำลอง (พื้นที่ที่ต้องเพิ่มตามเป้าหมาย) โดยถ้ากำหนดให้ไม่มีต้นไม้อยู่เดิมและมีสัดส่วนพื้นที่ร่มไม้ในพื้นที่ร้อยละ 50 ดังนั้นพื้นที่จำลองจะช่วยเพิ่มพื้นที่ร่มไม้ให้กับเขตชั้นในได้ประมาณร้อยละ 3 หรือ 6.66 ตร.กม. เป็นร้อยละ 19.48 ซึ่งยังต่ำกว่าเป้าหมายที่ร้อยละ 30

อย่างไรก็ตามการเพิ่มพื้นที่ร่มไม้ไม่จำกัดเฉพาะพื้นที่สาธารณะสีเขียว กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขต และภาคีเครือข่ายสามารถส่งเสริมและสร้างการมีส่วนร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ให้ปลูกต้นไม้เพิ่มในเขต พื้นที่ที่หน่วยงานรับผิดชอบ แนวเส้นทางสัญจร และที่ดินของตนเองได้

4.3.2) พื้นที่เขตนำร่อง

การดำเนินงานข้อมูลพื้นที่เขตนำร่อง เป็นตัวอย่างการสำรวจและบันทึกข้อมูลพื้นที่สาธารณะสีเขียวและพื้นที่โอกาสจากการลงสำรวจพื้นที่ของคณะผู้วิจัย เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์พื้นที่สาธารณะสีเขียวที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงปัจจุบัน (พ.ศ. 2654) ตามนิยามสากล และวิเคราะห์โอกาสในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวจากที่ดินและพื้นที่เศษเหลือของเมือง ที่มีบทบาทสำคัญในเมืองที่มีความหนาแน่นและมีข้อจำกัดด้านที่ดิน ดังเช่นเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร

การศึกษาประกอบด้วยข้อมูลหลัก ดังนี้

1) พื้นที่สาธารณะสีเขียว ประกอบด้วยพื้นที่สีเขียวที่สาธารณะเข้าถึงได้ และพื้นที่สีเขียวภายในพื้นที่กึ่งสาธารณะที่สาธารณะสามารถเข้าถึงได้อย่างอิสระจากระดับพื้นดิน ทั้งพื้นที่รัฐและเอกชน อย่างไรก็ตามอาจมีเงื่อนไขและข้อจำกัดการใช้งานเฉพาะพื้นที่ที่ยังไม่อยู่ในขอบเขตการศึกษา

2) พื้นที่โอกาส ที่ว่างประเภทที่ดินและพื้นที่เศษเหลือของเมือง ตามที่คณะผู้วิจัยเห็นว่าพื้นที่สามารถพัฒนาหรือปรับปรุงเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวได้ ประกอบด้วย

- ที่ดิน ที่รกร้าง หมายถึง ที่ดินเปล่า หรือที่ที่ถูกทิ้งร้าง ไม่มีการใช้งาน

- ลาน ลานจอดรถ หมายถึง ลานลาดแข็ง ลานอเนกประสงค์ หรือลานจอดรถยนต์กลางแจ้ง

- พื้นที่ใต้โครงสร้าง หมายถึง พื้นที่ใต้โครงสร้างเดิม เช่น พื้นที่ใต้ทางด่วน
พื้นที่ใต้สะพาน

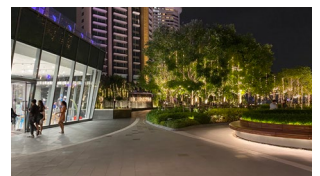
- พื้นที่ทางเท้า หมายถึง พื้นที่ทางเท้าที่มีขนาดใหญ่ หรือมีพื้นที่ที่สามารถ
พัฒนาได้

1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

พื้นที่เขตนำร่อง คัดเลือกจากเขตที่มีพื้นที่ดำเนินงานโครงการเป็นสำคัญ โดยมี
ผลการศึกษา ดังนี้

1.1) เขตบางรัก

จากผลการวิเคราะห์ในระดับกรุงเทพมหานคร พบว่า เขตบางรักมีการเข้าถึง
พื้นที่สาธารณะสีเขียวในระยะรัศมี 400 เมตร ร้อยละ 54.57 ขณะที่เมื่อสำรวจพื้นที่
จริงพบว่าการเข้าถึงฯ ร้อยละ 89.94 ซึ่งเพิ่มมาจากพื้นที่กิ่งสาธารณะที่เปิดให้
สาธารณะเข้าใช้งาน เช่น พืชพรรณที่ชาวบางกอก ห้องสมุดเนียลสัน เฮล์ คริสตจักร
ไคร้สตเชิช กุโบร์ มิสยิดฮารูน รวมถึงพื้นที่หน้าอาคารสำนักงานที่เปิดให้สาธารณะ
ใช้ประโยชน์ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการกระจายตัวของพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่สูง
และครอบคลุมพื้นที่เขต แต่เมื่อพิจารณาตัวชี้วัดพื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อประชากร
มีเพียง 0.62 ตร.ม./คน (จากการวิเคราะห์ระดับกรุงเทพมหานครมี 0.15 ตร.ม./คน)
ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมาย

ภาพที่ 30 สวนพืชรกชวบางกอก เขตบางรัก
ที่มา: Google Maps โดย
สมาชิก T W

(<https://goo.gl/maps/ERPU3Qj969dG4Q3p7>)

ภาพที่ 31 สวนห้องสมุดเนียลสัน เฮล์ เขตบางรัก
ที่มา: Google Maps โดย
สมาชิก Suwannarit

(<https://goo.gl/maps/NHsgAiDoeZrsoRvB9>)

ภาพที่ 32 สวนกุโบร์ มิสยิดฮารูน เขตบางรัก
ที่มา: Google Maps โดย
สมาชิก Nanthawat O

(<https://goo.gl/maps/EXXX6QBXF6GRu5B58>)

ภาพที่ 33 สวนห้างสรรพสินค้า Iconsiam เขตคลองสาน (ในระยะ 400
เมตรจากเขตบางรัก)
ที่มา: คณะผู้วิจัย

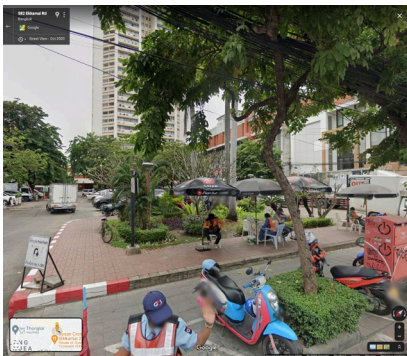

ถ้าเปลี่ยนพื้นที่โอกาสเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียว จะทำให้การเข้าถึงสูงสุดตามเป้าหมายที่ร้อยละ 100 โดยมีประเภทลานและที่ดิน เป็นประเภทพื้นที่ที่ส่งผลสำคัญ และจะช่วยเพิ่มพื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อประชากร สูงสุดเป็น 6.53 ตร.ม./คน ซึ่งยังต่ำกว่าเป้าหมาย

1.2) เขตวัฒนา ผังตะวันออกของซอยสุขุมวิท 55 (ทองหล่อ)

จากผลการวิเคราะห์ในระดับกรุงเทพมหานคร พบว่า เขตวัฒนา ผังตะวันออกของซอยสุขุมวิท 55 มีการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวในระยะรัศมี 400 เมตร ร้อยละ 30 ขณะที่เมื่อสำรวจพื้นที่จริง พบว่ามีการเข้าถึงร้อยละ 64.81 ซึ่งเพิ่มมาจากพื้นที่ที่ถึงสาธารณะที่เปิดให้สาธารณะเข้าใช้งาน เช่น พื้นที่หน้าห้างสรรพสินค้า โรงแรม อาคารชุดที่มีพื้นที่พาณิชยกรรม (mixed use) พื้นที่โครงการที่อยู่อาศัยเอกชนที่เปิดพื้นที่บางส่วนเป็นพื้นที่สาธารณะ สุสานที่เปิดพื้นที่สาธารณะ เป็นต้น ขณะที่พื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อประชากร มี 0.89 ตร.ม./คน (จากการวิเคราะห์ระดับกรุงเทพมหานครมี 0.34 ตร.ม./คน) ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมาย

ถ้าเปลี่ยนพื้นที่โอกาสจากการสำรวจเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียว จะทำให้การเข้าถึงสูงสุดตามเป้าหมายที่ร้อยละ 100 โดยต้องใช้พื้นที่หลากหลายประเภทร่วมกัน โดยมีประเภทลานและที่ดิน เป็นประเภทพื้นที่ที่ส่งผลสำคัญ และจะช่วยเพิ่มพื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อประชากร สูงสุดตามเป้าหมายเป็น 10.43 ตร.ม./คน

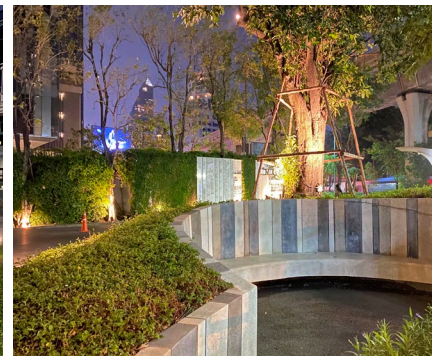
ภาพที่ 34 สวนหย่อมเปิดโล่ง ในพื้นที่โครงการอสังหาริมทรัพย์เอกชน เขตวัฒนา

ที่มา: Google Street View

(<https://goo.gl/maps/JfILCRND9GbZrWLM9>)

ภาพที่ 35 สวนในพื้นที่ ซอยปั้งเซ็นเตอร์ J Avenue เขตวัฒนา
ที่มา: คณะผู้วิจัย

ภาพที่ 36 สวนคอนโดมิเนียม Noble Remix เขตคลองเตย (ในระยะ 400 เมตรจากเขตวัฒนา)
ที่มา: คณะผู้วิจัย

2) ข้อค้นพบจากการศึกษา

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากพื้นที่นำร่อง ค้นพบประเด็นสำคัญเพื่อสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวของกรุงเทพมหานคร ดังนี้

2.1) พื้นที่สีเขียวภายในพื้นที่กึ่งสาธารณะ หรือพื้นที่สาธารณะสีเขียวภายในพื้นที่รัฐและเอกชน เป็นพื้นที่สำคัญนอกเหนือจากพื้นที่สาธารณะสีเขียวหรือสวนสาธารณะที่จัดให้โดยรัฐเพียงภาคส่วนเดียว จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นที่นำร่อง ได้แสดงให้เห็นว่าพื้นที่ลักษณะดังกล่าวช่วยเพิ่มการเข้าถึงฯ ได้ประมาณร้อยละ 30 และเพิ่มพื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อประชากร ได้ประมาณ 0.5 ตร.ม./คน เมื่อเทียบส่วนต่างจากฐานข้อมูลฯ (คัดกรองเฉพาะพื้นที่สาธารณะสีเขียว) ของกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2564 ในพื้นที่เดียวกัน การกำหนดความเป็นสาธารณะของพื้นที่จึงมีบทบาทสำคัญในกระบวนการสำรวจพื้นที่สาธารณะสีเขียวนอกเหนือจากการเป็นพื้นที่สีเขียวเพียงประเด็นเดียว รวมถึงยังสามารถพัฒนาเป็นกลไกความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวให้กับเมือง

2.2) นอกเหนือจากพื้นที่สาธารณะสีเขียวในระดับพื้นดินแล้ว ในพื้นที่นำร่องยังพบพื้นที่สาธารณะสีเขียวบนพื้นที่ดาดฟ้าของอาคาร (ทั้งนี้ยังไม่นำมาวิเคราะห์ตามตัวชี้วัด) เช่น พื้นที่ดาดฟ้าศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบในเขตบางรัก พื้นที่สาธารณะสีเขียวบนอาคารโมเดิร์นทาวน์ ถนนเอกมัย เขตวัฒนา เป็นต้น ซึ่งสามารถเป็นส่วนหนึ่งในกลไกความร่วมมือในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่มีรูปแบบและเงื่อนไขการประเมินตัวชี้วัดเฉพาะอื่น ๆ

ภาพที่ 37 สวนดาดฟ้าศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ เขตบางรัก
ที่มา: คณะผู้วิจัย

ภาพที่ 38 สวนดาดฟ้าอาคาร Modern Town เขตวัฒนา
ที่มา: Google Maps โดยสมาชิก bk777
(<https://goo.gl/maps/ZLPTSHN7sXksjpsB8>)

2.3) จากรูปแบบพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่รัฐไม่ใช่ผู้จัดให้ตามปกติหรือไม่ใช่สวนสาธารณะของรัฐ ดังข้อ 2.1 และ 2.2 การกำหนดมาตรฐานการออกแบบ เงื่อนไขการเข้าถึง

และการใช้งาน รวมถึงการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลพื้นที่ซึ่งมีความสำคัญ เพื่อให้การพัฒนาพื้นที่เป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำ ที่สาธารณะ รัฐ และผู้พัฒนาพื้นที่จะได้ประโยชน์ร่วมกัน ดังเช่นมาตรการ Privately Owned Public Spaces (POPS) ของเมืองนิวยอร์ก

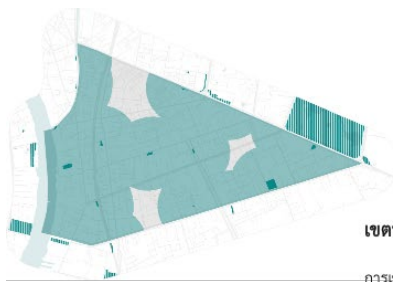
2.4) แต่ละพื้นที่มีประเภทพื้นที่โอกาสที่จะส่งผลสำคัญต่อตัวชี้วัดด้านพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่แตกต่างกันตามสภาพพื้นที่ เช่น การพัฒนาพื้นที่ดินที่รกร้างในเขตพัฒนาจะสนับสนุนตัวชี้วัดมากกว่าพื้นที่โอกาสประเภทอื่น ๆ หรือ และเขตบางรัก แม้ว่าจะพัฒนาพื้นที่โอกาสหลายประเภทร่วมกันแต่ยังไม่ถึงเป้าหมายการพัฒนา การหาพื้นที่โอกาสหรือนวัตกรรม การพัฒนาพื้นที่รูปแบบอื่น ๆ จึงมีบทบาทในการเพิ่มพื้นที่สาธารณะสีเขียวให้กับเมือง เช่น พื้นที่ดาดฟ้า พื้นที่เศษเหลือของเมืองต่าง ๆ

ตารางสรุปสถานการณ์และโอกาสการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวในพื้นที่เขตนำร่อง

		เขตบางรัก	เขตวัฒนา	เป้าหมาย
พื้นที่สาธารณะสีเขียว		36,319 คน	42,718 คน	-
		4.03 ตร.กม.	7.56 ตร.กม.	
พื้นที่สาธารณะสีเขียว		11 แห่ง	21 แห่ง	-
		0.02 ตร.กม.	0.04 ตร.กม.	
1. การเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียว ¹ (พื้นที่ในระยะรัศมี 400 เมตร รอบพื้นที่สาธารณะสีเขียว)	พ.ศ. 2564	89.94 ↑ 3.63 ตร.กม.	64.81 ↑ 4.90 ตร.กม.	50* หรือ 100**
	ถ้าพัฒนาที่ว่างทั้งหมดเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียว	100.00 + 0.41 ตร.กม. (ร้อยละ 10.10)	100.00 + 2.66 ตร.กม. (ร้อยละ 35.19)	

ร้อยละ	1.1 ที่ดิน ที่รกร้าง	99.16 + 0.37 ตร.กม. (ร้อยละ 9.22)	97.60 + 2.48 ตร.กม. (ร้อยละ 32.80)	
	1.2 ลาน ลานจอดรถ	100.00 + 0.41 ตร.กม. (ร้อยละ 10.10)	99.10 + 2.59 ตร.กม. (ร้อยละ 34.29)	
	1.3 พื้นที่ใต้ โครงสร้าง	94.10 + 0.17 ตร.กม. (ร้อยละ 4.16)	65.00 + 0.01 ตร.กม. (ร้อยละ 0.19)	
	1.4 พื้นที่ทางเท้า	93.57 + 0.15 ตร.กม. (ร้อยละ 3.63)	64.81 + 0 ตร.กม. (ร้อยละ 0)	
2. พื้นที่สาธารณะ สีเขียวต่อ ประชากร ตร.ม./คน	พ.ศ. 2564	0.62 ↓ 22,612 ตร.ม.	0.89 ↓ 38,055 ตร.ม.	10* หรือ 15**
	ถ้าพัฒนาที่ว่าง ทั้งหมด เป็นพื้นที่สาธารณะ สีเขียว	6.53 + 214,712 ตร.ม. (5.91 ตร. ม./คน)	10.43 + 407,504 ตร.ม. (9.54 ตร.ม./คน)	
	2.1 ที่ดิน ที่รกร้าง	2.49 + 67,680 ตร.ม. (1.86 ตร.ม./ คน)	7.86 + 297,693 ตร.ม. (6.97 ตร.ม./คน)	
	2.2 ลาน ลานจอดรถ	3.72 + 112,453 ตร.ม. (3.10 ตร. ม./คน)	3.40 + 107,090 ตร.ม. (2.51 ตร.ม./คน)	

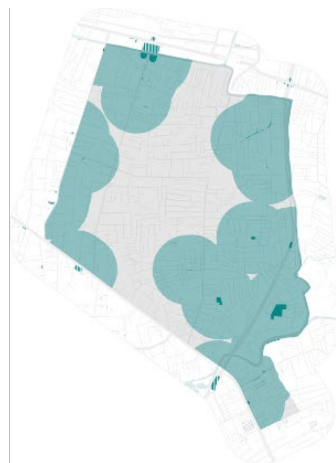
เขตบางรัก

การเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียว
ในระยะ 400 เมตร

ร้อยละ 89.94

พื้นที่สาธารณะสีเขียว
ต่อประชากร

0.62 ตร.ม./คน

เขตวัฒนา

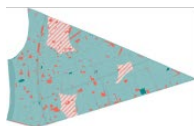
การเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียว
ในระยะ 400 เมตร

ร้อยละ 64.81

พื้นที่สาธารณะสีเขียว
ต่อประชากร

0.89 ตร.ม./คน

เขตบางรัก

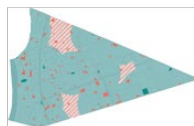
ที่ว่างทั้งหมด

การเข้าถึง ร้อยละ 100
6.53 ตร.ม./คน

ที่ดิน ที่รกร้าง

การเข้าถึง ร้อยละ 99.16
2.49 ตร.ม./คน

ลาน ลานจอดรถ

การเข้าถึง ร้อยละ 100
3.72 ตร.ม./คน

พื้นที่ได้โครงสร้าง

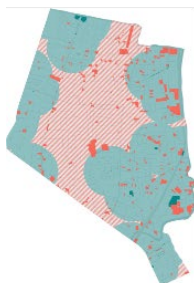
การเข้าถึง ร้อยละ 94.10
1.26 ตร.ม./คน

พื้นที่ทางเท้า

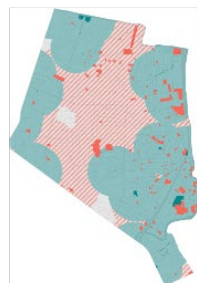
การเข้าถึง ร้อยละ 93.57
0.93 ตร.ม./คน

เขตวัฒนา

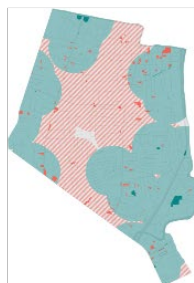
ที่ว่างทั้งหมด

การเข้าถึง ร้อยละ 100
10.43 ตร.ม./คน

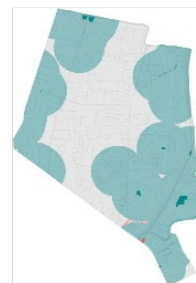
ที่ดิน ที่รกร้าง

การเข้าถึง ร้อยละ 97.60
7.86 ตร.ม./คน

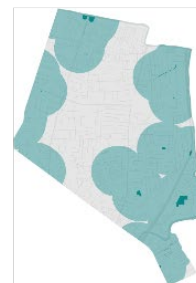
ลาน ลานจอดรถ

การเข้าถึง ร้อยละ 99.10
3.40 ตร.ม./คน

พื้นที่ได้โครงสร้าง

การเข้าถึง ร้อยละ 65.00
0.95 ตร.ม./คน

พื้นที่ทางเท้า

การเข้าถึง ร้อยละ 64.81
0.89 ตร.ม./คน

คำอธิบายสัญลักษณ์
พื้นที่สาธารณะสีเขียว

■ ภายในเขต
■ ภายนอกเขต

พื้นที่เข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียว
ในระยะ 400 เมตร

■ เข้าถึง
■ เข้าไม่ถึง

พื้นที่โอกาส

■ พื้นที่
■ พื้นที่ในระยะ 400 เมตร

ภาพที่ 39 แผนที่โอกาสการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวในพื้นที่เขตนารอง
ที่มา: คณะผู้วิจัย

4.3.3) การคัดเลือกพื้นที่ดำเนินงานจากการวิเคราะห์ข้อมูลรายเขต

นอกเหนือจากเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่ศักยภาพ ซึ่งได้กำหนดพื้นที่นำร่อง 4 แห่ง ตั้งอยู่ในเขตบางรัก เขตสัมพันธวงศ์ (พื้นที่ต่อเนื่องเขตบางรัก) และเขตวัฒนา แล้ว เมื่อประกอบกับผลการวิเคราะห์สถานการณ์พื้นที่สาธารณะสีเขียวในเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร 22 เขต พื้นที่นำร่องอยู่ในเขตที่มีสถานการณ์พื้นที่สาธารณะสีเขียวตามตัวชี้วัดต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน และอยู่ในช่วงอันดับท้ายของเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร การพัฒนาพื้นที่นำร่องทั้งนี้ 4 แห่ง จึงมีความสำคัญที่จะช่วยเพิ่มพื้นที่สาธารณะสีเขียวทั้งด้านการเข้าถึงและปริมาณพื้นที่ให้กับเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร

สถานการณ์พื้นที่สาธารณะสีเขียวของเขตที่ตั้งพื้นที่นำร่องจากการวิเคราะห์ด้วยข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

		การเข้าถึงพื้นที่ สาธารณะสีเขียว ¹ ร้อยละ	พื้นที่สาธารณะ สีเขียวต่อประชากร ตร.ม./คน	พื้นที่ร่มไม้ ต่อพื้นที่เมือง ร้อยละ
		50* หรือ 100**	10* หรือ 15**	30
เขตบางรัก	สถานการณ์ปี พ.ศ. 2564	54.57 ↑	0.15 ↓	8.34 ↓
ประชากร		2,200,478 ตร.ม.	5,326 ตร.ม.	336,307 ตร.ม.
ขนาด	อันดับ	6	22	21
4,032,193 ตร.ม.	ต้องเพิ่มตาม เป้าหมาย	1,831,715 ตร.ม. ²	357,864 ตร.ม. ³	873,351 ตร.ม. ⁴
เขตสัม พันธวงศ์	สถานการณ์ปี พ.ศ. 2564	73.98 ↑	0.17 ↓	4.26 ↓
ประชากร		1,042,212 ตร.ม.	3,538 ตร.ม.	60,072 ตร.ม.
21,139 คน	อันดับ	2	20	22

ขนาด 1,408,815 ตร.ม.	ต้องเพิ่มตาม เป้าหมาย	366,603 ตร.ม. ²	207,852 ตร.ม. ³	362,573 ตร.ม. ⁴
เขตพัฒนา ประชากร 67,507 คน	สถานการณ์ปี พ.ศ. 2564	36.40 ↓ 4,719,753 ตร.ม.	0.28 ↓ 18,864 ตร.ม.	19.51 ↓ 2,529,069 ตร.ม.
ขนาด 12,965,493 ตร.ม.	อันดับ	15	17	3
	ต้องเพิ่มตาม เป้าหมาย	8,245,740 ตร.ม. ²	656,206 ตร.ม. ³	1,360,579 ตร.ม. ⁴
<p>หมายเหตุ</p> <p>1 รวมพื้นที่ในระยะรัศมี 400 เมตรของพื้นที่สาธารณะสีเขียวนอกเขต 3 พื้นที่สาธารณะสีเขียว</p> <p>2 พื้นที่ในระยะรัศมี 400 เมตรของพื้นที่สาธารณะสีเขียว 4 พื้นที่ร่มไม้</p> <p>* เป้าหมายตามโครงการ Green Bangkok 2030 ↑ ค่าสูงกว่าหรือเท่ากับเป้าหมายตามตัวชี้วัด</p> <p>** เป้าหมายตาม UN-Habitat City Prosperity Initiative (CPI) ↓ ค่าต่ำกว่าเป้าหมายตามตัวชี้วัด</p>				

ตารางที่ 11 ตารางสถานการณ์พื้นที่สาธารณะสีเขียวตามตัวชี้วัด เขตที่ตั้งพื้นที่นาร่อง

(เขตบางรัก เขตสัมพันธวงศ์ และเขตวัฒนา)

ที่มา: คณะผู้วิจัย

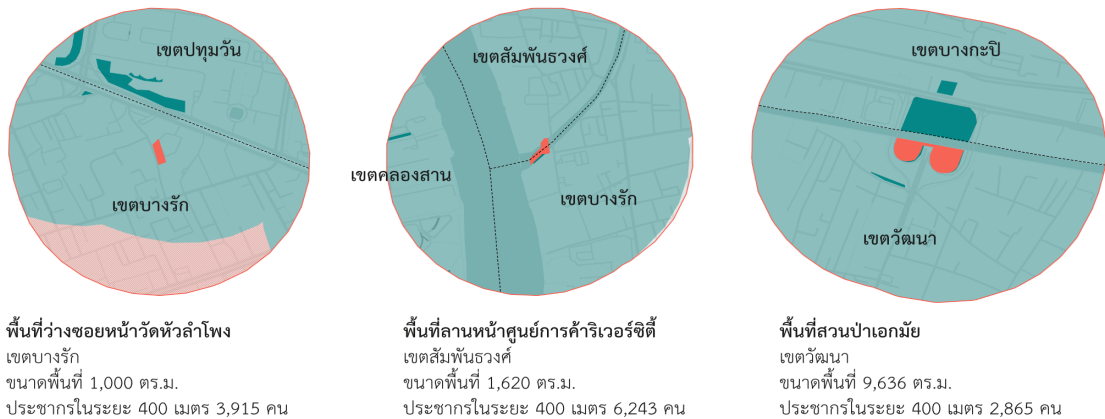
อย่างไรก็ตาม พื้นที่นาร่องที่กำหนดเป็นพื้นที่ที่สร้างผลกระทบเชิงบวกให้กับเขตที่ตั้งได้น้อย เนื่องจากพื้นที่ลานหน้าศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ และพื้นที่สวนป่าเอกมัย เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวเดิม จึงไม่เพิ่มการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียว และพื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อประชากรให้มีมากขึ้น

ขณะที่พื้นที่ว่างชอยหน้าวัดหัวลำโพงเป็นพื้นที่ใหม่ การพัฒนาพื้นที่นี้จะช่วยเพิ่มพื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อประชากรของเขตบางรักจาก 0.15 ตร.ม./คน เป็น 0.18 ตร.ม./คน และเพิ่มการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวของเขตบางรักจากร้อยละ 54.57 เป็นร้อยละ 56.73

แม้ว่าถ้าพิจารณาจากเกณฑ์ตัวชี้วัด พื้นที่ข้างต้นจะสร้างผลกระทบน้อย แต่ปัจจุบันมีประเด็นปัญหาที่สามารถปรับปรุงพื้นที่เดิมได้ เช่น ประเด็นการจัดสรรการใช้ประโยชน์พื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ลานหน้าศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ ประเด็นด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

สะดวกที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในพื้นที่และความไม่สะดวกในการเข้าถึงพื้นที่สวนป่าเอกมัย ซึ่งโครงการฯ จะดำเนินการวิเคราะห์และกระบวนการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อร่วมค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหาและแนวทางการพัฒนาพื้นที่ เพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่มีคุณภาพและสาธารณะสามารถใช้งานได้จริง

คำอธิบายสัญลักษณ์
พื้นที่สาธารณะสีเขียว   พื้นที่นาร่อง
พื้นที่   พื้นที่
พื้นที่ในระยะ 400 เมตร   พื้นที่ในระยะ 400 เมตร

ภาพที่ 40 ภาพพื้นที่นาร่องและการเข้าถึงพื้นที่นาร่องในระยะรัศมี 400 เมตร
ที่มา: คณะผู้วิจัย

		การเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียว ร้อยละ	พื้นที่สาธารณะสีเขียว ต่อประชากร ตร.ม./คน
		50* หรือ 100**	10* หรือ 15**
พื้นที่ว่างขอยหน้าวัดหัวลำโพง เขตบางรัก ขนาดพื้นที่ 1,000 ตร.ม.	สถานการณ์ของเขตที่ตั้ง ปี พ.ศ. 2564	56.26 2,268,513 ตร.ม.	0.15 5,326 ตร.ม.
	ผลกระทบจากพื้นที่นาร่อง	+2.26 +91,288 ตร.ม.	+0.02 1,000 ตร.ม.
	ผลรวม	58.52 2,359,801 ตร.ม.	0.17 6,326 ตร.ม.

ประชากรในระยะ รัศมี 400 เมตร 3,915 คน			
พื้นที่ลานหน้า ศูนย์การค้า ริเวอร์ซิตี้ เขตสัมพันธวงศ์ ขนาดพื้นที่ 1,620 ตร.ม. ประชากรในระยะ รัศมี 400 เมตร 6,243 คน	สถานการณ์ของเขต ที่ตั้ง ปี พ.ศ. 2564	77.29 1,088,899 ตร.ม.	0.17 3,538 ตร.ม.
	ผลกระทบจากพื้นที่นำ ร่อง	+0.00 0 ตร.ม.	+0.00 0 ตร.ม.
	ผลรวม	0.00 1,088,899 ตร.ม.	0.00 3,538 ตร.ม.
พื้นที่สวนป่าเอก มัย เขตวัฒนา ขนาดพื้นที่ 9,636 ตร.ม. ประชากรในระยะ รัศมี 400 เมตร 2,865 คน	สถานการณ์ของเขต ที่ตั้ง ปี พ.ศ. 2564	36.40 4,719,753 ตร.ม.	0.28 18,864 ตร.ม.
	ผลกระทบจากพื้นที่นำ ร่อง	+0.00 0 ตร.ม.	+0.00 0 ตร.ม.
	ผลรวม	0.00 4,719,753 ตร.ม.	0.00 18,864 ตร.ม.
หมายเหตุ * เป้าหมายตามโครงการ Green Bangkok 2030 ** เป้าหมายตาม UN-Habitat City Prosperity Initiative (CPI)			

ตารางที่ 12 ตารางผลกระทบเชิงบวกตามตัวชี้วัดพื้นที่สาธารณะสีเขียว
ของพื้นที่นำร่องต่อเขตที่พื้นที่ตั้ง
ที่มา: คณะผู้วิจัย

บทที่ 5

แบบจำลองการขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะสีเขียวในเมือง

5.1 การสร้างแบบจำลองเพื่อขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กในเมือง

จากการทบทวนวรรณกรรมทำให้ได้ทราบถึงกระบวนการขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะสีเขียวในระดับเมือง ว่าการขับเคลื่อนไม่ใช่เพียงการสร้างพื้นที่กายภาพ และการออกแบบที่สวยงามเท่านั้น การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม เครือข่าย การสร้างพื้นฐานองค์ความรู้ และการสื่อสารเป็นวงกว้างก็ถือเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องพัฒนาและขับเคลื่อนพร้อมกันในทุกมิติ โดยอ้างอิงจากกรณีศึกษาด้านการขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะสีเขียวในต่างประเทศ ที่องค์กรต่าง ๆ ล้วนให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนทุกองค์ประกอบไปพร้อมกัน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งสิ้น

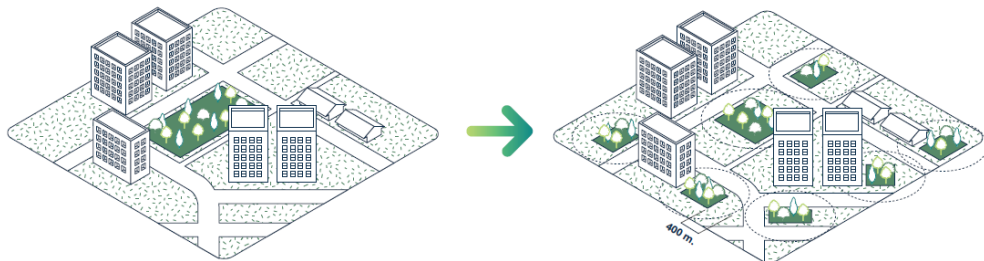
โครงการ we!park จึงได้พัฒนาและวางแผนการขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กในระดับเมือง เพื่อสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาพื้นที่ว่างหรือพื้นที่ศกยภาพ ให้เกิดขึ้นได้เป็นวงกว้างและสร้างการมีส่วนร่วมกับทุกฝ่าย โดยประกอบไปด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) การพัฒนาทางกายภาพของพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กอย่างมีคุณภาพ 2) การสร้างองค์ความรู้และการสื่อสาร 3) การสร้างเครือข่ายการขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะสีเขียวในเมือง 4) การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน

เล่มวิจัยนี้จะเน้นไปที่กระบวนการขับเคลื่อนพื้นที่ต้นแบบเพื่อการพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กแห่งใหม่ของเมืองที่เน้นยุทธศาสตร์ข้อ 1 เป็นหลัก ผ่านกระบวนการขับเคลื่อนของ we!park โดยมีรายละเอียดและขั้นตอนดังนี้

5.1.1 ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กในเมือง

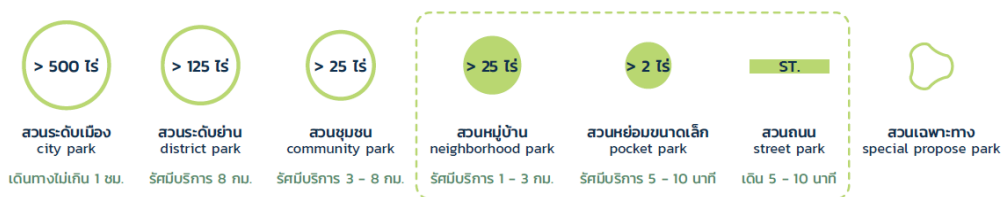
โครงการ we!park ได้วางกลยุทธ์ในการพัฒนาโครงข่ายพื้นที่สาธารณะสีเขียวในเมือง ด้วยการมองเห็นโอกาสและข้อได้เปรียบของพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่มีขนาดเล็ก ซึ่งสามารถแทรกตัวเข้าไปในชุมชน พื้นที่อยู่อาศัย และพื้นที่เศษเหลือของเมืองได้ง่าย โดยไม่ต้องหาพื้นที่ว่างขนาดใหญ่ใจกลางเมืองมาพัฒนา ซึ่งทุกวันนี้การหาพื้นที่เพื่อทำสวนสาธารณะที่มีขนาดใหญ่ในเมืองนั้นค่อนข้างเป็นไปได้ยาก และต้องเป็นโครงการขนาดใหญ่ที่ใช้เวลาดำเนินงานและทรัพยากรจำนวนมาก ดังนั้นการขับเคลื่อนด้วยพื้นที่ที่มีขนาดเล็กจึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างกายภาพได้โดยใช้ระยะเวลาที่สั้นและทรัพยากรที่น้อยกว่า สามารถทำให้เกิดการกระจายตัวของโครงข่ายได้รวดเร็ว และยังสามารถสอดแทรกเข้าไปยังจุดต่าง ๆ ของ

เมืองได้โดยง่าย เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมในการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะได้ในระยะเดินสะดวก หรือระยะทางประมาณ 400 - 1,000 เมตร

ภาพที่ 41 แนวคิดแทรกพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กเข้าไปในเขตเมือง
ที่มา: คณะวิจัย

ขนาดพื้นที่ว่างขนาดเล็กที่ทาง welpark ถือว่าเป็นพื้นที่ศักยภาพ จะมีลักษณะพื้นที่ที่สอดคล้องกับพื้นที่สวนหมู่บ้าน สวนหย่อมขนาดเล็ก และพื้นที่สวนถนน คือมีขนาดประมาณไม่เกิน 2 ไร่ (1,600 ตารางเมตร) หรือใกล้เคียง เพื่อให้สามารถสร้างกระบวนการในพื้นที่ร่วมกับชุมชนได้ง่าย และเกิดการกระจายตัวได้อย่างรวดเร็ว

ภาพที่ 42 ขนาดพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก
ที่มา: คณะวิจัย

โดยพื้นที่ศักยภาพจะถูกนำมาพัฒนาด้วยกระบวนการขับเคลื่อนของ welpark ผ่านความร่วมมือของเครือข่ายทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวในเมืองและการพัฒนาเมือง ได้แก่ 1) ภาครัฐ 2) ภาคเอกชน 3) ภาคประชาสังคม 4) ภาควิชาชีพ 5) ภาคสถาบันการศึกษา

ภาพที่ 43 โครงข่ายเพื่อการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวอย่างมีส่วนร่วม
ที่มา: คณะวิจัย

โครงการ wel park กำหนดแนวคิดของกระบวนการหลักในการขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กของเมือง ด้วยหลักของการ 'ร่วม' โดยแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่

1) ร่วมหาพื้นที่

คือการหาพื้นที่ว่างเพื่อการพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กของเมือง เพื่อให้เกิดเป็นพื้นที่ที่มีคุณภาพและยั่งยืน โดยแบ่งการได้มาของพื้นที่ศักยภาพได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่

1.1) พื้นที่ของภาครัฐ - เป็นพื้นที่ที่ถือครองโดยภาครัฐ อาจเป็นพื้นที่รอการพัฒนาของหน่วยงานต่าง ๆ หรือพื้นที่ที่มีแผนที่จะพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวแห่งใหม่ของเมืองอยู่แล้ว โดยพื้นที่ของภาครัฐอาจเป็นรูปแบบของการสนับสนุนการพัฒนาโดยภาครัฐเอง หรือเป็นพื้นที่ที่ได้รับความร่วมมือจากภาคเอกชนในการสนับสนุนการพัฒนาเพื่อให้เป็นพื้นที่สาธารณะแห่งใหม่ของเมืองก็ได้

1.2) พื้นที่ของเอกชน - เป็นพื้นที่ที่ถือครองโดยเอกชน อาจเป็นพื้นที่รอการพัฒนาหรือพื้นที่ส่วนหนึ่งของโครงการที่เปิดให้เป็นพื้นที่สาธารณะในการควบคุมของเอกชนเอง พื้นที่ดังกล่าวมักจะมีเวลาในการเปิดปิดและบริหารโดยเอกชน

1.3) พื้นที่ของเอกชนที่บริจาคให้รัฐ - เป็นพื้นที่ที่เดิมถือครองโดยภาคเอกชน แต่มีความต้องการบริจาคพื้นที่เป็นสาธารณประโยชน์ ซึ่งจะได้ข้อ

ประโยชน์ในด้านภาษีที่ดิน โดยจะมีการทำสัญญาระยะเวลาการบริจาคที่ดินหรือ จุดประสงค์ของการบริจาคที่เพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ตามแต่ผู้บริจาค

1.4) พื้นที่สวนสาธารณะเดิม – โดยเป็นพื้นที่สาธารณะเดิมที่เสื่อมโทรม ไม่ได้ถูกใช้งานอย่างเต็มประสิทธิภาพ หรือไม่ตอบโจทย์การใช้งานของชุมชน เพื่อพัฒนาให้เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่มีคุณภาพและยั่งยืนของทุกคน

2) ร่วมคิด

คือขั้นตอนระดมความคิดผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้เกิดการออกแบบที่มาจากความต้องการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้ใช้งานได้อย่างทั่วถึง เพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบการใช้งาน แนวความคิดองค์รวม และอาจรวมถึงการวางแผนการดำเนินงานในอนาคต โดยอาจเป็นในรูปแบบของการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ การจัดประชุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประชาพิจารณ์ กระบวนการรับฟังความคิดเห็น หรือการจัดประกวดแบบ เป็นต้น

3) ร่วมแรงร่วมทำ

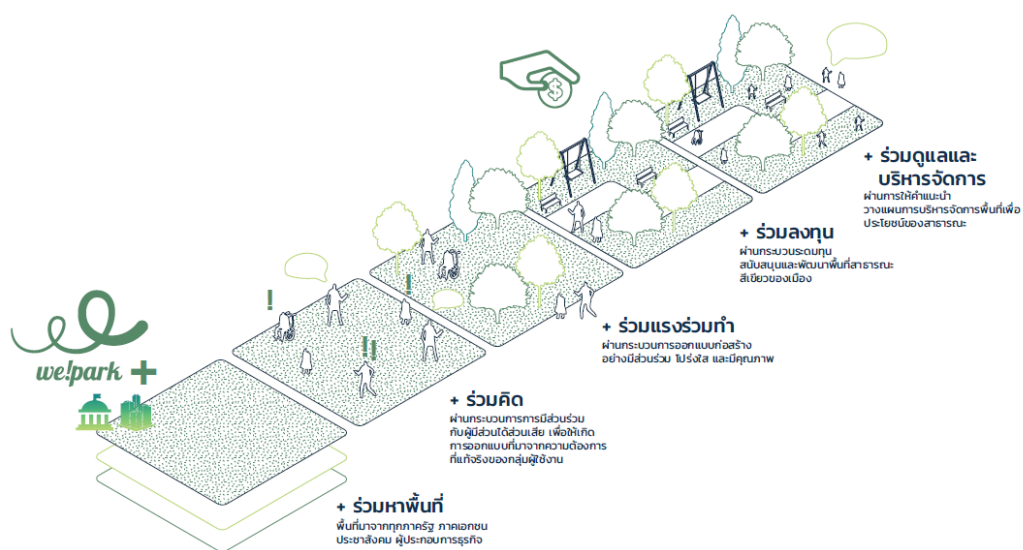
เป็นขั้นตอนจัดกิจกรรมกระตุ้นในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการพัฒนาพื้นที่ สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม สร้างการติดตามความคืบหน้าของพื้นที่ รวมถึงกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมในพื้นที่เพื่อไม่ให้พื้นที่ถูกทิ้งร้างระหว่างการดำเนินการก่อสร้างพัฒนา เช่นการปรับสภาพพื้นที่เป็นพื้นที่สาธารณะชั่วคราว หรือพื้นที่ลานกีฬาชั่วคราว หรือเป็นกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่ เช่น กิจกรรมร่วมกันปลูกต้นไม้ กิจกรรมร่วมกันทาสีผนังหรือศิลปะในสวนรูปแบบต่าง ๆ กิจกรรมดนตรีในสวน กิจกรรมงานวันเด็ก

4) ร่วมลงทุน

เป็นขั้นตอนการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของผ่านการสนับสนุนด้านทุนการก่อสร้างและพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียว เช่น การเปิดระดมทุนสำหรับการพัฒนาพื้นที่ การสนับสนุนทุนจากกิจกรรมเพื่อสังคมขององค์กร Corporate Social Responsibility (CSR) ในการพัฒนาพื้นที่ หรือสนับสนุนในกระบวนการมีส่วนร่วมขั้นตอนอื่น ๆ รวมไปถึงการจัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนา และดูแลรักษาพื้นที่สาธารณะสีเขียวในระยะยาว

5) ร่วมดูแลและบริหารจัดการ

เป็นขั้นตอนที่จะสร้างความยั่งยืนให้กับพื้นที่ในระยะยาว ด้วยการร่วมกันวางแผนด้านการดูแล กิจกรรม และการบริหารจัดการพื้นที่นั้น ๆ มีการจัดตั้งในรูปแบบของกลุ่มคน หรือสมาคม เพื่อร่วมกันดูแลและประสานกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ รวมถึงมีการจัดประชุมหารือกันอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 44 กระบวนการดำเนินงานหลัก
ที่มา: คณะวิจัย

5.1.2 เกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่ศักยภาพ

ในการคัดเลือกพื้นที่ศักยภาพที่สามารถนำมาศึกษาและทำกระบวนการ โดยโครงการ we!park ได้ตั้งเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่ศักยภาพเพื่อนำมาพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก เพื่อให้ตอบโจทย์ต่อจุดประสงค์และยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กของเมือง ดังนี้

1) เกณฑ์ด้านขนาดของพื้นที่

ขนาดพื้นที่ไม่เกิน 2 ไร่ หรือ 80-3,200 ตารางเมตร หรือใกล้เคียง ซึ่งขนาดที่ระบุเป็นขนาดมาตรฐานของพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก ที่ถูกอ้างอิงทั้งในประเทศไทยและระดับโลก

2) เกณฑ์ด้านการเข้าถึงพื้นที่

ต้องมีเส้นทางให้สามารถเข้าถึงได้ มีความสะดวกและอยู่ใกล้ชุมชน เพื่อสร้างโอกาสให้เกิดความร่วมมือในระดับชุมชนและสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับผู้อยู่อาศัยโดยรอบพื้นที่โครงการ ในระยะ 400 เมตร หรือภายใน 15 นาที

3) เกณฑ์ด้านความพร้อมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ดูความพร้อมในระดับผู้มีอำนาจรับผิดชอบพื้นที่ หน่วยงานราชการ สำนักงานเขตของพื้นที่ ความพร้อมในด้านเงินทุนสนับสนุน ทั้งจากทางภาครัฐและภาคเอกชนที่สนใจ และความพร้อมจากชุมชน ที่สามารถให้ความร่วมมือและมีความต้องการพัฒนาพื้นที่ศักยภาพให้เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมไปด้วยกัน

4) เกณฑ์ด้านรูปแบบของพื้นที่

โดยคัดเลือกพื้นที่ศักยภาพที่มีความน่าสนใจในบริบทพื้นที่ มีความหลากหลายหรือมีศักยภาพ สร้างประโยชน์ทางด้านการบริการชุมชนหรือผู้ใช้งาน หรือสร้างตัวอย่างการศึกษาที่เป็นประโยชน์ เช่น

- พื้นที่วางรอกการพัฒนาซึ่งครอบครองโดยภาครัฐหรือเอกชน
- พื้นที่ว่างระหว่างอาคาร และหน้าอาคาร
- พื้นที่ว่างลักษณะลาน
- พื้นที่ว่างริมน้ำ
- พื้นที่ว่างใต้โครงสร้าง (ใต้สะพานหรือทางด่วน)
- พื้นที่ว่างบนโครงสร้างหรืออาคาร
- พื้นที่ว่างประเภทถนน ทางเท้า
- พื้นที่ว่างในอาคารสาธารณะ
- พื้นที่ที่เกิดสวนผักชุมชน

ภาพที่ 45 รูปแบบพื้นที่ศักยภาพที่สามารถพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กในรูปแบบต่าง ๆ
ที่มา: คณะวิจัย

5.1.3 ขั้นตอนการพัฒนาพื้นที่ศักยภาพ

กระบวนการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กที่มีคุณภาพและยั่งยืน ของ we!park มีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 46 ขั้นตอนพัฒนาพื้นที่ศักยภาพ
ที่มา: คณะวิจัย

กระบวนการเตรียมความพร้อมโครงการ

1) ขั้นตอนวิจัยข้อมูลโครงการ

เป็นการศึกษาข้อมูลทั้งในด้านเนื้อหาวิชาการที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สาธารณะสีเขียวและพื้นที่โครงการ ผ่านการศึกษาทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมถึงศึกษาจากกรณีศึกษาในโครงการที่ใกล้เคียง และการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและพื้นที่โครงการ

2) ขั้นตอนการประสานงานเบื้องต้น

เป็นขั้นตอนการติดต่อกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่โครงการ เช่น สำนักงานเขต สำนักงานสวนสาธารณะ ตัวแทนหรือหัวหน้าชุมชนโดยรอบพื้นที่

3) ขั้นตอนการสำรวจพื้นที่และชุมชนเบื้องต้น

เป็นการลงสำรวจพื้นที่โครงการและพื้นที่โดยรอบ เก็บข้อมูลจากการสำรวจและสัมภาษณ์ชุมชน

กระบวนการการออกแบบอย่างมีส่วนร่วม

4) ขั้นตอนกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ

เป็นกิจกรรมเพื่อร่วมกันหาความเป็นไปได้ของการพัฒนาพื้นที่ ผ่านการระดมความคิดและการนำเสนอแนวความคิดผ่านงานออกแบบหรือกิจกรรมที่กำหนด โดยมากมักจัดร่วมกับมหาวิทยาลัย

5) ขั้นตอนกระบวนการมีส่วนร่วม

จัดกิจกรรมกระบวนการมีส่วนร่วม กับชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อร่วมกันหาแนวทางการพัฒนาและการบริหารจัดการเบื้องต้น

6) ขั้นตอนเสนอแนวคิด

นำออกแบบพัฒนาผลลัพธ์จากกระบวนการมีส่วนร่วม เป็นแบบแนวคิดเพื่อนำเสนอ

7) ขั้นตอนการจัดกิจกรรมกระตุ้นและรับฟังความคิดเห็น

จัดกิจกรรมในพื้นที่เพื่อสร้างการทดลอง หรือเป็นการกระตุ้นเพื่อสร้างการรับรู้และความเป็นไปได้ของพื้นที่ในการพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะที่ใช้งานได้ โดยจะ

มีการรับฟังความคิดเห็นจากชุมชน รวมถึงอาจเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการออกแบบการทดลองในพื้นที่ด้วย

8) ขั้นตอนการพัฒนาแบบ

พัฒนาแบบแนวคิดจากการรับฟังความคิดเห็น กระบวนการมีส่วนร่วม และจากการทำกิจกรรมกระตุ้นในพื้นที่

ขั้นตอนการเขียนแบบและก่อสร้าง

9) ขั้นตอนการเขียนแบบก่อสร้าง

เป็นขั้นตอนการพัฒนางานออกแบบให้เป็นแบบก่อสร้างตามมาตรฐานวิชาชีพ เพื่อให้สามารถใช้เป็นแบบเพื่อก่อสร้างเป็นกายภาพได้จริง

10) ขั้นตอนการประมาณราคา

เป็นขั้นตอนในการประเมินราคาวัสดุก่อสร้างเพื่อใช้ในการตรวจสอบกับงบประมาณที่มี หรือเพื่อหาผู้สนับสนุนในการก่อสร้างพื้นที่กายภาพ

11) ขั้นตอนการระดมทุนการก่อสร้าง

เป็นการเปิดระดมทุนจากภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทั้งวงในและคนภายนอก โดยจะมีการแบ่งสัดส่วนของการเปิดระดมทุนกับงบประมาณสนับสนุนจากทางภาครัฐอย่างชัดเจน

12) ขั้นตอนการก่อสร้าง

เป็นขั้นตอนพัฒนาในพื้นที่กายภาพจริงเพื่อให้เป็นไปตามแบบ

ขั้นตอนการบริหารจัดการหลังก่อสร้างเสร็จ

13) ขั้นตอนการบริหารจัดการ

เป็นการวางแผน การรวมกลุ่ม หรือหาตัวแทนเพื่อวางแผนทางการบริหารดูแลรักษาพื้นที่ รวมถึงการวางแผนกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ตามเทศกาลหรือการใช้งานโดยทั่วไป

14) **ขั้นตอนการถอดองค์ความรู้และการสื่อสาร**

วางแผนประชาสัมพันธ์พื้นที่โครงการ และถอดบทเรียนของพื้นที่เพื่อสื่อสารเป็นองค์ความรู้ด้านการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียว ทั้งในเชิงกลไกการพัฒนาและการออกแบบเชิงกายภาพ

5.2 **พื้นที่ศักยภาพและพื้นที่นำร่องเพื่อการทดลองการขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะสีเขียว**

โครงการ we!park ได้ทำการศึกษา รวบรวมและค้นหา พื้นที่ศักยภาพภายในเขตเมืองกรุงเทพฯ ชั้นใน โดยใช้การวิเคราะห์ฐานข้อมูลด้านพื้นที่สาธารณะสีเขียวภายในเมือง ผ่านโปรแกรมแผนที่เชิงดิจิทัล QGIS และการหาพื้นที่ผ่านการพบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่รัฐ และเจ้าของที่ดินเอกชน ได้มาเป็นรายการพื้นที่โครงการที่ได้ดำเนินการประสานงานและสื่อสารประชาสัมพันธ์โครงการในระดับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบพื้นที่ หรือเจ้าของที่ดินไปแล้ว ดังนี้

1. พื้นที่ว่างซอยหน้าวัดหัวลำโพง เขตบางรัก
2. พื้นที่สวนป่าเอกรมัย เขตวัฒนา
3. พื้นที่ลานหน้าศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ เขตสัมพันธวงศ์
4. พื้นที่ใต้ทางพิเศษฉลองรัช (พื้นที่ต่อเนื่องของลานกีฬาแสงทิพย์) เขตวัฒนา
5. พื้นที่สวนชุมชนโซภิฎิก เขตสัมพันธวงศ์
6. พื้นที่ใต้ทางพิเศษศรีรัช-ช่วงด่านคลองประปา เขตพญาไท
7. พื้นที่สวนต้นสัก-ซอยวิภาวดีรังสิต 5 เขตจตุจักร
8. พื้นที่ใต้ทางพิเศษศรีรัช-วงแหวนรอบนอก สถานีรถไฟบางซื่อ เขตบางซื่อ
9. พื้นที่คลองเป็ง ย่านเอกรมัย-ทองหล่อ เขตวัฒนา
10. พื้นที่สวนซอยวิภาวดีซอย 18 เขตจตุจักร
11. พื้นที่สวนริมคลองลาดพร้าว เขตลาดพร้าว
12. พื้นที่สวนน้ำนันทศักดิ์เรืองเดช เขตวัฒนา
13. พื้นที่ริมคลอง ทองหล่อซอย 5 เขตวัฒนา

14. พื้นที่สวนในซอยสุขุมวิท 95 เขตห้วยขวาง
15. พื้นที่บ้าน ริมคลองหลอดวัดราชนันทดา เขตพระนคร
16. พื้นที่ริมแม่น้ำในซอยสมเด็จพระเจ้าพระยา (พื้นที่คุณนน) เขตคลองสาน
17. พื้นที่ธนาคารกสิกรไทย เขตพญาไท
18. พื้นที่เกาะกลางกรมธนารักษ์ เขตพญาไท
19. พื้นที่หน้าโรงเรียนพูนสิน สุขุมวิท 64 เขตพระโขนง
20. พื้นที่ว่างของเอกชนบริเวณคลองสาน

5.3 ข้อมูลพื้นที่นำร่อง

จากพื้นที่ศักยภาพของโครงการทั้ง 20 แห่ง และการประเมินความเป็นไปได้ในด้านความพร้อมในการพัฒนาและศักยภาพของพื้นที่ ก่อนและหลังการพัฒนา ความเป็นไปได้ในด้านกลไกการขับเคลื่อน และความพร้อมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มาเป็นพื้นที่สำหรับพัฒนาเป็นโครงการนำร่องของ we!park เพื่อนำมาศึกษาและดำเนินกระบวนการพัฒนา ได้คัดเลือกพื้นที่ 4 แห่ง เพื่อใช้เป็นต้นแบบของการทำกระบวนการในงานวิจัยชิ้นนี้ โดยมีพื้นที่ว่างซอยหน้าวัดหัวลำโพงเป็นพื้นที่นำร่องของงานวิจัยที่จะดำเนินกระบวนการจนถึงระยะก่อสร้าง และพื้นที่อีก 3 แห่ง ได้แก่ พื้นที่สวนป่าเอกมัย พื้นที่ลานหน้าศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ และพื้นที่ใต้ทางพิเศษฉลองรัช ต่อเนื่องลานกีฬาแสงทิพย์ เป็นพื้นที่ศึกษาที่จะดำเนินกระบวนการจนถึงขั้นกระบวนการออกแบบอย่างมีส่วนร่วม โดยลักษณะเบื้องต้นของพื้นที่มีรายละเอียดดังนี้

1) พื้นที่ว่างซอยหน้าวัดหัวลำโพง เขตบางรัก เป็นพื้นที่ว่างรอการพัฒนา ครอบครองโดยภาครัฐ ตั้งอยู่บริเวณชุมชนเก่า ซึ่งบริเวณรอบข้างมีทั้งอาคารพักอาศัย วัด โรงเรียน อาคารสำนักงาน โรงแรม และห้างสรรพสินค้า

2) พื้นที่สวนป่าเอกมัย เขตวัฒนา เป็นพื้นที่ว่างรอการพัฒนาของการทางพิเศษแห่งประเทศไทยที่ทางสำนักงานเขตใช้เป็นที่จอดรถและพื้นที่ดำเนินงานของฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะ อยู่ติดคลองและสะพานทางเดินรถ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของเมืองที่แบ่งชุมชนที่อยู่อาศัยบริเวณโดยรอบออกจากกัน มีสวนสาธารณะที่มีผู้คนใช้งานอยู่เป็นประจำอยู่ในระยะที่เดินถึงได้

3) พื้นที่ลานหน้าศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ เขตสัมพันธวงศ์ เป็นการพัฒนาพื้นที่ลานหน้าอาคารเอกชน ที่มีผู้คนใช้เป็นพื้นที่สัญจรสู่ท่าเรือและป้ายรถเมล์ เป็นพื้นที่พักผ่อน และเป็นพื้นที่เชื่อมต่อระหว่างเขตเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โครงข่ายของคลองและคมนาคมริมคลอง ซึ่งภายหลังเปลี่ยนพื้นที่เป็นพื้นที่สวนชุมชนโซภิฎที่อยู่ใกล้เคียงในย่าน ซึ่งเป็นพื้นที่ของเขตสัมพันธวงศ์ เดิมถูกใช้เป็นพื้นที่จอดรถและพื้นที่ชุมชนบุกรุกบริเวณคลองผดุงกรุงเกษม ในพื้นที่ของชุมชนโซภิฎ

4) พื้นที่ใต้ทางพิเศษฉลองรัช (พื้นที่ต่อเนื่องของลานกีฬาแสงทิพย์) เขตวัฒนา พื้นที่ของการทางพิเศษ เป็นการศึกษพื้นที่ใต้โครงสร้างทางด่วนที่มีชุมชนอยู่อาศัยในย่านโดยรอบ ปัจจุบันมีการใช้งานพื้นที่บางส่วนเป็นสนามกีฬา และยังมีเหลือพื้นที่ว่างที่รอการพัฒนาในระยะถัดไป

บทที่ 6

การทดลองกระบวนการในพื้นที่ต้นแบบ

จากการใช้แบบจำลอง welpark ในการสร้างเกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่ต้นแบบเพื่อนำมาทดลองกระบวนการการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก ได้แบ่งส่วนข้อมูลเพื่อการอธิบายรายละเอียดของพื้นที่โครงการ และขั้นตอนการดำเนินงานของแต่ละพื้นที่ไว้ ดังนี้

6.1 พื้นที่ว่างชอยหน้าวัดหัวลำโพง เขตบางรัก

6.1.1 ข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่

ภาพที่ 47 ผังบริเวณและพื้นที่โดยรอบพื้นที่โครงการพื้นที่ว่างชอยหน้าวัดหัวลำโพง
ที่มา: คณะวิจัย

1) ที่ตั้ง

แขวงสี่พระยา เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร

2) ขนาดพื้นที่

1,048 ตารางเมตร รูปร่างสี่เหลี่ยมผืนผ้า ด้านยาวติดถนนชอยประมาณ 700 เมตร มีความลึก 150 เมตร

3) สภาพแวดล้อม

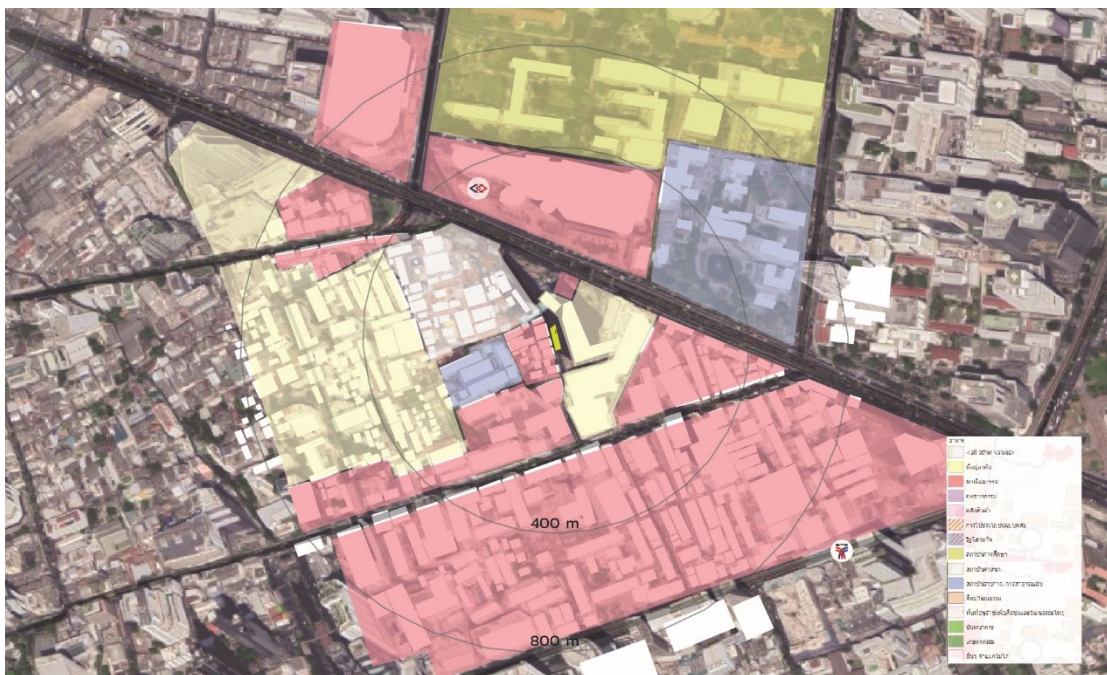
ตั้งอยู่ในย่านที่มีความเจริญและมีความหนาแน่นสูง ซอยหน้าวัดหัวลำโพงเป็นซอยที่สามารถเชื่อมถนนพระราม 4 และถนนสุขุมวงศ์ได้ บริเวณรอบข้างพื้นที่จึงมีทั้งอาคารชุดพักอาศัย วัด โรงเรียน ร้านอาหาร อาคารสำนักงาน โรงแรม และห้างสรรพสินค้า อย่างไรก็ตามในซอยเป็นพื้นที่ตั้งของที่พักอาศัยประเภทชุมชน โดยมีชุมชนใกล้เคียงคือ “ชุมชนหลังวัดหัวลำโพง”

4) ประเภทที่ดิน

เป็นพื้นที่ว่างรอการพัฒนาครอบครองโดยภาครัฐ

5) การวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่

5.1) การใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรอบ

ภาพที่ 48 ผังแสดงลักษณะการใช้ที่ดินโดยรอบพื้นที่ว่างรอการพัฒนา
ที่มา: คณะวิจัย

พื้นที่ว่างซอยหน้าวัดหัวลำโพงนั้นตั้งอยู่ล้อมรอบไปด้วยอาคารและห้องชุดประเภทพาณิชยกรรมในชั้นล่างที่อยู่ติดถนน และมีบางส่วนที่เป็นพื้นที่พักอาศัยอยู่ชั้นบนของอาคาร ซึ่งสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรอบพื้นที่ที่ส่วนมากเป็นลักษณะพื้นที่พาณิชยกรรมและบางส่วนเป็นกลุ่มอาคารที่อยู่อาศัย มีการใช้ที่ดิน

บางส่วนที่อยู่ในระยะเดิน 400 เมตร เป็นพื้นที่ศาสนสถาน โรงเรียนและพื้นที่ราชการ และเป็นเขตพื้นที่สถานศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยในระยะเดิน 800 เมตร

5.2) การคมนาคมและการเข้าถึง

ภาพที่ 49 ผังแสดงเส้นทางการเข้าถึงและรูปแบบการสัญจรบริเวณพื้นที่ว่างชอยหน้าวัดหัวลำโพง
ที่มา: คณะวิจัย

การเข้าถึงพื้นที่ทำได้ 3 รูปแบบคือการเดินเข้ามาตามชอยจากทางถนนใหญ่ ทั้ง 2 ผังคือ ถนนสีพระยาและถนนสุรวงศ์ และหากเดินทางด้วยระบบขนส่งมวลชนประเภทรถไฟฟ้าและรถไฟฟ้าใต้ดิน จะสามารถเดินเท้าต่อเนื่องเพื่อเข้าถึงพื้นที่ผ่านถนนหลักทั้ง 2 เส้นทาง โดยมีระยะทางเดินจากสถานีรถไฟใต้ดินสามย่าน 220 เมตร (เดิน 3 นาที) ระยะทางเดินจากสถานีรถไฟฟ้าใต้ดินสีลม 800 เมตร (เดิน 10 นาที) และสถานีรถไฟฟ้าศาลาแดง 700 เมตร (เดิน 7 นาที) ทั้งนี้บริเวณปากชอยหน้าวัดหัวลำโพงยังมีจุดป้ายรถเมล์ และจุดบริการวินมอเตอร์ไซด์เพื่อรองรับการสัญจรอีกด้วย

5.3) โครงข่ายพื้นที่สาธารณะสีเขียวในพื้นที่

ภาพที่ 50 ผังแสดงโครงข่ายพื้นที่สีเขียวบริเวณโดยรอบพื้นที่ว่างซอยหน้าวัดหัวลำโพง
ที่มา: คณะวิจัย

พื้นที่ว่างซอยหน้าวัดหัวลำโพงนั้นมีการเชื่อมต่อกับพื้นที่สีเขียวโดยรอบในระยะ 400 เมตรในประเภทของพื้นที่สีเขียวหน้าอาคารราชการบริเวณสถานเสาวภา สภากาชาดไทย และพื้นที่สีเขียวของแนวต้นไม้ถนนสีพระยา รวมถึงสามารถเชื่อมต่อกับพื้นที่สีเขียวและแนวต้นไม้ของมหาวิทยาลัยได้ ส่วนในระยะ 800 เมตร พื้นที่ว่างซอยหน้าวัดหัวลำโพงจะสามารถเชื่อมต่อกับพื้นที่สวนสาธารณะและพื้นที่สีเขียวขนาดใหญ่ เช่น สวนลุมพินี ราชกรีฑาสโมสร และสวนเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา มูลนิธิปอเต็กตึ๊ง มีบางส่วนเป็นพื้นที่สีเขียวประเภทสุสาน ซึ่งมีทั้งพื้นที่สุสานที่ให้คนเข้าไปทำกิจกรรมในพื้นที่คล้ายพื้นที่สาธารณะทั่วไป และพื้นที่สุสานที่ไม่ได้มีใช้งานลักษณะอื่น

5.4 จุดสังเกต (landmark) โดยรอบพื้นที่

ภาพที่ 51 แสดงจุดสังเกต (landmark) โดยรอบพื้นที่โครงการ
ที่มา: คณะวิจัย

พื้นที่ว่างชอยหน้าวัดหัวลำโพงอยู่ติดกับพื้นที่อาคารพาณิชย์ หูฟาสทูลิปที่เป็นร้านอาหารกึ่งร้านบริการพื้นที่หนึ่งทำงาน โดยมีผู้ใช้งานเป็นนักศึกษาและพนักงานสำนักงานในบริเวณโดยรอบเข้ามาใช้งานเป็นจำนวนมากตลอดทั้งวัน มีโรงแรมมณเฑียรและพื้นที่ท่องเที่ยว เช่น ชอยพัฒนาที่ดึงดูดชาวต่างชาติและพ่อค้าแม่ค้าสัญจรไปมาตลอดโดยเฉพาะช่วงค่ำ มีโรงเรียนวัดหัวลำโพง โรงเรียนพุทธจักร และวัดหัวลำโพงที่มีผู้คนเข้ามาใช้งานหลากหลายช่วงอายุ อีกทั้งยังอยู่ใกล้ศูนย์การค้าขนาดใหญ่ 2 แห่งที่มีนิสิตนักศึกษาและผู้สัญจรไปมาอย่างคับคั่งเชื่อมต่อกับเขตมหาวิทยาลัย

6.1.2 กระบวนการการขับเคลื่อน

1) **ขั้นเตรียมความพร้อมโครงการ**

1.1) **นำเสนอโครงการและพื้นที่ศักยภาพ**

1.1.1) **วัตถุประสงค์ของการทำกระบวนการ**

- เพื่อนำเสนอแผนการพัฒนา และความเป็นไปได้ในการพัฒนาพื้นที่ว่างให้เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวแห่งใหม่ของเมือง อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ผ่านแนวทางการขับเคลื่อนอย่างมีส่วนร่วมด้วยแบบจำลองการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวของ we!park

- เพื่อความหาผู้ที่สนใจเข้ามาขับเคลื่อนโครงการร่วมกันทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม สถาบันการศึกษา และภาควิชาชีพ เพื่อแสดงตัวเป็นผู้เข้าร่วมและรับผิดชอบโครงการ

- เพื่อสื่อสารสู่ภาครัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับด้านการพัฒนาเมืองและพื้นที่สาธารณะให้ทราบถึงกระบวนการขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะที่กำลังจะเกิดขึ้น

1.1.2) **ผู้เข้าร่วมกิจกรรม**

กรุงเทพมหานคร (BMA) สำนักงานเขตบางรัก หน่วยงานฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะ และหน่วยงานฝ่ายพัฒนาชุมชน ชุมชนในบริเวณรอบพื้นที่ ภาคเอกชนโดยรอบพื้นที่เช่น โรงแรมมณเฑียร โรงแรมริเดียน โรงแรมโรสทูปาสทูลีป รวมถึงวัดหัวลำโพง

1.1.3) **ระยะเวลา**

ระหว่างวันที่ 1-13 สิงหาคม พ.ศ. 2562

1.1.4) **การดำเนินงาน**

นำโครงการ we!park เข้าไปนำเสนอ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อให้เข้าใจถึงจุดประสงค์และวิธีการดำเนินงานด้านการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวอย่างมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดเป็นพื้นที่ที่มีคุณภาพและยั่งยืน

1.1.5) ผลการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วม

ได้ผู้รับผิดชอบโครงการที่เป็นหน่วยงานรัฐ คือ สำนักงานเขตบางรัก และ ได้บรรจุโครงการเข้าไปเป็นหนึ่งในโครงการพื้นที่นำร่องของโครงการ Green Bangkok 2030 ของกรุงเทพมหานคร รวมถึงได้รับความสนใจและขยายเครือข่ายไปยังภาคเอกชนโดยรอบ ส่วนทางชุมชนนั้น ได้รับความร่วมมือในด้านข้อมูลและเข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดีซึ่งส่งผลต่อกระบวนการในขั้นถัดไป

1.2) การสำรวจและวิเคราะห์ความต้องการของผู้ใช้งาน

1.2.1) วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาพฤติกรรม ความพึงพอใจ และทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่อาจจะเป็นเครื่องมือสนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาพื้นที่ว่างในซอยหน้าวัดหัวลำโพงเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียว

1.2.2) วิธีการ

ก) การสำรวจและสังเกตการณ์ เพื่อศึกษาข้อมูลสภาพทางกายภาพของพื้นที่และกิจกรรมของผู้มาใช้งานที่เกิดขึ้นในพื้นที่ รวมถึงลักษณะการใช้พื้นที่ของกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่และช่วงเวลาของการเกิดกิจกรรม

ข) การสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาพฤติกรรม ความพึงพอใจ และทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาพื้นที่ว่างในซอยหน้าวัดหัวลำโพงเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียว เพื่อหาปัจจัยที่อาจจะเป็นเครื่องมือสนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาพื้นที่ รวมทั้งเป็นแนวทางการออกแบบพื้นที่ในอนาคต ทั้งนี้ แบ่งเป็นการสังเกตการณ์ กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อมุ่งไปสู่การหาบทสรุปที่ได้จากการลงพื้นที่

1.2.3) ระยะเวลา

ระหว่างวันที่ 1-13 สิงหาคม พ.ศ. 2562 เป็นเวลา 13 วัน

1.2.4) การดำเนินการ

1) ลงสำรวจพื้นที่เบื้องต้น เพื่อแบ่งกลุ่มผู้ใช้งานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่ว่างในซอยหน้าวัดหัวลำโพงเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียว โดยทำการสำรวจและสังเกตการณ์เพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรมความพึงพอใจ และทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้อง

2) สัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ใช้งานและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่ว่างในซอยหน้าวัดหัวลำโพงเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวโดยตรง เช่น กลุ่มผู้อยู่อาศัยในชุมชนหลังวัดหัวลำโพง กลุ่มพนักงานบริษัทโดยรอบพื้นที่โครงการ และผู้ที่ประกอบอาชีพอยู่ในบริเวณนั้น

	รายละเอียดงาน	สิงหาคม									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	สำรวจพื้นที่และสังเกตพฤติกรรมผู้ใช้งานและผู้เกี่ยวข้องการพัฒนาพื้นที่ว่างในซอยหน้าวัดหัวลำโพงเป็นสวนสาธารณะ										
2	สัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ใช้งานและผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่ว่างในซอยหน้าวัดหัวลำโพงเป็นสวนสาธารณะ										

ตารางที่ 13 รายละเอียดและระยะเวลาในการดำเนินการ
ที่มา: คณะวิจัย

1.2.5) ผลจากการสำรวจ

จากการสำรวจและสังเกตการณ์ พบว่ากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ประกอบด้วย

ก) ผู้อยู่อาศัยในชุมชนหลังวัดหัวลำโพง ซอยหน้าวัดหัวลำโพง มีชุมชนใกล้เคียงคือ “ชุมชนหลังวัดหัวลำโพง” ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่เขตบางรัก ประกาศเป็นชุมชนที่จัดตั้งตามระเบียบกรุงเทพมหานครเมื่อปี พ.ศ. 2536 ตั้งอยู่หลังวัดหัวลำโพง และมีเส้นทางเชื่อมต่อกับตรอกเกลือซึ่งตั้งอยู่บนถนนสุรวงศ์ โดยพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่ของวัดหัวลำโพง และพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่ส่วนบุคคล มีประชากรประมาณ 400 คน แบ่งเป็นบ้านพักอาศัยประมาณ 87 หลัง ภายในชุมชนหลังวัดหัวลำโพง ประกอบด้วยบ้านเดี่ยว บ้านตึกแถว และหอพัก ทำให้มีผู้อยู่อาศัยทั้งกลุ่มที่เป็นคนดั้งเดิมและคนที่เข้ามาอาศัยชั่วคราวในพื้นที่เนื่องจากอยู่ใกล้กับพื้นที่ทำงาน ซึ่งส่วนมากจะเป็นพนักงานโรงแรมหรือพนักงานร้านอาหารในย่านถนนสุรวงศ์

ความเกี่ยวข้องของผู้อยู่อาศัยในชุมชนหลังวัดหัวลำโพงกับซอยหน้าวัดหัวลำโพงนั้น แต่เดิมพื้นที่ว่างในซอยหน้าวัดหัวลำโพงในความทรงจำของคนในชุมชนเป็นพื้นที่แกเล็คซี่ภัตตาคารและไนต์คลับ ซอยหน้าวัดหัวลำโพงจึงเป็นซอยที่มีความครึกครื้นเนื่องจากมีผู้คนเข้ามาใช้บริการภัตตาคารอยู่เป็นประจำ นอกจากนี้

แต่เดิมยังมีซอยเล็กที่เชื่อมต่อไปออกถนนบริเวณโรงแรมมณเฑียร ซึ่งเป็นทางลัดของคนที่ชุมชนในการเลี่ยงรถติด แต่เมื่อมีการก่อสร้างคอนโดแอสตัน ซอยเล็กนั้นจึงถูกปิดลง ซอยหน้าวัดหัวลำโพงจึงมีความสัมพันธ์กับคนในชุมชนวัดหัวลำโพง มูลนิธิร่วมกตัญญู พนักงานบริษัทโดยรอบ นักท่องเที่ยว ประชาชนทั่วไป ผู้อยู่อาศัยอื่นโดยรอบพื้นที่โครงการ และโรงเรียนพุทธจักรวิทยาเป็นเพียงเส้นทางเชื่อมต่อระหว่างถนนพระรามสี่กับถนนสุรวงศ์เท่านั้น โดยคนในชุมชนส่วนหนึ่งใช้เส้นทางนี้เพื่อเชื่อมต่อการเดินทางจากบริเวณชุมชนไปยังพื้นที่ต่าง ๆ รวมถึงการเดินทางไปที่สถานีรถไฟฟ้าใต้ดิน ป้ายรถประจำทางสาธารณะ และวินมอเตอร์ไซด์ที่ตั้งอยู่บริเวณโดยรอบพื้นที่

ข) กลุ่มผู้อยู่อาศัยบริเวณโดยรอบพื้นที่โครงการซอยหน้าวัดหัวลำโพง นอกจากอยู่ใกล้เคียงกับชุมชนหลังวัดหัวลำโพง ยังมีกลุ่มผู้อยู่อาศัยที่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่ชุมชน ประกอบด้วยผู้อยู่อาศัยในอาคารพาณิชย์ในซอยหน้าวัดหัวลำโพง รวมถึงผู้อยู่อาศัยในคอนโดแอสตัน ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นนักเรียนนักศึกษาและผู้ประกอบอาชีพในพื้นที่ใกล้เคียง แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงผู้อยู่อาศัยในอาคารพาณิชย์เป็นหลัก เนื่องจากมีความสัมพันธ์กับพื้นที่มากกว่า ผู้อยู่อาศัยในอาคารพาณิชย์ตรงข้ามพื้นที่ว่างในซอยหน้าวัดหัวลำโพงส่วนใหญ่เป็นผู้อยู่อาศัยดั้งเดิมและประกอบอาชีพค้าขาย แต่เดิมพื้นที่นี้เป็นพื้นที่ของแกแล็คซี่ภัตตาคารและไนต์คลับ ซึ่งทำให้พื้นที่โดยรอบมีผู้คนไปมาหลากหลาย นอกจากนี้แต่เดิมพื้นที่ยังเป็นซอยเล็กที่เชื่อมต่อไปออกถนนบริเวณโรงแรมมณเฑียร ซึ่งเป็นทางลัดในการเลี่ยงรถติดเช่นเดียวกับคนในชุมชนหลังวัดหัวลำโพง ก่อนซอยจะปิดลงเมื่อมีการก่อสร้างคอนโดแอสตัน ซอยหน้าวัดหัวลำโพงจึงเป็นเพียงเส้นทางเชื่อมต่อระหว่างถนนพระรามสี่กับถนนสุรวงศ์ การเดินทางจากบริเวณที่พักอาศัยไปยังพื้นที่ต่าง ๆ รวมถึงการเดินทางไปที่สถานีรถไฟฟ้าใต้ดิน ป้ายรถประจำทาง สาธารณะและวินมอเตอร์ไซด์ที่ตั้งอยู่บริเวณโดยรอบพื้นที่

ค) กลุ่มครู นักเรียน บุคลากร โรงเรียนพุทธจักรวิทยา พื้นที่ซอยหน้าวัดหัวลำโพง ตั้งอยู่ใกล้กับโรงเรียนพุทธจักรวิทยา โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ประเภทสหศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เปิดสอนตามหลักสูตรในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 -มัธยมศึกษาปีที่ 6 บุคลากร ครู นักเรียน โรงเรียนพุทธจักรวิทยา ใช้พื้นที่ซอยหน้าวัดหัวลำโพงเป็นเส้นทางเชื่อมต่อระหว่างถนนพระรามสี่กับถนนสุรวงศ์ โดยบุคลากร ครู นักเรียน ใช้เส้นทางนี้เชื่อมต่อการเดินทางจาก

บริเวณโรงเรียนไปยังพื้นที่ต่าง ๆ รวมถึงการเดินทางไปที่สถานีรถไฟฟ้าใต้ดิน ป้ายรถประจำทางสาธารณะและวินมอเตอร์ไซด์ที่ตั้งอยู่ บริเวณโดยรอบพื้นที่

ง) กลุ่มพนักงานบริษัท พื้นที่โดยรอบซอยหน้าวัดหัวลำโพงเป็นพื้นที่ของอาคารสำนักงาน ห้างร้าน สถานบริการ รวมถึงร้านอาหารและโรงแรมจำนวนมาก ทำให้กลุ่มพนักงานบริษัทหรือพนักงานในองค์กรต่าง ๆ เหล่านี้ได้ใช้เส้นทางซอยหน้าวัดหัวลำโพงเป็นเส้นทางเชื่อมต่อระหว่างถนนพระรามสี่กับถนนสุขุมวิท และมีช่วงเวลาการใช้งานที่ค่อนข้างหนาแน่นในช่วงเช้าและช่วงเย็น การใช้งานของกลุ่มพนักงานบริษัทมักเป็นการใช้งานโดยการเดินทางจากป้ายรถประจำทางสาธารณะบริเวณถนนพระรามสี่มายังสถานี/อาคาร/บริษัทในเส้นถนนสุขุมวิท ถนนสีลม นอกจากนี้กลุ่มพนักงานบริษัท ยังใช้เส้นทางบริเวณซอยหน้าวัดหัวลำโพงเป็นเส้นทางเชื่อมต่อมายังสถานีรถไฟฟ้าใต้ดินสามย่านและสีลม ซึ่งโดยส่วนมากจะเป็นกลุ่มพนักงานบริษัทที่อยู่ในย่านถนนสุขุมวิท สีลม รวมทั้งใช้เป็นพื้นที่ในการจอดรถเข็นขายของของพ่อค้าแม่ค้าในย่านสีลมอีกด้วย

จ) วัดหัวลำโพงและมูลนิธิร่วมกตัญญู วัดหัวลำโพงและมูลนิธิร่วมกตัญญู ตั้งอยู่ติดกับซอยหน้าวัดหัวลำโพง ผู้ที่เดินทางมาวัดหัวลำโพง และมูลนิธิร่วมกตัญญู จากทางถนนสุขุมวิทหรือสีลม จึงมักใช้เส้นทางซอยหน้าวัดหัวลำโพงในการเดินทางมายังวัดหัวลำโพง และมูลนิธิร่วมกตัญญู รวมถึงการเดินทางจากวัดหัวลำโพงและมูลนิธิร่วมกตัญญูไปพื้นที่โดยรอบในถนนพระรามสี่ สุขุมวิทและสีลม

ฉ) นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป การใช้งานของนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปมักเป็นการใช้งานโดยการเดินทางจากป้ายรถประจำทางสาธารณะบริเวณถนนพระรามสี่มายังอาคาร สถานที่ หรือห้างร้านในเส้นถนนสุขุมวิท สีลม หรือใช้เป็นเส้นทางเดินทางจากถนนสุขุมวิทไปยังจามจุรีสแควร์ สามย่านมิตรทาวน์ หรือพื้นที่อื่น ๆ ใกล้เคียง นอกจากนี้ยังใช้เส้นทางบริเวณซอยหน้าวัดหัวลำโพงเป็นเส้นทางเชื่อมต่อมายังสถานีรถไฟฟ้าใต้ดิน สามย่าน เพื่อเชื่อมการเดินทางไปยังพื้นที่อื่น ๆ

จากการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องกับการในการพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่ว่างในซอยหน้าวัดหัวลำโพง เป็นการลงพื้นที่สัมภาษณ์พูดคุยกับกลุ่มตัวอย่างผู้ที่เกี่ยวข้องโดยรอบพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วยทั้งการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจำนวน 10 ราย และพูดคุยเบื้องต้นกับผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ พบว่า หากมีการปรับปรุงที่ว่างในซอยหน้าวัดหัวลำโพง เห็นด้วยกับการปรับปรุงเป็น

สวนสาธารณะ แต่ควรมีพื้นที่ออกกำลังกายและพื้นที่สำหรับนั่งพักผ่อน รวมถึงมีเครื่องออกกำลังกายรองรับผู้ใช้งาน โดยกลุ่มผู้ใช้งานหลักน่าจะเป็นคนที่อาศัยอยู่บริเวณอาคารพาณิชย์ในซอยหน้าวัดหัวลำโพงและสมาชิกในชุมชนหลังวัดหัวลำโพง สำหรับครูนักเรียนโรงเรียนพุทธจักรวิทยา อาจมาใช้พื้นที่เป็นครั้งคราว แต่อย่างไรก็ตาม หากมีการออกแบบที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานกลุ่มนี้มากพอ เช่นมีพื้นที่นั่งเล่นที่ดึงดูดให้นักเรียนมาใช้งาน หรือมีพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมที่น่าสนใจ ก็อาจทำให้ผู้ใช้งานกลุ่มนี้มาใช้งานพื้นที่มากขึ้น ความเห็นในเรื่องการบริหารจัดการพื้นที่ พบว่าส่วนมากต้องการให้ทางกรุงเทพมหานครและสำนักงานเขตเป็นหน่วยงานหลักในการดูแลพื้นที่ และควรมีข้อกำหนดรวมถึงเวลาในการใช้พื้นที่ที่ชัดเจน และหากต้องการให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาพื้นที่จากทางชุมชน โรงเรียน รวมถึงพื้นที่เอกชนโดยรอบพื้นที่หลังการปรับปรุงก็ต้องมีการออกแบบต้องเกิดประโยชน์แก่คนกลุ่มนี้มากพอที่จะสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมในการดูแลรักษาให้เกิดขึ้นได้

2) ขั้้นออกแบบอย่างมีส่วนร่วม

2.1) การจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ

ภาพที่ 52 กิจกรรมเชิงปฏิบัติการร่วมกับนิสิตชั้นปีที่ 4 ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ที่มา: คณะวิจัย

2.1.1) วัตถุประสงค์ของการทำกระบวนการ

- เพื่อเป็นการรับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากกลุ่มนิสิต นักศึกษา และผู้เริ่มทำงานในวิชาชีพ โดยผ่านกระบวนการของผู้เชี่ยวชาญเพื่อเป็นการพัฒนากระบวนการคิด วิเคราะห์และออกแบบเพื่อการใช้งานสาธารณะ
- เพื่อเป็นการสร้างความร่วมมือผ่านการทำงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐ เช่น กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางรัก ภาควิชาชีพ และภาคเอกชน ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของพื้นที่สาธารณะสีเขียวภายในเมือง
- เพื่อสามารถสร้างและนำเอาแนวความคิดไปพัฒนาต่อยอด นำไปสู่การพัฒนาพื้นที่จริง

2.1.2) ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

นิสิตชั้นปีที่ 4 ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 39 คน และบุคคลภายนอก จำนวน 4 คน คัดเลือกจากการส่งประวัติการทำงาน

2.1.3) ระยะเวลา

5 วัน ระหว่างวันที่ 13 – 17 สิงหาคม พ.ศ. 2562

2.1.4) การดำเนินงาน

วันที่	กิจกรรม	เป้าหมาย
13 ส.ค. 2562	บรรยายข้อมูลโครงการ ข้อมูลพื้นที่ แล้ว แบ่งกลุ่มตามความสนใจ	ให้ทราบเป้าหมายโครงการ วัตถุประสงค์ ข้อมูลพื้นที่เพื่อให้สามารถเลือกพื้นที่ตามความสนใจของตนเองได้
	สำรวจพื้นที่ ถ่ายภาพที่สนใจ	ทำความเข้าใจบริบทของพื้นที่
	รวบรวมประเด็นที่พบในพื้นที่ เช่น จุดแข็ง จุดอ่อนของพื้นที่ สรุปประเด็นของพื้นที่ ร่วมกัน	สร้างความเข้าใจร่วมกัน
14 ส.ค. 2562	บรรยายข้อมูลของพื้นที่ การทำงานกับ ชุมชน และเรื่องกระบวนการคิดงาน ออกแบบ	เพิ่มเติมข้อมูลในเชิงพื้นที่และกระบวนการการทำงาน
	พัฒนาแนวทางของกลุ่มสำหรับนำเสนอ แนวคิด	ตั้งประเด็นที่สนใจและได้แนวทางในการพัฒนางาน
15 ส.ค. 2562	พัฒนาแนวทางของกลุ่มให้ชัดเจนขึ้น อาจมีการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลเพิ่มเติม	พัฒนาแนวคิดและวิธีการ
16 ส.ค. 2562	พัฒนาแบบและผลิตผลงาน	พัฒนาผลงานออกแบบ
17 ส.ค. 2562	นำเสนอผลงาน	ผลงานการออกแบบที่สามารถนำเสนอ แนวความคิดไปพัฒนาต่อเพื่อนำไปสู่การพัฒนาพื้นที่จริง

ตารางที่ 14 ตารางกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ

ที่มา: คณะวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน

1) ขั้นค้นหาประเด็น ประกอบด้วย การศึกษาข้อมูลพื้นที่ การลงสำรวจพื้นที่ การสัมภาษณ์ และการถ่ายภาพ

2) ขั้นตอนการสังเคราะห์ข้อมูล โดยการรวบรวมประเด็นในพื้นที่ด้วยแผนที่ และโพลสตัท

3) ขั้นตอนการออกแบบ การฝึกฝนการคิดในระยะเวลาจำกัดด้วยการทำแบบร่าง และการออกแบบผ่านผังพื้นที่ และทัศนียภาพ

2.1.5) ผลจากการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ

แนวคิดการพัฒนาพื้นที่ แบ่งออกได้ 4 ประเด็น ได้แก่

1) การเข้าถึงพื้นที่ได้สะดวกจากทุกคน โดยการพัฒนาพื้นที่ลานจอดรถของ MRT ให้เกิดการใช้งาน การพัฒนาเส้นทางเดินในซอย มีการเพิ่มกิจกรรมการใช้งานที่ทำให้รู้สึกปลอดภัย ไม่เปลี่ยว และจัดระเบียบรถเข็นให้เป็นระเบียบ ปรับปรุงเส้นทางภายในชุมชนให้การเข้าออกพื้นที่เป็นไปด้วยความสะดวกและปลอดภัย

2) การใช้งานพื้นที่ที่ผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน สร้างความร่วมมือกับรัฐและเอกชนที่อยู่ในละแวกพื้นที่ สร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการและการดูแลรักษาพื้นที่

3) การใช้งานพื้นที่ที่มีความยืดหยุ่น รองรับกิจกรรมได้หลากหลาย มีความปลอดภัย ไม่มีมุมอับ มีแสงสว่าง หรืออาจมีรั้วโปร่งที่ไม่กีดขวางสายตาเพื่อความปลอดภัย

4) การสร้างอัตลักษณ์ ผ่านการนำเอาวิถีชีวิตของคนในพื้นที่มาประยุกต์ใช้กับกิจกรรมในพื้นที่ การนำเอาองค์ประกอบทางกายภาพของสถาปัตยกรรมในพื้นที่มาใช้ เช่น บานประตู

2.2) กระบวนการมีส่วนร่วม ครั้งที่ 1 การรับฟังปัญหาและความต้องการ
ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ภาพที่ 53 กระบวนการมีส่วนร่วมครั้งที่ 1: ชุมชน และคนในพื้นที่
ที่มา: คณะวิจัย

2.2.1) วัตถุประสงค์ของการทำกระบวนการ

- เพื่อรับฟังปัญหาและความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ ผ่าน
การทำกิจกรรมกลุ่ม

- เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันและการสื่อสารระหว่างนักออกแบบ การวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่ทั้งทางกายภาพและเชิงกลไกการบริหารจัดการตามหลักของภูมิสถาปัตยกรรม

- เพื่อสร้างการรับรู้ถึงโครงการการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวอย่างมีส่วนร่วม สื่อสารถึงกระบวนการการดำเนินงานและผู้รับผิดชอบโครงการ รวมถึงเป็นการเริ่มสร้างกลุ่มของชุมชน ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับพื้นที่โครงการในระยะยาว

2.2.2) ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

คนในชุมชนซอยหน้าวัดหัวลำโพง กลุ่มตึกแถวบริเวณหน้าพื้นที่โครงการ ครูอาจารย์โรงเรียนพุทธจักร เอกชนผู้ประกอบการรอบข้าง (โรงแรมโรส โรงแรมเลอ เมอริเตียน) เจ้าหน้าที่จากสำนักงานเขต โดยผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 40-70 ปี

2.2.3) ระยะเวลา

1 วัน วันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562

2.2.4) การดำเนินงาน

จัดกลุ่มผู้เข้าร่วมเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 8-10

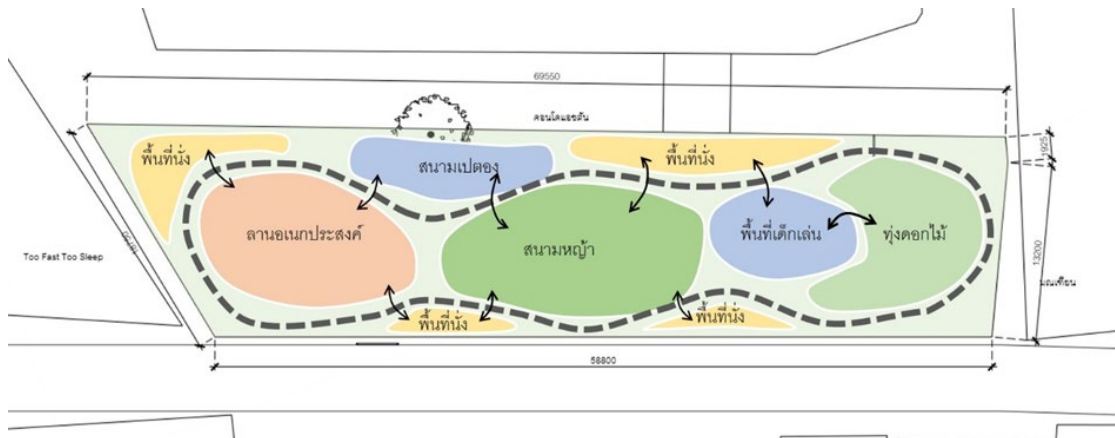
โดยมีการแบ่งโจทย์และชุดคำถามออกเป็นดังนี้

- 1) คิดถึงพื้นที่นี้คิดถึงอะไร
- 2) ระบุปัญหา ศักยภาพ และสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอีก 5 ปีข้างหน้า
- 3) อยากให้พื้นที่นี้เป็นอะไรในอนาคต
- 4) กิจกรรมออกแบบพื้นที่ร่วมกัน

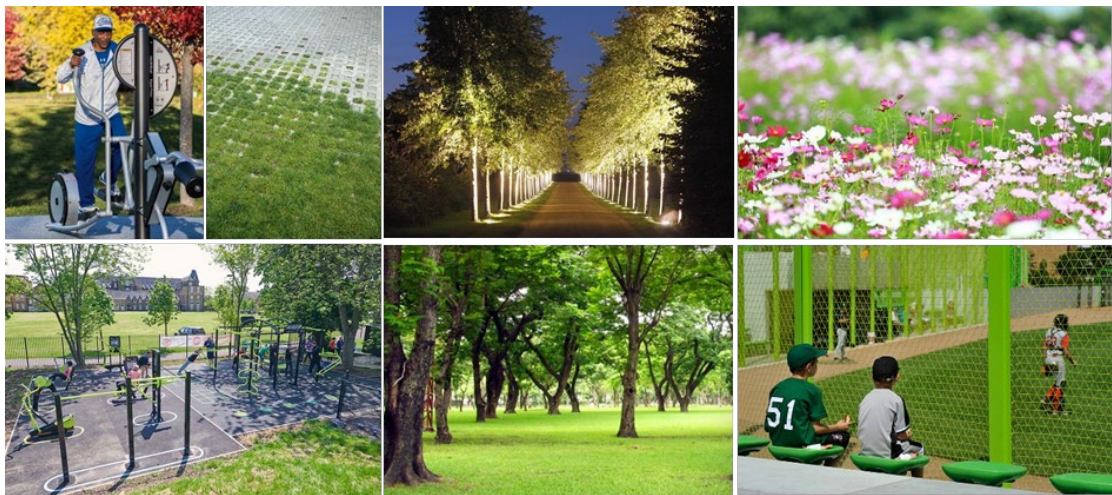
2.2.5) ผลการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วม

ได้รับข้อมูลด้านมุมมองพื้นที่ ปัญหา ศักยภาพและความคาดหวังของคนในพื้นที่ และได้แนวคิดแนวทางการพัฒนาพื้นที่เบื้องต้นจากการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน ดังนี้

แนวคิดที่ 1 “สวนสาธารณะและลานกีฬาอเนกประสงค์สำหรับทุกเพศทุกวัยที่ร่มรื่น ยั่งยืน เงียบสงบ และปลอดภัย”

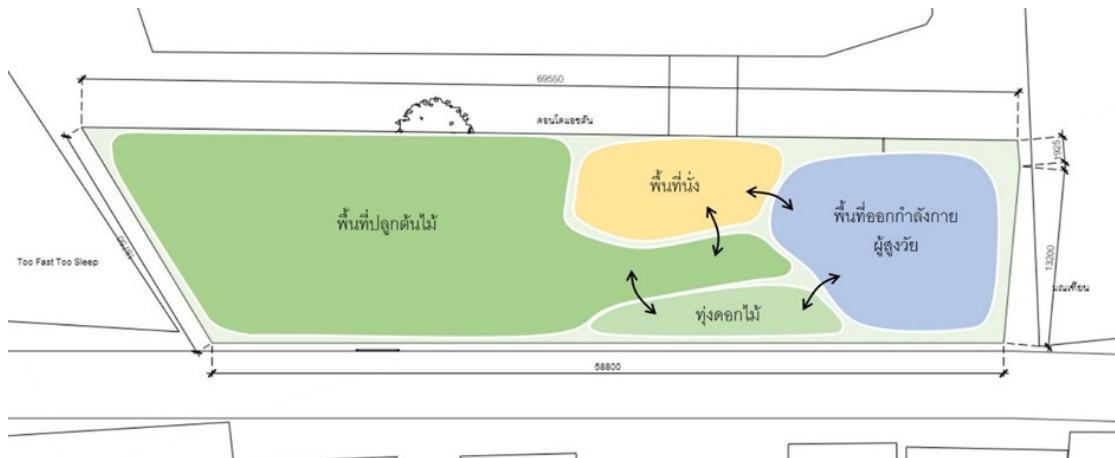

ภาพที่ 54 ผังที่ได้จากกระบวนการ
 ที่มา: บริษัท ฉมาไซเอ็น จำกัด

ภาพที่ 55 ภาพตัวอย่างที่ถูกเลือก
 ที่มา: บริษัท ฉมาไซเอ็น จำกัด

แนวคิดที่ 2 “สวนสาธารณะสำหรับทุกคน เน้นรองรับผู้สูงอายุ ตอบโจทย์
 การท่องเที่ยว และคนรุ่นใหม่”

ภาพที่ 56 ผังที่ได้จากกระบวนการ
ที่มา: บริษัท ฉมาโซเอ็น จำกัด

ภาพที่ 57 ภาพตัวอย่างที่ถูกเลือก
ที่มา: บริษัท ฉมาโซเอ็น จำกัด

2.3) กระบวนการมีส่วนร่วมครั้งที่ 2: นักเรียน โรงเรียนพุทธจักรวิทยา

2.3.1) วัตถุประสงค์ของการทำกระบวนการ

จากกระบวนการครั้งแรก ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ จึงได้มีการจัดทำกระบวนการกับเด็กนักเรียนเพิ่มเติม โดยเป็นการสอบถามความต้องการและร่วมกันออกแบบพื้นที่

2.3.2) ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

กลุ่มเด็กนักเรียนโรงเรียนพุทธจักรวิทยา

2.3.3) ระยะเวลา

วันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562

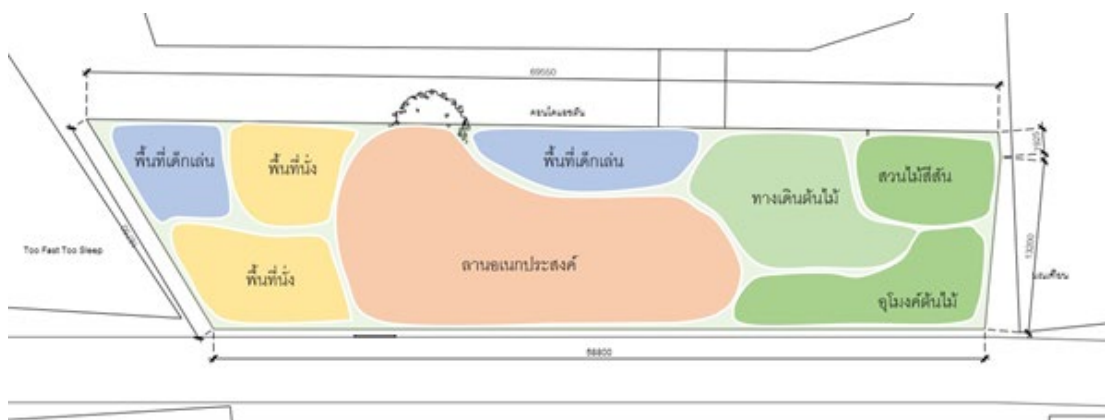
2.3.4) การดำเนินงาน

ทำกิจกรรมร่วมกับนักเรียนชั้นมัธยมต้น โดยแบ่งเป็นนักเรียนหญิง 1 กลุ่ม และ ชาย 1 กลุ่ม โดยใช้ภาพผังพื้นที่ และภาพองค์ประกอบในสวนสาธารณะ ให้เด็ก ๆ ได้เลือกสิ่งที่ชอบ และอยากให้เกิดขึ้นในพื้นที่แห่งนี้ ร่วมกันเสนอความคิดเห็น ในการจัดส่วนการใช้งาน กิจกรรมในพื้นที่ และรูปลักษณะองค์ประกอบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ผ่านภาพตัวอย่าง รวมถึงมีการใช้กระดาษที่ตัดเป็นขนาดสนามกีฬาต่าง ๆ เพื่อช่วยให้เด็ก ๆ เห็นภาพและจินตนาการขนาดพื้นที่กิจกรรมที่จะเกิดขึ้นในสวนได้

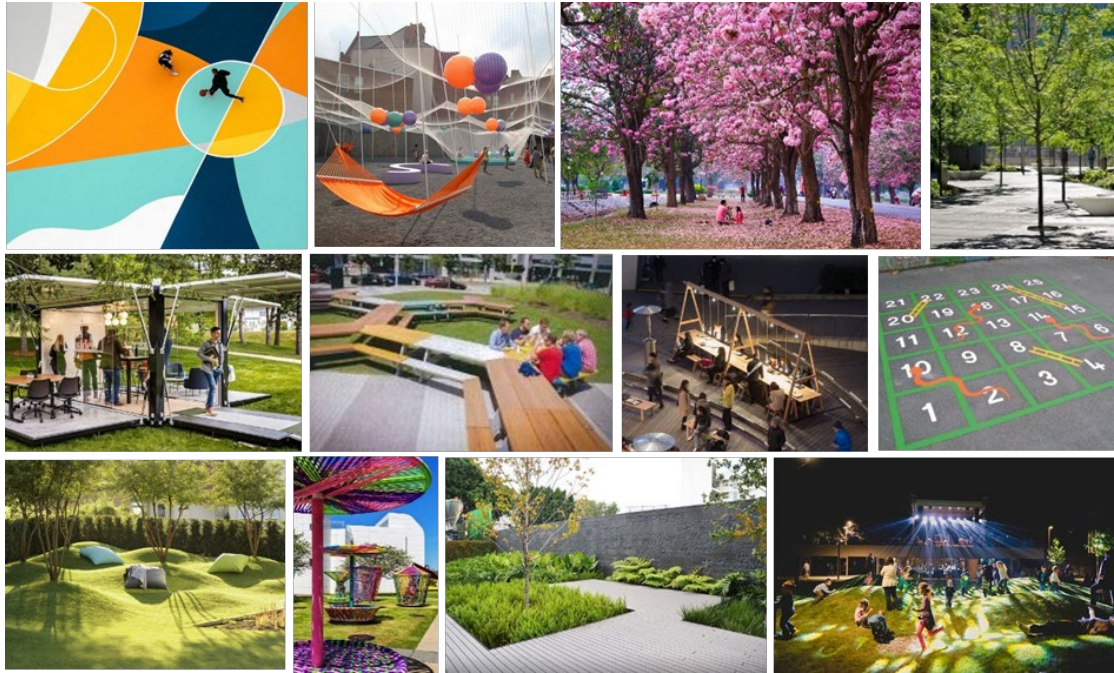
2.3.5) ผลการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วม

ผลจากการทำกิจกรรมให้เด็ก ๆ ได้นำเสนอแนวคิดร่วมกันได้รับผลลัพธ์ ออกมาดังนี้

กลุ่มนักเรียนหญิง : “สวนสาธารณะที่มีพื้นที่นั่งเล่น และมีความโดดเด่น” อยากได้พื้นที่ที่จะเป็นที่นั่งเล่น ทำการบ้านรอผู้ปกครองหลังเลิกเรียน เนื่องจากบริเวณโรงเรียนสามารถอยู่ได้ถึงแค่ 17.00 น. เท่านั้น โดยปกติจะต้องเดินไปรอในอาคารจามจู้-สแควร์ ซึ่งต้องเดินข้ามถนน อยากให้พื้นที่มีสีส้มที่สวยงามโดดเด่น ถ่ายรูปสวย มีกิจกรรมให้เล่นระหว่างรอผู้ปกครอง

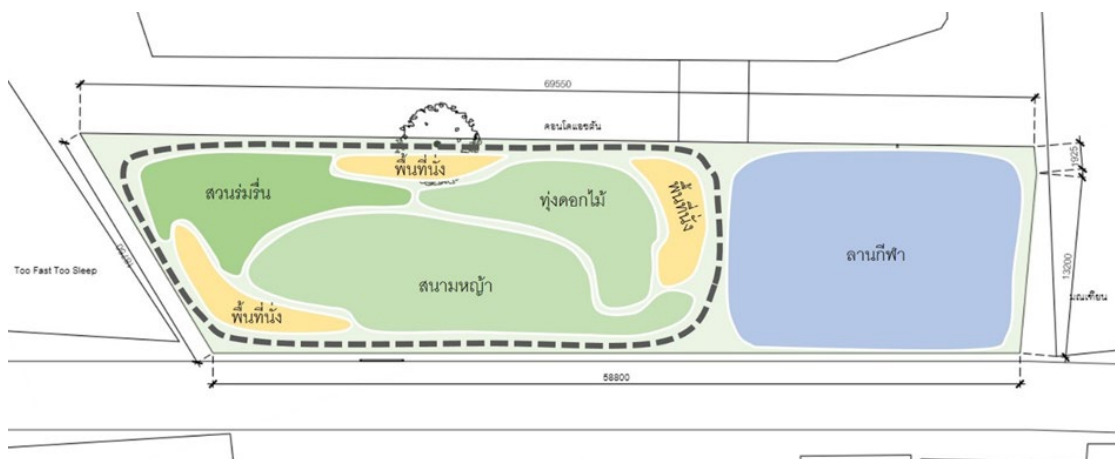

ภาพที่ 58 ผังที่ได้จากการทำกระบวนการ
ที่มา: บริษัท ฉมาโซเอ็น จำกัด

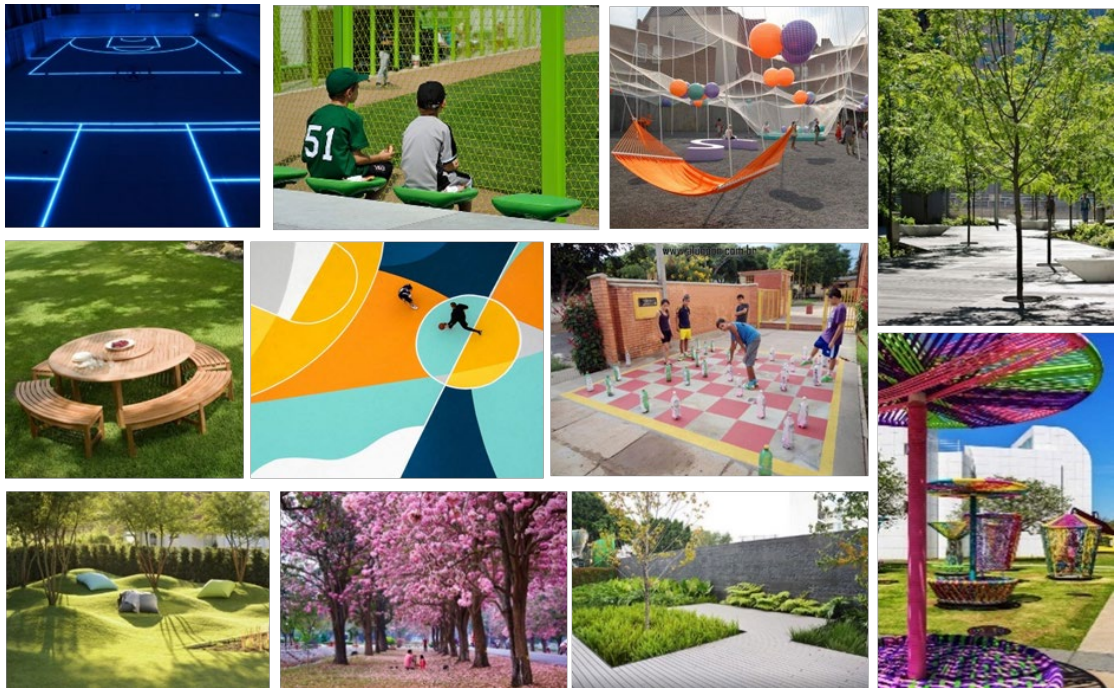

ภาพที่ 59 ภาพตัวอย่างที่ถูกเลือก
ที่มา: บริษัท ฉมาโซเอ็น จำกัด

กลุ่มนักเรียนชาย : “ส่วนสาธารณะที่เป็นที่พักผ่อน และเล่นกีฬาหลังเลิกเรียน”อยากได้พื้นที่ที่จะเป็นที่นั่งเล่น ทำการบ้าน รวมถึงเล่นกีฬาเล็กๆน้อยๆรอผู้ปกครองหลังเลิกเรียน เช่น เตาะฟุตบอล ซึ่งต้องการแค่พื้นลานโล่งๆในการเล่น ไม่จำเป็นจะต้องเป็นสนามใหญ่ เพราะพื้นที่เล็ก ต้องการพื้นที่นั่งเล่นพูดคุย และมีสีสรรค์ที่สวยงาม

ภาพที่ 60 ผังที่ได้จากการทำกระบวนการ
ที่มา: บริษัท ฉมาโซเอ็น จำกัด

ภาพที่ 61 ภาพตัวอย่างที่ถูกเลือก
ที่มา: บริษัท ฉมาโซเอ็น จำกัด

2.4) นำเสนอแบบร่างครั้งที่ 1

ภาพที่ 62 ผู้ออกแบบนำเสนอแบบร่างครั้งที่ 1
ที่มา: บริษัท ฉมาโซเอ็น จำกัด

2.4.1) วัตถุประสงค์ของการทำกระบวนการ

- เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากการนำข้อมูลที่ได้อาจจากการทำกระบวนการมาพัฒนาเป็นแบบแนวคิดของการพัฒนาพื้นที่โครงการ

2.4.2) ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ผู้เข้าร่วมกระบวนการกลุ่มเดิม จากกระบวนการมีส่วนร่วมครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2

2.4.3) ระยะเวลา

วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2562

2.4.4) การดำเนินงาน

นำเสนอแบบในห้องประชุมรวม และให้ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นกับแบบแนวคิด โดยนำเสนอเกณฑ์การออกแบบและแนวความคิดในการออกแบบ “สวนข้างบ้าน” ซึ่งเป็นเหมือนพื้นที่สวนที่อยู่ข้างบ้าน เข้าถึงง่าย เป็นที่นั่งเล่น พบปะพักผ่อนหย่อนใจของบ้านรอบๆ อีกทั้งเห็นเหมือนพื้นที่ต้อนรับคนภายนอก

จึงได้เสนอทางเลือกของรั้วและศาลา 2 แบบ คือแบบที่ดูใกล้เคียงกับประตูหน้าต่างบ้าน และแบบที่แสดงความเป็นบ้านเรือนผ่านรูปทรงของหลังคาบ้านดึก ที่อยู่อาศัย ซึ่งจะให้ผู้ที่เข้าร่วมประชุม ร่วมกันให้คะแนนกับแบบที่ชอบและให้เหตุผลประกอบคะแนนเฉลี่ยจากผู้เข้าร่วมกระบวนการ อยู่ที่ 8.4 คะแนน (เต็ม 10 คะแนน) โดยคะแนนจะอยู่ที่ 7 – 10 คะแนน โดยส่วนใหญ่จะให้ที่ 8 คะแนน

ภาพที่ 63 บอร์ดคะแนนจากกระบวนการมีส่วนร่วม
ที่มา: บริษัท ฉมาโซเอ็น จำกัด

2.4.5) ผลการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วม

ได้ข้อเสนอเพิ่มเติมจากการนำเสนอ ดังนี้

- ลานกิจกรรมดูใหญ่เกินความจำเป็น
- เพิ่มเส้นทางวิ่งและให้มีเส้นแบ่งที่ชัดเจน
- ระวังเรื่องความคงทนแข็งแรงและรูปแบบไม่ดูเป็นเนินเขาอยู่หน้าบ้านตามความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีน
- เพิ่มลวดลาย สี สันบนผนังที่สื่อถึงอัตลักษณ์ของพื้นที่
- เลือกใช้วัสดุให้มีความปลอดภัย เหมาะสมต่อทุกเพศทุกวัย
- เพิ่มกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ
- เพิ่มพื้นที่สีเขียวให้มากขึ้น ให้ดูร่มรื่นขึ้น

ซึ่งทางผู้ออกแบบและคณะทำงานได้รวบรวมข้อคิดเห็นทั้งหมด เพื่อนำมาพัฒนาแบบในขั้นถัดไป

2.5) พื้นที่ทดลองเพื่อกระตุ้นและทดสอบการใช้ (Mock-up Park)

ภาพที่ 64 การจัดกิจกรรมกระตุ้นและทดสอบพื้นที่ (mock-up park)
ที่มา: คณะวิจัย

2.5.1) วัตถุประสงค์ของการทำกระบวนการ

- เพื่อทดลองการเข้ามาใช้งานพื้นที่จริง ผ่านผู้ใช้งานจริงซึ่งคือชุมชนในพื้นที่และผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่
- เพื่อเป็นการทดลองแนวคิดในการออกแบบกิจกรรมที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่จริงในอนาคต โดยจะได้เป็นข้อสังเกตและข้อควรระวังสำหรับการพัฒนาพื้นที่โครงการจริง
- เพื่อเป็นการสื่อสารประชาสัมพันธ์ถึงโครงการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวแห่งนี้ในอนาคต รวมถึงสร้างความเป็นไปได้ในการพัฒนาให้เกิดขึ้นเป็นกายภาพจริง

2.5.2) ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

จากการจัดทำพื้นที่ทดลอง จะเห็นว่าผู้ใช้งานที่หลากหลายในแต่ละช่วงเวลา จากการสังเกตและสัมภาษณ์ สามารถจัดกลุ่มผู้ใช้งานได้ดังนี้

1. กลุ่มเด็กเล็กในชุมชนและบริเวณข้างเคียง (อายุ 1-5 ปี) รวมถึงลูกหลายของผู้ค้าแผงลอย
2. กลุ่มนักเรียนชั้นประถม ซึ่งเป็นนักเรียนจากโรงเรียนใกล้เคียง ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชน
3. กลุ่มนักเรียนชั้นมัธยม ซึ่งเป็นนักเรียนจากโรงเรียนใกล้เคียง ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชน
4. กลุ่มนักท่องเที่ยว เนื่องจากมีโรงแรมอยู่ใกล้พื้นที่ และชอยหน้าวัดหัวลำโพงเป็นทางลัดเชื่อมระหว่างถนนสุขุมวิทกับสถานีรถไฟใต้ดินสามย่าน
5. กลุ่มพนักงานที่ทำงานอยู่บริเวณใกล้เคียง เดินทางจากสถานีรถไฟใต้ดินไปทำงานและมารับประทานอาหารที่ร้านอาหารในชอยหน้าวัดหัวลำโพง
6. ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน และตึกแถวบริเวณใกล้เคียงพื้นที่

2.5.3) ระยะเวลา

วันศุกร์ที่ 20 ธันวาคม 2562 และวันเสาร์ที่ 21 ธันวาคม 2562

2.5.4) การดำเนินงาน

การทำพื้นที่สวนชั่วคราวขนาดเล็กในพื้นที่จริง ซึ่งได้รับความร่วมมือจาก กองสวนสาธารณะ สำนักสิ่งแวดล้อมกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางรัก และ Too fast too sleep โดยได้ออกแบบพื้นที่ให้มีที่นั่งเล่น สนามหญ้า พื้นที่เล่นสำหรับเด็ก พื้นที่ออกกำลังกาย และได้จัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นการใช้งาน จัดดนตรีในสวน ช่วงเช้า กลางวัน และเย็น โดยทางทีมงานและผู้ออกแบบจะทำการสังเกตพฤติกรรมการใช้งาน และผู้เข้ามาใช้งานในพื้นที่ รวมถึงสอบถามและสัมภาษณ์ผู้ใช้งานและผู้อยู่อาศัยโดยรอบพื้นที่โครงการในช่วงที่มีการจัดกิจกรรมในพื้นที่ โดยมีรายละเอียดของการจัดกิจกรรมและการใช้งานในพื้นที่ ดังนี้

วันศุกร์ที่ 21 ธันวาคม 2562

8.00 น.–12.00 น. เป็นช่วงเปิดการทดลองสวน ซึ่งมีคนในชุมชน ออกมานั่งพักผ่อนและพูดคุยกัน

12.00 น.–16.00 น. เป็นช่วงพักกลางวันของพนักงานซึ่งหลังจากทานข้าวเสร็จจะมีพนักงานเข้ามาในพื้นที่ทดลองนั่งพัก พุดคุย และฟังดนตรี

16.00 น.–18.00 น. มีคนเข้ามาใช้พื้นที่ในช่วงนี้เยอะที่สุด เนื่องจากร่ม และเป็นช่วงเลิกเรียน และเลิกงาน ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กเล็กและเด็กประถม เข้ามาเล่นบันไดงู และนำลูกบอลจากที่บ้านมาเล่นบริเวณสนามหญ้า

วันเสาร์ที่ 20 ธันวาคม 2562

8.00 น.–12.00 น. เป็นช่วงเปิดการทดลองสวน ซึ่งมีคนในชุมชน ออกมานั่งพักผ่อนและพูดคุยกัน มีเด็กเล็กออกมาเล่นตั้งแต่ช่วงเช้า ส่วนใหญ่มากับผู้ปกครองที่ชายของอยู่บริเวณใกล้เคียง

12.00 น.–16.00 น. จะมีคนน้อยกว่าในวันศุกร์ เนื่องจากไม่ใช่วันทำงาน และอากาศร้อนจึงแทบไม่มีคนเข้ามาใช้งานในช่วงนี้

16.00 น.–18.00 น. มีร่มเงาในพื้นที่ อากาศเริ่มเย็น มีเด็ก ๆ ออกมาเล่นในพื้นที่เยอะกว่าวันศุกร์ เนื่องจากเด็ก ๆ และผู้ปกครองบอกต่อกันว่ามีพื้นที่สวน มีพนักงานบริการ คนส่งของ เข้ามาแวะนั่งพักบ้าง

2.5.5) ผลการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วม

ได้รับข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมกระตุ้นพื้นที่ ดังนี้

1. เนื่องจากเป็นพื้นที่ทดลอง จึงไม่ได้มีการปรับระดับและถมดินให้แน่น ทำให้เกิดเป็นแอ่งน้ำในบางจุด ดินยุบเมื่อเดินลงไป ทำให้ผู้สูงอายุหลายท่านไม่กล้าเดินเข้ามาใช้งานในพื้นที่ จึงอยากให้มีการปรับพื้นที่ให้ดีกว่านี้เพื่อความปลอดภัย

2. แดดร้อน และพื้นที่ทดลองไม่มีไม้ยืนต้น หรือร่มเงาอื่น ทำให้บางช่วงเวลาไม่มีผู้ใช้งาน ถ้ามีร่ม หรือต้นไม้ที่ชั่วคราวก็จะดี

3. อยากให้พื้นที่มีรั้วที่แน่นอน มีการเปิดปิดที่ชัดเจน เนื่องจากพอดกกลางคืน มีคนมานั่งมั่วสุ่ม บัสสาวะ ในพื้นที่ ซึ่งเป็นภาพที่ไม่ดีและสร้างความกังวลต่อผู้อยู่อาศัยรอบข้าง

2.6) นำเสนอแบบครั้งที่ 2 (Public Walk)

ภาพที่ 65 กิจกรรมการนำเสนอแบบครั้งที่ 2 (Public Walk)
ที่มา: คณะวิจัย

2.6.1) วัตถุประสงค์ของการทำกระบวนการ

- เพื่อนำเสนอแบบที่ทำการปรับจากข้อคิดเห็นของการทำกระบวนการมีส่วนร่วมและการนำเสนอแบบที่ผ่านมา ก่อนนำไปพัฒนาเป็นแบบก่อสร้างจริง

2.6.2) ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

นำเสนอกับผู้เข้าร่วมกระบวนการกลุ่มเดิม โดยมีบุคคลทั่วไปมาร่วมสังเกตการณ์และแสดงความคิดเห็นด้วย ซึ่งจัดในพื้นที่ทดลองในพื้นที่จริง

2.6.3) ระยะเวลา

ใช้เวลาทำกิจกรรมครึ่งวัน ในวันที่ 4 มกราคม 2563

2.6.4) การดำเนินงาน

ทำการนำเสนอแบบและรวบรวมข้อคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมกระบวนการรวบรวมลงในผังบริเวณของพื้นที่ ซึ่งการจัดกิจกรรมในพื้นที่ออกแบบจริงช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ชัดเจนขึ้น

2.6.5) ผลการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วม

ได้รับข้อเสนอปรับปรุง และเพิ่มเติมในการนำมาพัฒนาเป็นแบบเพื่อก่อสร้างจริงในขั้นสุดท้าย

3) **ขั้นเขียนแบบและก่อสร้าง**

3.1) **ขั้นเขียนแบบเพื่อก่อสร้าง**

3.1.1) **วัตถุประสงค์**

เพื่อพัฒนาแบบให้สามารถก่อสร้างได้เป็นกายภาพ

3.1.2) **ผู้ดำเนินการ**

บริษัท ฉมาโซเอ็น จำกัด

3.1.3) **ระยะเวลา**

มกราคม 2563 – สิงหาคม 2563 (8 เดือน)

3.1.4) **การดำเนินงาน**

แปลงงานออกแบบเป็นแบบก่อสร้างโดยผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาชีพภูมิสถาปนิก โดยประสานงานร่วมกับสำนักงานสวนสาธารณะ สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร เพื่อช่วยเหลือในการให้ข้อมูล ประเมินงบประมาณ และประสานงานประมูล จัดจ้างผู้รับเหมาตามกฎระเบียบของภาครัฐ

3.1.5) **ผลลัพธ์**

ได้แบบก่อสร้างสำหรับส่งต่อให้ทางสำนักงานสวนสาธารณะ สำนักสิ่งแวดล้อมดำเนินการประเมินราคาและของบประมาณประจำปี เพื่อทำการจัดจ้างผู้รับเหมาและก่อสร้างจริงในลำดับถัดไป

3.2) **ขั้นก่อสร้างพื้นที่โครงการ**

3.2.1) **วัตถุประสงค์**

เพื่อก่อสร้างจากแบบให้เป็นกายภาพ

3.2.2) **ผู้ดำเนินการ**

บริษัท สยามไพศาลกิจ จำกัด

3.2.3) **ระยะเวลา**

กุมภาพันธ์ 2564 – กันยายน 2564

3.2.4) การดำเนินงาน

โครงการก่อสร้างด้วยงบประมาณภาครัฐในโครงสร้างหลัก โดยคิดเป็น 96.2% ของงบประมาณ ก่อสร้างทั้งหมด ส่วนองค์ประกอบที่เหลือ เช่น กังหันลม ส่วนพื้นที่ทิ้งขยะ และก๊อกน้ำ เป็นส่วนที่เปิดให้มีการระดมทุนสาธารณะ

3.2.5) ผลลัพธ์

ก่อสร้างเสร็จสิ้นเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวในซอยหน้าวัดหัวลำโพง และได้มีพิธีเปิดใช้งานอย่างเป็นทางการในวันที่ 22 กันยายน 2564

3.3) กระบวนการระดมทุนสาธารณะ (crowdfunding)

3.3.1) วัตถุประสงค์ของการทำกระบวนการ

- เพื่อร่วมระดมทุนเครื่องเล่น และชุดโต๊ะเก้าอี้ ในสวนสาธารณะซอยหน้าวัดหัวลำโพง เขตบางรัก

- เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างพื้นที่สาธารณะสีเขียวให้กับเมือง ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม

- เพื่อเปิดโอกาสและสร้างการรับรู้ถึงการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวรูปแบบใหม่ ที่ทุกคนสามารถมีส่วนร่วม เป็นเจ้าของ และติดตามความเคลื่อนไหวได้

3.3.2) ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

สาธารณะชนทั่วไป โดยมีการมุ่งเน้นไปที่บริษัทเอกชนและผู้ประกอบการโดยรอบพื้นที่สาธารณะ

3.3.3) ระยะเวลา

6 เดือน (ธันวาคม 2563 – พฤษภาคม 2564)

3.3.4) การดำเนินงาน

ทางโครงการ welpark ร่วมกับ เทใจดอทคอม แพลตฟอร์มออนไลน์ในการระดมทุน จัดตั้งโครงการระดมทุนชื่อ “welpark - we create park : ร่วมระดมทุนเครื่องเล่น และชุดโต๊ะเก้าอี้ ในสวนสาธารณะซอยหน้าวัดหัวลำโพง เขตบางรัก” เพื่อเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนและสังคมได้มีส่วนร่วมในการลงทุนและสร้างความเป็นเจ้าของในพื้นที่ โดยมีรายละเอียดการเปิดระดมทุนดังนี้

รายการ	จำนวน	จำนวนเงิน (บาท)
ชุดโต๊ะและเก้าอี้	5	46,750
โต๊ะ – ที่นั่งทำการบ้าน	2	15,400
ชิงช้านั่งพักผ่อน	3	11,550
เครื่องออกกำลังกาย	5	88,000
เครื่องเล่นสนามเด็กเล่น	1	55,000
ราวยึดเหยียด	2	33,000
โดยมีค่าธรรมเนียมเท่าใจ 10% ซึ่งรวมอยู่ในแต่ละรายการแล้ว จำนวน		22,700

ตารางที่ 15 รายการเปิดระดมทุนพื้นที่สาธารณะสีเขียวซอยหน้าวัดหัวลำโพง
ที่มา: คณะวิจัย

โดยทางคณะทำงานได้ทำการประชาสัมพันธ์ถึงกิจกรรมระดมทุนโดยมุ่งเข้าไปที่เอกชนและผู้ประกอบการโดยรอบเช่น คอนโดมิเนียมแอชตันที่อยู่ติดกับพื้นที่โครงการ ร้านซูฟาส ทูสลีป โดยมีการนำแผนประชาสัมพันธ์ไปติดประกาศและส่งข้อมูลประชาสัมพันธ์ไปในช่องทางสื่อสารออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ก และกลุ่มไลน์ของคอนโดมิเนียม เป็นต้น

3.3.5) ผลการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วม

เนื่องด้วยการเปิดระดมทุนโครงการมีองค์ประกอบโดยมากเป็นส่วนของเครื่องเล่น และออกกำลังกาย ทางโครงการจึงได้ตั้งเป้าหมายแรกของการระดมทุนไว้คือการจัดงานมอบเงินระดมทุนให้กับเด็ก ๆ ในชุมชนในช่วงวันเด็ก (วันเสาร์ที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2564) แต่เนื่องด้วยมีปัจจัยที่ไม่เอื้ออำนวยหลายประการ เช่น การระบาดใหม่ของโรค covid-19 และจำนวนเงินลงทุนที่ยังไม่ถึงตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทางโครงการจึงได้ขอเลื่อนเวลาการส่งมอบเงินระดมทุนไปในช่วงกลางปี เพื่อรอให้สถานการณ์การระบาดของโรค covid-19 เบาลงและขยายช่วงเวลาการระดมทุนเพื่อให้ไปถึงเป้าหมายได้มากขึ้น

3.4) กิจกรรมประกวดซื้อสวนสาธารณะ

3.4.1) วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นการสร้างโอกาสให้บุคคลทั่วสามารถมีส่วนร่วมกับการเกิดขึ้นของพื้นที่สาธารณะสีเขียวในเมืองได้

3.4.2) ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

เปิดให้สาธารณะสมัครเข้าร่วมได้โดยไม่จำกัด ซึ่งมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมประกวด 29 ชื่อ

3.4.3) ระยะเวลา

12 พฤษภาคม – 30 มิถุนายน 2564 (49 วัน)

3.4.4) การดำเนินงาน

ประชาสัมพันธ์กิจกรรมเปิดประกวดซื้อสวนสาธารณะ โดยมีรางวัลมูลค่า 5,000 บาทให้กับผู้ชนะประกวดที่ได้คะแนนผ่านการโหวตในเฟสบุ๊คเพจของ welpark มากที่สุด ซึ่งสนับสนุนเงินรางวัลโดย สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร

3.4.5) ผลลัพธ์

ได้ชื่อที่ชนะการโหวตสูงสุดเป็นชื่อ สวนวัดหัวลำโพง รุกขนิเวศน์ ซึ่งได้ให้ความหมายว่า เป็นชื่อบริเวณที่ตั้งของสวนที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่อยู่บริเวณวัดหัวลำโพงมาตั้งแต่อดีต “รุกข” มีความหมายคือ “ป่า” หรือ “ต้นไม้” สะท้อนถึงแนวคิดการก่อสร้างของสวนที่ต้องการให้เป็นพื้นที่สีเขียวขนาดย่อม ๆ ที่พร้อมจะรองรับทุกคนที่เข้ามาใช้บริการ “นิเวศน์” มีความหมายคือ “บ้าน” หรือ “ที่พักพิง” ท่ามกลางเมืองใหญ่ที่เต็มไปด้วยมลพิษ ความเครียดในการใช้ชีวิต ความวุ่นวายของรถและผู้คนที่มาภายในเมือง

โดยผู้ชนะคือ นาย สดางค์ พูลสวัสดิ์ และ นางสาว ชาลดา ดำรงค์ศักดิ์ตระกูล

4) **ชั้นบริหารจัดการ**

4.1 **กระบวนการหารือการร่วมบริหารจัดการ**

4.1.1) **วัตถุประสงค์**

เพื่อสร้างแนวทางในการร่วมบริหารจัดการ ระหว่างภาครัฐในพื้นที่และชุมชนโดยรอบ

4.1.2) **ผู้เข้าร่วมกิจกรรม**

ตัวแทนชุมชน สำนักงานเขตบางรัก ฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะ และสำนักงานสวนสาธารณะ สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร ทีมลงกระบวนการชุมชน และทีมนักออกแบบ

4.1.3) **ระยะเวลา**

ประชุมในวันศุกร์ที่ 27 สิงหาคม 2564 ในวาระเรื่อง “การบริหารจัดการสวนหัวลำโพงรุกขนิเวศน์”

4.1.4) **การดำเนินงาน**

เป็นการพูดคุยหารือถึงผู้ดูแลและบริหารจัดการพื้นที่ต่อไปในอนาคตครั้งแรก

4.1.5) **ผลลัพธ์**

ได้ผลสรุปว่าพื้นที่อยู่ในการดูแลหลักโดยสำนักงานเขต โดยที่ร่วมถือกุญแจกับตัวแทนชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถช่วยดูแลการเปิดปิดใช้งานพื้นที่ได้ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของรูปแบบการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมต่อไปในอนาคต

6.1.3 แนวคิดการออกแบบพื้นที่

พื้นที่ว่างชอยหน้าวัดหัวลำโพง

สวนข้างบ้าน
แบบแก้ไขตามข้อเสนอนะ
ฉบับใหม่เออจิ้น

ภาพที่ 66 แนวคิดการออกแบบขั้นสุดท้าย
ที่มา บริษัท จมาโซเอ็น จำกัด

งานออกแบบได้พัฒนาแนวคิดจากกระบวนการมีส่วนร่วม คือ แนวคิด “สวนข้างบ้าน” ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ประกอบการใช้งานหลักคือ ศาลา พื้นที่ลาน และเส้นทางวิ่ง โดยประกอบไปด้วย ศาลาข้างบ้าน ศาลาการบ้าน ศาลาซิงช้า ศาลาดันไม้ ศาลาสุขภาพ ลานเนินข้างบ้าน ลานข้างบ้าน ลานพบปะ ลานสนุก และลานนวดเท้า โดยองค์ประกอบต่าง ๆ ถูกล้อมรอบและสอดแทรกไปด้วยพื้นที่สีเขียวที่มีองค์ประกอบของพืชพรรณหลายระดับ โดยมีแนวคิดของงานออกแบบพรรณพืชเป็น 3 ส่วนคือ (1) สวนดอกไม้รั้ว ที่ใช้พรรณพืชดอกพื้นบ้านหลากหลายระดับ ให้สีสันสดใสดูแล่ง่าย (2) สวนนิเวศ ใช้พรรณไม้ที่ให้ร่มเงาและเป็นที่ยอาศัยหากินของสัตว์เล็ก ๆ เพื่อเรียกนกเข้ามาในพื้นที่สวน รวมถึงสมุนไพรพื้นบ้าน ช่วยเพิ่มบรรยากาศที่ร่มรื่นและผ่อนคลาย (3) สวนผ่อนคลาย ใช้พรรณไม้ที่ให้กลิ่นหอมอ่อน ๆ เวลาเดินผ่านหรือเข้ามาออกกำลังกาย

ภาพที่ 67 บรรยากาศพื้นที่โครงการหลังการก่อสร้างเสร็จ
ที่มา ทีมวิจัยโครงการ

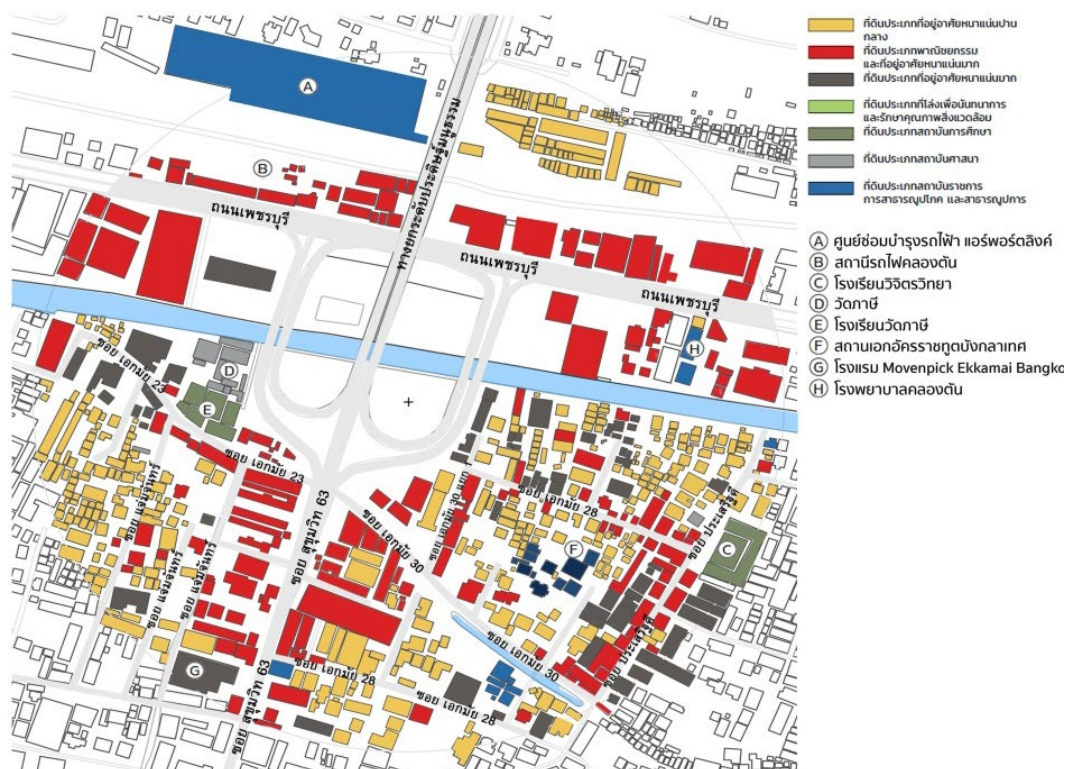
ของคลองแสนแสบเป็นบริเวณพื้นที่รูปแบบเดียวกันกับพื้นที่ฝั่งโครงการ โดยแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนของสวนสมเด็จพระราชินี และลานกีฬาอเนกประสงค์ (ประกอบไปด้วยลานเสกกีต สนามวอลเลย์บอล สนามบาสเก็ตบอล และสนามฟุตบอล) โดยพื้นที่สวนป่าเอกมัยอยู่ในเขตวัฒนา

4) ประเภทที่ดิน

เป็นพื้นที่สวนสาธารณะเดิมที่ไม่ได้ถูกใช้งานอย่างเต็มประสิทธิภาพ

5) การวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่

5.1) การใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรอบ

ภาพที่ 69 ฝั่งแสดงลักษณะการใช้ที่ดินโดยรอบพื้นที่ว่างรอการพัฒนา
ที่มา: คณะวิจัย

การใช้งานอาคารโดยรอบพื้นที่โครงการบริเวณติดถนนเพชรบุรีและสุขุมวิท ซอย 60 เป็นอาคารพาณิชย์ และใช้เป็นพื้นที่อยู่อาศัยตั้งแต่ชั้น 2 ขึ้นไป

พื้นที่ในซอย ทั้งเอกมัย 21 และเอกมัย 30 เป็นพื้นที่ชุมชน ส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัย มีทั้งที่อยู่อาศัยประเภทอพาร์ทเมนต์ คอนโดมิเนียม และบ้านเดี่ยว อาคารลักษณะตึกแถวและอาคารพักอาศัยริมคลอง เป็นอพาร์ทเมนต์เกือบทั้งหมด

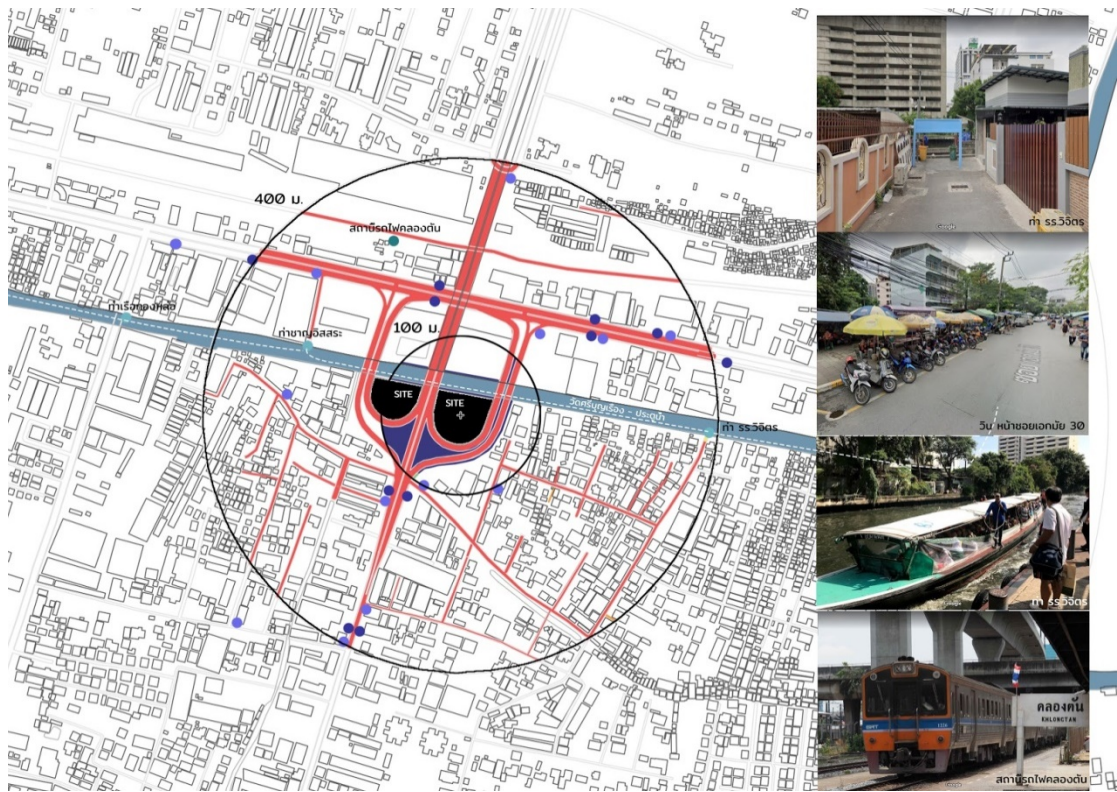
ฝั่งซอยเอกมัย30 อพาร์ทเมนต์และที่อยู่อาศัยแบบแออัดจะอยู่บริเวณริมคลอง บ้านเดี่ยวขนาดใหญ่จะอยู่บริเวณกลางซอย

ฝั่งซอยเอกมัย21 ซอยแจ่มจันทร์มี2แยก แยกหนึ่งเป็นบ้านเดี่ยว+อพาร์ทเมนต์แบบแออัดปานกลาง อีกแยกหนึ่งเป็นบ้านเดี่ยว+ทาว์เฮาส์ขนาดค่อนข้างใหญ่ โดยตึกแถวที่เป็นอาคารพักอาศัยรวม (อพาร์ทเมนต์) ส่วนมากจะเปิดชั้นล่างให้เป็นร้านค้า หรือสำนักงาน

อาคารริมถนนสุขุมวิท63 (ถนนใหญ่) เป็นอาคารพาณิชย์เกือบทั้งหมด มีตึกแถวแบบชั้นล่างทำธุรกิจ เป็นที่อยู่อาศัย และอาคารพาณิชย์อื่นๆ เช่น ธนาคาร โรงแรม ร้านอาหาร ตึกออฟฟิศ

อาคารริมถนนเพชรบุรีตัดใหม่ (ถนนใหญ่) เป็นอาคารพาณิชย์เกือบทั้งหมด อาคารที่ติดกับดินสะพานประดิษฐ์มนูธรรม เป็นตึกแถว ชั้นล่างทำธุรกิจ เช่น ร้านค้า ร้านตัดผม ร้านขายของ ชั้นบนเป็นที่อยู่อาศัย อาคารพาณิชย์ต่างๆ เช่น คลินิกเสริมความงาม ตึกออฟฟิศ อาบอบนวด ซุปเปอร์มาร์เกต มีโรงพยาบาล 1 ที่ (โรงพยาบาลเพชรเวช) มีโรงเรียนอยู่ในชุมชนอย่างละ 1 โรง (โรงเรียนวัดภาณี /โรงเรียนวิจิตรวิทยา) และมีตลาดอยู่ปากซอยเอกมัย 30

5.2) การคมนาคมและการเข้าถึง

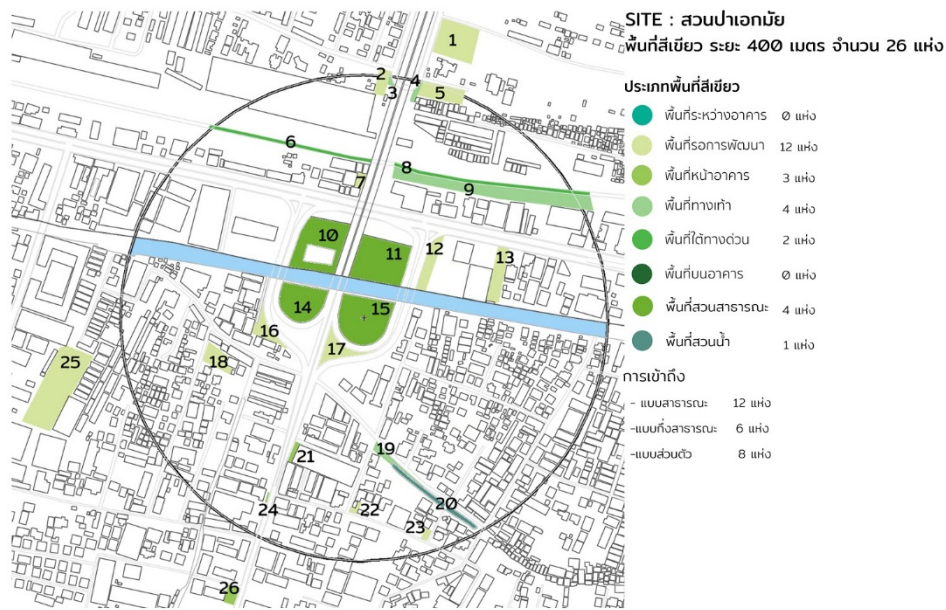
ภาพที่ 70 การเข้าถึงและรูปแบบการสัญจรบริเวณพื้นที่ว่างซอยหน้าวัดหัวลำโพง
ที่มา: คณะวิจัย

พื้นที่สวนป่าเอกมัยสามารถเข้าถึงได้ผ่านการสัญจรหลายรูปแบบ เนื่องจากมีลักษณะทางการภาพและอาณาเขตที่ติดต่อกับทั้งคลองและถนน โดยสามารถนั่งรถโดยสารประจำทางสาย 23 23ส 72 และ 545ร มาลงยังป้ายรถเมล์ด้านหน้าพื้นที่ได้ และต้องเดินเลียบบคลองแสนแสบผ่านใต้สะพานประดิษมนูธรรมเพื่อเข้าถึงไซต์ อีกช่องทางคือสามารถนั่งเรือต้นคลองแสนแสบโดยลงบริเวณท่าเรือโรงเรียนวิจิตรและเดินเลียบบคลองเพื่อเข้ามายังไซต์ แต่ทั้งนี้พื้นที่ดังกล่าวอยู่ค่อนข้างลึกจากสถานีรถไฟฟ้า BTS เป็นอย่างมาก ทำให้ผู้ที่สะดวกสัญจรผ่านเส้นทางดังกล่าวต้องนั่งรถประจำทางต่อเข้ามา

การสัญจรในระยะ 400 เมตร จะเป็นเส้นทางที่ รถ มอเตอร์ไซด์ และคนเข้าถึงได้เกือบทั้งหมด สังเกตได้จากบ้านที่อยู่ในซอยลึกจะมีพื้นที่จอดรถ เป็นถนนเลนเดี่ยวแคบ ๆ ก็ตาม มีชุมชนมอเตอร์ไซด์กระจายตัวอยู่ค่อนข้างมาก ส่วนใหญ่จะอยู่บนถนนเพชรบุรี และถนนเอกมัย เช่นเดียวกับป้ายรถเมล์ที่จะอยู่บนถนนสองเส้นหลักนี้ด้วย โดยจะมีการกระจายตัวของวินมอเตอร์ไซด์อยู่บ้างส่วนตามพื้นที่ชุมชน

ท่าเรือในคลองแสนแสบบริเวณใกล้เคียงจะประกอบด้วย 3 ท่า คือ ท่าเรือทองหล่อ ท่าชาวยุอิสสระ และท่าโรงเรียนวิจิตร ซึ่งเป็นเส้นทางเดินเรือจากวัดศรีบุญเรือง ถึงประตูน้ำ และยังมีสถานีรถไฟคลองตันอยู่ด้านบนของพื้นที่โครงการอีกด้วย

5.3) โครงข่ายพื้นที่สาธารณะสีเขียวในพื้นที่

ภาพที่ 71 ผังแสดงโครงข่ายพื้นที่สีเขียวบริเวณโดยรอบพื้นที่สวนป่าเอกมัย
ที่มา: คณะวิจัย

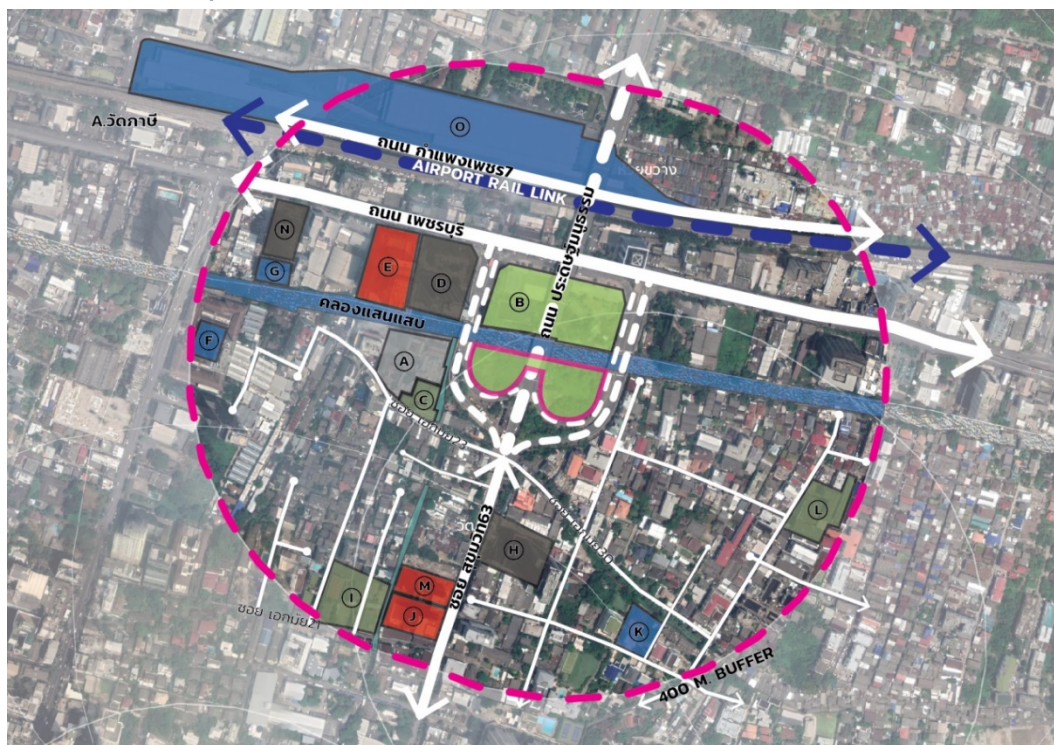
พื้นที่สีเขียวในระยะ 400 เมตรของพื้นที่สวนป่าเอกมัย (พบพื้นที่สีเขียวทั้งหมด 26 แห่ง แบ่งตามประเภทของพื้นที่สีเขียวได้เป็น พื้นที่รอกการพัฒนา 12 แห่ง พื้นที่หน้าอาคาร 3 แห่ง พื้นที่ทางเท้า 4 แห่ง พื้นที่ใต้ทางด่วน 2 แห่ง พื้นที่สวนสาธารณะ 4 แห่ง และพื้นที่สวนน้ำ 1 แห่ง หากแบ่งประเภทตามการเข้าถึง จะแบ่งเป็นพื้นที่สาธารณะ สามารถเข้าถึงได้ง่ายทั้งหมด 12 แห่ง พื้นที่กึ่งสาธารณะ(มีเงื่อนไขในการเข้าถึง) 6 แห่ง และพื้นที่ส่วนตัว หรือพื้นที่เอกชน 8 แห่ง

พื้นที่สาธารณะที่สามารถเข้าถึงได้ประกอบไปด้วยหมายเลข 3,4,6,8,9,10,11,12,14,15,16,17,19,20 จะประกอบไปด้วยพื้นที่ทางเท้า พื้นที่ใต้ทางด่วน พื้นที่ข้างทางรอกการพัฒนา สวนสาธารณะ และพื้นที่คลอง เบอร์ 6,8 เป็นพื้นที่ใต้ทางด่วน เบอร์ 10-11 จะเป็นสวนสาธารณะชื่อ สวนสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ มีทางเข้าหลักอยู่ทางด้านถนนเพชรบุรี

พื้นที่ที่สามารถเข้าถึงได้แบบกึ่งสาธารณะจะประกอบด้วยหมายเลข 7,14,15,21,24,25 ประกอบไปด้วยพื้นที่หน้าอาคาร สวนกึ่งสาธารณะ และพื้นที่รอการพัฒนา เบอร์ 14-15 คือพื้นที่ไซด์ เป็นพื้นที่กึ่งสาธารณะ ของกทม. ที่ใช้ในการเพาะพันธ์ต้นไม้บางส่วน และมีที่พักคนงาน เบอร์ 21,24 เป็นพื้นที่หน้าโครงการของคอนโด อยู่ข้างทางเท้า เบอร์ 25 เป็นพื้นที่สีเขียวขนาดใหญ่ที่สังเกตเห็นได้จากภาพมุมสูงของ Google map ดูเป็นพื้นที่รกร้างที่รอการพัฒนา เบอร์ 7 เป็นพื้นที่ที่สังเกตเห็นได้จาก street view บนสะพาน แต่ยังไม่ทราบแน่ชัดว่าเป็นพื้นที่แบบไหน รอการสำรวจต่อ

พื้นที่ลักษณะแบบส่วนตัว ไม่สามารถเข้าถึงได้ จะประกอบด้วยหมายเลข 1,2,5,13,18,22,23,26 ประกอบไปด้วยพื้นที่ของเอกชนมีรั้วล้อมรอบการพัฒนา มีการปล่อยให้ต้นไม้ขึ้นแบบรกร้าง และพื้นที่หน้าอาคาร

5.4) จุดสังเกต (landmark) โดยรอบพื้นที่

ภาพที่ 72 ผังแสดงจุดสังเกต (landmark) โดยรอบพื้นที่โครงการ
ที่มา: คณะวิจัย

พื้นที่โครงการอยู่ติดกับสวนสมเด็จพระราชินีนาถศจี โดยมีคลองแสนแสบกั้นแบ่งพื้นที่สวนสองฝั่งออกจากกัน มีวัดภาษีและโรงเรียนวัดภาษี และคอนโดศุ

พลาซ่าปาร์คเอกมัย-ทองหล่อ อยู่ข้างพื้นที่ ในระยะเดิน 400 เมตร สามารถเข้าถึงเขตราชการเช่น สำนักงานเขต สำนักงานสรรพากร ภาค2 สถานเอกอัครราชทูตบังกลาเทศ รวมถึงอาคารคอนโดและอาคารเอกชนที่เห็นได้ชัดในพื้นที่ เช่น คอนโด C Ekkamai SSP Tower 1 MOVENPICK และ The Capital Condo : Ekamai – Thonglor

6.2.2 กระบวนการขับเคลื่อนพื้นที่

1) *ขั้นเตรียมความพร้อมโครงการ*

1.1) *ค้นหาพื้นที่ศักยภาพในย่านด้วย โครงการ Green finder*

1.1.1) *วัตถุประสงค์ของการทำกระบวนการ*

เพื่อทำการค้นหาพื้นที่ว่าง พื้นที่รกร้าง พื้นที่ที่ไม่ได้ถูกพัฒนาอย่างเต็มประสิทธิภาพในย่านเอกมัยทองหล่อที่เป็นย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ใหม่ใจกลางเมืองที่มีความหนาแน่น เพื่อสร้างให้เห็นถึงโอกาสและความเป็นไปได้ในการเพิ่มพื้นที่สาธารณะสีเขียว

1.1.2) *ผู้เข้าร่วมกิจกรรม*

บุคคลทั่วไปที่มีความสนใจในกิจกรรม 33 คน และวิทยากรรับเชิญ 5 คน

1.1.3) *ระยะเวลา*

กิจกรรมจัดในครึ่งวัน 9.00 น. - 12.30 น. (เป็นเวลา 3 ชั่วโมงครึ่ง)

1.1.4) *การดำเนินงาน*

จัดกิจกรรมเดินสำรวจพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ย่าน เอกมัย-ทองหล่อ หลังจากนั้นจึงรวมตัวเพื่อทำกิจกรรมการเสวนาแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น และร่วมแสดงความคิดเห็นผ่านภาพวาดตามสถานที่ที่สนใจ

1.1.5) *ผลการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วม*

ได้รับความเห็นจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยเสนอพื้นที่ศักยภาพและแนวทางแก้ไขพัฒนา ดังนี้

1. พื้นที่ทางเดินเท้าริมถนนเอกมัย ต้องการพัฒนารูปแบบที่ยืดหยุ่นเพื่อรองรับการใช้งานที่หลากหลาย เพิ่มไม้เลื้อยไม้ดัดซั้มมลพิษ ลดพื้นที่

คาดแข็งโดยเปลี่ยนเป็นพื้นที่ปลูก จัดการสายโทรศัพท์ เพิ่มตู้กักน้ำสาธารณะตาม
ระยะทางเดิน เพิ่มเฟอร์นิเจอร์ริมถนน และที่จอดรถจักรยาน

2. พื้นที่ชุมชนและทางเดินริมคลองเป็ง ต้องการพัฒนาในจุดที่มี
พื้นที่ว่างโดยเพิ่มพื้นที่สาธารณะสีเขียว เพิ่มพื้นที่ปลูก เฟอร์นิเจอร์ริมถนน ออกแบบ
ทางเดินให้มีความปลอดภัย มีราวกันตกและไฟแสงสว่าง ปรับปรุงคุณภาพน้ำโดยใช้
พืชบำบัดน้ำและดูดซับมลพิษ สร้างพื้นที่ออกกำลังกายเป็นเส้นทางริมคลอง ปลูกไม้
เลื้อยตามกำแพงเป็นต้น

3. พื้นที่หน้าอาคารกองสลาก ต้องการเพิ่มความปลอดภัยให้พื้นที่
ด้วยการเพิ่มแสงสว่าง เปิดพื้นที่สวนให้คนสามารถเข้าไปใช้งานได้อย่างสะดวก และ
ออกแบบการใช้งานพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

4. พื้นที่ริมถนนติดสวนน้ำนนทศกดิ์ เรืองเดช ต้องการเพิ่ม
ความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่ เพิ่มพื้นที่นั่งพักผ่อน และพืชบำบัดน้ำ

5. พื้นที่สวนป่าเอกมัย ต้องการพัฒนาด้วยการเพิ่มความปลอดภัย
ด้านการใช้งาน เพิ่มงานแสงสว่าง ราวกันตกบริเวณริมน้ำ ปรับปรุงทางเท้า เพิ่มทาง
จักรยาน หาทางเชื่อมต่อสวนเพื่อให้เข้าถึงง่าย เพิ่มพื้นที่และกิจกรรมออกกำลังกาย
ส่งเสริมกิจกรรมเพื่อให้เกิดศิลปะในสวน เพิ่มพื้นที่นั่งพื้นที่ใช้งานเชิงสังคม เพิ่ม
กิจกรรมสวนผักชุมชน และตลาดชุมชน เพื่อกระตุ้นการใช้งานให้มากขึ้น

6. พื้นที่สวนครัวอ่อน ต้องการเพิ่มสวนแนวตั้ง สวนผักชุมชน และ
พื้นที่สำหรับการจัดกิจกรรม

1.2) นำเสนอโครงการและพื้นที่ศักยภาพ

1.2.1) วัตถุประสงค์ของการทำกระบวนการ

เพื่อนำเสนอพื้นที่ศักยภาพที่ได้จากการสำรวจผ่านกิจกรรม Green
finder ในการพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวของชุมชน

1.2.2) ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ทีมงานโครงการ welpark นำเสนอผลลัพธ์กิจกรรมและพื้นที่ศักยภาพต่อ
ผู้อำนวยการเขตวัฒนา

1.2.3) การดำเนินงาน

นำเสนอผลลัพธ์จากกิจกรรม green finder และนำเสนอพื้นที่ศักยภาพในการพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียว ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อให้ได้พื้นที่มีคุณภาพและยั่งยืน โดยทางทีมดำเนินงานได้นำเสนอพื้นที่สวนป่าเอกมัยเป็นพื้นที่ที่น่าจะมีความเป็นไปได้มากที่สุด โดยดูจากศักยภาพพื้นที่และชุมชนโดยรอบที่ได้ข้อมูลจากการทำกิจกรรมที่ผ่านมา

1.2.4) ผลการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วม

ทางเขตมีความสนใจในการพัฒนาพื้นที่ และมีโครงการที่จะพัฒนาพื้นที่สวนป่าเอกมัยเพื่อให้เป็นพื้นที่สนามกีฬาให้ชุมชนโดยรอบอยู่แล้ว จึงมีจุดร่วมของการพัฒนาเบื้องต้นที่ใกล้เคียงกัน แต่หลังจากที่ทางโครงการ wepark ชำนาญเสนอแนวทางการพัฒนาด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม ทางเขตจึงให้ความเห็นว่าเป็นกระบวนการพัฒนาที่ดีและยั่งยืนกว่า จึงให้ความร่วมมือกับโครงการในการพัฒนาพื้นที่ร่วมกันในขั้นตอนถัดไป

1.3) การสำรวจและวิเคราะห์ความต้องการของผู้ใช้งาน

1.3.1) วัตถุประสงค์ของการทำกระบวนการ

เพื่อศึกษาพฤติกรรม ความพึงพอใจ และทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่อาจจะเป็นเครื่องมือสนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาพื้นที่ว่างในซอยหน้าวัดหัวลำโพงเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียว

1.3.2) วิธีการ

ก) การสำรวจและสังเกตการณ์ เพื่อศึกษาข้อมูลสภาพทางกายภาพของพื้นที่และกิจกรรมของผู้มาใช้งานที่เกิดขึ้นในพื้นที่ รวมถึงลักษณะการใช้พื้นที่ของกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่และช่วงเวลาของการเกิดกิจกรรม

ข) การสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาพฤติกรรม ความพึงพอใจ และทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาพื้นที่ว่างในซอยหน้าวัดหัวลำโพงเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียว เพื่อหาปัจจัยที่อาจจะเป็นเครื่องมือสนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาพื้นที่ รวมทั้งเป็นแนวทางการออกแบบพื้นที่ในอนาคต ทั้งนี้ แบ่งเป็นการสังเกตการณ์กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อมุ่งไปสู่การหาบทสรุปที่ได้จากการลงพื้นที่

1.3.3) ระยะเวลา

ช่วงวันที่ 1 เมษายน – 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2563 (2 เดือน)

1.3.4) การดำเนินงาน

1) ลงสำรวจพื้นที่เบื้องต้น เพื่อแบ่งกลุ่มผู้ใช้งานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่ว่างในซอยหน้าวัดหัวลำโพงเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียว โดยทำการสำรวจและสังเกตการณ์เพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรมความพึงพอใจ และทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้อง

2) สัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ใช้งานและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่ว่างในซอยหน้าวัดหัวลำโพงเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวโดยตรง เช่น กลุ่มผู้อยู่อาศัยในชุมชนหลังวัดหัวลำโพง กลุ่มพนักงานบริษัทโดยรอบพื้นที่โครงการ และผู้ที่ประกอบอาชีพอยู่ในบริเวณนั้น

1.3.5) ผลการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วม

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้คนที่ทั้งบริเวณวัดภาษี ชุมชนริมคลองแสนแสบ ภายในซอยเอกมัย 23 ท่าเรือโรงเรียนวิจิต รวมไปถึงลานกีฬาฝั่งตรงข้าม ผู้ให้สัมภาษณ์มีมุมมองต่อสวนป่าเอกมัย (พื้นที่โครงการ) ว่าเป็นพื้นที่ที่ยังไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างสูงสุด เนื่องจากไม่ได้มีการจัดสรรหน้าที่การใช้งานที่ชัดเจน รวมไปถึงความยากต่อการเข้าถึง ทำให้ไม่มีใครเคยเข้าไปใช้งานพื้นที่ดังกล่าว

จึงสามารถคาดคะเนผู้ใช้งานได้ 2 กลุ่มหลัก ๆ คือ กลุ่มผู้คนที่อยู่ในบริเวณโดยรอบ (รัศมี 400 เมตร) อันประกอบไปด้วยผู้ที่ขายของและประกอบอาชีพอยู่ในบริเวณนั้น กลุ่มวินมอเตอร์ไซด์ รวมถึงบุคคลอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในชุมชน ส่วนกลุ่มที่ 2 คือกลุ่มวัยรุ่นและคนเมืองที่มาใช้งานสวนฝั่งตรงข้ามเพื่อออกกำลังกายไม่ว่าจะเป็นการเล่นเสก๊ต หรือเล่นกีฬาอื่น ๆ โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีข้อเสนอแนะที่ตรงกันว่าอยากให้มีปรับปรุงพื้นที่ไซต์ให้เป็นพื้นที่สวนออกกำลังกาย เนื่องจากถ้ามีการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวก็จะสามารถดึงคนจากสวนฝั่งตรงข้ามที่ค่อนข้างมีการใช้งานที่หนาแน่นมาได้เป็นอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตามต้องมีการจัดทำทางเดินตัดข้ามฝั่งมาเพื่อความสะดวกในการสัญจร อีกทั้งยังมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการติดตั้งไฟแสงสว่างเพิ่มเติมและปรับปรุงทางเดินเลียบคลองให้มีระเบียบเรียบร้อย เนื่องจากปัจจุบันค่อนข้างสกปรกและมีมูลฝอยอยู่มาก ทำให้มีวัยรุ่นมาวิ่งเล่นเป็นระยะ ๆ

ผลจากการทำกิจกรรมทำให้สามารถคาดการณ์กลุ่มผู้ใช้งานสวนป่าเอกมัยเมื่อทำการพัฒนา จากการคาดคะเนสถานที่รอบ ๆ พื้นที่โครงการ รวมไปถึงการลงพื้นที่สำรวจและสัมภาษณ์ผู้คน สามารถแบ่งได้เป็น 5 กลุ่มหลัก กลุ่มแรกคือคนจากสวนเดิมฝั่งตรงข้ามที่คาดว่าน่าจะกระจายตัวมาใช้งานพื้นที่ของสวนป่าเอกมัยหลังการพัฒนา กลุ่มที่ 2 คือกลุ่มคนจากย่านที่พักอาศัยซึ่งประกอบไปด้วยชุมชน 3 ชุมชน และคอนโดอีก 2 โครงการ กลุ่มที่ 3 คือกลุ่มครู นักเรียนและบุคลากรจากโรงเรียนใกล้เคียง ได้แก่ โรงเรียนวัดภาษีและโรงเรียนแจ่มจันทร์ กลุ่มที่ 4 คือกลุ่มคนจากอาคารสำนักงานต่าง ๆ ที่คาดว่าอาจใช้งานพื้นที่ในเวลาหลังเลิกงาน และกลุ่มสุดท้ายคือกลุ่มคนขจรที่มาใช้บริการร้านอาหารและเครื่องดื่มจากกระแส café hopping ในย่านเอกมัย – ทองหล่อ

2) ขั้หน้ออกแบบอย่างมีส่วนร่วม

2.1) การจัดกิจกรรมประกวดแบบ

2.1.1) วัตถุประสงค์ของการทำกระบวนการ

เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้คนภายนอกพื้นที่ ภาควิชาชีพ สถาบันการศึกษาและประชาชนทั่วไป ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาพื้นที่สาธารณะแห่งใหม่ในเมือง ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม

เพื่อเป็นการสร้างให้เห็นและรวบรวมแนวความคิด โอกาสการพัฒนาพื้นที่ ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและชุมชนได้เห็นถึงความเป็นไปได้ของพื้นที่ ผ่านมุมมองของคนที่หลากหลาย

2.1.2) ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ผู้สมัครประเภทวิชาชีพ 15 ทีม และประเภทบุคคลทั่วไป 5 ทีม โดยมีคณะกรรมการ 5 ท่าน จากภาคส่วนต่าง ๆ ได้แก่ สมาคมภูมิสถาปนิก สำนักงานสวนสาธารณะ สำนักสิ่งแวดล้อม ฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะ สำนักงานเขตวัฒนา บริษัทสถาปนิกในพื้นที่ และเครือข่ายกลุ่ม Bigtrees รวมถึงมีชุมชนในพื้นที่เข้าร่วมให้ความคิดเห็นและให้คะแนนแก่แบบที่ชื่นชอบทั้ง 3 ชุมชน (ชุมชนนวลจิตร ชุมชนแจ่มจันทร์ และชุมชนสุเหร่าบ้านดอน)

2.1.3) ระยะเวลาดำเนินงาน

28 สิงหาคม -2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563

2.1.4) การดำเนินงาน

เริ่มดำเนินกิจกรรมจากการเข้าร่วมฟังโจทย์และความคาดหวังของกิจกรรมประกวดแบบจากคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และหน่วยงานราชการ สำนักงานเขต สำนักงานสวนสาธารณะ สำนักสิ่งแวดล้อม และตัวแทนจากชุมชน แล้วจึงลงพื้นที่สวนป่าเอกมัยเพื่อดูพื้นที่จริงร่วมกับตัวแทนชุมชนในพื้นที่และหน่วยงานราชการที่ดูแลพื้นที่ ในระหว่างเดียวกันทางผู้จัดงานมีการจัดพื้นที่สวนหย่อมชั่วคราว (pop-up park) บริเวณทางเข้าพื้นที่สวนป่าเอกมัยฝั่งวัดภาษี เพื่อเป็นการกระตุ้นพื้นที่ก่อนที่จะถึงวันกิจกรรม ร่วมลงคะแนนให้กับแบบที่ส่งประกวด โดยในวันร่วมลงคะแนน ได้แบ่งการให้คะแนนออกเป็น 3 ส่วนด้วยกัน ส่วนแรกคือคะแนนจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความสามารถ ประสบการณ์และตำแหน่งหน้าที่การงานเกี่ยวกับงานออกแบบและพัฒนาพื้นที่สาธารณะในเมือง ส่วนที่สองคือคะแนนจากชุมชนในพื้นที่ และชุมชนโดยรอบที่เข้ามาให้คะแนนแบบที่ถูกต้อง และส่วนสุดท้ายคือคะแนนที่เปิดให้ลงจากแพลตฟอร์มออนไลน์ โดยเปิดให้ประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่สามารถมีส่วนร่วมได้

2.1.5) ผลการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วม

ได้แบบที่ชนะการประกวด โดยแบบที่ชนะและทีมนักออกแบบจะถูกนำมาพัฒนาต่อเพื่อสร้างจริงในพื้นที่ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชน 4 ครั้ง รวมถึงมีการจัดทำพื้นที่ทดลองหรือพื้นที่เพื่อกระตุ้นกิจกรรม ระหว่างกระบวนการพัฒนาเพื่อนำไปสู่การก่อสร้างพื้นที่สาธารณะสีเขียวแห่งใหม่นี้ด้วย

2.2) กิจกรรมการมีส่วนร่วมกับชุมชนครั้งที่ 1

2.2.1) วัตถุประสงค์ของการทำกระบวนการ

เพื่อให้ทราบถึงข้อคิดเห็นของชุมชนต่อแบบที่ชนะประกวด ได้ข้อมูลเพิ่มเติมความคิดเห็น และข้อกังวลต่อแบบ ผ่านผู้ใช้งานจริง และคนที่อาศัยในชุมชนโดยรอบ

เพื่อเป็นการสร้างการรวมกลุ่มของชุมชนอย่างมีนัยยะครั้งแรก สร้างแรงกระตุ้นและความมั่นใจให้กับชุมชนในพื้นที่ ต่อโครงการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวอย่างมีส่วนร่วม

2.2.2) ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ชุมชนโดยรอบพื้นที่โครงการ 3 ชุมชน ได้แก่ กลุ่มชุมชนนวลจิต กลุ่มชุมชนแจ่มจันทร์ ชุมชนสุเหร่าบ้านดอน และ เจ้าหน้าที่เขตที่ดูแลพื้นที่โครงการ รวมถึงตัวแทนกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมต้นโรงเรียนวัดภาชี

2.2.3) ระยะเวลา

วันเสาร์ที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2563 เวลาครึ่งวันเช้า

2.2.4) การดำเนินงาน

ในวันกิจกรรมเริ่มต้นด้วยการนำเสนอผลงานจากทีมออกแบบที่ชนะการประกวด แล้วเปิดให้มีช่วงซักถามแบบกับทีมผู้ออกแบบ หลังจากนั้นทางกระบวนการได้จัดกลุ่มเพื่อแยกทำกระบวนการ โดยเริ่มจากกระบวนการรับฟังความคิดเห็นแบบกลุ่มย่อย โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม นำเสนอความคิดเห็นผ่านชุดคำถามที่ทางกระบวนการเตรียมไว้ ดังนี้

ส่วนที่ 1 – ประเด็นในการพัฒนาแบบ

คำถามที่ 1 – ส่วนที่ชอบที่สุด?

คำถามย่อย 1.1 – ชอบส่วนไหนมากที่สุด? ทำไม?

คำถามที่ 2 – มีข้อกังวลในการออกแบบจุดใดบ้าง?

คำถามที่ 3 – ข้อเสนอแนะในจุดที่ยังเป็นกังวล ให้สามารถนำไปพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น?

คำถามที่ 4 – หากสามารถแก้ไข หรือปรับปรุงการออกแบบ ท่านคิดว่าควรปรับแก้อะไรบ้าง?

ส่วนที่ 2 – ประเด็นความเห็นชอบ

คำถามที่ 1 – ท่านคิดว่าเมื่อสวอนนี้สร้างเสร็จจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนอย่างไร?

คำถามที่ 2 – ท่านคิดว่าสวอนแห่งนี้เหมาะกับทุกคนในชุมชนหรือไม่อย่างไร?

คำถามที่ 3 – ท่านอยากให้สวนแห่งนี้มีพื้นที่สำหรับกิจกรรมอะไรเพิ่มเติมอีกบ้าง (มีหรือไม่มีก็ได้)

หลังจากนั้นจึงเปิดให้มีการรวมกลุ่มใหญ่ และสนทนา นำความคิดที่ได้จากกิจกรรมมาแลกเปลี่ยนในวงใหญ่เพื่อตกผลึกประเด็นที่สอดคล้องและช่วยรวบรวมประเด็นต่างๆ ให้ได้รับทราบทั่วกัน

2.2.5) ผลการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วม

ได้ชุดข้อมูลที่เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปพัฒนาแบบ และหาทางออกทางด้านกลไกการขับเคลื่อน เป็นฐานข้อมูลในการนำไปใช้เตรียมการสำหรับการจัดกิจกรรมกระบวนการมีส่วนร่วมครั้งต่อไป

2.3) กิจกรรมการมีส่วนร่วมกับชุมชนครั้งที่ 2

2.3.1) วัตถุประสงค์ของการทำกระบวนการ

นำเสนอการพัฒนางานออกแบบ จากการนำความคิดเห็น และความต้องการ ของผู้แทนชุมชนในกระบวนการมีส่วนร่วมครั้งแรก

2.3.2) ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ชุมชนโดยรอบพื้นที่โครงการ 3 ชุมชน ได้แก่ กลุ่มชุมชนนวลจิต กลุ่มชุมชนแจ่มจันทร์ ชุมชนสุเหร่าบ้านดอน เจ้าหน้าที่เขตที่ดูแลพื้นที่โครงการ และผู้อำนวยการเขตวัฒนา นางสาวสุชีรา ศิลาพันธ์

2.3.3) ระยะเวลา

วันเสาร์ที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2564 เวลาครึ่งวันเช้า

2.3.4) การดำเนินงาน

ในวันกิจกรรมเริ่มต้นด้วยการนำเสนอผลงานจากทีมออกแบบ GEDES Studio ที่ชนะการประกวด แล้วเปิดให้มีช่วงซักถามแบบกับทีมผู้ออกแบบ หลังจากนั้นทางกระบวนการได้จัดกลุ่มเพื่อแยกทำกระบวนการ โดยเริ่มจากกระบวนการรับฟังความคิดเห็น และความต้องการ จากตัวแทนแต่ละชุมชน และมีทีมกระบวนการคอยจดบันทึก เพื่อนำข้อสรุปให้กับทีมผู้ออกแบบ ได้พัฒนาแบบต่อในครั้งหน้า

2.3.5) ผลการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วม

จากกิจกรรมการมีส่วนร่วม โดยตัวแทนชุมชน และเจ้าหน้าที่เขต เสนอ นำความคิดเห็น และความต้องการ ซึ่งได้ผลลัพธ์ออกมาอีก 2 แนวคิดคือ (1) “สวนสาธารณะที่มีพื้นที่ออกกำลังกาย และมีพื้นที่อเนกประสงค์ที่สามารถจัดกิจกรรมได้หลากหลาย” และ (2) “สวนสาธารณะที่ปลอดภัย ต่อการใช้งานของคนในชุมชน” สำหรับการจัดกิจกรรมกระบวนการมีส่วนร่วมครั้งต่อไป

3) ขั้วเขียนแบบและก่อสร้าง

3.1) ขั้วเขียนแบบเพื่อก่อสร้าง

3.1.1 วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาแบบแนวความคิดเพื่อให้เป็นแบบก่อสร้างในพื้นที่กายภาพจริง

3.1.2 ผู้ดำเนินการ

ทีมงานนักออกแบบจาก gedes studio และทีมงานโครงการ we!park

3.1.3 ระยะเวลา

พฤษภาคม – ตุลาคม 2564

3.1.4 การดำเนินงาน

ทางผู้ออกแบบทีม gedes studio ได้พัฒนาแบบแนวความคิดเป็นแบบก่อสร้างเบื้องต้นเพื่อการสื่อสาร ส่งต่อให้กับทีมงานโครงการ we!park ทำการพัฒนาในรายละเอียด เพื่อส่งแบบการก่อสร้างสำหรับยื่นขอขออนุญาตกับทางสำนักงานสวนสาธารณะ สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร ต่อไป

3.1.5 ผลลัพธ์

ได้แบบก่อสร้างที่ส่งให้สำนักสิ่งแวดล้อม นำไปประเมินราคาก่อสร้างและขอยื่นขออนุญาตพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวประจำปีกับทางกรุงเทพมหานคร ในงบประมาณปี 2565

6.2.3 แนวคิดการออกแบบพื้นที่

แนวคิด “สวนสามัคคี” เป็นแนวคิดการพัฒนาพื้นที่โครงการจากทีมผู้ออกแบบที่ชนะการประกวด ในการประกวดแบบพื้นที่สวนป่าเอกมัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ความเข้าใจ และการออกแบบให้ตอบสนองกับบริบท

สวนป่าเอกรมัย ตั้งอยู่ในเขตวัฒนา ย่านเอกรมัย-ทองหล่อ แหล่งธุรกิจ เศรษฐกิจ และที่อยู่อาศัยสำคัญของกรุงเทพ พื้นที่สวนป่าเอกรมัยมีขนาดพื้นที่ประมาณ 5.6 ไร่ ถูกถนน/สะพานข้ามคลองตัดผ่านแบ่งการใช้งานเป็นสองส่วน ได้แก่ พื้นที่ทิศตะวันตก 2.6 ไร่ และพื้นที่ทิศตะวันออก 3 ไร่ พื้นที่สวนป่าเอกรมัยนี้มีศักยภาพ ในการพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียว สำหรับชุมชน และมีความสำคัญในแง่ของการพัฒนาย่าน หากวิเคราะห์ในระดับย่านจะพบว่า พื้นที่สวนป่าเอกรมัย มีศักยภาพที่จะถูกพัฒนาให้เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่สามารถเชื่อมต่อไปยังพื้นที่สีเขียวใกล้เคียงอื่นๆ ได้ ผ่านการพัฒนาสีเขียวอื่นๆ ร่วมกัน เช่น ทางเดินริมคลอง ถนนสีเขียว เป็นต้น

2) ประเด็นที่สำคัญในการออกแบบบริบทระดับย่าน

2.1) สัดส่วนพื้นที่สีเขียวและการเชื่อมย่าน

ปัจจุบันพื้นที่สีเขียวสาธารณะที่ชุมชนสามารถเข้าถึงได้ หรือใช้งานได้ ในกรุงเทพมีจำกัดมากและมีสัดส่วนต่ำอยู่ที่ 0.7-0.88 ตร.ม/คนซึ่งต่ำกว่าที่องค์กรอนามัยโลก(9 ตร.ม/คน) กำหนด การพัฒนาพื้นที่โครงการสวนป่าเอกรมัย จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาเมือง และคุณภาพชีวิตของชุมชน นอกจากนี้พื้นที่สีเขียวที่มีความแตกกระจายอยู่มีศักยภาพในการเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน การพัฒนาพื้นที่สวนป่าเอกรมัย จะทำให้สัดส่วนพื้นที่สีเขียวของคนในระแวกเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 1.8

2.2) ระเบียบเศรษฐกิจชุมชน: ทางลัดสู่ศูนย์กลางเศรษฐกิจของเมือง

คลองแสนแสบเป็นคลองที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน เป็นระเบียบสีฟ้าของคนกรุงเทพที่มียังมีการใช้งานหนาแน่น แม้ปัจจุบันลำคลองจะมีสภาพทรุดโทรมและประสบกับปัญหาน้ำเน่าเสีย ตลอดแนวลำคลองแสนแสบนี้มีชุมชนดั้งเดิม-ใหม่ อยู่ร่วมกัน โครงข่ายของคลองแสนแสบพาไปสู่ศูนย์กลางเศรษฐกิจของที่สำคัญๆ ของกรุงเทพ เป็นเส้นทางในการเดินทางไปทำงานของคนในชุมชนและเมือง การใช้งานของคนที่สัญจรในระแวกชุมชนนี้มีมากกว่า 2800 คน ต่อวัน (ข้อมูลจากจำนวนผู้โดยสารที่ใช้บริการเรือในคลองแสนแสบรวมท่าชาญอิสระ และท่าโรงเรียนวิจิตรจำแนกเป็นรายท่าเฉลี่ยต่อวัน ปี 2548 – 2557 (ชาล่อง-ขาขึ้น), กรมเจ้าท่า)

3) ความท้าทายในการออกแบบ

3.1) ปัญหาน้ำท่วม เอ่อล้นจากลำคลองแสนแสบ ในฤดูฝน หรือยามฝนตกหนัก น้ำในลำคลองมักจะไหลเอ่อล้นจากคลองเข้ามาและท่วมขังในพื้นที่ อีกทั้งยังถูกใช้เป็นที่หน่วงน้ำ

3.2) มลภาวะทางอากาศ น้ำ เสียง มลภาวะทุกรูปแบบ สร้างความไม่เอื้ออำนวยแก่ผู้ใช้งานสวน ปัญหาน้ำเสียในลำคลองแสนแสบ และฝุ่นจากทางด่วนเป็นปัญหาหลัก

3.3) การเข้าถึงที่จำกัด ปัจจุบันทางเข้าสำหรับคนเดินเท้าสามารถเข้าได้จากทางริมคลองเท่านั้น รถยนต์ รถบรรทุกเข้าจากทางยกระดับทิศใต้ทั้งสองฝั่งของสวน

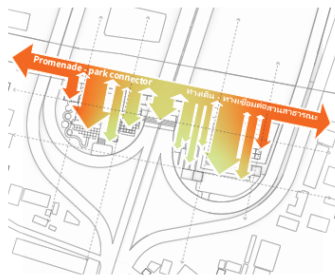
3.4) ความหลากหลายของผู้ใช้งาน ในรัศมีระยะเดิน 5 นาที หรือประมาณ 400 เมตร มีชุมชนที่ตั้งอยู่ด้วยรอบสวนป่านี้ ได้แก่ ชุมชนแจ่มจันทร์ ชุมชนนวลจิต ชุมชนโรงปูน ตลอดจนชุมชนสมัยใหม่ ชุมชนคอนโดต่างๆ ตลอดจน มีลักษณะของผู้ใช้งานมีหลายกลุ่ม ทั้งคนในชุมชนเอง และพนักงาน/คนทำงานที่สัญจรผ่าน เด็กนักเรียน พนักงานสำนักงานเขต

3.5) การไม่ถูกรับรู้ถึงการเป็นพื้นที่สาธารณะ เนื่องจากถูกปิดล้อมด้วยทางยกระดับ ชุมชนโดยรอบไม่ได้รับการรับรู้ถึงการมีอยู่ของสวน หรือไม่รับรู้ว่าเป็นพื้นที่สาธารณะ

3.6) ความปลอดภัยในการใช้งาน จุดอับที่เกิดขึ้นจากทางยกระดับ ระดับแสงสว่างไม่เพียงพอ และการที่ไม่มีการใช้งานพื้นที่อย่างเต็มประสิทธิภาพ มีแนวโน้มทำให้พื้นที่เกิดแหล่งมั่วสุม แหล่งอาชญากรรม เกิดอุบัติเหตุคนตกลงในลำคลองเนื่องจากพยายามปีนโครงสร้างท่อส่งน้ำเพื่อข้ามคลอง

4) แนวคิด/กลยุทธ์ที่ใช้ในการออกแบบวางผัง

ในการออกแบบพื้นที่สวนป่าเอกมัย ได้มีการนำเสนอสามแนวคิดหลักได้แก่ “สวนสร้างสัมพันธ์” เพื่อตอบสนองต่อเรื่องของบริบทและความท้าทาย

सान CRISSCROSS

สอดประสานร่วมไปกับความเป็นเมืองเดิม เน้นการออกแบบบนพื้นฐานของการใช้งานและเอกลักษณ์ของชุมชน
Interweaving with the urban fabric and creating functional- & identity-oriented design for community

สร้าง CONSTRUCT

กระตุ้นและปรับสร้างการใช้งานใหม่ให้กับพื้นที่รกร้างหรือใช้งานไม่เต็มประสิทธิภาพ ให้กลายเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่มีความหลากหลายในการใช้งาน ใช้งานได้ 24 ชั่วโมง มีชีวิตชีวาสำหรับชุมชน
Activating and enabling underutilized spaces into a 24/7 vibrant public green space for local

สัมพันธ์ CONNECT

เสริมสร้างความแข็งแรงของความสัมพันธ์ของคนในชุมชน และสร้างเส้นทางเชื่อมต่อไปยังโครงข่ายพื้นที่สาธารณะใกล้เคียง
Strengthening community connection and providing seamless neighbour park connectors

ภาพที่ 73 แนวคิดการออกแบบ

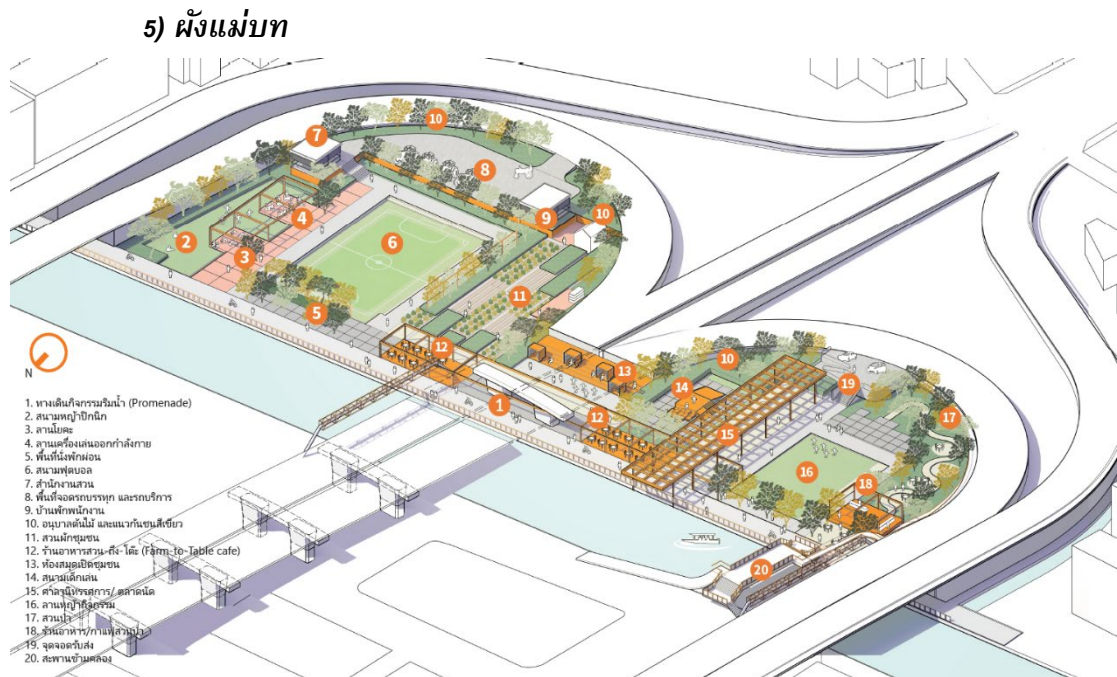
ที่มา: ทีม gedes studio

4.1) สาน การออกแบบสอดประสานร่วมไปกับเนื้อเมืองเดิม เน้นการออกแบบบนพื้นฐานของการใช้งานและเอกลักษณ์ของชุมชน การสอดประสานนี้เน้นไปที่การสร้างการเชื่อมต่อ การเข้า-ออก กับระวางชุมชน/ระดับย่านผ่านการเปิดแนวทางเดินริมลำคลองให้เป็นทางเดินกิจกรรม (Promenade) ซึ่งเป็นการเปิดพื้นที่เพื่อคนเดิน จักรยาน และมีกิจกรรมที่ส่งเสริมเศรษฐกิจสังคม

4.2) สร้าง การกระตุ้นและปรับสร้างการใช้งานใหม่ให้กับพื้นที่รกร้างหรือใช้งานไม่เต็มประสิทธิภาพ ให้กลายเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่มีความหลากหลายในการใช้งาน ใช้งานได้ 24 ชั่วโมง ทุกวัน ตลอดทั้งปี มีชีวิตชีวาสำหรับชุมชน ส่งเสริมการสร้างรายได้เพื่อชุมชน และการบริหารจัดการพื้นที่สวน ตัวกระตุ้น (park activator) เพื่อ “สร้าง” ที่นำเสนอได้แก่ สนามฟุตบอล ห้องสมุดแบบเปิด ร้านอาหาร ตลาดนัด สวนผักชุมชน ลานโยคะ/เครื่องออกกำลังกายภายนอก ลานหญ้ากิจกรรม ทางเดิน ทางจักรยาน เป็นต้น นอกเหนือไปจากการออกแบบภูมิทัศน์ให้มีเอกลักษณ์โดดเด่น และฟังก์ชันเพื่อคนในชุมชนแล้ว การสร้างภาพจำโดยองค์ประกอบเล็กๆ ที่มีส่วนช่วยในการสร้างการรับรู้และอัตลักษณ์ของสวนก็เป็นสิ่งสำคัญ ในการออกแบบครั้งนี้ได้มีการนำเสนอกลยุทธ์การสร้างแบรนด์ให้กับสวนอย่างง่าย เช่น การมีโลโก้/ตราสัญลักษณ์ ระบบป้ายและการบอกทางต่างๆ ที่มีรูปแบบเหมือนกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

4.3) สัมพันธ์ เสริมสร้างความแข็งแรงของความสัมพันธ์ของคนในชุมชน และสร้างเส้นทางเชื่อมต่อไปยังโครงข่ายพื้นที่สาธารณะใกล้เคียง เน้นการส่งเสริมให้มีการทำกิจกรรมร่วมกันของชุมชนโดยจัดสรรพื้นที่สวนให้มีการใช้งานต่อเนื่องกันและรองรับจำนวนคน

ในชุมชนได้ เช่น การปลูกสวนผักชุมชน กิจกรรมกีฬาชุมชน งานวัดต่างๆ เป็นต้น ซึ่งเกิดจากการศึกษาถึงความสัมพันธ์เดิม-ใหม่ ระหว่างสวน/พื้นที่กิจกรรม วัดฤๅ และผู้ใช้งาน

ภาพที่ 74 ผังงานออกแบบ
ที่มา: ทีม geddes studio

5.1) โชนทั่วไป แบ่งเป็น 5 ส่วนหลัก ไล่ระดับความเป็นพื้นที่สาธารณะจากฝั่งคลองแสนแสบไปยังถนนทางทิศใต้ ได้แก่ พื้นที่ทางเดินกิจกรรมริมน้ำ (Promenade) พื้นที่กิจกรรมชุมชน พื้นที่กิจกรรมชุมชนที่มีการผนวกแนวคิดการจัดการน้ำอย่างยั่งยืน พื้นที่ส่วนบริการ/สำนักงาน และพื้นที่แนวกันชนสีเขียว

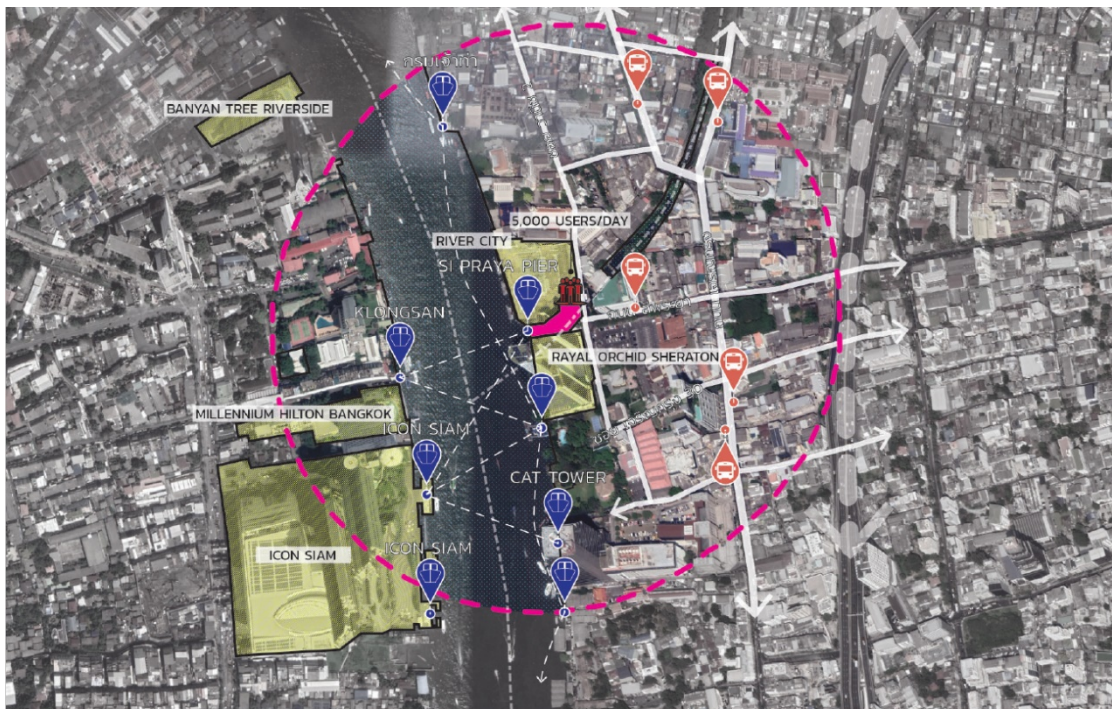
5.2) โปรแกรมการใช้งาน เน้นการสร้างการใช้งานที่หลากหลายใช้ได้ตลอดเวลาสำหรับคนทุกกลุ่มในชุมชน มีการย้ายตำแหน่งฟังก์ชันการใช้งานเดิมเช่น พื้นที่พักผ่อนสำนักงานเขตย้ายออกจากใต้สะพาน เปลี่ยนเป็นพื้นที่สำหรับ ห้องสมุดแบบเปิด ที่สามารถปรับเปลี่ยนเป็นพื้นที่สำหรับการปราศัยและการประชุมของชุมชนได้ เป็นต้น ยังคงเก็บแนวคิดของ แปลง/สวนผักชุมชน และสวนป่า ปรับการวางแนวแปลงและขนาดให้เหมาะสมกับพื้นที่ สวนป่ามีการแนวคิดของการเก็บรักษาต้นไม้เดิมและการย้ายปลูกในโครงการ

5.3) อุทกวิทยาของพื้นที่โครงการ แนวคิดของการออกแบบพื้นที่บางส่วนให้สามารถหน่วงน้ำ (Detention area) ได้ในยามเปียก และสามารถให้งานได้ในยามแห้ง พื้นที่ที่ออกแบบรวมกันสามารถหน่วงน้ำได้ประมาณ 2250 ลบ.ม. และพื้นที่ซึมน้ำได้ประมาณ 5000 ตร.ม. ทั้งนี้ระบบระบายน้ำทั้งแบบบนดินและใต้ดินได้มีแนวคิดของการผสานไปแนวระบายน้ำของพื้นที่สวนเดิม

5.4) ทางสัญจร มีการนำเสนอทางสัญจรหลักของสวนแบบวน (Park Loop) สำหรับทั้งทางเดิน ทางวิ่ง และจักรยาน ขนาดกว้าง 3-4 เมตร เชื่อมต่อไปยังทางเดินกิจกรรม ชุมชนริมน้ำ (Promenade) ที่มีขนาดประมาณ 4-6 เมตร ต่อเนื่องไปยังพื้นที่ทางเดินริมคลองข้างเคียงซึ่งมีศักยภาพในการเป็นแนวเชื่อมต่อพื้นที่สาธารณะสีเขียวของเมืองในอนาคต

6.3 พื้นที่ลานหน้าศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี เขตสัมพันธวงศ์ (ภายหลังเปลี่ยนเป็นพื้นที่สวนชุมชนไซกุ๊ก)

6.3.1 ข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่

ภาพที่ 75 ผังบริเวณและพื้นที่โดยรอบพื้นที่โครงการสวนป่าเอกมัย
ที่มา: คณะวิจัย

1) ที่ตั้ง

ลานข้างศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี แขวงตลาดน้อย เขตสัมพันธวงศ์

2) ขนาดพื้นที่

ขนาด 1 ไร่ (1,600 ตารางเมตร)

3) สภาพแวดล้อม

บริเวณพื้นที่ลานข้างศูนย์การค้า River city ตั้งอยู่ในซอยเจริญกรุง 24 แขวง ตลาดน้อย เขตสัมพันธวงศ์ โดยมีพื้นที่ติดกับโรงเรียนกุหลาบวิทยาลัย วัดแม่พระลูกประคำกาลหว่าร์ และโรงแรม Royal Orchid Sheraton พื้นที่โดยรอบเป็นชุมชนตลาดน้อย สำนักงานเขตสัมพันธวงศ์ โรงเรียนสตรีวัดมหาพฤฒาราม ในพระบรมราชินูปถัมภ์ อาคารโทรคมนาคม (CAT Tower) สถานเอกอัครราชทูตโปรตุเกส และมีเส้นทางเชื่อมต่อไปยัง ICON SIAM และโรงแรม Millennium Hilton Bangkok และตลาดนัดคลองสาน ซึ่งตั้งอยู่ฝั่งตรงข้ามบริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งธนบุรี ผ่านทางเรือข้ามฟาก

4) ประเภทที่ดิน

พื้นที่ของรัฐที่ดูแลและบริหารโดยเอกชน (ศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี)

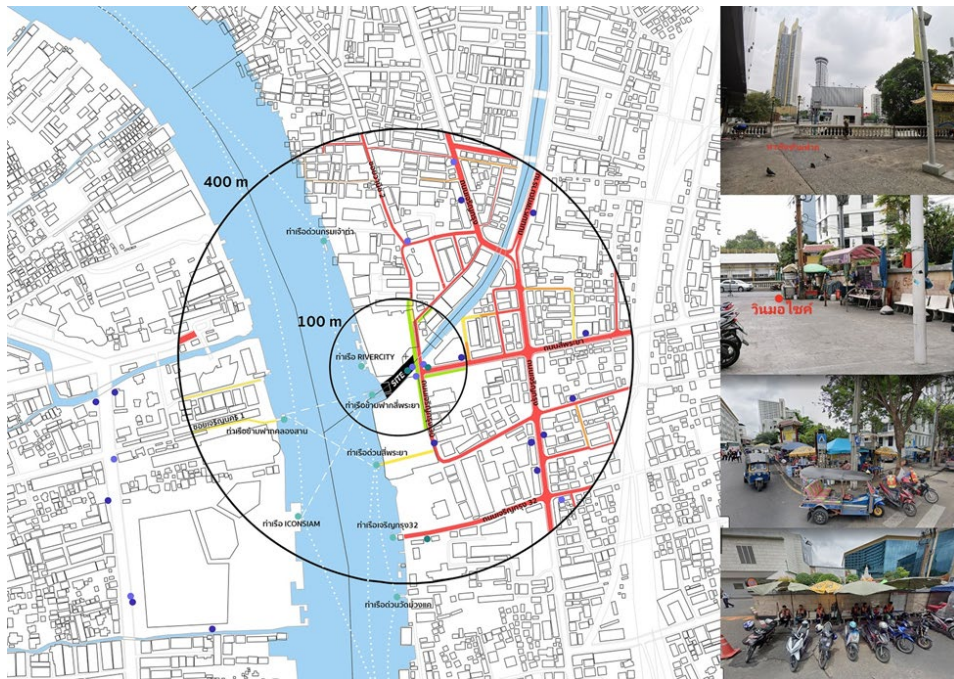
5) การวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่

5.1) การใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรอบ

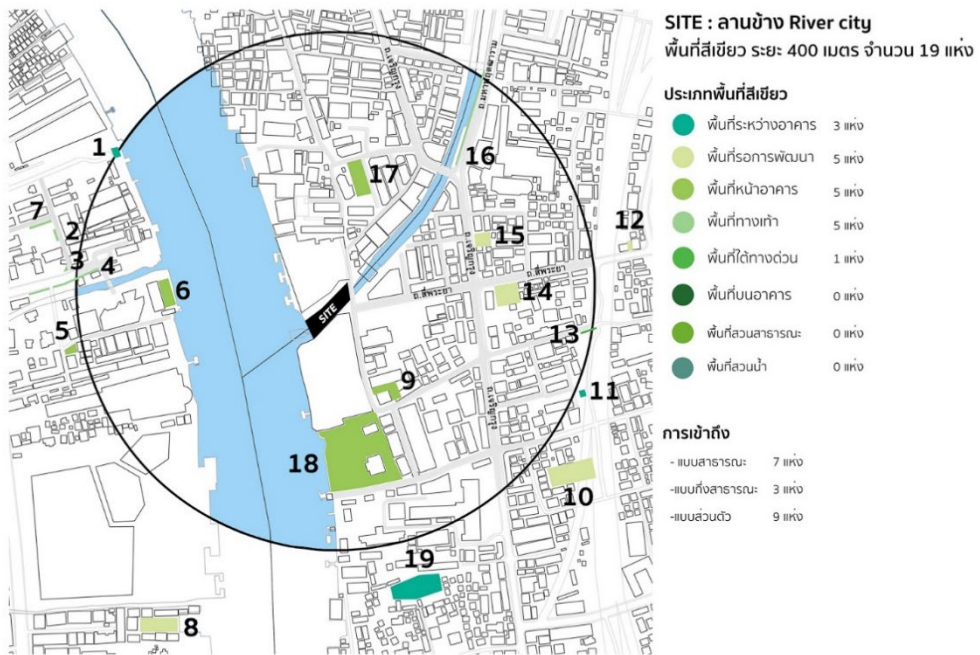
ภาพที่ 76 ผังการใช้ที่ดินในบริเวณพื้นที่ศึกษา
ที่มา คณะวิจัย

5.2) การคมนาคมและการเข้าถึง

ภาพที่ 77 ผังแสดงการคมนาคมและการเข้าถึงพื้นที่
ที่มา คณะวิจัย

5.3) โครงข่ายพื้นที่สาธารณะสีเขียวในพื้นที่

ภาพที่ 78 ผังแสดงโครงข่ายพื้นที่สีเขียวบริเวณรอบพื้นที่ศึกษา
ที่มา คณะวิจัย

6.3.2 กระบวนการขับเคลื่อนพื้นที่

1) ขั้นตอนเตรียมความพร้อมโครงการ

1.1) นำเสนอโครงการและพื้นที่ศักยภาพ

1.1.1) วัตถุประสงค์ของการทำกระบวนการ

- เพื่อนำเสนอแผนการพัฒนา และความเป็นไปได้ในการพัฒนาพื้นที่ว่างให้เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวแห่งใหม่ของเมือง อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ผ่านแนวทางการขับเคลื่อนอย่างมีส่วนร่วมด้วยแบบจำลองการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวของ welpark

- เพื่อความหาผู้ที่สนใจเข้ามาขับเคลื่อนโครงการร่วมกันทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม สถาบันการศึกษา และภาควิชาชีพ เพื่อแสดงตัวเป็นผู้เข้าร่วมและรับผิดชอบโครงการ

- เพื่อสื่อสารสู่ภาครัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับด้านการพัฒนาเมืองและพื้นที่สาธารณะให้ทราบถึงกระบวนการขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะที่กำลังจะเกิดขึ้น

1.1.2) ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ตัวแทนภาคเอกชน นำโดยศูนย์การค้าริเวอร์ ซิตี้ ได้เรียนเชิญทางสำนักงานเขตและโครงการ welpark เข้าร่วมหารือความเป็นไปได้ในการพัฒนาพื้นที่

1.1.3) ระยะเวลา

ระหว่างวันที่ 19 เดือน พฤษภาคม – วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2564

1.1.4) การดำเนินงาน

นำเสนอโครงการด้วยการวิเคราะห์พื้นที่จากฐานข้อมูลเชิงกายภาพ ภาพถ่ายพื้นที่และภาพถ่ายจากดาวเทียมผ่าน google street view และ google maps รวมถึงศึกษาจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ

1.1.5) ผลจากการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วม

ทุกฝ่ายที่เข้าร่วมเห็นชอบในการพัฒนาพื้นที่และเห็นประโยชน์ของการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวร่วมกัน

1.2) การสำรวจและวิเคราะห์ความต้องการของผู้ใช้งาน

1.2.1) วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาพฤติกรรม ความพึงพอใจ และทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่อาจจะเป็นเครื่องมือสนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาพื้นที่ว่างในซอยหน้าวัดหัวลำโพงเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียว

1.2.2) วิธีการ

ก) การสำรวจและสังเกตการณ์ เพื่อศึกษาข้อมูลสภาพทางกายภาพของพื้นที่และกิจกรรมของผู้มาใช้งานที่เกิดขึ้นในพื้นที่ รวมถึงลักษณะการใช้พื้นที่ของกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่และช่วงเวลาของการเกิดกิจกรรม

ข) การสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาพฤติกรรม ความพึงพอใจ และทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาพื้นที่ลานหน้าศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียว เพื่อหาปัจจัยที่อาจจะเป็นเครื่องมือสนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาพื้นที่ รวมทั้งเป็นแนวทางการออกแบบพื้นที่ในอนาคต ทั้งนี้ แบ่งเป็นการสังเกตการณ์กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อมุ่งไปสู่การหาบทสรุปที่ได้จากการลงพื้นที่

1.2.3) ระยะเวลา

ระหว่างวันที่ 1-13 สิงหาคม พ.ศ. 2562 เป็นเวลา 13 วัน

1.2.4) การดำเนินการ

1) ลงสำรวจพื้นที่เบื้องต้น เพื่อแบ่งกลุ่มผู้ใช้งานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่ลานหน้าศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ เพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียว โดยทำการสำรวจและสังเกตการณ์เพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรมความพึงพอใจ และทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้อง

2) สัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ใช้งานและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่ลานหน้าศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ เพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวโดยตรง เช่น กลุ่มผู้อยู่อาศัยในชุมชนตลาดน้อย (ชุมชนข้างเคียง) กลุ่มคนที่สัญจรไปมาบริเวณท่าเรือศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ กลุ่มพนักงานโรงแรมโดยรอบพื้นที่โครงการ ผู้ที่ประกอบอาชีพอยู่ในบริเวณนั้น

	รายการ	ระยะเวลา							
		เมษายน				พฤษภาคม			
		1	2	3	4	1	2	3	4
1	สำรวจพื้นที่เบื้องต้น								
2	ลงพื้นที่สำรวจภาคสนาม (สัมภาษณ์เชิงลึก)								

ตารางที่ 16 การลงพื้นที่สำรวจชุมชน

ที่มา: คณะวิจัย

1.2.5) ผลจากการสำรวจ

ก) กลุ่มพ่อค้าแม่ค้า วินมอเตอร์ไซค์ ตุ๊กตุ๊ก แท็กซี่ ผู้ที่มาใช้ท่าเรือข้ามฟากสี่พระยา และพนักงานในศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ และใกล้เคียง (ระยะทาง ไม่เกิน 100 เมตร)

ผู้ใช้งานกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่โครงการหรือมีตำแหน่งตั้งอยู่ในระยะทางไม่เกิน 100 เมตร กิจกรรมที่ทำเป็นลักษณะกิจวัตรประจำวัน เช่น การเดินทางโดยท่าเรือข้ามฟากสี่พระยา การประกอบอาชีพค้าขายในบริเวณนั้น วินมอเตอร์ไซค์ ศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ เป็นต้น

ข) กลุ่มผู้ทำงาน ได้แก่ พนักงาน ศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ และพนักงานบริษัทในพื้นที่ใกล้เคียง

บริเวณโดยพื้นที่ลานหน้าศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ ปรากฏบริษัทขนาดเล็กและขนาดใหญ่กระจายอยู่ทั่วไป ผู้ใช้งานในกลุ่มนี้ คือผู้ที่เดินทางมาจากภายนอกเข้ามาในพื้นที่ผ่านทางเส้นทางคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำ และจากจุดเปลี่ยนถ่ายการสัญจร ลักษณะการใช้งานหรือกิจกรรมของผู้ใช้กลุ่มนี้จะสัมพันธ์กับเวลาการทำงาน การเดินทางไปและกลับ การเดินทางติดต่องานที่อื่น หรือช่วงเวลาที่พักกลางวัน กิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว เช่น การเดินทางไปยังศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ เพื่อรับประทานอาหารเช้าหรือร้านค้าอื่น ๆ ในบริเวณใกล้เคียง หลังเลิกงานหรือช่วงพักกลางวัน โดยมีจุดเริ่มต้นจากสำนักงาน เช่น อาคารโทรคมนาคม สถานทูตโปรตุเกส หรือ จากศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ เป็นต้น โดยสามารถเดินหรือใช้รถโดยสารประจำทาง ผ่านทางถนนเจริญกรุง ถนนสี่พระยา และชอยเจริญกรุง 30

ค) ผู้อยู่อาศัยในชุมชนใกล้เคียงในรัศมี 400 เมตร

พื้นที่ลานหน้าศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ มีชุมชนใกล้เคียงคือ “ชุมชนตลาดน้อย” ตั้งอยู่ในพื้นที่แขวงตลาดน้อย เขตสัมพันธวงศ์ (ระยะทาง 450 – 500 เมตร) ชุมชนจางสวัสดิ์ (ระยะทาง 600–650 เมตร) ผู้ใช้พื้นที่กลุ่มนี้เป็นผู้ที่พักอาศัยในพื้นที่ ทำให้กิจกรรมที่เป็นกิจวัตรประจำวัน เช่น การเดินทางไปทำงาน ไปโรงเรียน ไปซื้อของ หรือติดต่องาน อื่น ๆ ซึ่งมีจุดเริ่มต้นจากที่พักอาศัยคือชุมชนตลาดน้อยไปยังพื้นที่ลานหน้าศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ หรือบริเวณใกล้เคียง เช่น ศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ โบสถ์กาลหว่าร์ โรงเรียนกุหลาบวิทยาลัย เป็นต้น หรือใช้เป็นเส้นทางสัญจรผ่านไปมาเพื่อข้ามเรือไปยังฝั่งตรงข้าม เช่น ศูนย์การค้าไอคอนสยาม คลองสาน โดยสามารถเดินทางผ่านทางซอยวานิช 2 หรือจากถนนเจริญกรุงเข้าทางซอยเจริญกรุง 24

ง) กลุ่มครู นักเรียน บุคลากรโรงเรียนกุหลาบวิทยาลัย (ระยะทาง 150 เมตร) และ กลุ่มครู นักเรียน บุคลากรโรงเรียนสตรีวัดมหาพฤฒาราม ในพระบรมราชินูปถัมภ์ (ระยะทาง 450 เมตร)

พื้นที่ว่างหน้าศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ ตั้งอยู่ใกล้กับโรงเรียนกุหลาบวิทยาลัย ซึ่งเปิดทำการสอนตั้งแต่ พ.ศ. 2491 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เป็นโรงเรียนคาทอลิกในเครืออัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ เปิดทำการสอนตั้งแต่เตรียมอนุบาลถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6

กลุ่มครู นักเรียน และบุคลากรโรงเรียนกุหลาบวิทยาลัย เป็นกลุ่มผู้ใช้ที่อยู่ใกล้กับพื้นที่ลานหน้าศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ มากที่สุด ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความคุ้นเคยกับพื้นที่ โดยใช้เป็นทางสัญจรผ่านไปมาเพื่อไปยังโรงเรียนกุหลาบวิทยาลัยผ่านทางซอยเจริญกรุง 24 และถนนสี่พระยา หรือเดินทางโดยเรือข้ามฟากจากฝั่งคลองสาน มายังท่าเรือข้ามฟากสี่พระยา ซึ่งเป็นช่วงเวลาเข้าเรียนกับเลิกเรียน นอกจากกิจกรรมประจำวันในการมาโรงเรียนแล้ว ผู้ใช้กลุ่มนี้ยังใช้พื้นที่ในการพักผ่อนช่วงเวลาหลังเลิกงานหรือเลิกเรียน เพื่อเป็นแหล่งกิจกรรมอื่น ๆ เช่น ร้านอาหาร ร้านค้า สถานที่นั่งเล่น เป็นต้น

โรงเรียนสตรีวัดมหาพฤฒาราม ในพระบรมราชินูปถัมภ์ ตั้งอยู่บริเวณถนนมหาพฤฒาราม แขวงมหาพฤฒาราม เขตบางรัก เป็นโรงเรียนสตรีในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ เปิดทำการสอนครั้งแรกเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2461 ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย

การใช้พื้นที่บริเวณลานหน้าศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ ของกลุ่มครู นักเรียน และบุคลากรโรงเรียนสตรีวัดมหาพฤฒารามฯ คือเป็นเส้นทางสัญจรไปกลับจากบริเวณท่าเรือข้ามฟากสี่พระยาหรือท่าเรือด่วนสี่พระยา ไปยังถนนเจริญกรุง ผ่านทางซอยเจริญกรุง 24 เชื่อมต่อไปยังถนนมหาพฤฒาราม เพื่อเดินทางไปยังโรงเรียนสตรีวัดมหาพฤฒาราม ฯ ซึ่งเป็นการใช้เส้นทางในช่วงเวลาเช้าและเย็น รวมไปถึงการใช้พื้นที่ในช่วงเวลาหลังเลิกเรียนในการพักผ่อน ทานอาหาร หรือซื้อของ ในศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้

จ) กลุ่มนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป

ผู้ใช้งานในกลุ่มนี้อาจเป็นผู้ที่ยังพื้นที่ลานหน้าศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ หรือผู้ที่มาศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ โดยตรง หรือเป็นผู้ที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง โดยใช้พื้นที่ลานหน้าศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ เป็นทางผ่านไปยังสถานที่อื่น เช่น มาใช้ท่าเรือข้ามฟากศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ เพื่อเดินทางไปยังตลาดคลองสาน ศูนย์การค้าไอคอนสยาม เป็นต้น ซึ่งจุดเริ่มต้นการเดินทางของผู้ใช้กลุ่มนี้คือเส้นทางคมนาคมหลัก เช่น ถนนเจริญกรุงเข้าสู่พื้นที่ผ่านทางซอยเจริญกรุง 24 หรือถนนสี่พระยา หรือเดินทางโดยเรือด่วนลงที่ท่าเรือสี่พระยา เป็นต้น นอกจากนี้ผู้ใช้กลุ่มนี้คือกลุ่มนักท่องเที่ยวที่พักอาศัยอยู่ในโรงแรมหรือคอนโดมิเนียมในบริเวณใกล้เคียง ด้วยศักยภาพด้านการท่องเที่ยวและการเดินทางเชื่อมต่อไปยังพื้นที่อื่น ๆ ทำให้มีโรงแรมรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติ เช่น โรงแรมรอยัลลอร์ดคิดเชอราตันและ โรงแรมมิลเลนเนียม ฮิลตัน บางกอกเป็นต้น โดยมีการใช้งานดังนี้

สี่พระยา – คลองสาน ช่วง เวลากลางวันเป็นนักท่องเที่ยวเดินทางไปมาในย่านคลองสาน-บางรัก เช่น ริเวอร์ซิตี้ โรงแรมมิลเลนเนียมฮิลตัน แจมแพคทอรี่ โรงแรมรอยัลลอร์ดคิดเชอราตัน แวร์เฮ้าส์ 30 อาคารไปรษณีย์กลาง ตลาดน้อย เป็นต้น

สี่พระยา – ศูนย์การค้าไอคอนสยาม มีจำนวนมากในช่วงสุดสัปดาห์ โดยผู้ใช้งานที่เข้าไปศูนย์การค้าไอคอนสยาม จะจอดรถที่ฝั่งบางรักก่อนจะใช้บริการเรือข้ามฟากให้บริการฟรีของศูนย์การค้าไอคอนสยาม

นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการร้านอาหารบนเรือสำราญ ที่ท่าเรือของริเวอร์ ซิตี้ ช่วง 18.00 - 21.00 ซึ่งมีบริษัทให้บริการร้านอาหารบนเรือสำราญ 4 - 5 บริษัท และมีผู้ใช้เรือท่องเที่ยวมากถึง 100-200 คนต่อหนึ่งรอบ ต่อบริษัท (รวมทุกบริษัท) แล้วมีนักท่องเที่ยวมารอขึ้นเรือมากกว่า 500 - 1000 คน) โดยนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะพักคอยในพื้นที่ของท่าเรือริมน้ำของริเวอร์ ซิตี้ แต่จะล้นออกมาถึงลานพื้นที่โครงการ และนั่งพักคอยตามบันได หรือที่นั่งที่มีอยู่ในพื้นที่ลานโครงการ

1.3) การขับเคลื่อนพื้นที่เชิงกลไก

1.3.1) วัตถุประสงค์

เพื่อนำเสนอความเป็นไปได้ของการพัฒนาพื้นที่ว่างหน้าศูนย์การค้าริเวอร์ ซิตี้ เดิม ให้สามารถพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

1.3.2) ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

กรมเจ้าท่า สำนักงานเขตสัมพันธวงศ์ ศูนย์การค้าริเวอร์ ซิตี้ โรงแรมเซอราตัน บริษัทแมกโนเลีย ควอลิตี้ ดีเวล็อปเม้นต์ คอร์ปอเรชั่น และศูนย์การค้าไอคอนสยาม

1.3.3) การดำเนินงาน

we!park นำข้อมูลที่ได้จากการทำกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ และการสำรวจและวิเคราะห์ความต้องการของผู้ใช้งานมาพัฒนาเป็นงานออกแบบเบื้องต้น (ที่ยังไม่ใช่งานออกแบบจริง) เพื่อใช้ในการสื่อสารถึงความเป็นไปได้ร่วมกับผู้มีส่วนร่วมและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด

1.3.4) ผลจากการดำเนินงาน

เกิดปัญหาติดขัดในการพัฒนาพื้นที่ลานหน้าศูนย์การค้าริเวอร์ ซิตี้ ให้เกิดเป็นกายภาพจริงได้ ด้วยสาเหตุหลัก 2 ประเด็น ดังนี้

1. เรื่องความไม่ชัดเจนของการถือครองที่ดิน เนื่องจากพื้นที่ลานหน้าศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้นี้เป็นพื้นที่ที่อยู่เหนือคลอง ซึ่งเดิมเป็นพื้นที่ของทางรัฐที่ปล่อยให้ทางผู้ประกอบการได้นำไปใช้ทำประโยชน์ร่วมกับการเป็นท่าเรือข้ามฝากสีพระยา จึงทำให้มีความไม่ชัดเจนในด้านเจ้าของหลักในการถือครองที่ดิน การสนับสนุนงบประมาณ และการให้อนุมัติการดำเนินงานต่าง ๆ

2. ปัญหาด้านความไม่พร้อมของผู้สนับสนุนหลักภาคเอกชน โดยเฉพาะศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้เองที่ไม่มีงบประมาณเพียงพอ และยังไม่พร้อมดำเนินการในการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดเป็นกายภาพได้ รวมถึงภาคเอกชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรายอื่นที่ไม่พร้อมสนับสนุนด้านงบประมาณ เนื่องจากเห็นว่าพื้นที่ว่างนี้ควรอยู่ในการดูแลของภาครัฐและริเวอร์ซิตี้

จึงทำให้โครงการพัฒนาพื้นที่นาร่องของพื้นที่ลานหน้าศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ ต้องถูกพักการขับเคลื่อนไว้ที่การพัฒนาแบบจากทาง welpark เพื่อนำเสนอความเป็นไปได้ของการพัฒนาพื้นที่ร่วมกับเอกชนและภาครัฐผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเท่านั้น ยังไม่สามารถขับเคลื่อนต่อไปสู่การพัฒนาเชิงกายภาพได้

1.4) การกระตุ้นพื้นที่ด้วยการเชื่อมโครงข่ายพื้นที่สาธารณะสีเขียว

1.4.1) วัตถุประสงค์

เพื่อสร้างแรงกระตุ้นในการสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวในย่านที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ลานหน้าศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ เพื่อเป็นการสร้างแรงกระตุ้นของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมในระยะยาว และเป็นพื้นที่ต้นแบบในบริเวณใกล้เคียง

1.4.2) วิธีการ

1. ศึกษาศักยภาพโครงข่ายพื้นที่สาธารณะสีเขียวในย่าน รวมถึงระบบคลองที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญที่เชื่อมแต่ละชุมชนและย่านไว้

2. สืบค้นเครือข่ายที่ทำงานด้านการพัฒนาพื้นที่สาธารณะ พัฒนาชุมชนพัฒนาพื้นที่สีเขียวในย่าน เพื่อสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายและผู้ร่วมพัฒนาเมืองพื้นที่

1.4.3) ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

กลุ่มสถาปนิกชุมชนบ้านเมือง

1.4.4) การดำเนินงาน

- ดำเนินการสืบค้น และวิเคราะห์หลักไถ่และกายภาพของพื้นที่
- เข้าพบเครือข่าย พุดคุยเพื่อสร้างภารกิจร่วมในการพัฒนาโครงข่ายพื้นที่สาธารณะสีเขียวในย่าน

1.4.5) ผลลัพธ์ของกระบวนการ

จากการศึกษาโครงข่ายพื้นที่สาธารณะสีเขียวในย่าน พบว่าพื้นที่ริมคลอง ผดุงกรุงเกษมเป็นพื้นที่ศักยภาพ ที่ยังมีพื้นที่ว่างหรือพื้นที่รกร้างที่จะพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวได้อยู่ จึงเข้าไปศึกษาพื้นที่และพบกับกลุ่มสถาปนิกบ้านเมืองที่ทำงานพัฒนาพื้นที่ว่างบริเวณชุมชนโซภิฎักด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมอยู่ จึงได้เข้าพบและนำเสนอความร่วมมือในการพัฒนาพื้นที่ร่วมกัน โดย we!park ทำหน้าที่ในการชักชวนเครือข่ายภาคส่วนอื่น ๆ เข้ามาร่วมพัฒนาพื้นที่เสริมจากของกลุ่มสถาปนิกบ้านเมือง เช่น อาร์ตโฟร์ตี้ (art4d) และ บริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัด

2) ขั้หนออกแบบอย่างมีส่วนร่วม

2.1) การจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ

2.1.1) วัตถุประสงค์

- เพื่อเป็นการรับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากกลุ่มนิสิต นักศึกษา และผู้เริ่มทำงานในวิชาชีพ โดยผ่านกระบวนการของผู้เชี่ยวชาญเพื่อเป็นการพัฒนากระบวนการคิด วิเคราะห์และออกแบบเพื่อการใช้งานสาธารณะ

- เพื่อเป็นการสร้างความร่วมมือผ่านการทำงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐ เช่น กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางรัก ภาควิชาชีพ และภาคเอกชน ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของพื้นที่สาธารณะสีเขียวภายในเมือง

- เพื่อสามารถสร้างและนำเอาแนวความคิดไปพัฒนาต่อยอด นำไปสู่การพัฒนาพื้นที่จริง

2.1.2) ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

- นักศึกษาชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จำนวน 21 คน

2.1.3) ระยะเวลา

6 วัน ระหว่างวันที่ 12 – 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563

2.1.4) การดำเนินงาน

วันที่	กิจกรรม / เครื่องมือ	เป้าหมาย
12 ก.พ. 2563	อธิบายโครงการ ผู้เข้าร่วมกิจกรรม โจทย์และจุดประสงค์กิจกรรม	นิสิตได้รับทราบจุดประสงค์ของกิจกรรมและ การเรียนรู้และข้อมูลพื้นที่เบื้องต้น
	สำรวจและเก็บข้อมูลพื้นที่นาร่อง ตามกลุ่มย่อย	เพื่อให้ได้ข้อมูลจากพื้นที่กายภาพจริง และได้ สัมภาษณ์ผู้ใช้ชีวิตในพื้นที่จริง
	วิเคราะห์พื้นที่ร่วมกัน	เพื่อช่วยกันระดมความคิด
	สรุปแนวคิด	เพื่อสรุปแนวความคิดหลักรวบยอด
13 ก.พ. 2563	วิเคราะห์พื้นที่ในประเด็นต่างๆ ร่วมกัน และเสนอแนวทางในการ พัฒนาพื้นที่	เพื่อช่วยกันระดมความคิด
	พัฒนาแนวความคิดในการ ออกแบบพื้นที่	เพื่อพัฒนาแนวคิด
	นำเสนอข้อมูลพื้นที่และ แนวความคิดในการพัฒนาพื้นที่ กลุ่มละ 15 นาที	เพื่อนำเสนอแก่กลุ่มอื่น รับฟังความคิดเห็น และนำไปปรับปรุงพัฒนา
14 ก.พ. 2563	กลุ่มพัฒนาการวิเคราะห์ แนวคิด แบบ	เพื่อพัฒนาแนวคิด งานออกแบบ
	ตรวจแบบตามแต่ละกลุ่ม	
15 - 16 ก.พ. 2563	พัฒนาแบบ	เพื่อพัฒนาแนวคิด งานออกแบบ
17 ก.พ. 2563	นำเสนอขั้นสุดท้าย	ผลงานการออกแบบสามารถนำเอา แนวความคิดไปพัฒนาต่อเพื่อนำไปสู่การ พัฒนาพื้นที่จริง

ตารางที่ 17 กิจกรรมเชิงปฏิบัติการ

ที่มา: คณะวิจัย

เครื่องมือที่ใช้

- 1) ช้ค้นหาค้นหาประเด็น ประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลพื้นที่ การลงสำรวจ
พื้นที่ การสัมภาษณ์ การถ่ายภาพ

2) ขั้นการสังเคราะห์ข้อมูล โดยการรวบรวมประเด็นในพื้นที่ด้วยแผนที่ และโพลสตัท

3) ขั้นการออกแบบ การฝึกฝนการคิดในระยะเวลาจำกัดด้วยการทำแบบร่างและการออกแบบผ่านผังพื้นที่ และทัศนียภาพ

2.1.5) ผลจากการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ

แนวความคิดการพัฒนาพื้นที่ลานหน้าศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างโครงข่ายสังคมและศิลปะผ่านการพัฒนาพื้นที่ย่าน ผ่านการเปิดพื้นที่ย่าน เพื่อให้ผู้คนสามารถเข้าถึงพื้นที่ต่าง ๆ ได้สะดวก เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจโดยรวมภายในย่าน เพิ่มพื้นที่ส่วนกลาง เชื่อมสัมพันธ์ในชุมชน และการพัฒนาสาธารณูปโภคสาธารณะและการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่

ผลของกิจกรรมเชิงปฏิบัติการเป็นไปตามเป้าหมายทั้งจากการประเมินของคณะจัดงานและการประเมินกิจกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเอง โดยมีข้อเสนอแนะเรื่องเวลาของกิจกรรมบางช่วงที่ควรขยายเพิ่มขึ้น เช่น ช่วงกิจกรรมการลงสำรวจพื้นที่ศึกษา และช่วงหาข้อมูลเพื่อเป็นพื้นฐานการวิเคราะห์พื้นที่

ข้อดี

- นักศึกษาได้เรียนรู้ไปตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรมเชิงปฏิบัติการและรายวิชาการร่วมปฏิบัติการวิชาชีพภูมิสถาปนิก

- เกิดความร่วมมือของเครือข่ายรวมถึงพันธมิตรที่ทำงานสนับสนุนพื้นที่สาธารณะในเมือง ในภาครัฐ เอกชน สหวิชาชีพ ภาควิชาชีพภูมิสถาปัตยกรรม สถาบันการศึกษา และประชาสังคม

- ผลงานของกิจกรรมเชิงปฏิบัติการสามารถนำเสนอแนวความคิดพัฒนาพื้นที่สาธารณะหลากหลายรูปแบบในแต่ละพื้นที่อย่างมีหลักการและความเป็นไปได้ สร้างโอกาสในการนำเสนอผลักดันให้เกิดเป็นการเคลื่อนไหวในการพัฒนาพื้นที่บริเวณนี้ได้จริงในอนาคต

- ผลงานของกิจกรรมหลากหลายทั้งพื้นที่และหลากหลายความคิดจากแต่ละกลุ่มทำงาน ทำให้แนวคิดสามารถประยุกต์กับพื้นที่ได้หลายรูปแบบ

ข้อเสีย

- ระยะเวลาที่จำกัด ทำให้การลงรายละเอียดของแต่ละพื้นที่อาจจะไม่ครบถ้วน

2.2) กิจกรรมเชิงปฏิบัติการ พื้นที่สวนชุมชนโชฎึก

ภาพที่ 79 กิจกรรมเชิงปฏิบัติการและกระบวนการมีส่วนร่วมในพื้นที่สวนชุมชนโชฎึก
ที่มา: คณะวิจัย

2.2.1) วัตถุประสงค์

- เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างภาคเอกชน นักลงทุน และนักออกแบบ รวมถึงชุมชนในพื้นที่
- เพื่อพัฒนางานออกแบบพื้นที่สาธารณะสีเขียวบริเวณชุมชนโชฎึก ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม

2.2.2) ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

นักออกแบบจากภาควิชาชีพที่สนใจในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียว ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม โดยมีทีมจากบริษัทสถาปนิก 2 บริษัทเป็นที่ปรึกษาการดำเนินงาน ได้แก่ บริษัทสถาปนิก วาสแลป (Vaslab Architecture) และบริษัทสถาปนิก ไฮโปธีซิส จำกัด (HYPOTHESIS Co., Ltd.)

2.2.3) ระยะเวลา

ระยะเวลาประมาณ 2 เดือน

2.2.4) การดำเนินงาน

วันที่	กิจกรรม	เป้าหมาย
	แบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมออกเป็น 2 ทีม นำโดย บริษัทสถาปิก 2 บริษัท ได้แก่ บริษัทสถาปนิก วาสแลป (Vaslab Architecture) และบริษัทสถาปนิก ไฮโปธีซิส จำกัด (HYPOTHESIS Co., Ltd.)	เพื่อแบ่งทีมทำงาน และระดมความคิดแบบกลุ่ม
	แต่ละกลุ่มลงสำรวจพื้นที่จริง เพื่อเลือกประเด็นและองค์ประกอบมาพัฒนา	เพื่อศึกษาพื้นที่จริง เป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบ
	ทำการพัฒนาแบบและระดมความคิดเพื่อการผสานแบบในกลุ่มเข้าด้วยกัน	เพื่อพัฒนาแบบ แลกเปลี่ยนแนวความคิดและความรู้
	นำเสนอแบบและทำกระบวนการกับชุมชน ครั้งที่ 1	เพื่อเสนอแบบแนวคิด
	นำแบบกลับมาปรับแก้ พัฒนา	เพื่อพัฒนาปรับแก้
	นำเสนอแบบและทำกระบวนการกับชุมชน ครั้งที่ 2	เพื่อเสนอแบบพัฒนา

ตารางที่ 18 ตารางกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ

ที่มา: คณะวิจัย

เครื่องมือที่ใช้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน

- 1) ขั้นค้นหาประเด็น ประกอบด้วย การศึกษาข้อมูลพื้นที่ การลงสำรวจพื้นที่
- 2) ขั้นการสังเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การรวบรวมประเด็นในพื้นที่ด้วยแผนที่และโพสอิท
- 3) ขั้นการออกแบบ ผูกฝนความคิดในระยะเวลาจำกัด
- 4) ขั้นการสื่อสารและกระบวนการมีส่วนร่วม โดยการนำเสนอแบบและทำกระบวนการร่วมกับชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

2.2.5) ผลจากการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ

ได้สร้างสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างกลุ่มชุมชนที่จะมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ โดยมีเสียงจากผู้แทนชุมชนที่เสนอความพร้อมในการช่วยดูแลพื้นที่เมื่อเปิดใช้งาน

ได้สร้างความร่วมมือส่วนร่วมจากภาคเอกชนในการสนับสนุนงบประมาณการดำเนินการ รวมถึงงบประมาณการก่อสร้างพื้นที่

ได้งานออกแบบที่เกิดจากกระบวนการพัฒนาผ่านภาควิชาชีพ และเป็น การระดมความคิดจากหลากหลายแนวคิดและมุมมอง เพื่อให้เกิดแบบที่มี ประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองต่อความต้องการและการใช้งานของคนในพื้นที่ มากที่สุด โดยแบบที่ได้จะนำไปต่อยอดพัฒนาเพื่อให้ได้เป็นแบบเพื่อการก่อสร้างใน อนาคต

2.3) กระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชนครั้งที่ 1

2.3.1) วัตถุประสงค์

เพื่อการสื่อสารแนวความคิด และงานออกแบบเบื้องต้นมาเป็น เครื่องมือในการทำกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชนต่อไป

2.3.2) วิธีการ

นำเสนอแบบแนวคิดสู่ชุมชน ผ่านเครื่องมือการออกแบบเพื่อใช้ในการ เก็บข้อมูลและความคิดเห็น

2.3.3) ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ชุมชน และนักออกแบบจากภาควิชาชีพที่สนใจในการพัฒนาพื้นที่ สาธารณะสีเขียวผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม โดยมีทีมจากบริษัทสถาปนิก 2 บริษัท เป็นที่ปรึกษาการดำเนินงาน ได้แก่ บริษัทสถาปนิก วาสแลป (Vaslab Architecture) และบริษัทสถาปนิก ไฮโปธีซิส จำกัด (HYPOTHESIS Co., Ltd.) บริษัทอาร์ตโฟร์ดี (art4d) และ บริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัด กลุ่มสถาปนิกบ้านเมือง

2.3.4) การดำเนินงาน

จัดการทำกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ โดยรวบรวมชุมชนและผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้องมามีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิดต่อแบบการพัฒนาแบบ และใช้เครื่องมือ เช่น แผนที่ โพลีอิท โมเดลในการสื่อสารความเป็นไปได้ใหม่ ๆ ของงานออกแบบ พื้นที่

2.3.5) ผลลัพธ์ของกระบวนการ

ได้รับข้อเสนอจากชุมชนมาปรับแก้และพัฒนาต่อ

2.4) กระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชนครั้งที่ 2

2.4.1) วัตถุประสงค์

เพื่อการสื่อสารแนวความคิด และนำงานออกแบบเบื้องต้นมาเป็นเครื่องมือในการทำกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชนต่อไป

2.4.2) วิธีการ

นำเสนอแบบที่พัฒนาจากกระบวนการครั้งก่อนมานำเสนอผ่านเครื่องมือการออกแบบเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลและความคิดเห็นกับชุมชน

2.4.3) ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ชุมชน และนักออกแบบจากภาควิชาชีพที่สนใจในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม โดยมีทีมจากบริษัทสถาปนิก 2 บริษัท เป็นที่ปรึกษาการดำเนินงาน ได้แก่ บริษัทสถาปนิก วาสแลป (Vaslab Architecture) และบริษัทสถาปนิก ไฮโปธีซิส จำกัด (HYPOTHESIS Co., Ltd.) บริษัทอาร์ตโฟร์ดี (art4d) และ บริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัด กลุ่มสถาปนิกบ้านเมือง

2.4.4) การดำเนินงาน

จัดการทำกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ โดยรวบรวมชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมามีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิดต่อแบบการพัฒนาแบบ และใช้เครื่องมือเช่น แผนที่ โพลสอิท โมเดลในการสื่อสารความเป็นไปได้ใหม่ ๆ ของงานออกแบบพื้นที่

2.4.5) ผลลัพธ์ของกระบวนการ

ได้รับข้อเสนอจากชุมชนมาปรับแก้และพัฒนาต่อ เพื่อให้ได้แบบขั้นสมบูรณ์ก่อนการนำไปพัฒนาเป็นแบบก่อสร้าง

3) ขั้วเขียนแบบและก่อสร้าง

3.1) ขั้วเขียนแบบเพื่อก่อสร้าง

3.1.1) วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาแบบแนวความคิดเพื่อให้เป็นแบบก่อสร้างในพื้นที่กายภาพจริง

3.1.2) ผู้ดำเนินการ

ทีมงานผู้ออกแบบจาก บริษัทสถาปนิก วาสแลป (Vaslab Architecture) และบริษัทสถาปนิก ไฮโปธีซิส จำกัด (HYPOTHESIS Co., Ltd.) โดยมีบริษัทอาร์ต โฟร์ดี (art4d) บริษัทสถาปนิกปั้นเมือง และทีมงานโครงการ welpark เป็นผู้ประสานงาน

3.1.3) ระยะเวลา

ตุลาคม 2563 – มกราคม 2564

3.1.4) การดำเนินงาน

1. พัฒนาแบบจากแบบขั้นสุดท้ายของกระบวนการการมีส่วนร่วมกับชุมชนและกิจกรรมเชิงปฏิบัติการมาพัฒนาเพื่อให้พร้อมสำหรับการทำแบบเพื่อการก่อสร้าง

2. จัดจ้างนักเขียนแบบทำแบบก่อสร้าง

3. นำแบบก่อสร้างที่ได้ไปขออนุญาตต่อปัดกรุงเทพฯ

โดยมีทีมงานโครงการ welpark เป็นผู้ประสานงานกับผู้สนับสนุนทุนการพัฒนาพื้นที่ คือ บริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัด

3.1.5) ผลลัพธ์

ได้แบบก่อสร้างที่พร้อมพัฒนา

3.2) ชั้นก่อสร้างพื้นที่

3.2.1) วัตถุประสงค์

เพื่อทำการก่อสร้างพื้นที่กายภาพตามแบบก่อสร้าง

3.2.2) ผู้ดำเนินการ

บริษัท ดี-บิวท์ เอ็กซ์ซิบีชัน จำกัด

3.2.3) ระยะเวลา

กุมภาพันธ์ – สิงหาคม 2564

3.2.4) การดำเนินงาน

ดำเนินการก่อสร้างพื้นที่สวนชุมชนโซลิวีก โดยมีทีมงานโครงการ welpark เป็นผู้ประสานงานและคอยส่งความคืบหน้าโครงการให้ภาคส่วนต่าง ๆ ได้รับทราบ โดยเฉพาะสำนักงานเขต

6.3.3 แนวคิดการออกแบบพื้นที่

1) พื้นที่ลานหน้าศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้

ภาพที่ 80 ผังและทัศนียภาพงานออกแบบพื้นที่ลานหน้าศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้
ที่มา บริษัท จมาโซเอ็น จำกัด

ในกระบวนการออกแบบได้นำข้อมูลจากการลงสำรวจชุมชน ที่กล่าวถึงการขาดพื้นที่รวมตัวและพักผ่อน จึงได้ออกแบบที่นั่งล้อมรอบพื้นที่สีเขียว เพื่อให้เป็นจุดนั่งพักในร่มเงา

เปิดมุมมองสู่พื้นที่ลานที่คนสัญจรไปมา สร้างปฏิสัมพันธ์เบื้องต้นให้กับผู้ที่เข้ามาใช้งานในพื้นที่ และมีการออกแบบลวดลายพื้นที่ช่วยสร้างลวดลายและนำทางในบริเวณที่มีการสัญจรคับคั่ง รวมถึงมีพื้นที่ไม้ยกระดับเพื่อช่วยให้สามารถเดินเชื่อมต่อพื้นที่ท่าเรือและถนนภายนอก ในฤดูน้ำขึ้นหรือช่วงฝนตกหนัก นอกจากนี้ยังมีการเพิ่มองค์ประกอบพื้นที่สีเขียวทั้งในรูปแบบแนวตั้ง และแนวนอน ทดแทนพื้นที่ลานน้ำพุเดิม เพื่อสร้างความร่มรื่น

2) พื้นที่สวนชุมชนโชฎีก

ภาพที่ 81 ผังและทัศนียภาพงานออกแบบพื้นที่สวนชุมชนโชฎีก
ที่มา คณะออกแบบพื้นที่โครงการ

งานออกแบบพื้นที่สวนโชฎีกระยะที่ 2 ประกอบไปด้วยองค์ประกอบทางลาด สนามเด็กเล่น ม้านั่ง ที่นั่งที่ออกแบบให้เป็นกระบะต้นไม้ในตัว ที่ปลูกผักสวนครัวของชุมชน หลังคาโปร่งแสง และเครื่องเล่นกระรอก ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้เกิดจากการพัฒนาร่วมกับชุมชน จนได้มาเป็นแบบที่ต้องการ โดยมีแนวคิดในการสร้างพื้นที่และกิจกรรมเพื่อกระตุ้นปฏิสัมพันธ์ของผู้คนต่างวัย สร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมแก่การออกกำลังกาย เล่น และพักผ่อน โดยไม่รบกวนกัน รวมถึงใช้ประโยชน์จากการเป็นพื้นที่ริมคลอง และต้นไม้เดิม เป็นองค์ประกอบที่ช่วยให้พื้นที่ดูสงบและร่มรื่น มีการออกแบบองค์ประกอบให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน (landmark) รวมถึงมีการใช้เดิมในพื้นที่มาใช้ให้เกิดประโยชน์

ภาพที่ 82 ภาพบรรยากาศพื้นที่โครงการ
ที่มา คณะวิจัย

6.4 พื้นที่ใต้ทางพิเศษฉลองรัช ลานกีฬาแสงทิพย์ เขตวัฒนา

6.4.1 ข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่

ภาพที่ 83 มังตำแหน่งพื้นที่โครงการ
ที่มา คณะวิจัย

1.1) ที่ตั้ง

พื้นที่ใต้ทางพิเศษฉลองรัช ด้านข้างโครงการ T77 แขวง พระโขนงเหนือ เขต
วัฒนา กรุงเทพมหานคร

1.2) ขนาดพื้นที่

มีพื้นที่รวม ประมาณ 6 ไร่

1.3) สภาพแวดล้อม

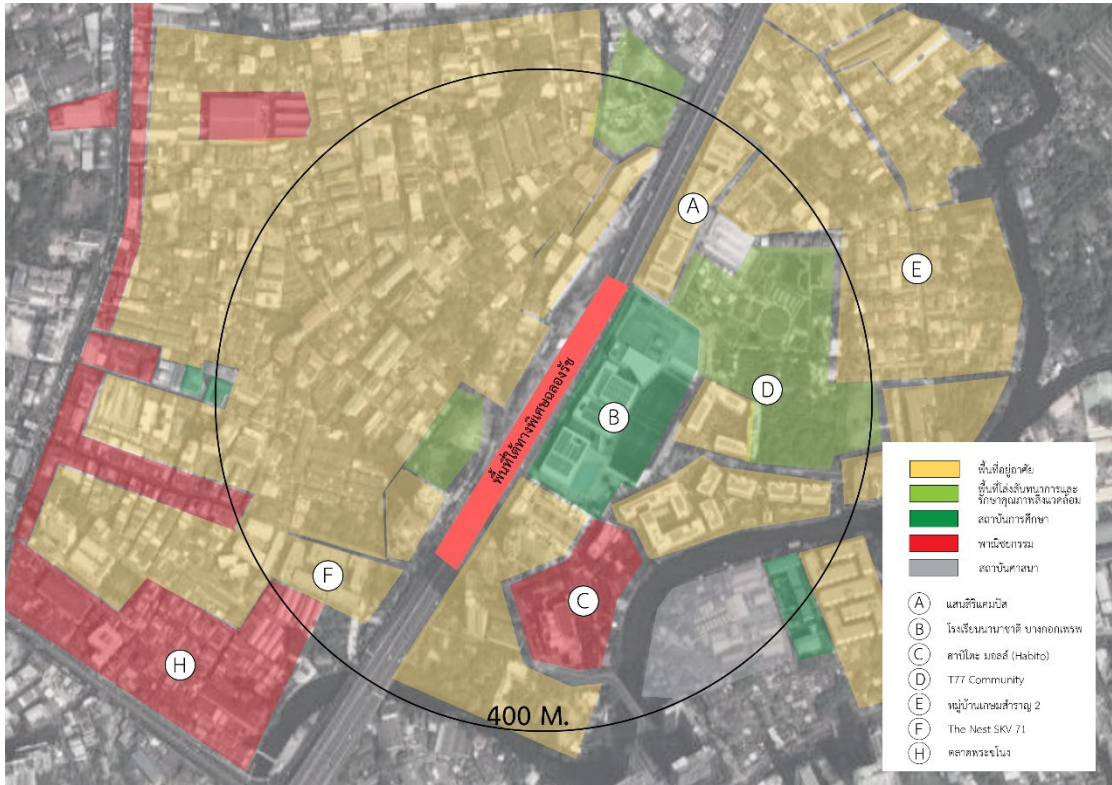
พบว่าพื้นที่โดยรอบลานกีฬาใต้ทางด่วนข้างโครงการ T77 เป็นพื้นที่ชุมชนและที่พักอาศัย มีเส้นทางเชื่อมต่อไปยังพื้นที่ต่าง ๆ สามารถเข้าถึงได้จากทั้งทางอ่อนนุช (ถนนสุขุมวิท 77) และพระโขนง (ถนนสุขุมวิท 71) พื้นที่โดยรอบลานกีฬาใต้ทางด่วนข้างโครงการ T77 จึงเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาสูง การเกิดโครงการที่พักอาศัยใหม่ ๆ ที่เข้ามาร่วมผสมผสานความเป็น 'เมือง' กับชุมชนแบบดั้งเดิมให้ดูกลมกล่อมและกลายเป็นอีกหนึ่งเสน่ห์ที่ไม่เหมือนใครของย่านนี้ การขยายตัวของเมืองที่ไล่เรียงมาตั้งแต่ช่วงสุขุมวิทตอนกลาง พร้อมพงษ์ ทองหล่อ และเอกมัย ส่งผลให้อ่อนนุชและพระโขนงกลายเป็นทำเลรองรับผู้คน que เริ่มกระจายตัวเข้ามาอยู่อาศัยในย่านนี้เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ และทำให้ทั้งอ่อนนุชและพระโขนงมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว

1.4) ประเภทที่ดิน

พื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นที่จอดรถของกรุงเทพมหานคร และพื้นที่อีกส่วนหนึ่งได้พัฒนาเป็นลานกีฬา โดยเจ้าของพื้นที่คือกรมการทางพิเศษแห่งประเทศไทยที่ให้ทางสำนักงานเขตวัฒนาใช้พื้นที่เพื่อสาธารณะประโยชน์

1.5) การวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่

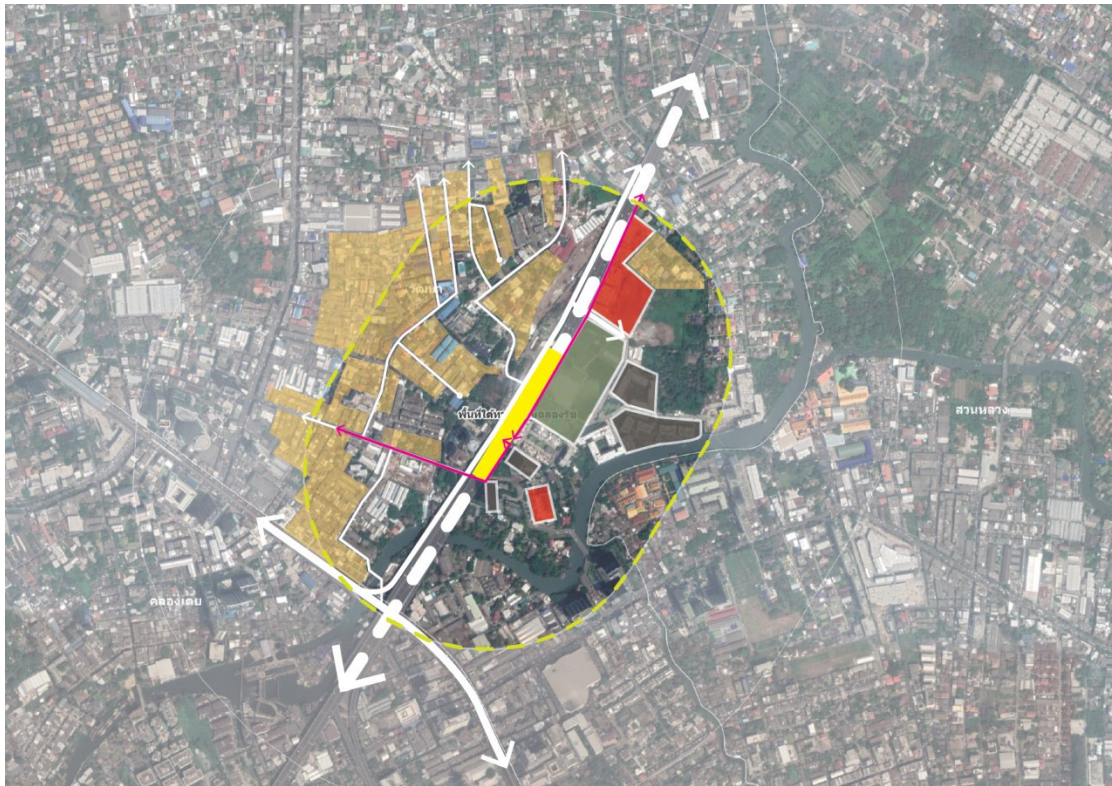
1.5.1) การใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรอบ

ภาพที่ 84 ผังแสดงลักษณะการใช้ที่ดินโดยรอบพื้นที่วางโครงการพัฒนา
ที่มา: คณะวิจัย

การใช้งานอาคารโดยรอบพื้นที่โครงการบริเวณพื้นที่ใต้ทางพิเศษฉลองรัช
ด้านข้างโครงการ T77 เป็นพื้นที่ของชุมชน ทั้งโครงการ T77 และชุมชนอื่น ๆ ในซอยปรีดี รวมไปถึงมีอาคาร สำนักงาน ศูนย์การค้า โรงเรียนนานาชาติ

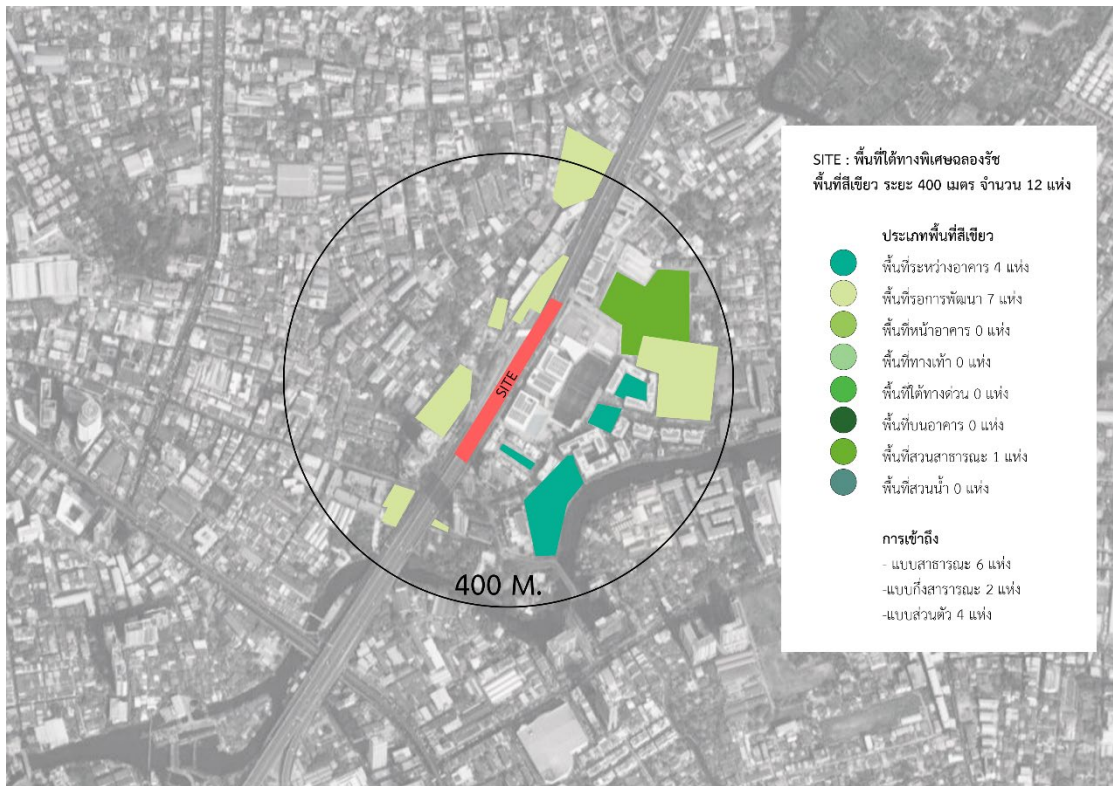
1.5.2) การคมนาคมและการเข้าถึง

ภาพที่ 85 ผังแสดงลักษณะการใช้ที่ดินโดยรอบพื้นที่วางโครงการพัฒนา
ที่มา: คณะวิจัย

การเข้าถึงไปยังพื้นที่ต่าง ๆ สามารถเข้าถึงได้จากทั้งทางอ่อนนุช (ถนนสุขุมวิท 77) และพระโขนง (ถนนสุขุมวิท 71) และสามารถเดินเชื่อมต่อกับโครงการ T77 ไปยังพื้นที่ ซอยปรีดี พนมยงค์ 2 และซอยปรีดี พนมยงค์ 14 (ซอยมีสุวรรณ3) รวมทั้งมีวินมอเตอร์ไซด์รับส่งผู้โดยสารอยู่บริเวณประตูทั้งสองฝั่ง

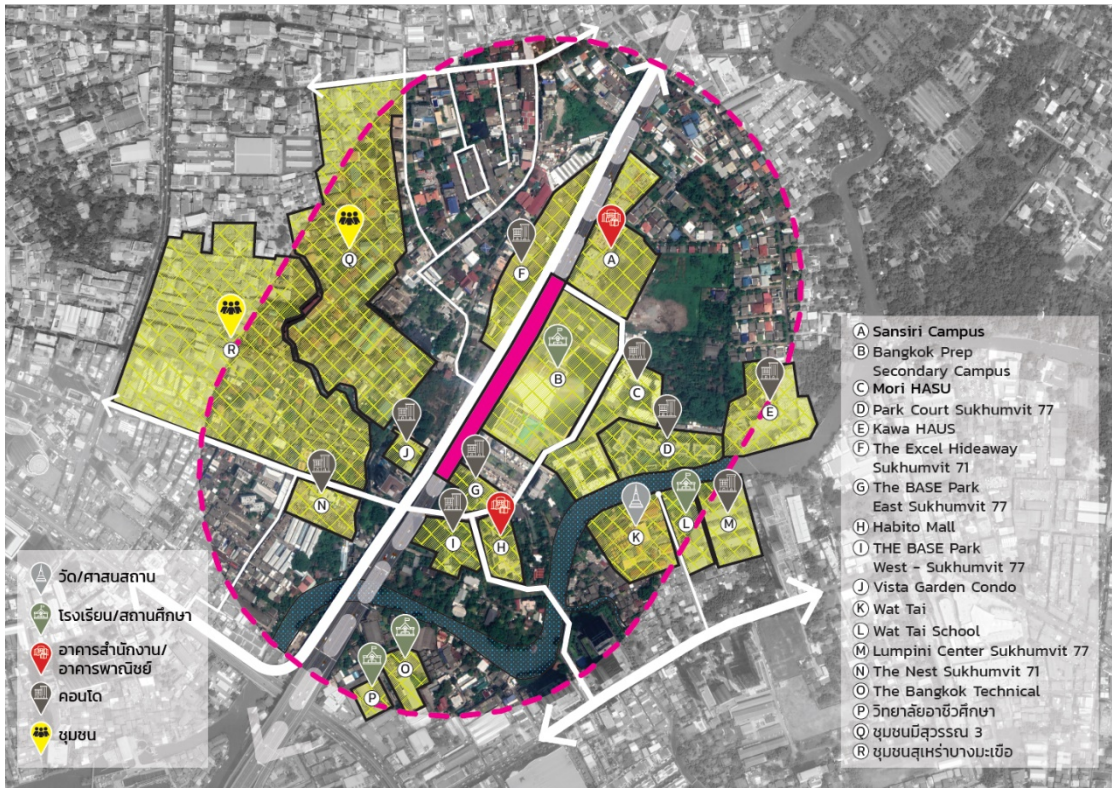
1.5.3) โครงข่ายพื้นที่สาธารณะสีเขียวในพื้นที่

ภาพที่ 86 ผังแสดงโครงข่ายพื้นที่สีเขียวบริเวณโดยรอบพื้นที่ว่าง
ที่มา: คณะวิจัย

โดยมากพื้นที่สีเขียวที่พบจากการสำรวจบริเวณรอบพื้นที่โครงการเป็นพื้นที่ว่างรอกการพัฒนา และพื้นที่ระหว่างอาคารในรูปแบบพื้นที่สวนของเอกชน เช่น พื้นที่สวนของเอกชน Sansiri Backyard T77 Community

1.5.4) จุดสังเกต (landmark) โดยรอบพื้นที่

ภาพที่ 87 ผังแสดงจุดสังเกต (landmark) โดยรอบพื้นที่โครงการ
ที่มา: คณะวิจัย

พื้นที่โดยรอบย่านจะมีจุดสังเกตหลักเป็นโครงการที่พักอาศัยประเภทคอนโดมิเนียมอยู่หลายเจ้าและโรงเรียนนานาชาติบางกอกแพรว

6.4.2 กระบวนการขับเคลื่อนพื้นที่

1) ขั้นตอนเตรียมความพร้อมโครงการ

1.1) สัมภาษณ์คนในพื้นที่

การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อการออกแบบปรับปรุงพื้นที่ลานกีฬาใต้ทางพิเศษฉลองรัช ข้างโครงการ T77 เป็นการลงพื้นที่สัมภาษณ์ พูดคุย กับกลุ่มตัวอย่างผู้ที่เกี่ยวข้องโดยรอบพื้นที่ เป้าหมายคือกลุ่มผู้ใช้งานและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่ลานกีฬาใต้ทางด่วนข้างโครงการ T77 โดยนอกจากการสัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้น พฤติกรรม ทศนคติของกลุ่มเป้าหมายแล้วยังมีการนำกระบวนการมีส่วนร่วมมาเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือที่ใช้พูดคุยเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้มีส่วนร่วมในการออกแบบพัฒนาพื้นที่ ประกอบด้วยทั้งการ

สัมภาษณ์แบบเจาะลึกจำนวน 17 ราย และการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจะเป็น การเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ T77 จำนวน 40 ราย กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ลูกบ้าน พนักงาน และกลุ่มบริการห้างสรรพสินค้า HABITO

ผลการสำรวจและสังเกตการณ์เพื่อการออกแบบปรับปรุงพื้นที่ลาน กีฬาใต้ทางด่วนข้างโครงการ T77

การสำรวจข้อมูลเพื่อการออกแบบปรับปรุงพื้นที่ลานกีฬาใต้ทางด่วนข้าง โครงการ T77 เป็นระยะเวลาต่อเนื่อง 7 วัน ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกและการเก็บ ข้อมูลผ่านแบบสอบถาม พบว่าผู้ที่มาใช้งานเกือบทั้งหมดเป็นคนจากชุมชนโดยรอบ ได้แก่ ซอยปรีดี 2,12 และ 14 สำหรับลูกบ้านหรือเจ้าหน้าที่โครงการ T77 รวมทั้งครู นักเรียน ผู้ปกครองโรงเรียนบางกอกเพรช มักใช้พื้นที่ในการใช้บริการวินมอเตอร์ ไซด์มากกว่าใช้พื้นที่ในการออกกำลังกาย และส่วนมากสมาชิกในกลุ่มข้างต้น ไม่เคย ใช้พื้นที่ลานกีฬาใต้ทางด่วนในการทำกิจกรรมใดเลย

การใช้ที่พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นการเล่นกีฬาหลากหลายประเภท ซึ่งเป็น กิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นประจำตลอดสัปดาห์ โดยสรุปได้ดังนี้

- 1) กีฬาฟุตบอลมีการใช้พื้นที่ทุกวัน โดยในช่วงเช้าเป็นคนพม่า ช่วงบ่าย เป็นเด็กนักเรียนในชุมชนบางมะเขือ และช่วงเย็นเป็นเด็กนักเรียนที่มาฝึกซ้อมโดยมี โค้ช
- 2) กิจกรรมแอโรบิก มีเฉพาะวันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ ตั้งแต่เวลา 17.00 - 18.00 น. โดยเป็นกลุ่มผู้สูงอายุและคนในชุมชนใกล้เคียง
- 3) กิจกรรมไทเก๊กมีเฉพาะวันอังคารและวันพฤหัสบดี เวลา 17.00 น. - 18.00 น. เป็นกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนใกล้เคียง
- 4) กีฬาตะกร้อมีประจำทุกวันตั้งแต่ช่วงบ่ายจนถึงเย็นเป็นกลุ่มคนพม่า และชาวไทย
- 5) กีฬาวอลเลย์บอลมีเฉพาะวันเสาร์และวันอาทิตย์ช่วงบ่ายจนถึงเย็น
- 6) กีฬาบาสเกตบอลมีเฉพาะวันเสาร์และวันอาทิตย์ช่วงเช้าถึงเที่ยง

นอกเหนือจากการกิจกรรมข้างต้นที่มีประจำทุกสัปดาห์ ยังมีกิจกรรมอื่น ๆ อีก เช่น สเกตบอร์ด แบดมินตัน โหนบาร์ บันจอร์ยาน เป็นต้น นอกจากนี้พื้นที่นี้ยังเป็นพื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของทางเขต จึงเป็นพื้นที่ที่มีการใช้งานอยู่ตลอดเวลา และยังเป็นทางผ่านสำหรับคนทั่วไป ครูและนักเรียนจากโรงเรียนบางกอกเพชร และพนักงานจากโครงการ T77 โดยผู้คนที่สัญจรไปมาผ่านทางลานกีฬาใต้ทางด่วนข้างโครงการ T77 มีตลอดทั้งวัน แต่จะหนาแน่นมากที่สุดในช่วงเย็น ตั้งแต่เวลา 17.00 - 18.30 น.

มุมมองในการพัฒนาพื้นที่ของกลุ่มผู้ใช้งานหลัก จะให้ความสำคัญเรื่องพื้นที่กิจกรรมที่เกิดขึ้น ร่วมกับเรื่องความสะดวกในการใช้พื้นที่ในฐานะสนามกีฬา เช่น ความต้องการที่เก็บอุปกรณ์กีฬา แสงสว่างในการเล่นหรือความต้องการในการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นสนามกีฬาที่มีสมบูรณ์ ในขณะที่มุมมองของกลุ่มผู้ใช้งานรองเช่น กลุ่มลูกบ้านจากโครงการ T77 จะเน้นไปที่เรื่องความปลอดภัยและความเป็นระเบียบเป็นหลัก

2) ข้อเสนอแนะอย่างมีส่วนร่วม

2.1) ประสานงานโครงการกับภาครัฐท้องถิ่น

2.1.1) วัตถุประสงค์

เพื่อนำเสนอพื้นที่ศักยภาพ ในการพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวของชุมชน

2.1.2) ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ทีมงานโครงการ we!park นำเสนอผลลัพธ์กิจกรรมและพื้นที่ศักยภาพต่อผู้อำนวยการเขตวัฒนา

2.1.3) การดำเนินงาน

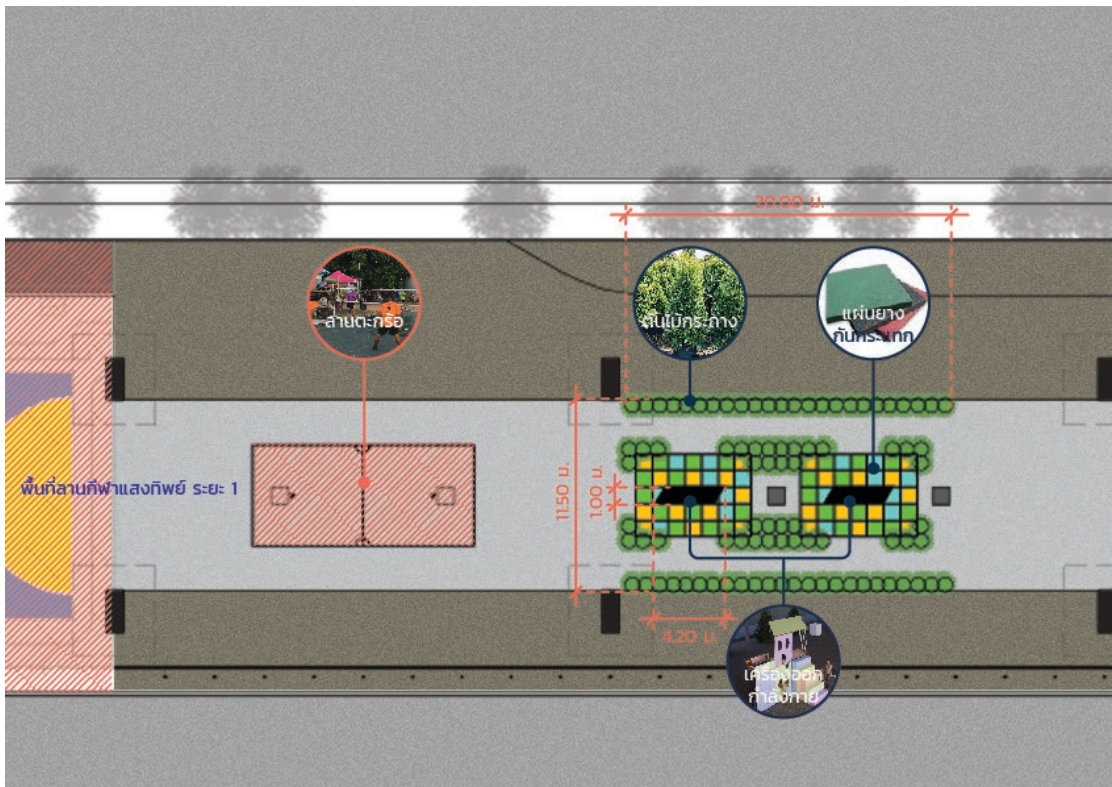
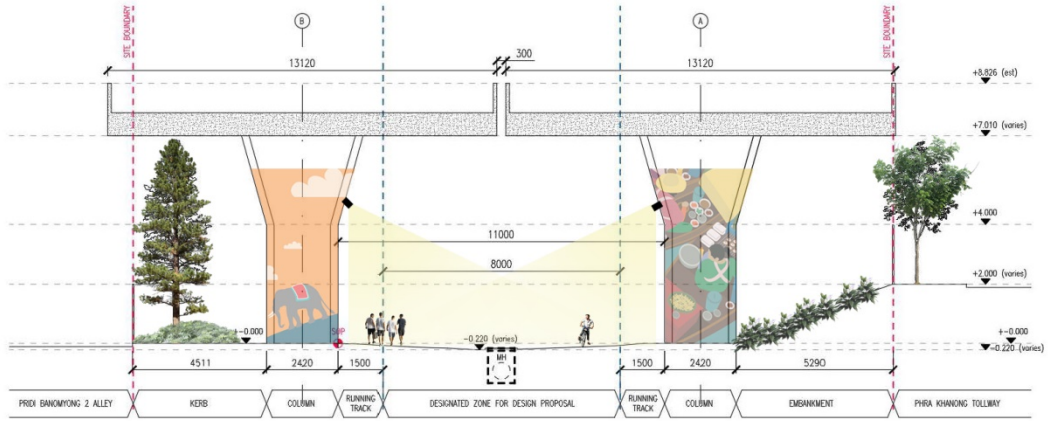
ทาง we!park ได้นำโครงการส่วนต่อขยายพื้นที่ลานกีฬาแสงทิพย์ นำเสนอทางภาครัฐ เพื่อการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วนต่อเนื่อง โดยเริ่มต้นด้วยการพัฒนาพื้นที่กายภาพเพื่อให้รองรับกับการพัฒนาต่อ โดยการวางแผนปรับพื้นที่ใช้งานและเพิ่มพื้นที่สีเขียวริมสองฝั่ง เพื่อสร้างความร่มรื่นและช่วยกรองฝุ่นให้กับผู้เข้ามาใช้งานภายใน

2.1.4) ผลการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วม

ทางสำนักงานเขตวัฒนา และสำนักสิ่งแวดล้อม สำนักงานสวนสาธารณะ กรุงเทพมหานคร รับทราบเรื่องและประสานงานกับสำนักผังเมืองเพื่อทำการขออนุมัติการใช้งานพื้นที่กับการทางพิเศษต่อไปในอนาคต โดยในระหว่างการรอพัฒนา ทาง we!park ได้นำเสนอแผนกิจกรรมเพื่อกระตุ้นการใช้งานทั้งกิจกรรมกีฬา และการเพิ่มต้นไม้ไม้กระถางประกอบลานเด็กเล่น รวมถึงเสนอการทำงานศิลปะบนผนังเพื่อตกแต่งแนวเสาทางด่วน เพื่อให้พื้นที่ดูมีสีสัน มีชีวิตชีวาและน่าเข้าไปใช้งานมากขึ้น

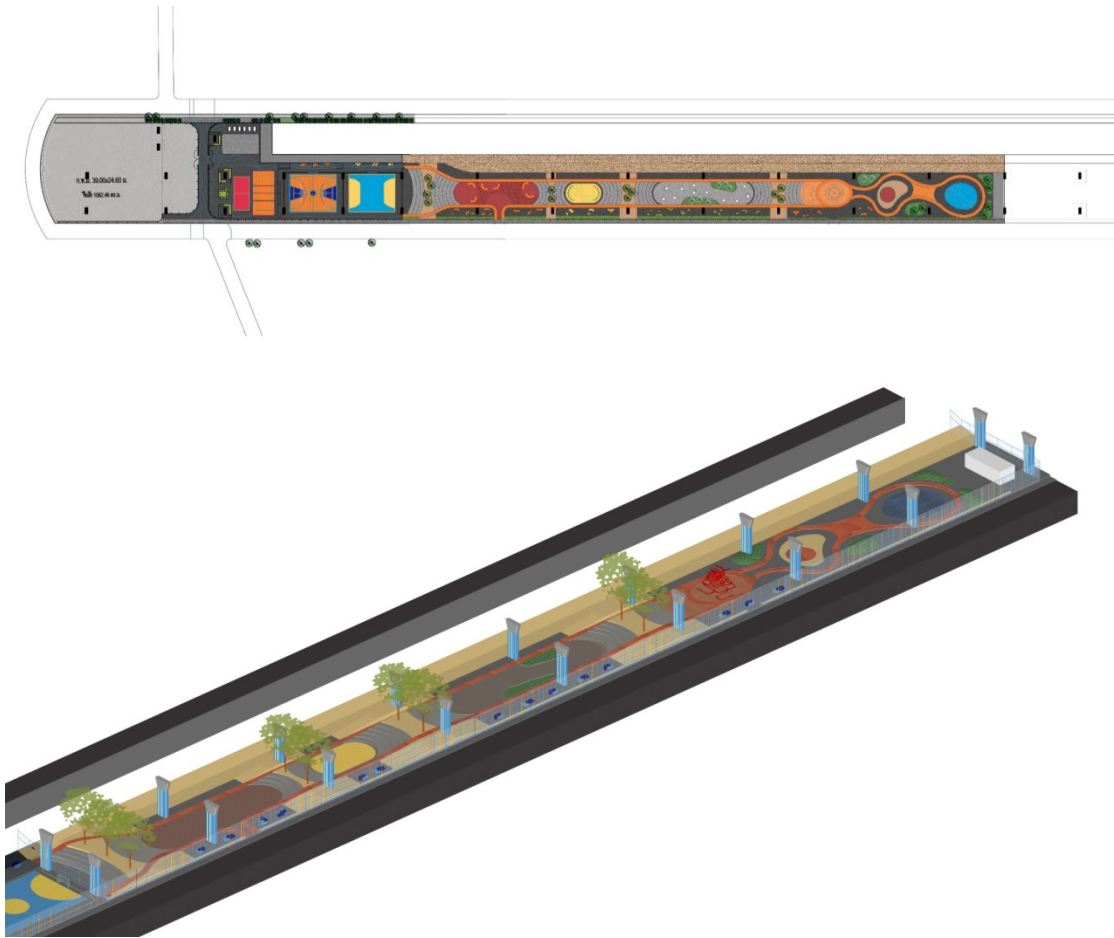

Existing Site Section

ภาพที่ 88 แผนการจัดกิจกรรมกระตุ้นพื้นที่
ที่มา คณะวิจัย

6.4.3 แนวคิดการออกแบบพื้นที่

ภาพที่ 89 งานออกแบบพื้นที่โครงการในอนาคต
ที่มา คณะวิจิตร

แนวคิดการออกแบบพื้นที่สาธารณะใต้ทางด่วนของลานกีฬาแสงทิวทัศน์ที่ถูกพัฒนาจากการสัมภาษณ์และรับฟังความคิดเห็นของผู้ใช้งานในบริเวณโดยรอบ คือการพัฒนาพื้นที่ทั้งสร้างใต้โครงสร้างที่ดูอันตรายและไม่น่าใช้งาน ให้เกิดเป็นพื้นที่สร้างปฏิสัมพันธ์และกิจกรรมของชุมชนและคนในบริเวณพื้นที่ โดยมีกระบวนการให้ชุมชนมีส่วนร่วมช่วยในการคัดเลือกสีเพื่อแต่งเติมให้พื้นที่ดูมีชีวิตชีวาและน่าใช้งานมากขึ้น ในระยะถัดไปมีการวางแผนในการทำงานศิลปะบนเสาทางด่วนเพื่อเพิ่มความน่าสนใจให้ และเป็นเหมือนงานศิลปะในพื้นที่สาธารณะกลางเมือง นอกจากนี้มีการออกแบบวางแผนการใช้งานพื้นที่ระยะถัดไปจากการสัมภาษณ์ผู้ใช้งานและอาศัยโดยรอบ โดยงานออกแบบส่วนต่อขยายจะมีพื้นที่เพื่อรองรับงานกิจกรรมทางสังคมและกิจกรรมออกกำลังกายเป็นหลัก

บทที่ 7

ข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการต้นแบบ

ในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ การทำความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ตั้งแต่ขั้นเริ่มโครงการจนถึงขั้นการบำรุงรักษาพื้นที่จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก งานวิจัยนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาถึงกระบวนการทำงาน เป้าหมาย ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการดำเนินงานในอนาคตในการสร้างความร่วมมือเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ผ่านความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ รวมทั้งการทำงานของกลุ่ม we!park ที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการประสานทุกภาคส่วน เพื่อสามารถนำแนวทางจากการถอดบทเรียนไปใช้ในการเรียนรู้ต่อยอดในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมต่อไปในอนาคต

การวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนร่วม เน้นการวิเคราะห์จากผู้มีส่วนได้เสียหลักใน 4 ภาคส่วนในกระบวนการมีส่วนร่วม ได้แก่ 1) เจ้าของพื้นที่ 2) ชุมชน ในฐานะผู้ใช้งานพื้นที่ 3) ภาคประชาสังคมที่เข้าร่วมกระบวนการขับเคลื่อนพื้นที่ และ 4) We!park ในฐานะตัวกลางการดำเนินงาน

7.1 เจ้าของพื้นที่

เจ้าของพื้นที่ คือผู้มีส่วนสำคัญในการริเริ่มในการดำเนินโครงการหลัก จากพื้นที่ต้นแบบที่เลือกมาทำกระบวนการมีส่วนร่วมทั้ง 4 พื้นที่ ล้วนเป็นพื้นที่ที่กรุงเทพมหานครเป็นเจ้าของพื้นที่ที่มีกลยุทธ์การพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวตามโครงการ “Green Bangkok 2030” มีระยะเวลาการพัฒนาตามแผนดำเนินการ คือ ปี พ.ศ. 2563-2573 (ค.ศ. 2020 – 2030) เพื่อบูรณาการและประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนที่มีศักยภาพและมีจิตสาธารณะในการร่วมกันเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กรุงเทพฯ โดยตั้งเป้าหมายไว้ 3 เป้าหมาย ได้แก่ 1) เพิ่มอัตราส่วนพื้นที่สีเขียวในสัดส่วนพื้นที่สีเขียว 10 ตารางเมตรต่อประชากร 1 คน ซึ่งมีที่มาจากพื้นที่สีเขียวต่อคนตามเกณฑ์มาตรฐานขององค์การสหประชาชาติ (UN) ซึ่งมีสัดส่วนอยู่ที่ 9 ตารางเมตรต่อคน 2) มีพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ในระยะเดิน 400 เมตร หรือ 5 นาที ไม่น้อยกว่า 50% ของพื้นที่กรุงเทพมหานคร และ 3) พื้นที่ร่มไม้ (Urban Tree Canopy) ต่อพื้นที่เมืองเพิ่มขึ้นเป็น 30% ของพื้นที่กรุงเทพมหานคร

โดยในงานวิจัยนี้ ได้สัมภาษณ์ตัวแทนจากสำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร และตัวแทนจากสำนักงานเขต 3 เขต ที่พื้นที่ต้นแบบทั้ง 4 พื้นที่ตั้งอยู่

7.1.1 กระบวนการขับเคลื่อนพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานคร มีดังนี้

1) *ขั้นเตรียมความพร้อมโครงการ*

1.1) *การได้มาของพื้นที่สาธารณะสีเขียว*

1.1.1) *ที่ดินของกรุงเทพมหานคร*

เป็นพื้นที่ของกรุงเทพมหานครที่ได้มีการซื้อ หรือได้รับการเวนคืนหรือได้รับการบริจาคเพื่อใช้ในเชิงสาธารณะประโยชน์ ในกรณีที่ที่ดินนั้นเกิดจากการอุทิศที่ดินให้เป็นที่สาธารณะประโยชน์ เจ้าของที่ดินต้องใช้หลักฐานเอกสารประกอบการยื่นแจ้งความจำนงได้ที่กองสำรวจและแผนที่ที่ดิน สำนักการโยธา หรือสำนักงานเขต พื้นที่ที่ที่ดินตั้งอยู่ เมื่อดำเนินการตามขั้นตอนดังกล่าวแล้ว ทางราชการจะมีหนังสือแจ้งเจ้าของที่ดินให้นำโฉนดที่ดินไป ยื่นขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมให้เป็นที่สาธารณะประโยชน์ ณ สำนักงานที่ดินกรุงเทพมหานครสาขาที่ดินที่ตั้งอยู่ ในกรณีนี้จะได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมให้เป็นที่สาธารณะประโยชน์ หรือ

1.1.2) *ที่ดินขององค์กรรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ*

ให้กรุงเทพมหานครใช้เพื่อสาธารณะประโยชน์ เช่น เช่น การทางพิเศษแห่งประเทศไทย กรมธนารักษ์ กระทรวงมหาดไทย สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ส่วนใหญ่จะเป็นการเช่าพื้นที่ขนาดใหญ่ ประมาณ 50 ไร่ขึ้นไป สำหรับพื้นที่ต้นแบบสวนป่าเอกรมัย มีการเช่าพื้นที่ใต้ทางพิเศษที่อยู่ในการดูแลของการทางพิเศษแห่งประเทศไทย พื้นที่นี้สำนักงานเขตได้ใช้ในการทำพื้นที่อนุบาลต้นไม้ และบำรุงรักษาต้นไม้ โดยฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะเป็นผู้รับผิดชอบพื้นที่ และมีการจ่ายค่าเช่าประมาณ 100,000 บาท ต่อเดือน และทำสัญญาเช่าปีต่อปี

1.1.3) *ที่ดินเช่าจากเอกชน*

รวมถึงประชาชนทั่วไปที่ให้กรุงเทพมหานครเช่าที่ดิน ต้องเสนอระยะเวลาและแผนการพัฒนาในอนาคตผ่านทางสำนักงานเขตนั้น จากนั้น

ผู้อำนวยการเขต จะจัดตั้งคณะกรรมการมาพิจารณาความเหมาะสมของที่ดิน หากมีหน่วยงานรัฐอื่นมาเกี่ยวข้อง ทางเขตจะเป็นผู้ประสานงานระหว่างเอกชนกับหน่วยงานรัฐนั้นๆ ให้ แล้วจึงทำสัญญาข้อตกลงร่วมกัน พร้อมทั้งระเบียบยินยอมใช้สอยทรัพย์สินของเอกชน ใช้วิธีการจดทะเบียนสิทธิเหนือพื้นดิน ทั้งนี้จะระบุถึงระยะเวลาในการให้เช่าใช้งาน ซึ่งหากเป็นไปได้ กรุงเทพมหานครมีความประสงค์ที่จะเช่าเป็นระยะเวลานานที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ เนื่องจากมีเรื่องของความคุ้มค่ากับงบประมาณที่กรุงเทพมหานครได้ลงทุนไป ถ้าในกรณีเช่าระยะเวลาสั้นประมาณ 5-10 ปี อาจจะไม่มีการลงทุนปลูกสิ่งก่อสร้างเพิ่มเติมแต่เป็นการนำต้นไม้ที่กรุงเทพมหานครได้รับบริจาคมาจากเอกชนมาปลูกในโครงการเท่านั้น ทั้งนี้ ในปัจจุบัน ด้วยพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ซึ่งออกแทนพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ. 2475 และพระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. 2508 มีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เกิดความคุ้มค่า ลดปริมาณที่ดินรกร้างว่างเปล่าหรือไม่ได้ทำประโยชน์¹ ซึ่งถือเป็นแรงจูงใจเรื่องภาษีที่ดินปล่อยว่าง ส่งผลให้ประชาชนประสงค์จะให้กรุงเทพมหานครเช่าที่ดินของตนที่เข้าข่ายที่ดินรกร้างว่างเปล่าหรือไม่ได้ทำประโยชน์ในการทำเป็นพื้นที่สีเขียวหรือสวนสาธารณะมากขึ้น โดยประชาชนสามารถยื่นความประสงค์เรื่องภาษีที่ดินมาที่สำนักงานเขตของที่ตั้งที่ดิน แล้วทางสำนักงานเขตจะประสานงานกับฝ่ายรายได้เพื่อพิจารณาคุณสมบัติการผ่านเกณฑ์ จากนั้นจึงดำเนินการเรื่องสัญญาเป็นขั้นตอนต่อไป

1.2) เกณฑ์ในการพิจารณาเพื่อพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียว

โดยทั่วไปการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวของกรุงเทพมหานคร มีเกณฑ์สำคัญได้แก่ ตำแหน่งที่ตั้งและการเข้าถึง เพื่อพิจารณาถึงความสะดวกในการเข้าถึงของประชาชน พื้นที่สีเขียวในย่าน เพื่อพิจารณาถึงพื้นที่สีเขียวในย่าน ขนาดและจำนวน เพื่อให้เกิดการกระจายตำแหน่งพื้นที่สีเขียวในย่าน ขนาดของพื้นที่

---

¹ ที่ดินรกร้างว่างเปล่าหรือไม่ได้ทำประโยชน์ หมายถึง ที่ดินว่างเปล่าที่ไม่ได้ทำประโยชน์ตามสมควรแก่สภาพ รัฐจะเก็บภาษีในช่วง 2 ปีแรก คือปี 2563-2564 ในอัตรา 0.30 - 0.70% ขึ้นอยู่กับมูลค่าทรัพย์สิน และตั้งแต่ปี 2566 เป็นต้นไป จะเก็บภาษีสูงสุด 1.20% แต่ในกรณีที่ที่ดินนั้นไม่ได้ใช้ประโยชน์เลยติดต่อกัน 3 ปี รัฐจะเก็บภาษีเพิ่ม 0.30% ทุก ๆ 3 ปี แต่รวมแล้วจะไม่เกิน 3%

เพื่อพิจารณาถึงความสอดคล้องเรื่องขนาดของสวนสาธารณะ รัศมีบริการ และความคุ้มค่ากับงบประมาณที่กรุงเทพมหานครจะทำการลงทุน **งบประมาณ** ปัจจุบัน กรุงเทพมหานครมีงบประมาณในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวประมาณ 100 ล้านบาทต่อปี จึงต้องพิจารณาเพื่อจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่ที่ควรพัฒนา และการดูแลพื้นที่ เพื่อพิจารณาถึงความพร้อมของคนในชุมชนในการช่วยดูแลรักษาพื้นที่สีเขียวสาธารณะสีเขียว สำนักงานเขต โดยฝ่ายพัฒนาชุมชนร่วมกับชุมชน เพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อให้ชุมชนสามารถดูแลกันเองได้ และสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและร่วมดูแลรักษา

ในการดำเนินงานในพื้นที่ต้นแบบ ได้นำเกณฑ์ของกรุงเทพมหานครมาพิจารณาร่วม มีการอิงถึงเกณฑ์ของกรุงเทพมหานคร โดยคำนึงถึงการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะ โดยพิจารณาจากขนาดพื้นที่สาธารณะในระยะการเดิน 400 เมตร ประเภทพื้นที่ ขนาดพื้นที่เมือง รวมพื้นที่ที่มนุษย์ไม่ใช้อยู่อาศัย เช่น แหล่งน้ำ และเกณฑ์เป้าหมายตามโครงการ Green Bangkok 2030 **พื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อประชากร** โดยพิจารณาจาก ขนาดพื้นที่สาธารณะสีเขียว ประเภทพื้นที่สีเขียว และเกณฑ์เป้าหมายตามโครงการ Green Bangkok 2030 และ**พื้นที่ร่มไม้ในเมือง** โดยพิจารณาจาก ขนาดพื้นที่ร่มไม้ ขนาดพื้นที่เมือง และเกณฑ์เป้าหมายตามโครงการ Green Bangkok 2030 นอกจากนี้ ยังมีเกณฑ์การพิจารณาถึงความเข้มแข็งของชุมชนในการร่วมทำกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อให้ชุมชนมีความพร้อมในการร่วมทำกระบวนการมีส่วนร่วม จนถึงการวางแผนในขั้นตอนการบริหารจัดการในอนาคต สำหรับพื้นที่ต้นแบบที่ได้เลือก เป็นพื้นที่ที่ชุมชนสามารถเข้าถึงพื้นที่สาธารณะได้ในระยะ 400 เมตร ตั้งอยู่ในเขตที่แทบจะไม่มีพื้นที่สาธารณะสีเขียว และชุมชนมีความเข้มแข็งมีศักยภาพที่ดีในการเข้าร่วมโครงการ

1.3) หน่วยงานของกรุงเทพมหานครในการดำเนินงานพัฒนาพื้นที่สีเขียว

ในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียว ดำเนินการโดย 2 หน่วยงานหลักของ กรุงเทพมหานคร ได้แก่ **สำนักสิ่งแวดล้อม** โดยมอบหมายให้ สำนักงานสวนสาธารณะ เป็นฝ่ายรับผิดชอบดูแลเรื่องพื้นที่สีเขียว สวนสาธารณะของ กรุงเทพมหานคร และ**สำนักงานเขต** โดยมอบหมายให้ฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะ เป็นฝ่ายรับผิดชอบดูแลเรื่องสวนสาธารณะ หรือพื้นที่สวนขนาดเล็ก ทำหน้าที่รับผิดชอบสำรวจ รวบรวม และพัฒนาพื้นที่สีเขียวในส่วนที่รับผิดชอบ

จัดทำแผนการปลูกต้นไม้และพื้นที่สีเขียวในพื้นที่เขตที่รับผิดชอบ โดยทำงานร่วมกับ
สำนักสิ่งแวดล้อม

ในการทำงานในพื้นที่ต้นแบบ ได้มีการประสานทั้งในส่วนของสำนัก
สิ่งแวดล้อมเพื่อเข้าไปหารือถึงนโยบายและเป้าหมายในการดำเนินการ และประสาน
กับสำนักงานเขตในด้านพื้นที่และความพร้อมชุมชน เพื่อการเตรียมความพร้อม
โครงการ

2) **ขั้นตอนแบบอย่างมีส่วนร่วม**

ในการออกแบบพื้นที่สาธารณะของกรุงเทพมหานคร มีทั้งรูปแบบที่จัดจ้างองค์กร
ภายนอกเพื่อออกแบบในลักษณะของการจ้างที่ปรึกษาออกแบบสวนสาธารณะ และการ
ออกแบบด้วยบุคลากรของกรุงเทพมหานคร โดยขึ้นอยู่กับขนาดพื้นที่ที่จะทำการพัฒนา และ
จุดประสงค์ของการพัฒนา โดยลักษณะของการออกแบบในรูปแบบเดิมส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้
กระบวนการมีส่วนร่วมในการออกแบบ เนื่องด้วยระยะเวลาในการทำงาน งบประมาณในการ
ดำเนินงานของกรุงเทพมหานคร และไม่ได้มีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการทำกระบวนการ
มีส่วนร่วม มีเพียงการสอบถามความต้องการของชุมชนบริเวณรอบพื้นที่สีเขียว ผ่านการประชุม
ร่วมกับชุมชน เพื่อให้กิจกรรมภายในพื้นที่สาธารณะนั้นตอบสนองความต้องการของชุมชน แต่
ยังไม่ได้เป็นลักษณะของการออกแบบอย่างมีส่วนร่วม

สำหรับการดำเนินงานในพื้นที่ต้นแบบ กรุงเทพมหานครได้สื่อสารกับชุมชนเพื่อ
สร้างความเข้าใจในการทำกระบวนการกับชุมชน โดยฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคมร่วม
ประสาน โดยมีตัวแทนทั้งจากสำนักสิ่งแวดล้อม และจากสำนักงานเขต โดยฝ่ายพัฒนาชุมชน
และสวัสดิการสังคม ฝ่ายโยธา ฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะ ซึ่งจุดแข็งของ
สำนักงานเขต คือ การเข้าใจพื้นที่ และมีความสัมพันธ์ที่ดีและต่อเนื่องกับชุมชน ทำให้การ
ดำเนินงานผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นไปด้วยดี และการนำเทคนิคของการกระบวนการมีส่วนร่วม
ร่วม เช่น การสร้าง pop-up park และเปิดการทดลองใช้พื้นที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว

3) **ขั้นเขียนแบบและก่อสร้าง**

ในการก่อสร้างพื้นที่สาธารณะของกรุงเทพมหานคร มีการจัดการตามระเบียบ
ราชการ โดยการทำงานต้องเป็นไปตามแผนการดำเนินงานที่กรุงเทพมหานครวางเอาไว้ มีการ
ทำงานที่ได้มาตรฐานตามแบบก่อสร้าง รายการประกอบแบบ มีการทำกระบวนการ การแบ่ง
งวดงานงวดเงิน งานก่อสร้าง การควบคุมงานก่อสร้าง ตามระเบียบของกรุงเทพมหานคร

ในการก่อสร้างในพื้นที่ต้นแบบมีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ ในการร่วมทำการก่อสร้าง เพื่อสร้างความรัก และความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่แก่ผู้ใช้งาน รวมถึงการระดมทุนจากภาคประชาสังคมในการร่วมก่อสร้างพื้นที่ต้นแบบ โดยที่ไม่ขัดต่อระเบียบของกรุงเทพมหานคร

4) **ขั้นบริหารจัดการ**

4.1) **การดูแลรักษาโดยกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 2 หน่วยงาน คือ**

ส่วนของสำนักสิ่งแวดล้อม จะดูแลสวนที่มีขนาดพื้นที่มากกว่า 20 ไร่ เป็นต้นไป ส่วนพื้นที่ต้นแบบนั้น เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก อยู่ภายใต้การดูแลของสำนักงานเขต มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบสวนสาธารณะที่มีขนาดพื้นที่น้อยกว่า 20 ไร่ หรือพื้นที่สวนขนาดเล็ก ทำหน้าที่รับผิดชอบสำรวจ รวบรวม และพัฒนาพื้นที่สีเขียวในส่วนที่รับผิดชอบ จัดทำแผนการเพิ่มพื้นที่สีเขียว เช่น ปลูกต้นไม้และสำรวจพื้นที่สีเขียวในพื้นที่เขตที่รับผิดชอบ โดยจะทำงานร่วมกับสำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร การดูแลพื้นที่สาธารณะสีเขียวของสำนักงานเขตอยู่ ภายใต้การดูแลรับผิดชอบโดย ฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะ โดยจะแบ่งส่วนหน้าที่รับผิดชอบในส่วนของการดูแลรักษาสวนสาธารณะ จัดกลุ่มเจ้าหน้าที่เขตฝ่ายประจำแต่ละสวนสาธารณะคอยดูแลตั้งแต่เวลาเปิดถึงเวลาปิดทำการ ตัดแต่งต้นไม้ โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

4.1.1) กลุ่มงานรักษาความสะอาด ทำหน้าที่ บริการเก็บเศษวัสดุและขนถ่ายสิ่งปฏิกูล

4.1.2) กลุ่มงานปลูกและบำรุงรักษาต้นไม้ ทำหน้าที่ ตัดและขุดต้นไม้

งบประมาณในการดูแลรักษาพื้นที่สาธารณะสีเขียวของเขต พบว่า กรุงเทพมหานครได้จัดสรรงบประมาณปีละ 200,000 - 300,000 บาท ให้แก่สำนักงานเขตเพื่อใช้ในการดูแลพื้นที่สีเขียวของเขต เช่น เขตบางรักได้รับงบประมาณ 260,000 บาทต่อปี โดยที่จำนวนเงินดังกล่าวทางสำนักงานเขตจะนำไปจัดซื้อต้นไม้ บำรุงรักษาบริเวณพื้นที่สีเขียวสาธารณะ ในแต่ละปีเขตมีการทำแผนการพัฒนาและเพิ่มพื้นที่สีเขียว โดยการสำรวจความเป็นไปได้ในการพัฒนาและจัดทำแผนงานและของบประมาณ โดยกรุงเทพมหานครได้กำหนดตัวชี้วัดในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวด้วย ทั้งนี้ งบประมาณดังกล่าว จะแปรผันกับขนาดของพื้นที่เขต

นั้นๆ ส่งผลให้บางเขต เช่น เขตสัมพันธวงศ์มีพื้นที่สาธารณะสีเขียวจำนวนน้อย เนื่องจากขนาดพื้นที่ของเขตมีขนาดเล็กมาก พื้นที่ว่างที่สามารถพัฒนาได้มีค่อนข้างน้อย

4.2) การดูแลรักษาโดยชุมชน

สำนักงานเขตได้มีการทำงานร่วมกับชุมชนในฐานะผู้ใช้งานพื้นที่สาธารณะสีเขียว โดยร่วมกันวิเคราะห์และเสนอความต้องการ ในส่วนของสำนักงานเขตจะมีการจัดการประชุมประจำทุกเดือนระหว่างเขตกับกรรมการชุมชนเพื่อจัดทำแผนงานและของบประมาณในการดำเนินการต่อไป หากสวนสาธารณะนั้นมีขนาดใหญ่ มีตำแหน่งที่ตั้งอยู่ครอบคลุม 2 พื้นที่เขตขึ้นไป สำนักสิ่งแวดล้อมของกรุงเทพมหานคร จะร่วมเป็นผู้ดูแล นอกจากนี้ในกรณีศึกษาและพื้นที่ต้นแบบ พบว่ามีการจัดตั้ง “คณะกรรมการลานกีฬา” คือ ผู้ที่มาเล่นกีฬาในพื้นที่สวนเป็นประจำ คอยช่วยดูแลรักษาภายในพื้นที่สวนสาธารณะร่วมกัน

7.1.2 กรุงเทพมหานครกับกระบวนการมีส่วนร่วมกับภาคส่วนอื่น

1) การมีส่วนร่วมกับชุมชน

ในส่วนของสำนักงานเขตจะมีการจัดการประชุมประจำทุกเดือนระหว่างเขตกับกรรมการชุมชนเพื่อนำจัดทำแผนงานและของบประมาณในการดำเนินการต่อไป และมีการประชุมในรูปสภาองค์กรชุมชนซึ่งเป็นเวทีพูดคุย ความต้องการให้ทุกคนในชุมชนมาร่วมกันพัฒนาชุมชน โดยกรุงเทพมหานครร่วมในการประชุม ทำให้ได้รับรู้ปัญหาความต้องการของประชาชน จากนั้นก็ทำออกมาเป็นแผนพัฒนากำหนดอนาคตของสังคมและชุมชนด้วยตนเอง

การประสานงานกับชุมชนนั้นเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของฝ่ายพัฒนาชุมชน และสวัสดิการสังคมของแต่ละสำนักงานเขต โดยในแต่ละเดือน ตัวแทนชุมชนเข้ามาประชุมกับทางเขต และในแต่ละเดือนได้รับงบประมาณ 5,000 - 7,500 บาท ขึ้นอยู่กับจำนวนหลังคาเรือน โดยฝ่ายพัฒนาชุมชนฯ ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง ชุมชนสามารถนำเงินไปใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ ทั้งนี้ ชุมชนต้องมาแจ้งรายละเอียดแก่สำนักงานเขตว่า งบประมาณที่ได้ไปชุมชนต้องการนำไปใช้ในเรื่องอะไร จากนั้นสำนักงานเขตจะเรียบเรียงและยื่นขอเสนอจัดสรรเงินงบประมาณกลางเข้าไปที่กรุงเทพมหานคร โดยมีเงื่อนไขว่าหากมีการประสานงานร่วมกับหน่วยงานอื่น ทางสำนักงานเขตจะตรวจสอบว่าอยู่ในอำนาจความรับผิดชอบของหน่วยงานใด เมื่อกทม.จะนำเรื่องขออนุญาตและดำเนินงานให้ต่อไป

ในกรณีที่มีการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวสร้างใหม่ หรือในกรณีที่มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นเข้าร่วมพัฒนา ทางสำนักงานเขตจะจัดการประชุมร่วมกับทางชุมชน และเพิ่มวาระของการที่ภาคเอกชนต้องการเข้ามาพัฒนาพื้นที่ร่วมด้วย และสอบถามความคิดเห็นและการยินยอมจากชุมชนโดยมีตัวแทนเป็นกรรมการชุมชน เมื่อก่อสร้างแล้วเสร็จจะมีการประเมินงานและประชุมกับทางชุมชนอีกครั้งว่าชุมชนเห็นควรกับพื้นที่บริเวณนี้ใหม่ หรือต้องการให้มีการเพิ่มเติมในจุดใดบ้าง และกรรมการชุมชนจะมาร่วมประสานงานและดูแลพื้นที่ต่อไป การเชิญชุมชนเข้ามาสร้างพื้นที่ร่วมกันนั้นเพื่อเพิ่มความมีส่วนร่วมของชุมชนและการเป็นเจ้าของพื้นที่ร่วมกัน โดยทุกชุมชนมีคณะกรรมการชุมชนที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนชุมชน

สำหรับการทำงานร่วมกับชุมชนที่ผ่านมา ทางสำนักงานเขตพบว่าศักยภาพความพร้อมของชุมชนและผู้นำชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาด้วยตนเองได้ เช่น ศักยภาพในการวิเคราะห์และเสนอความต้องการ เช่น การปรับปรุงห้องสมุด ได้ด้วยตนเอง ศักยภาพในการจัดหาการสนับสนุนจากภาคเอกชน ซึ่งหมายถึงชุมชนสามารถเริ่มดำเนินการได้ตั้งแต่ขั้นเตรียมความพร้อมโครงการ

2) การมีส่วนร่วมกับภาคเอกชน

ปัจจุบันภาคเอกชนมีการดำเนินโครงการกิจกรรมเพื่อสังคม หรือ Corporate Social Responsibility (CSR) จึงได้เข้ามาร่วมทำงานประสานกับสำนักงานเขตเพื่อพัฒนาพื้นที่สาธารณะมากขึ้น ผลตอบรับจากชุมชน เขต และประชาชนที่ได้รับนั้นค่อนข้างดี ส่วนมากทุกคนให้ความร่วมมือกับการจัดกิจกรรม ข้อดีของการที่ภาคเอกชนเข้ามา มีบทบาทในฐานะพันธมิตรคือ มีกระบวนการทำงานร่วมกับชุมชน ซึ่งทำให้เกิดการมีส่วนร่วม สร้างความรู้สึกของการเป็นเจ้าของพื้นที่ร่วม เพื่อสร้างความหวงแหนและการดูแลรักษา ดังนั้นหากภาคเอกชนต้องการเข้ามาทำงานร่วมกับสำนักงานเขตในเรื่องของการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อสังคม สามารถเสนอแผนพัฒนาพื้นที่ร่วมกับภาครัฐ โดยนำเสนอแผนพัฒนาและงบประมาณที่ใช้ยื่นเข้ามาผ่านทางสำนักงานเขตนั้นๆ จากนั้นผู้อำนวยการเขตจะจัดตั้งคณะกรรมการพิจารณา ถ้ามีหน่วยงานรัฐอื่นมาเกี่ยวข้อง ทางสำนักงานเขตจะเป็นผู้ประสานงานระหว่างเอกชนกับหน่วยงานรัฐนั้นๆ และทำสัญญาข้อตกลงร่วมกัน

จากการดำเนินงานในพื้นที่ต้นแบบ ภาคเอกชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ร่วมกับกรุงเทพมหานคร และสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ในทุกขั้นตอนของการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นขั้นเตรียมความพร้อมโครงการ คือการบริจาคที่ดิน หรือการให้เช่าที่ดิน รวมถึงการยื่นข้อเสนอจากเอกชนในการออกงบประมาณในการพัฒนาพื้นที่ ขั้นการออกแบบอย่างมีส่วนร่วม ที่มีการ

ร่วมกันวางแผนการดำเนินงานร่วมกับภาคเอกชน โดยนำแนวทางการดำเนินงานของเอกชนมาช่วยขับเคลื่อนในการพัฒนาพื้นที่และสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน มีการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวด้วยผู้เชี่ยวชาญทางวิชาชีพจากภาคเอกชน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการร่วมพิจารณาแบบ ซึ่งทำให้พื้นที่มีความสวยงาม และตอบสนองกับการใช้งาน และในด้านการบริหารจัดการ ที่ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการกระตุ้นพื้นที่ให้เกิดการใช้งาน

7.2 ชุมชน

ชุมชน เป็นกลุ่มคนที่มีความสำคัญที่สุดในกระบวนการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียว เป็นผู้ที่กำหนดทิศทาง รูปแบบ และผลลัพธ์ของการพัฒนาพื้นที่ การขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะนั้นต้องทำงานโดยได้รับความเห็นชอบและยินยอมพร้อมใจจากชุมชนเป็นสำคัญ การศึกษาลักษณะสังคมประชากรในพื้นที่ สร้างความร่วมมือและความเสมอภาคให้เกิดขึ้นในการพัฒนาร่วมกัน

7.2.1 บทบาทของชุมชนในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียว

ในการเลือกพื้นที่ต้นแบบ ความพร้อมของชุมชนเป็นเกณฑ์สำคัญหนึ่งในการเลือกพื้นที่ โดยชุมชนที่เข้มแข็ง มีผู้นำชุมชนที่ดี ทำให้การพัฒนาพื้นที่สาธารณะได้รับความร่วมมือและทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมทำได้อย่างราบรื่น

7.2.2 กระบวนการขับเคลื่อนพื้นที่สีเขียวด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

1) *ขั้นเตรียมความพร้อมโครงการ*

เป็นขั้นตอนการเริ่มต้นของการพัฒนาพื้นที่สาธารณะ จากการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบ 4 พื้นที่ พบว่ามีเพียง 1 ชุมชนที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนตั้งแต่ขั้นเตรียมความพร้อมโครงการ คือ ชุมชนโชฎึก เนื่องจากได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะก่อนหน้านี้ และทราบถึงแนวทางและกระบวนการในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวในชุมชน ดังนั้น ในการพัฒนาพื้นที่สวนชุมชนโชฎึกนี้ ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอความต้องการในพื้นที่ใหม่แก่ภาครัฐ และผู้เชี่ยวชาญด้านกระบวนการชุมชน โดยมีการนำเสนอผ่านคณะกรรมการชุมชน ประกอบด้วย ประธานชุมชน เลขานุการ ประชาสัมพันธ์ เภรัญญิก และกรรมการ มาเข้าร่วมเป็นตัวแทนการมีส่วนร่วมในการเสนอความต้องการในการปรับปรุงพื้นที่

2) **ขั้นออกแบบอย่างมีส่วนร่วม**

เป็นขั้นตอนที่ทุกพื้นที่ต้นแบบได้นำชุมชนเข้ามาขับเคลื่อนในการพัฒนา โดยแต่ละพื้นที่ต้นแบบมีเครื่องมือในการขับเคลื่อนที่แตกต่างกัน มีการทำกระบวนการกับกลุ่มประชากรที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ จากการได้สัมภาษณ์ชุมชน และข้อมูลจากแบบสอบถาม พบว่าผู้เข้าร่วมในการทำกระบวนการออกแบบอย่างมีส่วนร่วมส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจในระดับมากในทุกวิธีที่ได้เข้าไปทำ และส่วนใหญ่หากได้เข้าร่วมการทำกระบวนการในครั้งแรก ผู้ที่เข้าร่วมทำกระบวนการมีความยินดีในการทำกระบวนการครั้งต่อไปด้วย โดยผลงานการออกแบบในขั้นตอนสุดท้าย ผู้เข้าร่วมทำกระบวนการมีความรู้สึกพึงพอใจมาก และรู้สึกภูมิใจที่ชุมชนมีพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่มีความสวยงาม

3) **ขั้นเขียนแบบและก่อสร้าง**

เป็นขั้นที่ชุมชนไม่ได้เป็นผู้ทำงานหลักในพื้นที่ อาศัยผู้เกี่ยวข้องที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ และในการก่อสร้างพื้นที่โดยงบประมาณของรัฐ จำเป็นต้องมีการทำงานที่ได้มาตรฐานจากผู้รับเหมา และมีการตรวจรับงานจากการทำงานของ ผู้รับเหมา จึงมีการร่วมก่อสร้างได้ในเฉพาะส่วนที่ได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชน ในพื้นที่ต้นแบบที่มีการได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนจึงมีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการก่อสร้าง เช่น การร่วมทาสีพื้นที่ การร่วมปลูกต้นไม้

4) **ขั้นการบริหารจัดการ**

เป็นขั้นตอนสำคัญที่สร้างความยั่งยืนให้กับพื้นที่สาธารณะ โดยพื้นที่ต้นแบบทั้ง 4 พื้นที่ มีลักษณะในการดำเนินการใน 2 ลักษณะ คือ พื้นที่ลานกีฬาแสงทิพย์ มีการตั้งคณะกรรมการลานกีฬาในการดูแลพื้นที่ ประกอบด้วย ตัวแทนจากเขต 1 คน และตัวแทนจากชุมชน 2 คน มีอำนาจหน้าที่ในการดูแลพื้นที่ และสวนชุมชนโชฎีก มีการดูแลพื้นที่ผ่านคณะกรรมการชุมชน ซึ่งชุมชนสามารถแจ้งซ่อมอุปกรณ์ หรือส่วนประกอบอื่นๆที่เสียหายในพื้นที่ การซ่อมอุปกรณ์ หรือส่วนประกอบอื่นๆที่เสียหายในพื้นที่ โดยมีงบประมาณการดำเนินงานจากสำนักงานเขต นอกจากนี้ ชุมชนโชฎีกยังมีการบริหารจัดการในลักษณะการจัดกิจกรรมในพื้นที่ เช่น จัดกิจกรรมพิเศษ และมีการคำนึงถึงการจัดหางบประมาณเพื่อการดูแลรักษาพื้นที่ที่นอกเหนือจากงบที่กรุงเทพมหานครจัดหาให้

7.2.3 ประโยชน์และความพึงพอใจในการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อชุมชน

จากพื้นที่ต้นแบบ 4 พื้นที่ ได้มี 2 พื้นที่โครงการที่มีการดำเนินการแล้วเสร็จ และมีการใช้งานและสัมภาษณ์ผู้ใช้งานพื้นที่ พบว่า ผู้ใช้งานมีความชื่นชอบมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความสวยงาม และมีการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่มาก โดยคนในชุมชนมองว่าประโยชน์ของพื้นที่ไม่เพียงแต่ประโยชน์สำหรับบุคคลเท่านั้น แต่เป็นประโยชน์ในระดับสังคม และในระดับย่าน ที่มีผู้คนอื่นได้เข้ามาใช้ประโยชน์ และมีความสวยงาม ทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึกผูกพันกับพื้นที่มากขึ้น เพราะเป็นสถานที่ที่ทุกคนมาพบปะพูดคุย อีกทั้งมีความสะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย สามารถนัดเจอรวมกลุ่มเพื่อนได้ เป็นส่วนสำหรับทุกคนอย่างแท้จริง

ในสวนชุมชนโซภิรักษ์มีผู้ใช้งานจากผู้คนในชุมชนที่มาใช้งานในทุกเพศวัย และยังมีการใช้งานใกล้เคียง ทุกคนรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของร่วมกันเพราะต่างช่วยกันขับเคลื่อนโครงการและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีจนสวนชุมชนนี้เสร็จสมบูรณ์ ในขณะที่ลานกีฬาแสงทิพย์มีการใช้งานที่มีความหลากหลาย จากทั้งชุมชน จากผู้พักอาศัยในคอนโดมิเนียม จากนักเรียน และจากผู้ที่ทำงานในบริเวณใกล้เคียง และด้วยลานกีฬาที่ได้รับงบประมาณจากทางพิเศษทำให้มีการใช้งานอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ช่วงเช้าจนถึงค่ำ ซึ่งชุมชนมีความพึงพอใจมาก และยังมองว่าลานนี้ได้ให้ประโยชน์ต่อสังคมด้วย จากการเปลี่ยนพื้นที่ใต้ทางด่วนที่เสื่อมโทรมให้มีความสวยงาม และยังเกิดประโยชน์ต่อสาธารณะในวงกว้าง เช่น การถูกใช้เป็นจุดรับวัคซีน จุดตรวจโรคโควิด-19

7.3 ภาคประชาสังคม

ภาคประชาชนหรือส่วนของสังคมที่มีประชาชนเป็นผู้มีบทบาทหลักที่ไม่ใช่ภาครัฐ ทั้งนี้ ผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้เกี่ยวข้องที่ได้กล่าวมาข้างต้น ยกเว้นภาครัฐ ล้วนเป็นภาคประชาสังคมทั้งสิ้น หากแต่ในการแยกภาคประชาสังคมมานี้ ในที่นี้คือประชาชนทั่วไปที่ไม่จำเป็นต้องใช้พื้นที่สาธารณะนั้นๆ แต่มีส่วนในการร่วมสร้างแรงขับเคลื่อนในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียว จากการดำเนินงานที่สนับสนุนและคู่ขนานไปกับทีมดำเนินงานหลัก เป็นกำลังหลักสำคัญในการขับเคลื่อนและกระจายการรับรู้และความเข้าใจด้านการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวในวงกว้าง ภาคประชาสังคมที่ร่วมการขับเคลื่อนพื้นที่ต้นแบบ ประกอบด้วยหลายภาคส่วน ทั้งผู้เชี่ยวชาญ ด้านกระบวนการชุมชน ภาควิชาชีพ ได้แก่ นักออกแบบ ผู้รับเหมาก่อสร้าง ภาคการศึกษา และภาคเอกชน

7.3.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านกระบวนการชุมชน

ในกระบวนการออกแบบอย่างมีส่วนร่วม จำเป็นต้องมีผู้ทำหน้าที่เชื่อมต่อกับความต้องการของผู้ใช้งาน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้มีความเข้าใจที่ตรงกัน มีเป้าหมายเดียวกันในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อให้เกิดประโยชน์สู่สาธารณะให้ได้มากที่สุด ทำหน้าที่ออกแบบกระบวนการในการสร้างการมีส่วนร่วม เพื่อดึงเอาข้อมูลเชิงลึกออกมาแสดงผล และนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลในงานออกแบบ โดยพื้นที่ต้นแบบได้มีการสัมภาษณ์ 2 บริษัท ที่ได้ร่วมทำกระบวนการชุมชน คือ บริษัท บ้านเมือง จำกัด และกลุ่มสมใจ ซึ่งเป็นทีมงานของ we!park

7.3.2 บทบาทของการพัฒนาพื้นที่สาธารณะผ่านผู้เชี่ยวชาญกระบวนการชุมชน

การพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียว โดยเฉพาะพื้นที่สาธารณะที่อยู่ในย่านเมืองเก่า ดังเช่นในเขตสัมพันธวงศ์และเขตบางรักที่มีพื้นที่ต้นแบบตั้งอยู่ เป็นย่านที่มีการอาศัยอยู่ของชุมชนมานาน มีโครงสร้างของชุมชน ลักษณะรูปแบบทางสถาปัตยกรรม ภูมิทัศน์แวดล้อม สภาพทางสังคมวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ประเพณี และกิจกรรมของชุมชน ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมสำคัญ ก่อให้เกิดประเด็นคำถามในด้านของความเป็นอยู่ทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบันและการปรับตัวของคนในชุมชนให้สอดคล้องรับไปกับเมืองในอนาคตอย่างไร การทำงานของของผู้ทำกระบวนการชุมชนจึงจำเป็นต้องสร้างกระบวนการในการพูดคุย ตั้งวิสัยทัศน์ร่วมกันกับคนในชุมชน เพื่อที่จะนำมาเป็นแผนของการพัฒนาย่านตามที่ชุมชนต้องการ

7.3.3 กระบวนการขับเคลื่อนพื้นที่สีเขียวของผู้เชี่ยวชาญด้านกระบวนการชุมชน

1) ขั้นเตรียมความพร้อมโครงการ

เป็นการทำความรู้จักกับชุมชนก่อน โดยยังไม่ได้เริ่มทำการมีส่วนร่วม เพื่อให้ชุมชนมีความคุ้นเคย และเข้าใจโครงสร้างทางสังคมของชุมชน ในการพัฒนาสวนชุมชนโซภิก ผู้ทำกระบวนการได้ทำความรู้จักและสร้างความคุ้นเคยกับชุมชนโซภิกเป็นเวลานาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 ร่วมทำงานกับชุมชนโซภิกมาตลอด ผ่านกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมหลายอย่าง เมื่อมีการพัฒนาพื้นที่สาธารณะใหม่ จึงสามารถติดต่อกับแกนนำของชุมชนได้ทันที และคนในชุมชนสามารถเสนอความต้องการได้อย่างตรงไปตรงมา ซึ่งก่อนเริ่มโครงการ นอกจากจากนี้ยังมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนที่อยู่รอบข้างที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน ชุมชนโปลิศสภา และชุมชนจงสวัสดิ์ มีการเดินทางไปมาระหว่างชุมชนใกล้เคียงและมีการจัดกิจกรรมร่วมกัน

ส่วนในพื้นที่ต้นแบบอื่นไม่ได้มีความคุ้นเคยกับชุมชน แต่ก็ได้มีการร่วมพูดคุย ทำความรู้จักกับชุมชนก่อนทำการออกแบบอย่างมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความเป็นมิตร และสร้างความ

พร้อมให้แก่ชุมชนก่อนเริ่มทำกระบวนการ ประกอบกับการสังเกตการใช้งานของพื้นที่เดิม และการสัมภาษณ์พูดคุยกับคนในชุมชนแบบไม่เป็นทางการ

2) ขั้นการออกแบบอย่างมีส่วนร่วม

เป็นช่วงที่มีความสำคัญ โดยแต่ละพื้นที่ต้นแบบมีวิธีการ และการเลือกใช้ เครื่องมือที่แตกต่างกันออกไป โดยพิจารณาความเหมาะสมจากชุมชนในฐานะผู้ใช้งาน ข้อกำหนดของเจ้าของพื้นที่ และผู้มีส่วนได้เสียอื่นที่เข้ามาเข้าร่วม รวมถึงงบประมาณสนับสนุน ในกรณีของพื้นที่ชุมชนโชฎึก มีโจทย์จากภาคเอกชนที่เข้ามามีส่วนร่วม ที่ต้องการสร้างจุดหมาย ตา (landmark) จึงใช้วิธีการทำ workshop ร่วมกันระหว่างชุมชนและสถาปนิก ในส่วนพื้นที่สวน ป่าเอกรมัย ใช้การค้นหาพื้นที่ในรูปแบบ green finder ใช้การประกวดแบบและการตัดสินใจจาก ชุมชนเพื่อให้เกิดทางเลือกที่หลากหลาย และใช้วิธีการสร้างหุ่นจำลองเพื่อให้ชุมชนได้เห็นภาพ และร่วมกันออกแบบพื้นที่ ของการพัฒนาในลักษณะ Co-design workshop ซึ่งใช้วิธีนี้ เช่นเดียวกับพื้นที่ลานชอยหน้าวัดหัวลำโพง และลานกีฬาแสงทิพย์ ซึ่งทุกพื้นที่มีการทำ กระบวนการหลายครั้ง มีเป้าหมายที่ต่างกันออกไป

3) ขั้นการเขียนแบบและก่อสร้าง

ผู้เชี่ยวชาญการทำกระบวนการชุมชนร่วมสร้างความเข้าใจ และร่วมคุยกับ เจ้าของพื้นที่ สถาปนิกและผู้รับเหมาเพื่อนำข้อมูลสื่อสารกับชุมชน รวมถึงร่วมพิจารณาถึง ศักยภาพชุมชนในการเข้าร่วมกระบวนการก่อสร้าง เพื่อให้ชุมชนเกิดความรักและผูกพันกับ พื้นที่ โดยพื้นที่ต้นแบบที่ได้ดำเนินการสร้างแล้วเสร็จใน 3 พื้นที่ ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการสร้าง พื้นที่

4) ขั้นการบริหารจัดการ

ผู้เชี่ยวชาญการทำกระบวนการชุมชนทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการช่วยคิดในเรื่อง การดูแลรักษา รวมถึงประสานกับกรุงเทพมหานครเพื่อช่วยในการบริหารจัดการพื้นที่ สำหรับ ในพื้นที่ลานกีฬาแสงทิพย์ กรุงเทพมหานครได้ร่วมกับชุมชนและจัดตั้งเป็นคณะกรรมการลาน กีฬา ส่วนพื้นที่สวนชุมชนโชฎึกและพื้นที่ลานชอยหน้าวัดหัวลำโพง เป็นพื้นที่ที่เพิ่งสร้างเสร็จ และเปิดตัวไม่นาน มีการประสานคุยกับชุมชน โดยการบริหารจัดการเป็นไปตามโครงสร้าง ของคณะกรรมการชุมชน และยังไม่ได้มีการจัดตั้งที่เป็นรูปธรรมที่ก่อให้เกิดความยั่งยืน

7.3.4 ผู้เชี่ยวชาญด้านกระบวนการชุมชนกับกระบวนการมีส่วนร่วมกับภาคส่วนอื่น

1) มุมมองต่อการทำงานของกรุงเทพมหานคร

ด้วยการทำงานของผู้เชี่ยวชาญด้านกระบวนการชุมชน เป็นผู้ที่มีเริ่มเข้ามาทำตั้งแต่ขั้นเตรียมความพร้อมโครงการ ซึ่งต้องมีการประสานกับเจ้าของพื้นที่ โดยพบปัญหาที่เกิดจากรูปแบบของการดำเนินงานในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะที่มีหน่วยงานรับผิดชอบทั้งในระดับกรุงเทพมหานคร และสำนักงานเขต ทำให้ช่องทางของการเริ่มดำเนินงานและการประสานงานยังมีความติดขัดอยู่ เช่น หน่วยงานในการต้นเรื่องของการติดต่อประสานงานด้านการดำเนินการขออนุญาตต่าง ๆ นอกจากนี้การดำเนินงานขององค์กร เมื่อมีการเปลี่ยนตำแหน่งหรือโยกย้ายตำแหน่งของภาครัฐ ทำให้ขาดความต่อเนื่องของการดำเนินงาน ทั้งเรื่องวิสัยทัศน์และกฎหมาย ทั้งนี้ หากระบบราชการมีช่องทางในการประสานงานจากหน่วยงานภายนอกอย่างเป็นระบบและชัดเจน ทำให้เกิดการเข้าใจบทบาทของหน่วยงานในการช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่สาธารณะไปด้วยกัน

7.4 ภาควิชาชีพ

ภาควิชาชีพ ถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะให้มีความสวยงาม มีประโยชน์ใช้สอยที่ดี และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนจากการทำกระบวนการมีส่วนร่วม โดยได้ทำการสัมภาษณ์สมาคมวิชาชีพที่ช่วยสนับสนุนด้านบุคลากรทางวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบพัฒนาเมือง และสนับสนุนให้ได้ออกแบบให้มีโอกาสในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะในเมือง รวมถึงทำหน้าที่ในการประสานผู้เชี่ยวชาญและนักออกแบบ และสัมภาษณ์ผู้ออกแบบพื้นที่ต้นแบบ

7.4.1 บทบาทขององค์กรวิชาชีพ

สมาคมภูมิสถาปนิกประเทศไทย (Thai Association of Landscape Architects: TALA) เป็นองค์กรวิชาชีพ มีหน้าที่ดูแลสมาชิกในเครือข่าย ให้ความร่วมมือ เป็นที่ปรึกษาด้านผู้เชี่ยวชาญวิชาชีพ ร่วมร่างกฎหมายหรือกฎกระทรวงเกี่ยวกับพื้นที่สีเขียว และการวางบทบาทของวิชาชีพให้ชัดเจนแก่สาธารณะ รวมถึงผลักดันวิชาชีพให้เป็นที่รู้จักเพื่อให้ทุกภาคส่วนรับรู้ว่างานออกแบบพื้นที่สาธารณะนี้จำเป็นต้องมีนักออกแบบที่มีความรู้และประสบการณ์ อีกทั้งสมาคมยังมีการจัดกิจกรรมร่วมกับสถานศึกษา เช่น การทำกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ การเป็นกรรมการตัดสินประกวดแบบ การเป็นที่ปรึกษาในฐานะผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพ

7.4.2 กระบวนการขับเคลื่อนพื้นที่สีเขียวขององค์กรวิชาชีพ และนักออกแบบ และผู้รับเหมา

1) **ขั้นเตรียมความพร้อมโครงการ**

สำหรับในพื้นที่ต้นแบบ องค์กรวิชาชีพไม่ได้มีส่วนร่วมในการเริ่มเตรียมความพร้อมโครงการโดยตรง

2) **ขั้นออกแบบอย่างมีส่วนร่วม**

ในการขับเคลื่อนพื้นที่ต้นแบบ สมาคมภูมิสถาปนิกประเทศไทยช่วยประชาสัมพันธ์โครงการ รวมถึงแนะนำสถาปนิกและภูมิสถาปนิกที่มีศักยภาพ ในการช่วยออกแบบและแก้ปัญหาพื้นที่สาธารณะในเมือง สมาคมฯ และผู้ออกแบบ เป็นผู้มีส่วนร่วมในการเข้าไปร่วมในการทำกระบวนการมีส่วนร่วม เช่น เป็นกรรมการร่วมตัดสินการประกวดแบบ เป็นผู้แนะนำในการทำกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ อีกทั้งยัง

3) **ขั้นเขียนแบบและก่อสร้าง**

เป็นขั้นตอนที่นักออกแบบและผู้รับเหมามีบทบาทหลักในการดำเนินการ เพื่อให้ได้แบบที่มีมาตรฐาน และเป็นไปตามข้อกำหนดของเจ้าของพื้นที่ ซึ่งในพื้นที่ต้นแบบนี้ คือ กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย แบบแนวความคิด แบบผังบริเวณ แบบก่อสร้าง การทำราคากลาง และรายการประกอบแบบ และร่วมคัดเลือกผู้รับเหมาที่ได้มาตรฐาน เหมาะสมกับงาน และสอดคล้องกับงบประมาณ

4) **ขั้นบริหารจัดการ**

องค์กรวิชาชีพช่วยสื่อสารโครงการที่พัฒนาเมืองผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อให้สมาชิกในวิชาชีพได้เห็นถึงคุณค่าของการทำงานพื้นที่สาธารณะสีเขียว รวมถึงร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการวางแผนการบริหารจัดการพื้นที่ในระยะยาว

7.4.3 ภาควิชาชีพกับกระบวนการมีส่วนร่วมกับภาคส่วนอื่น

1) **มุมมองต่อการทำงานของกรุงเทพมหานคร**

การทำงานร่วมกับภาครัฐ พบว่าที่ผ่านมาทางสมาคมภูมิสถาปนิกประเทศไทย มีโครงการที่ร่วมทำกับภาครัฐ เช่น โครงการ 60 สวน และได้มีโอกาสเป็นที่ปรึกษาให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น สมาชิกในสมาคมฯพร้อมให้ความร่วมมืออย่างดี โดยผ่านการประกาศข่าวสารถึงบริษัทออกแบบ และให้ผู้สนใจติดต่อกลับ ในมุมมองของสมาคมฯ มีความคิดเห็นว่า

กรุงเทพมหานครมีพื้นที่สาธารณะจำนวนมาก แต่บุคลากรด้านการออกแบบมีจำนวนไม่เพียงพอต่อความต้องการ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของกรุงเทพมหานครมีความเข้าใจในกระบวนการออกแบบพอสมควร แต่ระเบียบราชการค่อนข้างหลายขั้นตอน เมื่อมีโครงการร่วมออกแบบกับภาคเอกชน กรุงเทพมหานครมีสิทธิจัดซื้อจัดจ้าง จำเป็นต้องมีคู่แข่ง 3 จำนวนมาร่วมพิจารณาในการคัดเลือก โดยต้องมีคุณสมบัติ อาทิ ราคาต่ำกว่าที่สุด หากเป็นโครงการลักษณะของการประกวดแบบหรือประกวดราคา จำต้องเคยมีงานสัญญาตรงกับรัฐบาลและมีมูลค่าโครงการตามข้อกำหนด เป็นต้น ส่งผลให้ผู้ออกแบบจำนวนมากขาดคุณสมบัติตามแจ้ง และไม่มีโอกาสได้เข้าไปร่วมงานกับภาครัฐ อีกทั้งระยะเวลาการประสานงานของราชการใช้เวลาดำเนินการค่อนข้างนาน จึงทำให้รู้สึกวาระระเบียบของภาครัฐไม่เอื้อให้บริษัทออกแบบร่วมทำงานด้านการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเท่าที่ควร นอกจากนี้ในการออกแบบพื้นที่ต้นแบบบางพื้นที่ยังมีข้อจำกัดในรายละเอียดของการพัฒนาค่อนข้างมาก เช่น ข้อห้ามมีสิ่งปลูกสร้างถาวร ภาครัฐขอคืนพื้นที่ ต้องพร้อมหรือถอน คืนสภาพเดิม

2) มุมมองต่อบทบาทของภาคเอกชนที่ได้ร่วมมือกับภาครัฐในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะ

ในการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบ พบว่า มีการทำงานกับภาคเอกชนในหลายพื้นที่ ซึ่งทางสมาคมภูมิสถาปนิกประเทศไทย มีความคิดเห็นว่าภาคเอกชนมีความตั้งใจในการพัฒนาพื้นที่สีเขียว เห็นความสำคัญในเรื่องนี้มากขึ้น เห็นได้จากการเข้าร่วมการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบและประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับภาคเอกชนที่ผ่านมา โดยการพัฒนาพื้นที่สาธารณะควรมีการทำงานร่วมกันทั้งภาคเอกชนและภาครัฐได้ โดยทางภาครัฐควรเปิดโอกาสแก่ภาคเอกชนในการร่วมกันทำงานด้านพื้นที่สาธารณะหรือเปิดช่องทางในการแลกเปลี่ยนกัน เช่น เรื่องการเพิ่มพื้นที่สีเขียวแนวตั้งตามอาคารแลกกับการลดหย่อนภาษีแก่ภาคเอกชน ทั้งนี้ จุดเปลี่ยนที่ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวของภาคเอกชนต่อการพัฒนาพื้นที่สีเขียวมากขึ้น คือ เรื่องของความรู้ที่กระจายตัวมากขึ้นและเร็วขึ้น ผลจากการศึกษาทำให้ภาคเอกชนมองว่าเรื่องเกี่ยวกับพื้นที่สีเขียวเป็นเรื่องใกล้ตัวของทุกคน ส่งผลให้คนต้องการคุณภาพชีวิตและระบบนิเวศรอบข้างที่ดีขึ้นในชีวิตประจำวัน

3) มุมมองต่อ We!park

สมาคมวิชาชีพ และนักออกแบบเห็นว่าเป็นเรื่องที่ดีที่มีกลุ่มคนจากภาคประชาสังคมที่ต้องการผลักดันกระบวนการการมีส่วนร่วม โดย we!park ทำหน้าที่เป็นตัวประสานที่ดีในแต่ละภาคส่วน และสามารถพัฒนาไปในทางที่ดีต่อไปได้ในอนาคต และคาดหวังกระบวนการ

มีส่วนร่วมนี้จะกระจายไปในทุกมิติ หากทาง welpark ได้ร่วมมือและประสานงานกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง รวมถึงประชาชนทุกคน

4) มุมมองต่อการพัฒนาพื้นที่สาธารณะในประเทศไทย

สมาคมภูมิสถาปนิกประเทศไทยเล็งเห็นถึงความสำคัญ 3 หัวข้อในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะในประเทศไทยให้ดีขึ้น ได้แก่ การเข้าถึงพื้นที่สาธารณะได้ง่าย จำนวนพื้นที่สาธารณะที่มากขึ้น และคุณภาพของพื้นที่สาธารณะที่ดีขึ้น ครอบคลุมในด้านการดูแลรักษาที่เหมาะสม ควรคำนึงตั้งแต่ตอนออกแบบให้ทุกเพศทุกวัยใช้ได้ มีความทนทาน ยั่งยืน และง่ายต่อการดูแลรักษา อีกทั้งการสร้างพื้นที่สาธารณะในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด ควรคำนึงถึงความเหมาะสมต่อที่ตั้ง ภูมิประเทศและการใช้งาน รวมถึงระบบนิเวศเป็นหลัก

7.5 ภาคเอกชน

เป็นภาคส่วนที่มีความสำคัญในการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะ โดยพื้นที่ต้นแบบได้มีภาคเอกชนสนับสนุนงบประมาณใน 2 พื้นที่หลัก ได้แก่ สวนชุมชนโชฎ๊ก โดยบริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) ผ่านทางบริษัท อาร์ตไฟร์ดี จำกัด และลานกีฬาแสงทิพย์ โดยบริษัท แสนสิริ จำกัด (มหาชน) ซึ่งทำการสัมภาษณ์ตัวแทนบริษัทที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาพื้นที่

7.5.1 เป้าหมายของภาคเอกชนในการเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาพื้นที่สาธารณะ

การมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะ ส่วนใหญ่เป็นการเข้ามาในรูปแบบของโครงการกิจกรรมเพื่อสังคม หรือ Corporate Social Responsibility (CSR) โดยรูปแบบของการทำกิจกรรมเพื่อสังคมที่สอดคล้องกับการพัฒนาพื้นที่สาธารณะ อยู่ในแนวปฏิบัติเรื่องการร่วมพัฒนาชุมชนและสังคม เน้นการทำเพื่อสาธารณประโยชน์แก่ชุมชน ให้มีความสำคัญกับการได้มีส่วนร่วมกับชุมชน มุ่งพัฒนาพื้นที่เพื่อให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์อย่างแท้จริงและใช้งานได้จริง โดยคาดหวังการตอบรับที่ดีจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคสังคม และชุมชน

7.5.2 งบประมาณในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะ

งบประมาณถือเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียว และเป็นความคาดหวังจากภาคส่วนอื่นๆ ในการได้รับการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาจากภาคเอกชน สำหรับการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบนั้นได้รับการจัดสรรงบประมาณจากภาคเอกชนในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป ประกอบด้วยการได้รับงบประมาณหลักในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะ ทั้งใน

ส่วนของการร่วมทำกระบวนการมีส่วนร่วม และการก่อสร้างพื้นที่ ดังเช่นลานกีฬาแสงทิพย์ และสวนชุมชนโชฎีก และการได้รับงบประมาณในช่วงของการก่อสร้างพื้นที่ โดยการได้รับบริจาคเงินสนับสนุนจากภาคเอกชน และการได้รับการจัดสรรอุปกรณ์สนับสนุนเพื่อการก่อสร้างพื้นที่ เช่น ปูนซีเมนต์ สี ตะแกรงเหล็ก

7.5.3 กระบวนการขับเคลื่อนพื้นที่สีเขียวของภาคเอกชน

1) **ขั้นเตรียมความพร้อมโครงการ**

เป็นการปรึกษาหารือภายในองค์กรและหน่วยงานสนับสนุนถึงแนวทางและวัตถุประสงค์ของโครงการให้ชัดเจน นำเรื่องเสนอแก่สำนักงานเขต ในการขอเข้าพัฒนาพื้นที่ชุมชน พร้อมทั้งประสานงานและปรึกษาหารือกับทางชุมชนถึงการเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาพื้นที่ภายในชุมชน

2) **ขั้นออกแบบอย่างมีส่วนร่วม**

เริ่มจากเอกชนได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นที่ และสำรวจความต้องการเบื้องต้นของชุมชน ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านการทำกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อการเลือกเครื่องมือที่เหมาะสมอันนำไปสู่กระบวนการออกแบบอย่างมีส่วนร่วม

3) **ขั้นเขียนแบบและก่อสร้าง**

เป็นขั้นการนำแบบที่ได้รับการออกแบบแล้วนำเสนอต่อสำนักงานเขตและชุมชนร่วมทำการหารือและแสดงความคิดเห็น ช่วยกันพัฒนาแบบงานเพื่อปรับปรุงหรือแสดงความต้องการเพิ่มเติมและปรับแก้ไขแบบให้สมบูรณ์ ยื่นเรื่องต่อสำนักงานเขตเพื่อดำเนินการต่อไปในขั้นตอนการก่อสร้าง

4) **ขั้นบริหารจัดการ**

เป็นขั้นของการดำเนินการเพื่อให้การใช้พื้นที่สาธารณะสีเขียวนี้เป็นไปอย่างยั่งยืน โดยลานกีฬาแสงทิพย์มีการตั้งคณะกรรมการชุมชน และจัดกิจกรรมกระตุ้นบนพื้นที่โครงการ

7.5.4 กระบวนการมีส่วนร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ

1) **การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน**

ด้วยภาคเอกชนที่มาสนับสนุนใน 2 พื้นที่มีเป้าหมายที่แตกต่างกันออกไป ทำให้การมีส่วนร่วมของภาคเอกชนได้ในพื้นที่ต้นแบบได้มีการเลือกใช้เครื่องมือในการทำกระบวนการ

มีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน โดยเลือกเครื่องมือที่เหมาะสมกับชุมชน และรูปแบบของภาคเอกชน เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เหมาะสมกับทั้งสองภาคส่วนสำคัญ คือผู้ใช้งาน และผู้สนับสนุนโครงการ

ในการพัฒนาพื้นที่สวนชุมชนโซ้วก๊ก ใช้รูปแบบของการทำกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (workshop) ระหว่างชุมชน และกลุ่มสถาปนิกรุ่นใหม่ มีการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อกระจายกลุ่มชุมชน และสถาปนิกในการพัฒนาพื้นที่ที่แตกต่างกัน โดยการแบ่งกลุ่มย่อย ทำให้ชุมชนผู้เข้าร่วมในกลุ่มย่อยมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างทั่วถึง และเครื่องมือนี้มีความเหมาะสมกับภาคเอกชนที่ให้การสนับสนุน เนื่องจากบริษัทมีผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับวัสดุก่อสร้าง มีการทำงานร่วมกับกลุ่มสถาปนิกมาอย่างยาวนาน การระดมความคิดในการออกแบบกับกลุ่มสถาปนิก และการทดลองเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ของบริษัททำให้ได้ประโยชน์ต่อการใช้งานจริง เมื่อทำงานร่วมกัน ชุมชนที่ได้ร่วมเสนอแนวความคิดที่ต้องการได้อย่างแท้จริง นำไปสู่การร่วมออกแบบวางผังทางเลือกร่วมกับสถาปนิกจากภาคเอกชน จนถึงการได้ใช้พื้นที่สาธารณะเมื่อก่อสร้างแล้วเสร็จ ในส่วนของลานกีฬาแสงทิพย์นั้น ภาคเอกชนมีความต้องการสร้างความเป็นมิตรโดยการทำความรู้จักกับชุมชนหลังจากที่ย้ายสำนักงานใหญ่ใหม่เข้าไปในพื้นที่ ผ่านการจัดกิจกรรมบนพื้นที่ในวาระโอกาสสำคัญในงานเทศกาล ซึ่งเป็นวาระที่มีคนในชุมชนมาร่วมกิจกรรม

ในการดำเนินงานโดยการสนับสนุนงบประมาณจากภาคเอกชนยังไม่ได้เป็นที่แพร่หลายมากนัก ดังนั้น การสร้างความเข้าใจกับชุมชน แสดงถึงเป้าหมายในการพัฒนาเพื่อชุมชน และการใช้ความจริงใจในการสนับสนุนโครงการจนถึงการก่อสร้างแล้วเสร็จจนชุมชนได้เข้าใช้งาน และเห็นประโยชน์จากการร่วมสร้างพื้นที่สาธารณะนี้

2) มุมมองจากการร่วมงานกับกรุงเทพมหานคร

จากการทำงานในพื้นที่ต้นแบบ พบว่าด้วยกฎระเบียบของกรุงเทพมหานครยังไม่ได้เอื้อให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วม ไม่มีกฎเกณฑ์รองรับที่ชัดเจนนัก มีกฎระเบียบที่ต้องเป็นไปตามขั้นตอนตามระเบียบราชการ ทำให้เกิดปัญหาในเรื่องความยืดหยุ่นของการทำงาน ระเบียบการจัดซื้อจัดจ้าง ที่ต้องสอดคล้องกับระเบียบราชการ ซึ่งทำให้กลายเป็นอุปสรรคในการรับบริจาคจากภาคเอกชน ต่างกับการทำงานของเอกชนที่มีความอิสระ เน้นประสิทธิผลของงานในระยะเวลาที่จำกัด ทำให้การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบยังเกิดปัญหาจากการประสานงานระหว่างภาคเอกชนและภาครัฐ ต้องใช้เวลาในการพิจารณาซึ่งทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินงาน ทั้งนี้ หากภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นเตรียมความพร้อมโครงการ และเป็นผู้ดำเนินโครงการหลักจนกระทั่งถึงขั้นบริหารจัดการ ส่งผลให้การขับเคลื่อนมีความชัดเจน ซึ่งเปรียบเทียบกับในบางกรณีที่เอกชนเข้ามาร่วมสนับสนุนในขั้นปฏิบัติการ พบว่าหากไม่ได้มีการ

ประสานงานที่ดี ทำให้ส่งผลให้ในการดำเนินงานที่ทับซ้อนกัน และติดขัดปัญหาในเรื่องระยะเวลาในการดำเนินงานที่ต้องรอการอนุมัติเนื่องจากไม่ได้อยู่ในแผนตั้งแต่การเริ่มดำเนินโครงการ

ทั้งนี้ทางภาคเอกชนต้องการสร้างความสมดุลระหว่างประโยชน์สาธารณะ และการพัฒนาของภาครัฐ จึงเสนอประเด็นการหากลไกสนับสนุน เสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาครัฐ ต่อการจัดการร่วมของชุมชนในการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีช่องทางที่เปิดโอกาสให้เอกชนเข้าร่วมสนับสนุนในขั้นตอนของการดำเนินงานที่แตกต่างกัน มีการทำตัวชี้วัดร่วมที่ชัดเจน เพื่อการขับเคลื่อนที่ง่ายขึ้น นอกจากนี้ การทราบแนวทางการพัฒนาและขอบเขตในการปรับปรุงพัฒนาพื้นที่สาธารณะที่ชัดเจน เพื่อควบคุมงบประมาณ และทำให้งานสำเร็จได้ตามเวลา

3) การทำงานระหว่างภาคเอกชนกับ we!park

We!park เป็นตัวกลางที่เชื่อมต่อระหว่างภาคเอกชนกับหน่วยงานอื่นๆ ที่ทำงานร่วมกับชุมชนอย่างจริงจัง เพื่อสื่อสารให้เกิดการบรรลุเป้าหมายในทุกภาคส่วน โดยการให้ข้อมูลกลางที่ต้องการแก่แต่ละฝ่ายได้ อีกทั้งภาคเอกชนยังมองเห็นจุดแข็งในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะอื่นมาก่อน เป็นที่รู้จัก และสามารถประชาสัมพันธ์ผลงานการดำเนินงานของภาคเอกชนให้ไปสู่สังคมในวงกว้างได้ ทั้งนี้ หาก we!park สามารถเป็นตัวกลางในการวางแผนงบประมาณที่ต้องใช้ในกระบวนการทั้งหมด ซึ่งเอกชนจำเป็นต้องทราบงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดทำแผนงบประมาณในการทำโครงการบรรษัทภิบาล ทำให้องค์กรสามารถพิจารณารูปแบบการร่วมงานที่สอดคล้องกับงบประมาณ นโยบาย รวมถึงขั้นตอนของการร่วมทำงานได้

7.4 We!Park

จากการขับเคลื่อนพื้นที่ต้นแบบทั้ง 4 พื้นที่ We!Park มีส่วนร่วมในการพัฒนาในฐานะตัวกลางในการดำเนินงาน

7.4.1 กระบวนการดำเนินงานของ We!park

กลไกการสร้างพื้นที่สาธารณะสีเขียวของ we!park เป็นการพัฒนาพื้นที่ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่างๆ ที่ไม่ได้มีเฉพาะแต่ชุมชนเท่านั้น แต่ยังรวมภาคประชาสังคมที่เข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนให้การพัฒนาพื้นที่สาธารณะนั้นสนองประโยชน์มากที่สุด หากเปรียบเทียบในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะที่ผ่านมา พบว่ากระบวนการมีส่วนร่วม

ไม่ใช่สิ่งใหม่ มีการดำเนินการในรูปแบบนี้แล้ว แต่มีการดำเนินงานในบางภาคส่วน เช่น เน้น การทำกระบวนการเฉพาะชุมชน หรือมีการออกแบบพื้นที่ แต่ยังขาดการดำเนินงานในการ ขับเคลื่อนให้พื้นที่นั้นนำไปสร้างและใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นการขาดการประสานงานและความ ร่วมมือของภาคส่วนสำคัญ นอกจากนี้ในงานออกแบบยังเน้นการวัดเฉพาะผลงานการ ออกแบบขั้นสมบูรณ์โดยไม่ได้คำนึงถึงความต้องการที่แท้จริง

การที่ welpark สร้างกลไกการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นการร่วมมือกับ องค์กรของรัฐ ชุมชน หรือภาคเอกชน เพื่อสร้างความยั่งยืนของการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียว รวมถึงการพัฒนาที่ใช้อำนาจองค์ความรู้ ประกอบไปด้วย ข้อมูลด้านพื้นที่ ทรัพยากรบุคคล ข้อมูลด้านวิชาชีพ การเงิน เครื่องมือในการดำเนินนโยบาย เครือข่าย การประชาสัมพันธ์และ การสื่อสาร ทำให้ welpark เป็นคนกลางในการประสานงาน คุยกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และถือว่าเป็นแพลตฟอร์มที่ขาดอยู่ในประเทศไทย เมื่อเทียบกับกรณีศึกษาอื่นในต่างประเทศ

7.4.2 การทำงานของ welpark กับภาคส่วนต่าง ๆ

1) การทำงานกับภาครัฐ

พบว่า การประสานงานต้องฟังพยางพระมาณและหน่วยงานของภาครัฐ ส่งผลให้ การทำงานไม่สามารถทำได้เต็มประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐมักไม่มี กฎเกณฑ์รองรับการเสนอแนวคิดรูปแบบใหม่ ต้องเป็นไปตามขั้นตอนตามระเบียบราชการ นโยบายและกฎหมายของรัฐค่อนข้างใช้เวลานานในการทำงานให้ครบกระบวนการ อีกทั้ง ฐานข้อมูลที่ไม่เชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานรัฐ ส่งผลให้การประสานงานค่อนข้างยุ่งยากและมี ความสับสน อีกทั้งพบว่ากระบวนการทำงานของภาครัฐยังไม่คำนึงถึงการพัฒนาที่ยั่งยืน

ข้อเสนอที่มีต่อภาครัฐ

- เสนอให้มีเรื่องกองทุนพื้นที่สีเขียวในระบบของรัฐ และจัดหางบประมาณ จากหลายช่องทางมากกว่าจากช่องทางเดียว
- สร้างการตระหนักรู้และการรับรู้ เสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคสังคม เพื่อ การขับเคลื่อนที่คล่องตัวมากขึ้น
- พัฒนาวิธีการทำงานร่วมกับองค์กรอื่นๆ บทบาท บรรทัดฐาน และวิธีการ ทำงานที่เป็นระบบและยั่งยืน ต้องเน้นเรื่องของกระบวนการและประสิทธิภาพของ ทางกรุงเทพมหานคร

- เพิ่มบทบาทของกรุงเทพมหานคร และหน่วยงานภาครัฐอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมการผังเมือง ในการเป็นแหล่งข้อมูลเปิดให้แก่ภาคประชาสังคม องค์กร เอกชน และชุมชน ในด้านข้อมูลเกี่ยวกับเมือง

2) การทำงานกับภาคเอกชน

ในการทำงานที่มีภาคเอกชนเข้ามาสนับสนุน พบว่า เอกชนมีความมุ่งหวังให้พื้นที่สาธารณะสีเขียวตอบโจทย์การใช้งานจากชุมชนมากที่สุด โดยกระบวนการมีส่วนร่วมที่ทาง we!park ใช้ในการดำเนินโครงการนั้น เอกชนมีความเชื่อมั่นในการดำเนินงานและเห็นประโยชน์ของการทำกระบวนการมีส่วนร่วม อย่างไรก็ตาม ภาคเอกชนได้มองเห็นปัญหาในประเด็นเรื่องการบำรุงรักษาและความปลอดภัยของพื้นที่สาธารณะหลังสร้างแล้วเสร็จ ควรทำโครงสร้างของการดูแลรักษา มีการประสานงานและสร้างกลไกที่สนับสนุนความต่อเนื่องของภาคเอกชนร่วมกับชุมชน เพื่อให้การพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวเกิดความยั่งยืนต่อไป

7.4.3 การขับเคลื่อนพื้นที่ของ we!park ในมุมมองของภาคส่วนอื่น

ในการดำเนินงานของการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่ผ่านมา พบว่ามีการทำงานอย่างแยกส่วน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาพื้นที่สาธารณะโดยภาครัฐ โดยภาคเอกชน หรือการที่ภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากับชุมชน ดังนั้นด้วยมุมมองของภาคส่วนต่าง ๆ เห็นว่าการที่ we!park เป็นตัวกลางที่ประสานงานระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคสังคมอย่างแท้จริง ทำหน้าที่เป็นองค์กรอิสระที่ช่วยกำหนดนโยบายเรื่องการวางพื้นที่สาธารณะภายในเมือง ต้องการให้เป็นรูปธรรมและมีความยั่งยืนโดยที่ไม่มียุทธศาสตร์อื่น ๆ เข้ามาแทรกแซง ถึงจะสามารถพัฒนาพื้นที่สาธารณะภายในเมืองต่อไปได้ในระยะยาว อีกทั้งทาง We!park มีนโยบายในการจุดประกายพื้นที่สาธารณะในเมืองในรูปแบบต่างๆ จึงต้องการทำให้ We!park เป็นหน่วยงานที่คอยผลักดันนโยบายในเชิงพื้นที่และคอยสนับสนุน เนื่องจากมีหน่วยงานเชิงวิชาชีพที่อยู่ในกลุ่มของ We!park และสามารถประสานงานร่วมกับสำนักงานเขตหรือกรุงเทพมหานคร จึงเหมาะแก่การเป็นผู้ที่กำหนดนโยบายหรือช่วยผลักดันนโยบายต่างๆ ได้ดี การที่มี we!park เข้ามาช่วยเปรียบเสมือนได้ช่วยเติมให้ภาพเสร็จสมบูรณ์เร็วขึ้น ชุมชนได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง

7.4.4 บทบาทของ We!park ในอนาคต

จากกระบวนการดำเนินงานในพื้นที่ต้นแบบ มุ่งเน้นในเรื่องทรัพยากรบุคคลและที่ดิน เรื่องผลกระทบในปัจจัยต่างๆ เรื่องของงบประมาณ ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญให้การทำงานสำเร็จ We!park ได้ทดลองทำการระดมทุนในแต่ละโครงการ เพื่อช่วยจัดสรรในเรื่องงบประมาณ ทั้งการจ้างนักออกแบบจากภาคเอกชนเข้ามาช่วย เนื่องจากนักออกแบบมีจำนวนน้อยใน

หน่วยงานภาครัฐ นอกจากนี้ฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะเองควรมีการจัดตั้งงบประมาณข้ามปี เพื่อเป็นการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม Welpark เป็นความต้องการของภาครัฐ “เป็นทางเลือกแต่ไม่ใช่สิ่งที่ต้องมี” จึงส่งผลให้มีความไม่แน่นอนในอนาคต ถ้าหากมีนโยบายใหม่เข้ามาเปลี่ยนแปลง

7.5 สรุปความเกี่ยวข้องของผู้มีส่วนได้เสียในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียว

จากการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสียจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลักกับการทำงานในพื้นที่ต้นแบบ จึงนำมาสรุปถึงความสัมพันธ์ตามขั้นตอนการดำเนินงาน โดยการถอดบทเรียนจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ ประกอบด้วย

7.5.1 เจ้าของที่ดิน

เป็นผู้ถือครองที่ดินที่จะทำการพัฒนา ถือเป็นบุคคลที่มีความสำคัญมากที่สุด ในกระบวนการตั้งต้นพัฒนาพื้นที่ให้เป็นพื้นที่สาธารณะ โดยเจ้าของที่ดินนั้นอาจเป็นหน่วยงานรัฐ เอกชน หรือบุคคลทั่วไป ที่ต้องการพัฒนาหรือยินยอมให้พื้นที่ของตนเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียว อาจให้สิทธิเป็นสาธารณประโยชน์อย่างถาวรหรือเป็นระยะเวลาชั่วคราวตามสัญญาก็ได้ ในกรณีที่เอกชนหรือบุคคลทั่วไปพัฒนาพื้นที่นั้นเองหรือบริจาคพื้นที่ให้เป็นของสาธารณะโดยการโอนกรรมสิทธิ์ถือครองตามระยะสัญญา เจ้าของที่ดินจะต้องมีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือในขั้นตอนการพัฒนาทุกขั้นตอน

7.5.2 ชุมชน

เป็นกลุ่มคนที่มีความสำคัญที่สุดในกระบวนการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียว เป็นผู้ที่กำหนดทิศทาง รูปแบบ และผลลัพธ์ของการพัฒนาพื้นที่ การขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะนั้นต้องทำงานโดยได้รับความเห็นชอบและยินยอมพร้อมใจจากชุมชนเป็นสำคัญ ควรมีการพูดคุยกับชาวบ้าน ร้านค้า ธุรกิจต่าง ๆ ในพื้นที่ สร้างความร่วมมือและความเสมอภาคให้เกิดขึ้นในการพัฒนาร่วมกัน โดยชุมชนมีบทบาทสำคัญในกระบวนการตั้งแต่ขั้นตอนการริเริ่ม วางแผน ออกแบบ ปฏิบัติการ และการบริหารจัดการ

7.5.3 ภาครัฐ

เป็นผู้สนับสนุนการดำเนินงานในทุกกระบวนการหลัก อำนวยความสะดวกทั้งในด้านกายภาพและการขับเคลื่อนเชิงกลไกในกระบวนการต่างๆ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในเขต

การปกครองของพื้นที่จะทำหน้าที่ในการช่วยประสานหน่วยงานฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เข้าช่วยเหลือ บริหาร และประชาสัมพันธ์ ช่วยสร้างความร่วมมือในระดับย่านให้เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ รวมถึง ดูแลรักษาความเรียบร้อยในระหว่างกระบวนการและหลังพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กนี้เปิด ใช้งานแล้ว

7.5.4 ผู้เชี่ยวชาญด้านกระบวนการชุมชน

เป็นผู้ทำหน้าที่เชื่อมต่อความต้องการของผู้ใช้งาน ชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้ ได้มีความเข้าใจที่ตรงกัน มีเป้าหมายเดียวกันในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อให้เกิดประโยชน์สู่ สาธารณะให้ได้มากที่สุด โดยทำหน้าที่ออกแบบกระบวนการในการสร้างการมีส่วนร่วม เพื่อดึง เอาข้อมูลเชิงลึกออกมาแสดงผล และนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลในงานออกแบบ

7.5.5 ภาคเอกชน

สามารถมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวได้ โดยเฉพาะการ สนับสนุนทรัพยากรในขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อให้ได้พื้นที่สาธารณะสีเขียวที่มีคุณภาพและยั่งยืน โดย อาจสนับสนุนในรูปแบบของเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี จนไปถึงทักษะและแรงงาน

7.5.6 ภาคสถาบันการศึกษา

ช่วยสนับสนุนในด้านวิชาการ และการเรียนรู้ โดยสนับสนุนด้านทฤษฎี การ ปฏิบัติการ และการวัดผลตามหลักวิชาการ รวมถึงการส่งบุคลากรทางการศึกษาเข้ามาช่วย ขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาโครงการให้สัมฤทธิ์ผล เช่น การสนับสนุนนักศึกษาเพื่อศึกษา กระบวนการ การทำวิจัย และการทดลองต่าง ๆ ในพื้นที่ ซึ่งจะเป็นการสร้างบทเรียนหรือได้มา ซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการพัฒนาและดูแลรักษาพื้นที่ต่อไปในอนาคต

7.5.7 ภาควิชาชีพ

สนับสนุนบุคลากรทางวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบพัฒนาเมือง และที่ สนับสนุนผู้ปฏิบัติงานทางวิชาชีพให้มีโอกาสในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะในเมือง รวมถึงทำ หน้าที่ในการประสานผู้เชี่ยวชาญและนักออกแบบ

7.5.8 นักออกแบบ

เป็นผู้นำความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และความต้องการของทุกฝ่าย มารวบรวมเสนอ ทางออกและแก้ปัญหาออกมาเป็นงานออกแบบ เพื่อให้ตอบโจทย์ความต้องการของทุกฝ่ายให้ ได้มากที่สุด โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ร่วมกับองค์ความรู้ด้านการออกแบบบนฐานความเข้าใจ ในบริบทของพื้นที่

7.5.9 ผู้รับเหมาก่อสร้าง

ทำหน้าที่นางานออกแบบที่ได้จากนักออกแบบ มาก่อสร้างให้เกิดเป็นกายภาพขึ้นจริง โดยดำเนินการก่อสร้างให้เป็นไปตามแบบให้ได้มากที่สุด และวางแผนการพัฒนาให้เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด เพื่อให้พื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กมีคุณภาพและตรงตามแบบที่เกิดจากกระบวนการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

7.5.10 ภาคประชาสังคม

หรือส่วนของสังคมที่มีประชาชนเป็นผู้มีบทบาทหลักที่ไม่ใช่ภาครัฐ ทั้งนี้ ผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้เกี่ยวข้องที่ได้กล่าวมาข้างต้น ยกเว้นภาครัฐ ล้วนเป็นภาคประชาสังคมทั้งสิ้น หากแต่ในการแยกภาคประชาสังคมมานี้ ในที่นี้คือประชาชนทั่วไปที่ไม่จำเป็นต้องใช้พื้นที่ สาธารณะนั้นๆ แต่มีส่วนในการร่วมสร้างแรงขับเคลื่อนในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียว จาก การดำเนินงานที่สนับสนุนและคู่ขนานไปกับทีมดำเนินงานหลัก เป็นกำลังหลักสำคัญในการขับเคลื่อนและกระจายการรับรู้และความเข้าใจด้านการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวในวงกว้าง

7.5.11 Welpark

องค์กรที่ทำหน้าที่ประสานความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ ที่มีส่วนสำคัญให้เกิดการพัฒนาพื้นที่สาธารณะผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความยั่งยืน ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาที่ต้องประสานความร่วมมือจากหลายภาคส่วน การทำงานของ welpark สามารถมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน ตั้งแต่ขั้นเริ่มต้น จนถึงขั้นดูแลรักษา

ตารางสรุประดับความสำคัญของการมีส่วนร่วมของแต่ละผู้มีส่วนได้เสีย

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	ขั้นเตรียมความพร้อมโครงการ	ขั้นออกแบบอย่างมีส่วนร่วม	ขั้นเขียนแบบและก่อสร้าง	ขั้นบริหารจัดการ
1. เจ้าของที่ดิน				
2. ชุมชน				
3. ภาครัฐ				
4. ผู้เชี่ยวชาญด้านกระบวนการชุมชน				
5. ภาคเอกชน (ด้านการสนับสนุน)				
6. ภาคการศึกษา				
7. ภาควิชาชีพ				
7.1. นักออกแบบ				
7.2. ผู้รับเหมา ฯ				
8. Welpark				

หมายเหตุ

มีความสำคัญน้อย

มีความสำคัญปานกลาง

มีความสำคัญมาก

ตารางที่ 19 สรุประดับความสำคัญของการมีส่วนร่วมของแต่ละผู้มีส่วนได้เสีย
ที่มา: คณะวิจัย

บทที่ 8

สรุปบทเรียน we!park กับการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก

โครงการ we!park ได้วางกลยุทธ์ในการพัฒนาโครงข่ายพื้นที่สาธารณะสีเขียวในเมือง ด้วยการที่มองเห็นถึงโอกาสและข้อได้เปรียบของพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่มีขนาดเล็ก ซึ่งสามารถแทรกตัวเข้าไปในชุมชน พื้นที่อยู่อาศัย และพื้นที่เศษเหลือของเมืองได้ง่ายโดยไม่ต้องหาพื้นที่ว่างขนาดใหญ่ใจกลางเมืองมาพัฒนา ซึ่งทุกวันนี้การหาพื้นที่เพื่อทำสวนสาธารณะที่มีขนาดใหญ่ในเมืองนั้นค่อนข้างเป็นไปได้ยาก และจะต้องกลายเป็นโครงการขนาดใหญ่ที่ใช้เวลาการดำเนินงานและทรัพยากรจำนวนมาก ดังนั้นการขับเคลื่อนด้วยพื้นที่ที่มีขนาดเล็กจึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างกายภาพได้โดยใช้ระยะเวลาที่สั้นและทรัพยากรที่น้อยกว่า สามารถทำให้เกิดการกระจายตัวของโครงข่ายได้รวดเร็ว และยังสามารถสอดแทรกเข้าไปยังจุดต่างๆ ของเมืองได้โดยง่าย เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมในการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะได้ในระยะเดินสะดวกหรือระยะทางประมาณ 400 - 1,000 เมตร โดยพื้นที่ศักยภาพเหล่านั้นจะถูกนำมาพัฒนาด้วยกระบวนการขับเคลื่อนของ we!park ผ่านความร่วมมือของโครงข่ายทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ พัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวในเมืองและการพัฒนาเมือง ได้แก่ 1) ภาครัฐ 2) ภาคเอกชน 3) ภาคประชาสังคม 4) ภาควิชาชีพ 5) ภาคสถาบันการศึกษา และโครงการ we!park ได้กำหนดแนวคิดของกระบวนการหลักในการขับเคลื่อนโครงข่ายพื้นที่สาธารณะสีเขียวของเมือง ด้วยหลักของการ ‘ร่วม’ เป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อน 4 ขั้นตอน

จากการดำเนินงานที่ผ่านมา โครงการ we!park ได้สร้างแบบจำลองกระบวนการในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กที่มีคุณภาพและยั่งยืน ในพื้นที่ต้นแบบทั้ง 4 แห่ง รวมถึงการสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาพื้นที่ สามารถสรุปบทเรียนของการทำงานตามกรอบขั้นตอนดำเนินงานของโครงการ และประเมินระดับของการมีส่วนร่วมโดยพิจารณาจากเครื่องมือที่ใช้ และอำนาจในการตัดสินใจในแต่ละขั้นตอน รวมถึงเงื่อนไข เหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดความความสำเร็จในแต่ละขั้นตอนและปัญหาอุปสรรคที่ยังพบระหว่างการดำเนินงาน ได้ตามแต่ละขั้นตอนหลัก ดังนี้

8.1 ขั้นเตรียมความพร้อมโครงการ

ในเบื้องต้นนั้น การริเริ่มโครงการมีสิ่งที่สำคัญคือ การร่วมหาพื้นที่ เพื่อการพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กของเมืองเพื่อให้เกิดเป็นพื้นที่ที่มีคุณภาพและยั่งยืน จากการ

ทำงานของโครงการ welpark จะสามารถแบ่งการได้มาของพื้นที่ศักยภาพเหล่านี้ได้เป็น 4 ประเภทได้แก่

8.1.1 พื้นที่ของภาครัฐ - เป็นพื้นที่ที่ถือครองโดยภาครัฐ อาจเป็นพื้นที่รอการพัฒนาของหน่วยงานต่าง ๆ หรือพื้นที่ที่มีแผนที่จะพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวแห่งใหม่ของเมืองอยู่แล้ว โดยพื้นที่ของภาครัฐอาจเป็นในรูปแบบของการสนับสนุนการพัฒนาโดยภาครัฐเอง (State park) หรือเป็นพื้นที่ที่ได้รับความร่วมมือจากภาคเอกชนในการสนับสนุนการพัฒนาเพื่อให้เป็นพื้นที่สาธารณะแห่งใหม่ของเมืองก็ได้ (PPPs: Public-private partnerships)

8.1.2 พื้นที่ของเอกชน - เป็นพื้นที่ที่ถือครองโดยเอกชน อาจเป็นพื้นที่รอการพัฒนาหรือพื้นที่ส่วนหนึ่งของโครงการที่เปิดให้เป็นพื้นที่สาธารณะในการควบคุมของเอกชนเอง พื้นที่ดังกล่าวมักจะมีเวลาในการเปิดปิดและบริหารโดยเอกชน

8.1.3 พื้นที่ของเอกชนที่บริจาคให้รัฐ - เป็นพื้นที่ที่เดิมถือครองโดยภาคเอกชน แต่มีความต้องการที่จะบริจาคพื้นที่เพื่อให้เป็นสาธารณะประโยชน์ ผ่านการบริจาคให้ภาครัฐ ซึ่งจะได้ข้อประโยชน์ในด้านภาษีที่ดิน โดยจะมีการทำสัญญาระยะเวลาการบริจาคที่ดินหรือจุดประสงค์ของการบริจาคที่เพื่อให้เป็นสาธารณะประโยชน์ตามแต่ผู้บริจาค

8.1.4 พื้นที่สวนสาธารณะเดิม

8.1.5 พื้นที่ว่าง (พื้นที่โอกาส) ประเภทพื้นที่ว่างประเภทที่ดินและพื้นที่เศษเหลือของเมือง ตามที่คณะผู้วิจัยเห็นว่าพื้นที่สามารถพัฒนาหรือปรับปรุงเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวได้ประกอบด้วย

- ที่ดิน ที่รกร้าง หมายถึง ที่ดินเปล่า หรือที่ที่ถูกทิ้งร้าง ไม่มีการใช้งาน
- ลาน ลานจอดรถ หมายถึง ลานลาดแข็ง ลานอเนกประสงค์ หรือลานจอดรถยนต์กลางแจ้ง
- พื้นที่ใต้โครงสร้าง หมายถึง พื้นที่ใต้โครงสร้างเดิม เช่น พื้นที่ใต้ทางด่วน พื้นที่ใต้สะพาน
- พื้นที่ทางเท้า หมายถึง พื้นที่ทางเท้าที่มีขนาดใหญ่ หรือมีพื้นที่ที่สามารถพัฒนาได้

ในการร่วมหาพื้นที่ของการทำงาน welpark ที่ผ่านมา พื้นที่ศักยภาพจากที่ดินเอกชนที่บริจาคให้รัฐใช้เพื่อสาธารณประโยชน์นั้นมีภาคเอกชนที่สนใจมากขึ้นในปัจจุบันด้วยประโยชน์เรื่องภาษีที่ดิน แต่ยังคงมีการตกลงทำสัญญาระยะเวลาการบริจาคที่เพื่อให้เป็นสาธารณะประโยชน์กับกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีกำหนดไว้ไม่ต่ำกว่า 10 ปีเพื่อให้คุ้มค่าต่อการลงทุน อย่างไรก็ตาม

กิติ ข้อจำกัดในการพัฒนาต่อสำหรับกรุงเทพมหานครและสำนักงานเขตนั้น คือ เรื่องงบประมาณประจำปีในการพัฒนาพื้นที่โอกาสให้เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวซึ่งมีจำนวนจำกัดในแต่ละปี และเป็นบับในหมวดเดียวกันกับการบำรุงรักษาพื้นที่ที่สวนสาธารณะที่มีอยู่เดิม ดังนั้นไม่ใช่ว่าภาครัฐจะสามารถพัฒนาพื้นที่ที่ได้รับมาจากเอกชนทั้งหมด จำเป็นต้องมีเกณฑ์การคัดเลือก หรือการลำดับความสำคัญเพื่อให้ตอบสนองเป้าหมายให้ได้มากที่สุด โดยเกณฑ์ของสำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานครจะพิจารณาถึง **ตำแหน่งที่ตั้งและการเข้าถึง** เพื่อพิจารณาถึงความสะดวกในการเข้าถึงของประชาชน **จำนวนพื้นที่สีเขียวในย่าน** เพื่อพิจารณาถึงพื้นที่สีเขียวในย่านเดิม ขนาด และจำนวน เพื่อให้เกิดการกระจายตำแหน่งพื้นที่สีเขียวในย่าน **ขนาดของพื้นที่** เพื่อพิจารณาถึงความสอดคล้องเรื่องขนาดของสวนสาธารณะ รัศมีบริการ และความคุ้มค่ากับงบประมาณที่กรุงเทพมหานครจะทำการลงทุน **งบประมาณ** ปัจจุบันกรุงเทพมหานครมีงบประมาณในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวประมาณ 100 ล้านบาทต่อปี จึงต้องพิจารณาเพื่อจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่ที่ควรพัฒนา และ**ด้านการดูแลพื้นที่** เพื่อพิจารณาถึงความพร้อมของคนในชุมชนในการช่วยดูแลรักษาพื้นที่สาธารณะสีเขียว

ในขั้นตอนนี้ การวิเคราะห์จากฐานข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดิน จำนวนและตำแหน่งพื้นที่สีเขียวเดิมในเมือง จำนวนประชากรในพื้นที่ และพื้นที่ว่างหรือพื้นที่โอกาสที่จะพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กได้ในแต่ละเขตและภาพรวมของกรุงเทพมหานคร จะมีผลต่อการทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายและยุทธศาสตร์ของการพัฒนาเมือง เช่น Green Bangkok 2030 ได้ โดยฐานข้อมูลสำหรับการตัดสินใจนี้สามารถมาจากส่วนหลักๆ คือ

1) ฐานข้อมูลสารสนเทศจากระบบ เช่น ผังที่ดิน แผนที่ และประชากร ตามเกณฑ์ที่กำหนดเป้าหมายไว้ เช่น การเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวได้สะดวกในระยะการเดิน 400 เมตร หรือประมาณ 5 นาที ขนาดพื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อประชากรที่ 10 ตร.ม./คน หรือพื้นที่ร่มไม้ในเมือง (พื้นที่เรือนยอด) ให้ได้ร้อยละ 30 ซึ่งเป็นฐานข้อมูลที่ดำเนินการโดยหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องเป็นช่องทางหลักนั้นควรมีการต่อยอดและทำให้เป็นปัจจุบัน เพราะสามารถสนับสนุนการตัดสินใจในการหาพื้นที่หรือเตรียมความพร้อมการทำงานได้

2) ฐานข้อมูลความต้องการจากการสำรวจ ที่เสนอหรือจัดทำจากภาคประชาชน ร่วมกับภาคประชาสังคมหรือภาควิชาชีพ หรือเป็นการทำงานร่วมกับภาครัฐในระดับเขต เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ต้องสนับสนุนให้มีการจัดทำอย่างเป็นระบบและขยายผลการทำทั้งเมือง เพื่อมาผนวกการตัดสินใจ และลำดับความสำคัญ โดยข้อมูลในส่วนนี้สามารถเป็นการสำรวจร่วมกันเพื่อให้ได้มาซึ่งลักษณะของพื้นที่โอกาสในการพัฒนา และรู้ถึงคุณลักษณะอื่นๆที่ไม่สามารถ

ประเมินได้จากข้อมูลแผนที่หรือภาพถ่ายอากาศ เช่น ลักษณะของพื้นที่ ปัญหาที่มีในพื้นที่ ช่องทางการเข้าถึงพื้นที่ ลักษณะความสมบูรณ์ทางนิเวศเดิมของพื้นที่ที่อาจมีผลต่อการลงทุนพัฒนาเพิ่มหรือสัดส่วนพื้นที่ร่มไม้ หรือสภาพแวดล้อมอื่นๆโดยรอบ เช่น มิติทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนโดยรอบที่อาจมีผลต่อการพัฒนาประโยชน์ใช้สอยของพื้นที่สาธารณะ

ตัวอย่างจากบทเรียนของพื้นที่ต้นแบบของสวนป่าเอกมัยในโครงการ we!park มีการจัดกิจกรรม Green Finder เป็นกิจกรรมเดินสำรวจพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ย่านเอกมัย-ทองหล่อ ร่วมกันของภาคประชาสังคมและวิชาชีพ มีส่วนช่วยในการสร้างแนวร่วมจากภาคประชาชนเพื่อการเสนอความต้องการของการพัฒนาพื้นที่ หลังจากนั้นจึงรวมตัวทำกิจกรรมการเสวนาแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น และร่วมแสดงความคิดเห็นผ่านภาพวาดตามสถานที่ที่สนใจ นับว่าเป็นหนึ่งของรูปแบบของกิจกรรมที่เกิดประโยชน์ในการกระตุ้นการทำงานและการสร้างกลุ่มของผู้สนใจร่วมกันขึ้น- Interest group ในระดับพื้นที่และระดับย่าน ซึ่งควรมีการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้นหรือจัดมากกว่า 1 ครั้ง ให้เป็นกิจกรรมของย่าน และสามารถกระตุ้นให้มีผู้เข้าร่วมที่มากขึ้น รวมถึงหากมีผู้เข้าร่วมสังเกตการณ์จากสำนักงานเขตหรือหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ผลจากการสำรวจร่วมกันนี้จะสามารถพัฒนาต่อยอดได้เร็วขึ้น

3) **นวัตกรรมสนับสนุนการทำงานด้านฐานข้อมูล** เช่น online platform เพื่อการร่วมสำรวจที่ว่างโดยสาธารณะที่ we!park ริเริ่มพัฒนาขึ้นมาจะสามารถช่วยให้ขยายการทำงานในวงกว้างได้มากขึ้นในระดับเมือง หากฐานข้อมูลเหล่านี้เปิดให้มีการเข้าถึงโดยสาธารณะ open access และเชื่อมโยงผลงานกันจากล่างขึ้นบน และบนลงล่าง ตลอดจนการพัฒนาให้มีชั้นหรือประเภทของข้อมูลที่หลากหลาย จะให้การทำงานในส่วนของ “รวมหาพื้นที่” นี้เกิดประโยชน์สูงสุด เท่าทันสถานการณ์ และสามารถร่วมกันตรวจสอบได้ สามารถจะนำไปสู่การริเริ่มโครงการร่วมกันของหลายภาคส่วน นอกเหนือจากการริเริ่มโดยภาครัฐดำเนินการเพียงฝ่ายเดียว และจะสามารถเอื้อต่อกระจายการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็กให้ครอบคลุมทั่วถึง มากกว่าการกระจุกการพัฒนาในพื้นที่ที่มีเพียงพออยู่แล้ว

8.2 ขั้นตอนออกแบบอย่างมีส่วนร่วม

โดยคณะทำงานตั้งเป้าให้เป็นการร่วมคิด วางแผนและออกแบบ คือขั้นตอนที่เกิดการร่วมกันระดมความคิดผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้เกิดการออกแบบที่มาจากความต้องการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้ใช้งานได้อย่างทั่วถึง รวมถึงรูปแบบการใช้งาน แนวความคิดองค์กรรวม และการวางแผนการดำเนินงานในอนาคต ซึ่งขั้นตอนนี้นับว่ามี

ความสำคัญมากในการเปิดให้ทุกภาคส่วนได้มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็น อภิปราย และตัดสินใจในการวางแผนโครงการร่วมกัน เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันในการออกแบบร่วมกันต่อไป จากการทำงานในพื้นที่ต้นแบบ พบว่ามีประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ คือ

8.2.1 สร้างความเข้าใจเรื่องการมีส่วนร่วมได้เสียและบทบาทของแต่ละภาคส่วน

ในกรณีของภาคเอกชนนั้น หากเป็นเอกชนในบริเวณพื้นที่รู้สึกถึงการมีส่วนร่วมได้เสียเสียในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวในมิติต่างๆ ทั้งในแง่ประโยชน์ต่อภาพลักษณ์ของโครงการของภาคเอกชนเอง หรือประโยชน์ในมิติอื่นต่อสาธารณะ ด้วยศักยภาพของภาคเอกชนเองจะสามารถเข้าร่วมเป็นผู้ผลักดันอย่างจริงจังตั้งแต่เริ่มต้นจนก่อสร้างแล้วเสร็จ เช่น ในกรณีของ ลานกีฬาแสงทิพย์ T77 เขตวัฒนา

ในกรณีของ ลานกีฬาแสงทิพย์ T77 และ สวนป่าเอกมัย ในเขตวัฒนา การตระหนักถึงความขาดแคลนพื้นที่สาธารณะสีเขียวในเขตวัฒนาทำให้ทุกฝ่ายเห็นความจำเป็นของการพัฒนาเพิ่มเติม โดยเฉพาะสำนักงานเขตเห็นความสำคัญของการพัฒนาพื้นที่อย่างมีส่วนร่วมจากการนำเสนอของ welpark และมีโครงการที่จะพัฒนาพื้นที่สวนป่าเอกมัยเพื่อให้เป็นพื้นที่สนามกีฬาให้ชุมชนโดยรอบอยู่แล้วจึงมีจุดร่วมของการพัฒนาเบื้องต้นที่ใกล้เคียงกันและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน เนื่องจากมีความตระหนักดีว่าพื้นที่สีเขียวสาธารณะในเขตนั้นมีจำกัดเนื่องจากราคาที่ดินและเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชนเป็นส่วนใหญ่

8.2.2 การประเมินความพร้อมของชุมชนในพื้นที่

จากการทำงานพบว่า เมื่อชุมชนมีความเข้มแข็ง มีประสบการณ์ทำงานกับหลายภาคส่วนและมีภาคีเครือข่ายสนับสนุนการทำงานมากโดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวกับเรื่องของพื้นที่สาธารณะนั้น โอกาสในการมีส่วนร่วมคิดและวางแผน ตลอดจนออกแบบ จะสามารถเกิดขึ้นได้สูงและประสบผลได้ไวกว่า เช่น กรณีของ ชุมชนโชฎึก เขตสัมพันธวงศ์ เป็นตัวอย่างของชุมชนที่มีความพร้อมและศักยภาพเป็นต้นทุนเดิม ด้วยการทำงานพัฒนาที่เป็นรูปธรรมในย่านที่มีมาอย่างต่อเนื่อง เช่น บริเวณพื้นที่ชุมชนโปลิศสภา และความต่อเนื่องจากโครงการที่ดำเนินการอยู่ก่อนหน้านี้ด้วยความร่วมมือระหว่างชุมชนและภาคประชาสังคมในพื้นที่ (กลุ่มบ้านเมือง Creative Bangkok) หรือการสนับสนุนกิจกรรมในพื้นที่ต่อเนื่องโดย สสส. ในด้านการออกแบบตาม Universal Design อีกทั้งยังเคยมีการหารือและนำเสนอความต้องการของชุมชนในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวในชุมชนอย่างต่อเนื่องร่วมกับภาคีนักออกแบบและสำนักงานเขตในพื้นที่ เป็นต้นทุนเดิมของชุมชนด้านความรู้และด้านเครือข่ายที่สำคัญ

8.2.3 กระบวนการออกแบบอย่างมีส่วนร่วม

ขั้นตอนการออกแบบนั้นโดยทั่วไปคือจะให้ความสำคัญต่อนักออกแบบในฐานะเป็นผู้เชี่ยวชาญ แต่ในกรณีการทำงานของ we!park การร่วมกันออกแบบ Co-design นั้นมีความจำเป็นมากกว่า เพราะจะช่วยให้สามารถระบุความต้องการเฉพาะจากบุคคลผู้ที่คาดว่าจะเป็นผู้ใช้งานในพื้นที่ โดยเฉพาะชุมชนโดยรอบและบุคลากรจากสำนักงานเขตที่จะเป็นส่วนหนึ่งในผู้ใช้และดูแลรักษาพื้นที่ด้วยในอนาคต การให้อำนาจแก่ผู้ใช้พื้นที่ในอนาคตมีส่วนร่วมในการตัดสินใจถึงรูปแบบ การใช้งานของพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้นๆ จึงสำคัญมาก และหากเป็นไปได้ การมีหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องทั้งสำนักงานเขตหรือเจ้าของพื้นที่ร่วมให้ข้อมูล โดยเฉพาะข้อบังคับทางกฎหมาย ข้อจำกัดต่างๆ และหากสามารถร่วมคิดและออกแบบพื้นที่ด้วยกันนั้น จะช่วยลดปัญหาและอุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้นในขั้นตอนของการก่อสร้างหรือดูแลรักษาพื้นที่ในระยะยาวได้ยกตัวอย่างเช่น ในกรณีของลานกีฬาแสงทิพย์ ซึ่งเป็นการพัฒนาจากพื้นที่ใต้ทางด่วน/ทางยกระดับ การทางพิเศษจะไม่อนุญาตให้ยึดสิ่งปลูกสร้างใหม่กับเสาหรือตอม่อเดิมและไม่ให้เคลื่อนย้ายทางระบายน้ำ หรือการเพิ่มเติมห้องน้ำ ซึ่งเป็นการทราบบัญหานี้ระหว่างการออกแบบทำให้เกิดความล่าช้าในการปรับเปลี่ยนแบบขั้นสุดท้าย นอกจากนี้ยังพบว่าพื้นที่ทำงานออกแบบมีการซ้อนทับกันของพื้นที่ที่การทางพิเศษให้สำนักงานเขตพัฒนาเช่าที่ไว้แล้วกับการพัฒนาพื้นที่ลานกีฬา และไม่สามารถเปิดเป็นพื้นที่ผ่านของสาธารณะได้ จึงทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนให้มีการกันการเข้าออกจากสองฝั่งของชุมชนเป็นช่วงเวลาเมื่อก่อสร้างแล้วเสร็จ

กระบวนการออกแบบอย่างมีส่วนร่วมสามารถดำเนินการได้ในหลายรูปแบบ แต่ยังคงต้องการฝ่ายวิชาชีพหรือวิชาการมาสนับสนุนการทำงานในขั้นตอนนี้ โดยเฉพาะทีมกระบวนการและนักออกแบบในฐานะของผู้เอื้ออำนวย Facilitator ของกระบวนการออกแบบและตัดสินใจ สำหรับเทคนิคและรูปแบบสามารถเลือกได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และสามารถทำได้หลายครั้งกับหลายกลุ่ม ตัวอย่างเช่น

8.2.4 การสำรวจและเก็บข้อมูลจากผู้ใช้พื้นที่อย่างละเอียด

เป็นกิจกรรมที่สำคัญ เพราะจะทำให้ทราบความต้องการในการพัฒนาและการออกแบบได้อย่างชัดเจนตั้งแต่ต้น ซึ่งในการทำงานของ we!park มีทีมออกแบบและกระบวนการสำรวจพื้นที่โดยรอบและสัมภาษณ์คนในชุมชน เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม เพื่อกำหนดโปรแกรมของพื้นที่ออกแบบจากความต้องการของกลุ่มผู้ใช้ในอนาคต ในขั้นตอนนี้ในอนาคตเมื่อมีฐานข้อมูลที่เปิดกว้างและทั่วถึงนั้น อาจจะเปิดโอกาสให้เป็นการทำงานโดยภาครัฐและ

องค์กรชุมชนร่วมกันสำรวจ วิเคราะห์และนำเสนอความต้องการมากขึ้น หรือมีกระบวนการจาก
ที่มออกแบบเข้าร่วม

8.2.5 การจัดกิจกรรม Design workshop

สามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบและหลายครั้ง ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่อาจ
ต่างกันไปในแต่ละครั้ง แต่เป้าหมายคือเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียร่วมแสดง รับฟังและ
แลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้วยกัน โดยในกระบวนการของ we!park มีการดำเนินการเพื่อ
การระดมสมอง สามารถจัดได้ในขั้นเตรียมการ และเพื่อการตัดสินใจในขั้นการออกแบบ
นำเสนอแบบและพัฒนาแบบต่อ

ที่ผ่านมา we!park จัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการออกแบบในช่วงต้นของการออกแบบ
ของการทำงานพื้นที่ต้นแบบ โดยสร้างความร่วมมือกับภาควิชาชีพ คือ สมาคมภูมิสถาปนิก
ประเทศไทย (Thai Association of Landscape Architects: TALA) และภาควิชาการ คืออาจารย์
และนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยที่มีการเรียนการสอนด้านการออกแบบภูมิสถาปัตยกรรม เพื่อ
ร่วมกันหาความเป็นไปได้ของการพัฒนาพื้นที่ ผ่านการระดมความคิดและการนำเสนอ
แนวความคิดผ่านงานออกแบบหรือกิจกรรมที่กำหนด อย่างไรก็ตามในขั้นตอนนี้ชุมชนและผู้มีส่วน
ได้เสียยังคงเป็นเพียงผู้ให้ข้อมูลและรับฟังความคิดเห็นเพื่อนำมาสู่การพัฒนาโปรแกรมการ
ออกแบบมากกว่าจะเป็นผู้ร่วมออกแบบ ด้วยระยะเวลาที่จำกัดคือประมาณ 1 สัปดาห์ ข้อดีที่
เห็นชัดคือช่วยเป็นการประชาสัมพันธ์และสร้างความตระหนักรู้เรื่องของพื้นที่สาธารณะสีเขียวใน
วงกว้างและให้นักออกแบบคนรุ่นใหม่เกิดความสนใจในการพัฒนาผ่านการเรียนรู้การออกแบบ
ในบริบทจริง

ส่วนการจัดกิจกรรม Design Workshop ในขั้นตอนกระบวนการออกแบบอย่างมีส่วน
ร่วม จะเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่เปลี่ยนสถานะเป็นผู้เชี่ยวชาญและร่วม
นำเสนอแนวทางการออกแบบพัฒนาพื้นที่มากขึ้น โดยนักออกแบบทางวิชาชีพและวิชาการทำ
หน้าที่เป็นกระบวนการที่เอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนแนวความคิดและความต้องการระหว่างกัน
และเป็นผู้รับฟังความคิดเห็นจากผู้ใช้พื้นที่ในอนาคตมากกว่าเป็นผู้กำหนดทิศทางการพัฒนา
พื้นที่เป็นหลัก กระบวนการทำงานสามารถทำผ่านเครื่องมือ เช่น การประชุมกลุ่มย่อย SWOT
การทำผังวิเคราะห์พื้นที่ Mapping และการนำเสนอการออกแบบปรับปรุงพื้นที่ในจินตนาการ
ผ่านกิจกรรมทำหุ่นจำลอง Model ซึ่งเริ่มเปลี่ยนจากความต้องการเชิงนามธรรมเป็นรูปธรรม
มากขึ้นและเกิดความเข้าใจมากขึ้นเพื่อการสร้างบทสนทนาต่อเนื่องและแลกเปลี่ยนความเห็นต่อ
ภาพการนำเสนออื่นๆ ในกระบวนการนี้สามารถมีผู้เข้าร่วมจากหลากหลายกลุ่ม โดยกระบวนการ

อาจแยกออกเป็นกลุ่มย่อยเพื่อให้เกิดการสนทนาเชิงลึกและลดความขัดแย้งในกรณีที่มี
ความเห็นที่แตกต่างกันสูงหรืออาจต้องแยกจัดออกเป็นหลายรอบในกรณีที่มีผู้เข้าร่วมเยอะ ซึ่ง
จากการสังเกตพบว่าจำนวนกลุ่มย่อยที่เหมาะสมคือประมาณ 4-5 คน

นอกจากนี้ยังสามารถสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายนักออกแบบจากกิจกรรม
Design Workshop และการพัฒนารายละเอียดแบบด้าน Universal Design ร่วมกับศูนย์ UDC
จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เช่นในกรณีของสวนโซฎีก จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความเห็น
และส่งเสริมผลงานออกแบบให้มีจุดเด่นและรับรู้เป็นวงกว้างขึ้น

8.2.6 การจัดประกวดแบบสาธารณะ

welpark ใช้เครื่องมือจัดประกวดแบบจากบุคคลที่สนใจทั่วไปและภาควิชาชีพในการ
ขับเคลื่อนการทำงาน เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้คนภายนอกพื้นที่ ภาควิชาชีพ
สถาบันการศึกษาและประชาชนทั่วไป ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาพื้นที่สาธารณะแห่ง
ใหม่ในเมือง ช่วยสร้างให้เห็นและรวบรวมแนวความคิด โอกาสการพัฒนาพื้นที่ ให้ผู้มีส่วน
เกี่ยวข้องและชุมชนได้เห็นถึงความเป็นไปได้ของพื้นที่ ผ่านมุมมองของคนที่หลากหลาย โดย
ชุมชนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกผลงานด้วย การประกวดแบบทำให้การพัฒนาพื้นที่สาธารณะสี
เขียวเป็นกิจกรรมที่เปิดกว้างขึ้น สร้างการรับรู้ให้หลายภาคส่วน และมีผู้ร่วมกิจกรรมมากกว่า
คนในชุมชนเท่านั้น

อย่างไรก็ตามในการตัดสินใจคัดเลือกรางวัลนั้นเปิดให้โอกาสชุมชนเป็นผู้ร่วมตัดสิน
ผ่านกิจกรรมนิทรรศการที่ติดตั้งในพื้นที่ โดยทางทีมได้แบ่งการให้คะแนนออกเป็น 3 ส่วน
ด้วยกัน ส่วนแรกคือคะแนนจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความสามารถ ประสบการณ์และ
ตำแหน่งหน้าที่การทำงานเกี่ยวกับงานออกแบบและพัฒนาพื้นที่สาธารณะในเมือง ส่วนที่สองคือ
คะแนนจากชุมชนในพื้นที่และชุมชนโดยรอบที่เข้ามาให้คะแนนแบบที่ถูกต้อง และส่วนสุดท้ายคือ
คะแนนที่เปิดให้ลงจากแพลตฟอร์มออนไลน์ โดยเปิดให้ประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่
สามารถมีส่วนร่วมได้

เนื่องจากข้อจำกัดของผู้เข้าร่วมจากในชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่ต้นแบบที่เข้าร่วม
การตัดสินรางวัลนั้นยังเป็นเพียงตัวแทนกลุ่มหนึ่งซึ่งอาจจะยังไม่หลากหลายและครอบคลุมมาก
พอ ทำให้การใช้เครื่องมือนี้ยังต้องมีการนำแนวความคิดมาหารือเพื่อพัฒนาต่อ มากกว่าจะใช้ผล
จากการประกวดแบบมาประยุกต์เพื่อการสร้างจริงโดยทันทีและรูปแบบของการออกแบบนั้นยัง
เป็นเพียงแบบร่างทางแนวความคิดที่ต้องการพัฒนาด้านรายละเอียดต่อเช่นกัน แต่มีข้อดีคือเป็น
การทำให้เห็นความเป็นไปได้ที่หลากหลายมากขึ้นกว่าการดำเนินการเพียงกลุ่มย่อย และ

สามารถนำผลงานจากการประกวดออกแบบมาหรือถึงการพัฒนาจริงต่อไปกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กิจกรรม Design workshop ของผู้ชนะเลิศจากการประกวดแบบสวนป่าเอกมัย ด้วยแนวคิดสวนสามัคคี ร่วมกับ 3 ชุมชนโดยรอบพื้นที่และเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเขตเพิ่มเติม ก่อนการสรุปผลการออกแบบขั้นสุดท้าย

8.2.7 การจัดกิจกรรมกระตุ้นและรับฟังความคิดเห็น

เป็นการจัดกิจกรรมในพื้นที่เพื่อสร้างการทดลอง หรือเป็นการกระตุ้นพื้นที่สร้างการรับรู้และหาความเป็นไปได้ของพื้นที่ในการพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะที่ใช้งานได้ในลักษณะของการจำลองงานออกแบบบางส่วนในพื้นที่จริงขนาด 1:1 ซึ่งทำให้ผู้ใช้เกิดประสบการณ์ร่วมที่เสมือนจริงมากขึ้นและสามารถประเมินเพื่อตัดสินใจหรือแสดงความคิดเห็นได้มากขึ้น โดยประกอบกับกิจกรรมรับฟังความคิดเห็นจากชุมชนและผู้มีส่วนได้เสียเป็นไปเพื่อการนำมาปรับปรุงพัฒนาให้เหมาะสมมากขึ้นก่อนจะเขียนแบบสุดท้ายและก่อสร้างจริง กิจกรรมกระตุ้นนี้ยังเป็นการสื่อสารประชาสัมพันธ์ถึงโครงการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวแต่ละแห่งในอนาคตต่อสังคมเมืองให้ร่วมแสดงความคิดเห็นได้อีกด้วย

กิจกรรมกระตุ้นนี้สามารถกระทำไปพร้อมกับขั้นตอนอื่น เช่น การจัดพื้นที่สวนหย่อมชั่วคราว (Pop-up park) บริเวณทางเข้าพื้นที่สวนป่าเอกมัยฝั่งวัดภาษีเพื่อแสดงผลงานจากการประกวดแบบให้คนในชุมชนได้รับรู้และร่วมพิจารณาผลการประกวดแบบ หรือเป็นการเชิญชวนให้ภาคธุรกิจโดยรอบพื้นที่เข้าใจในภาพอนาคตของโครงการและร่วมสนับสนุนการดำเนินโครงการ เช่น ในการทำ Pop up park ในพื้นที่จริงของสวนห้วยลำโพง ซึ่งได้รับความร่วมมือจากกองสวนสาธารณะ สำนักสิ่งแวดล้อม กทม. สำนักงานเขตบางรัก และร้าน Too fast to sleep และผลการแสดงความคิดเห็นจากการจัดกิจกรรมมีโอกาสนำไปปรับปรุงแบบขั้นสุดท้ายต่อไป

ทั้งนี้ในการหารือผ่านการออกแบบอย่างมีส่วนร่วมนั้นจะต้องระวังถึงการสร้างความคาดหวังจากผู้หรือผู้มีส่วนได้เสีย โดยต้องมีการชี้แจงให้ชัดเจนถึงวัตถุประสงค์และการนำไปใช้อย่างชัดเจน หรือหากต้องการการตัดสินใจจากผู้เข้าร่วม เช่น แบบสุดท้ายเพื่อพัฒนาต่อไปต้องมีกระบวนการชี้แจงที่ชัดเจนและควรจะได้รับความคิดเห็นชอบจากสมาชิกผู้เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนั้นๆ ให้มากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ หากมีความเห็นที่ไม่ลงตัว กระบวนการและนักออกแบบอาจต้องทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยให้เกิดข้อตกลงร่วมกันที่เป็นไปได้ให้ได้มากที่สุด

ในขั้นตอนนี้พบว่า welpark สามารถเป็นบทบาทตัวกลางที่สำคัญในการประสานงานภาคส่วนต่างๆ เช่นในกรณีที่เครือข่ายชุมชนในพื้นที่ยังไม่มีการจัดการตัวเองมากนักและยังไม่มี

ความชัดเจนในความต้องการพื้นที่สาธารณะสีเขียว หรือในกรณีที่หน่วยงานภาครัฐยังไม่มีแผน หรือวิธีการดำเนินการที่ชัดเจนแม้จะมีต้นทุนเรื่องพื้นที่ว่างในการพัฒนาอยู่ รวมถึงในขั้นตอนการวางแผนงาน จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างให้ความเห็นว่า welpark จึงมีบทบาทสำคัญและจำเป็นในฐานะผู้เชื่อมโยงกับสำนักงานหรือหน่วยงานรัฐ และในขั้นตอนการออกแบบ และการดำเนินงานในฐานะผู้เชื่อมโยงกับวิชาชีพด้านการออกแบบและแหล่งทุนภาคเอกชน รวมทั้งในบทบาทของการสื่อสารต่อสาธารณะในวงกว้างเกี่ยวกับความสำคัญของการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวของเมือง

อย่างไรก็ดี ยังคงพบอุปสรรคในการขับเคลื่อนงานในขั้นตอนนี้ที่สำคัญ คือ **ความชัดเจนของประเด็นเรื่องกรรมสิทธิ์การถือครองพื้นที่** นับว่ายังคงเป็นประเด็นที่ภาครัฐให้ความสำคัญมากและส่งผลต่อการทำงานค่อนข้างสูงทั้งในขั้นตอนการริเริ่ม วางแผน ออกแบบ หรือการดำเนินการต่อของ welpark จะเห็นได้จากตัวอย่างจากบทเรียนของพื้นที่ลานหน้าศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ หรือลานชุมชนโชฎีก ในย่านเขตสัมพันธวงศ์ ที่เดิม welpark ร่วมกับนักศึกษาจากภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังและผู้ที่เกี่ยวข้องในย่าน ในการนำเสนอการพัฒนาพื้นที่ลานหน้าศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้ ขนาด 1 ไร่ (1,600 ตารางเมตร) ให้เป็นหนึ่งในโครงข่ายพื้นที่สาธารณะสีเขียวในพื้นที่ของย่านด้วย เนื่องจากเล็งเห็นว่าเป็นจุดเชื่อมต่อระบบขนส่งทางน้ำของเมืองที่สำคัญ แต่เกิดปัญหาติดขัดในการพัฒนาให้เกิดเป็นกายภาพจริงได้ ด้วยสาเหตุหลักเรื่องความไม่ชัดเจนของการถือครองที่ดิน เนื่องจากพื้นที่ลานหน้าศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้เป็นพื้นที่ที่อยู่เหนือคลอง ซึ่งเดิมเป็นพื้นที่ของทางรัฐที่ปล่อยให้ทางผู้ประกอบการได้นำไปใช้ทำประโยชน์ ร่วมกับการเป็นท่าเรือข้ามฝากสี่พระยา จึงทำให้มีความไม่ชัดเจนในด้านเจ้าของหลักในการถือครองที่ดิน การสนับสนุนงบประมาณ และการให้อนุมัติการดำเนินงานต่างๆ ประกอบกับปัญหาด้านความไม่พร้อมของผู้สนับสนุนหลักภาคเอกชน โดยเฉพาะศูนย์การค้าริเวอร์ซิตี้เองที่ไม่มีงบประมาณเพียงพอ และยังไม่พร้อมดำเนินการในการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดเป็นกายภาพได้ รวมถึงภาคเอกชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรายอื่นที่ไม่พร้อมสนับสนุนด้านงบประมาณ เนื่องจากเห็นว่าพื้นที่ว่างนี้ควรอยู่ในการดูแลของภาครัฐและริเวอร์ซิตี้ หรือในกรณีของลานกีฬาแสงทิพย์ที่มีการซ้อนทับกันของพื้นที่ที่ทางพิเศษให้สำนักงานเขตวัฒนาเช่าที่ไว้แล้วนั้นกับการพัฒนาพื้นที่ลานกีฬา ที่ไม่สามารถเปิดเป็นพื้นที่ผ่านของสาธารณะได้ จึงทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนให้มีการกันการเข้าออกจากสองฝั่งของชุมชนเป็นช่วงเวลาเมื่อก่อสร้างแล้วเสร็จ

8.3 ชั้นก่อสร้าง

นอกเหนือจากการทำงานเขียนแบบและก่อสร้างตามขั้นตอนทั่วไปนั้น การร่วมแรงร่วมใจ เป็นหนึ่งในกระบวนการเพื่อการจัดกิจกรรมกระตุ้นในพื้นที่ที่ we!park ต้องการผลักดัน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการพัฒนาพื้นที่ สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม สร้างการติดตามความคืบหน้าของพื้นที่ รวมถึงกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมในพื้นที่เพื่อไม่ให้พื้นที่ถูกทิ้งร้างระหว่างการดำเนินการก่อสร้างพัฒนา อาจเกิดขึ้นในรูปแบบของกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน หรือระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่ เช่น กิจกรรมร่วมกันปลูกต้นกล้าไม้ กิจกรรมร่วมกันทาสีผนังหรือศิลปะในสวนรูปแบบต่าง ๆ กิจกรรมดนตรีในสวน กิจกรรมงานวันเด็ก เป็นต้น หรือกิจกรรมประกวดแบบการร่วมตั้งชื่อสวนห้วยลำโพง ที่เปิดโอกาสให้ทุกคนนอกจากคนในพื้นที่ที่สามารถเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมและสร้างความรู้สึกร่วมของเมืองมากกว่าจะเป็นการเน้นว่าเป็นพื้นที่ของชุมชนใดเป็นหลัก

สำหรับผลลัพธ์ของการออกแบบสู่การก่อสร้างแล้วเสร็จนั้น พบว่าในกรณีของพื้นที่ต้นแบบทั้งสองแห่ง มีเปลี่ยนแปลงสภาพลักษณะของพื้นที่อย่างมาก คือช่วยลดสภาพความรู้สึกไม่ปลอดภัยของพื้นที่ และสร้างการจดจำได้ของพื้นที่ต่อสาธารณะให้เป็นจุดสนใจ เช่น ในกรณีของลานกีฬาแสงทิพย์ และสวนโซฎีก์ อีกทั้งยังรองรับการใช้งานของคนที่หลากหลายในชุมชนโดยรอบ ด้วยการพัฒนารูปแบบและวัสดุที่ตอบรับลักษณะการใช้งานจริงมากขึ้นจึงเป็นที่นิยม และรองรับการใช้งานที่ยืดหยุ่นโดยเฉพาะคนในชุมชนโดยรอบและสามารถปรับพื้นที่ใช้สำหรับบริการด้านอื่นๆ เช่น ลานกีฬาแสงทิพย์ซึ่งปิดการใช้งานลานกีฬาในช่วง Covid-19 ตามมาตรการควบคุมโรคและทางเขตพัฒนาปรับเป็นลานลงทะเลเบียดฉิววัคซีนของชุมชนโดยรอบแทน เนื่องจากขาดพื้นที่อื่นรองรับ

อีกกระบวนการหนึ่ง คือ การร่วมลงทุน เป็นขั้นตอนการสร้างการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของผ่านการสนับสนุนด้านทุนการก่อสร้างและพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่ we!park ต้องการทดลองเพื่อนำเสนออีกความเป็นไปได้ของการพัฒนา เช่น การเปิดระดมทุนสาธารณะในการพัฒนาพื้นที่ ด้วยทุนด้าน CSR จากภาคเอกชน หรือสนับสนุนในกระบวนการมีส่วนร่วมขั้นตอนอื่น ๆ รวมไปถึงการจัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนาและดูแลรักษาพื้นที่สาธารณะสีเขียวในระยะยาว ซึ่งในการทำงานพื้นที่ต้นแบบมีการร่วมลงทุนใน 3 รูปแบบ คือ

8.3.1 การสนับสนุนงบในการพัฒนาพื้นที่จากภาคเอกชน

ในกรณีของพื้นที่ต้นแบบพบว่า ภาคเอกชนโดยทั่วไปจะสามารถสนับสนุนผ่านงบประมาณด้าน CSR ของบริษัท เช่น กรณีของสวนชุมชนโซฎีก์ we!park ประสานเรื่องการ

ดำเนินการพัฒนาจริง โดยมี SCG สนับสนุนงบประมาณก่อสร้าง 100% ในการพัฒนาพื้นที่ ด้วยงบ CSR และ บริษัท Art4D ร่วมจัด Design Workshop กับกลุ่มนักออกแบบจากบริษัท Hypothesis และ Vaslab ส่วนลานกีฬาแสงอาทิตย์เป็นการลงทุนด้านงบประมาณโดยบริษัทแสตริในฐาณะเอกชนในพื้นที่ 100% และมีการสนับสนุนในทุกขั้นตอนตั้งแต่การริเริ่มและเตรียมความพร้อมตลอดจนงานกระบวนการชุมชน งานออกแบบ คิดเป็นประมาณ 10% ของงบทั้งหมด และในการก่อสร้างมีการสนับสนุนด้านวัสดุจากเครือข่ายพันธมิตรของภาคเอกชนเอง ซึ่งทั้งสองกรณียังภาคเอกชนสามารถสนับสนุนการว่าจ้างให้ภาควิชาชีพนักออกแบบมาสนับสนุนงานออกแบบ เนื่องจากนักออกแบบในหน่วยงานภาครัฐมีจำนวนน้อย และช่วยแก้ปัญหาที่ติดขัดล่าช้าอันเนื่องจากหน่วยงานรัฐเองยังไม่มีกฎเกณฑ์ รองรับการทำงานในรูปแบบใหม่ ซึ่งหากต้องเป็นไป ตามขั้นตอน ระเบียบราชการ นโยบายและกฎหมายของรัฐจะค่อนข้างใช้เวลานานในการทำงานไม่ตรงกับทรัพยากรด้านงบประมาณและเวลาจากภาคเอกชน

8.3.2 การระดมทุนสาธารณะ (crowdfunding)

ในกระบวนการขับเคลื่อนงานของ we!park นั้น ทางคณะทำงานได้ทดลองการทำงานผ่านกิจกรรมระดมทุนสาธารณะโดยใช้ online platform- เทใจดอทคอม เพื่อช่วยในเรื่องการระดมทุนงบประมาณเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่รัฐไม่ได้สนับสนุน เช่น ครุภัณฑ์ หรือส่วนของเครื่องเล่นและออกกำลังกายที่ตอบสนองความต้องการพิเศษของชุมชน การระดมทุนยังมุ่งเข้าไปที่เอกชนและผู้ประกอบการโดยรอบ เช่น คอนโดมิเนียมแอชตันที่อยู่ติดกับพื้นที่โครงการสวนหัวลำโพง ร้าน Too fast to sleep โดยมีการนำแผ่นประชาสัมพันธ์ไปติดประกาศและส่งข้อมูลประชาสัมพันธ์ไปในช่องทางสื่อออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ก และกลุ่มไลน์ของคอนโดมิเนียม เป็นต้น โดยงบประมาณร้อยละ 96.2 มาจากกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 3.8 มาจากการเปิดระดมทุนสาธารณะในรูปแบบ Crowdfunding ส่วนของงานออกแบบและกระบวนการคือการสนับสนุนโดย we!park

8.3.3. การใช้งบประมาณสนับสนุนจากส่วนอื่นของภาครัฐ

หากสามารถทำงานให้สอดคล้องตามแผนงบประมาณประจำปีของภาครัฐในการก่อสร้าง เช่น กรณีของสวนหัวลำโพง ก็จะทำให้การพัฒนาเป็นรูปธรรมได้รวดเร็ว แต่ต้องอาศัยการวางแผนการทำงานล่วงหน้าอย่างดีเพื่อให้สอดคล้องกับระยะเวลาแผนงานประจำปีของรัฐ ซึ่งโดยทั่วไปต้องตั้งงบประมาณขึ้นก่อนปีประมาณพร้อมแบบก่อสร้างและประมาณราคาเบื้องต้น และการดำเนินงานจะเป็นไปตามระเบียบการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐต่อไป นอกจากนี้ อาจมีการเชื่อมโยงงบประมาณกับภาคส่วนอื่นของหน่วยงานรัฐมาสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ เช่น ในกรณี

ของสวนชุมชนโซภิกมิงบไทยนิยมยั่งยืนของเขตบางรักที่สนับสนุนในส่วนเครื่องออกกำลังกายเพิ่มเติม ซึ่งในส่วนนี้จะดำเนินการได้เมื่อชุมชนและสำนักงานเขต หรือคณะกรรมการบริหารพื้นที่ที่จะตั้งขึ้นมีแผนและสถานะที่ชัดเจนในการดำเนินการขอรับการสนับสนุน

จากการศึกษาผ่านมุมมองของภาคเอกชนและสมาคมวิชาชีพนั้น ถึงแม้ว่าทางเจ้าหน้าที่ของกรุงเทพมหานครจะมีความเข้าใจในกระบวนการออกแบบพอสมควร แต่บุคลากรด้านการ ออกแบบ ภูมิสถาปัตยกรรมของกรุงเทพมหานครนั้นมีจำนวนไม่เพียงพอต่อความต้องการ เนื่องจากยังมีพื้นที่สาธารณะสีเขียวเดิมหรือพื้นที่มีศักยภาพในการพัฒนาได้ในการดูแลจำนวนมาก และเมื่อมีโครงการร่วม ออกแบบกับภาคเอกชน กรุงเทพมหานครต้องมีการจัดซื้อจัดจ้างที่ภาคเอกชนหรือวิชาชีพสามารถเข้าร่วมได้ แต่ด้วยระเบียบทางราชการที่มีอยู่ค่อนข้างหลายขั้นตอน และมีข้อกำหนดไว้ว่าจำเป็นต้องมีคู่เทียบเสนอราคา 3 จำนวน มาร่วมพิจารณาในการคัดเลือก โดยต้องมีคุณสมบัติ อาทิ ราคาถูกที่สุด หรือหากว่าเป็นโครงการในลักษณะของการประกวดแบบหรือประกวดราคา จะต้องเคยมีงานสัญญาที่ทำกับรัฐบาล และมีมูลค่าโครงการ ตามข้อกำหนด เป็นต้น ซึ่งในความเป็นจริงยังมีภาคเอกชนจำนวนมากที่ไม่มีโอกาสได้ทำโครงการในลักษณะ ตามคุณสมบัติที่กำหนดมา ส่งผลให้ภาคเอกชนเหล่านั้นไม่มีโอกาสได้เข้าไปร่วมงานกับภาครัฐแม้จะมีความสนใจหรือความเชี่ยวชาญก็ตาม อีกทั้งระยะเวลาการประสานงานของราชการใช้เวลาดำเนินการที่ค่อนข้างนาน จึงทำให้จากมุมมองของภาคเอกชนหรือวิชาชีพเองรู้สึกว่าการที่หน่วยงานภาครัฐยังไม่เปิดโอกาสให้หลายภาคส่วนสามารถร่วมกันทำงานด้านการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวเท่าที่ควร

นอกจากนี้งบประมาณในงานออกแบบและกระบวนการชุมชนนั้นไม่มีงบประมาณจากภาครัฐโดยตรง ปกติมักจะรวมอยู่ในงบประมาณทั้งหมดของการก่อสร้าง ซึ่งสามารถนับว่าเป็นลักษณะประเภทงานไม่ซับซ้อน หากมูลค่าก่อสร้าง 0-10 ล้านบาทนั้น ค่าบริการออกแบบอยู่ระหว่าง 9-12.50%² ซึ่งหากต้องการเน้นการศึกษา เตรียมความพร้อมและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมก่อนงานก่อสร้างนั้นจะรวมอยู่ค่าบริการออกแบบของวิชาชีพได้หรือไม่ เหล่านี้ยังเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาว่าจะสามารถสนับสนุนจากภาคส่วนใดหากไม่ได้อยู่ในงบประมาณของภาครัฐ

---

² ที่มา <http://www.tala.or.th/user-files/20160629094651.pdf>

8.4 ชั้นบริหารจัดการ

จากเป้าหมายของ welpark นั้นต้องการนำเสนอโมเดลของการพัฒนาพื้นที่สาธารณะสีเขียวขนาดเล็ก ซึ่งเน้นเป็นการ **ร่วมดูแลและบริหารจัดการ** โดยหลายภาคส่วน เพื่อเป็นขั้นตอนที่จะสร้างความยั่งยืนให้กับพื้นที่ในระยะยาวด้วยการร่วมกันวางแผนด้านการดูแล กิจกรรม และการบริหารจัดการพื้นที่นั้น ๆ ในรูปแบบของการจัดตั้งในรูปแบบของกลุ่มคน หรือสมาคม เพื่อร่วมกันดูแลและประสานกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ รวมถึงมีการจัดประชุมหารือกันอย่างต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมหรือการดูแลรักษาที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ โดยไม่ต้องเป็นเพียงหน้าที่ของภาครัฐ คือ กรุงเทพมหานครหรือสำนักงานเขตเท่านั้น

โดยทั่วไปการดูแลพื้นที่สาธารณะสีเขียวของสำนักงานเขตอยู่ภายใต้การดูแลรับผิดชอบของฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะ โดยจะแบ่งส่วนหน้าที่รับผิดชอบในส่วนของการดูแลรักษาสวนสาธารณะ จัดกลุ่มเจ้าหน้าที่เขตฝ่ายประจำแต่ละสวนสาธารณะคอยดูแลตั้งแต่เวลาเปิดถึงเวลาปิดทำการ ตัดแต่งต้นไม้ โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1) กลุ่มงานรักษาความสะอาด ทำหน้าที่บริการเก็บเศษวัสดุและขนถ่ายสิ่งปฏิกูล และ 2) กลุ่มงานปลูกและบำรุงรักษาต้นไม้ ทำหน้าที่ตัดและขุดต้นไม้

กรุงเทพมหานครได้จัดสรรงบประมาณปีละ 200,000 - 300,000 บาท ให้แก่สำนักงานเขตเพื่อใช้ในการดูแลพื้นที่สีเขียวของเขต เช่น เขตบางรักได้รับงบประมาณ 260,000 บาทต่อปีตามสัดส่วน โดยที่จำนวนเงินดังกล่าวทางสำนักงานเขตจะนำไปจัดซื้อต้นไม้ บำรุงรักษาบริเวณพื้นที่สีเขียวสาธารณะ ในแต่ละปีเขตมีการทำแผนการพัฒนาและเพิ่มพื้นที่สีเขียว โดยการสำรวจความเป็นไปได้ในการพัฒนา และจัดทำแผนงานและของงบประมาณ โดยกรุงเทพมหานครได้กำหนดตัวชี้วัดในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวด้วย ในขณะที่ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคมของแต่ละเขตเป็นผู้ดูแลชุมชน โดยในแต่ละเดือนตัวแทนชุมชนเข้ามาประชุมกับทางเขต และในแต่ละเดือนได้รับงบประมาณ 5,000 - 7,500 บาท ขึ้นอยู่กับจำนวนหลังคาเรือน โดยฝ่ายพัฒนาชุมชนฯ ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง ชุมชนสามารถนำเงินไปใช้เพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ ทั้งนี้ทางชุมชนต้องมาแจกแจงรายละเอียดแก่เขตว่างงบประมาณที่ได้ไปชุมชนต้องการนำไปใช้ในเรื่องอะไร

อย่างไรก็ดีหากเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่เกี่ยวข้องหลายชุมชนในเขตนั้นๆ เช่น กรณีของสวนป่าเอกรมัย หรือลานกีฬาแสงทิพย์ พบว่าไม่มีระเบียบปฏิบัติของราชการมารองรับการดูแลรักษาพื้นที่ในขนาดจึงยังต้องมีกลไกการทำงานที่ตกลงร่วมกันของหลายฝ่าย ทั้งจากฝ่ายพัฒนาชุมชนของเขตและฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะ และชุมชนที่เกี่ยวข้อง

ซึ่งจากการสังเกตพบว่าผู้เกี่ยวข้องจะมีความมั่นใจและสนใจร่วมดูแลมากขึ้นเมื่อเห็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมของพื้นที่ที่พัฒนาแล้วเสร็จ

ที่ผ่านมาในกรณีของลานกีฬาแสงทิพย์มีการจัดตั้ง คณะกรรมการบริหารลานกีฬาแสงทิพย์ ประกอบไปด้วย ประธานกรรมการ (ผู้ช่วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตวัฒนา) รองประธานกรรมการ (จากชุมชนสุขเหراءบางมะเขือ) และกรรมการ ได้แก่ นายปฏิพัทธ์ อมรสุนทร และนายสมนึก มิตรมานะ (ชุมชนสุขเหراءบางมะเขือ) แม้จะมีคณะกรรมการบริหารลานกีฬา แต่ยังไม่มีการกำหนดงบประมาณในการดูแลพื้นที่ระยะยาวได้อย่างจริงจัง และลานนี้เป็นพื้นที่เชื่อมต่อหลายชุมชนจึงไม่มีระเบียบรองรับการนำเงินพัฒนาของแต่ละชุมชนมาใช้สำหรับลานนี้ได้จริง การซ่อมบำรุงในบางส่วนมีการของบประมาณเฉพาะส่วนมาจากสุเหร่าหรือการบริจาคส่วนตัวมากกว่าการจัดตั้งงบประมาณเป็นกองทุน

กรณีของลานชุมชนโชฎีก ที่ดำเนินการก่อสร้างแล้วเสร็จโดยการสนับสนุนของภาคเอกชนและภาครัฐรับทราบในกระบวนการมาโดยตลอดนั้น เมื่อหรือถึงการดูแลรักษาในระยะยาว หน่วยงานรัฐยังคงให้น้ำหนักกับการยกกรรมสิทธิ์ของสิ่งที่ก่อสร้าง อุปกรณ์สนามเด็กเล่นที่ติดตั้งขึ้นใหม่ ให้กับทางกรุงเทพมหานครก่อน ภาครัฐจึงจะสามารถสนับสนุนการบำรุงสถานที่ต่อได้ อีกทั้งยังคงมีความไม่แน่นอนในการใช้พื้นที่ดังกล่าวได้ในระยะยาวเนื่องจากหน่วยงานในฐานะเจ้าของที่ดินจะยังสามารถเปลี่ยนไปใช้ประโยชน์อื่นได้หากมีความจำเป็นในอนาคต

ในการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะสีเขียวยังต้องการการหาข้อตกลงด้านกลไกในการทำงานร่วมกันที่เหมาะสมต่อไป โดยต้องพิจารณาทั้งในการมีองค์กรหรือกลุ่มคนในการบริหารจัดการ เช่น คณะกรรมการบริหาร แต่จะสามารถมีตัวแทนจากภาคส่วนใดได้บ้าง นอกจากภาครัฐ ประชาชนและปราชญ์ ภาควิชาชีพหรือวิชาการจะสามารถสนับสนุนในด้านนี้ได้หรือไม่ คณะกรรมการควรเป็นเพียงในระดับของพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งหรือจะมีการดูแลในระดับย่าน มีอำนาจหน้าที่ในการทำงานอย่างไรบ้างที่ครอบคลุมหลายมิตินอกเหนือจากเพียงการดูแลด้านกายภาพและในปัจจุบันยังขาดงบประมาณสนับสนุนการดูแลรักษาที่ชัดเจน หรือการคิดต่อยอดถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะหมุนเวียนมาจัดในพื้นที่เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการดูแลรักษาอย่างสม่ำเสมอ เช่น ในกรณีที่บริษัทแสนสิริสนับสนุนการจัดกิจกรรมหมุนเวียนในลานกีฬาแสงทิพย์เป็นบางครั้ง ซึ่งในส่วนของกิจกรรมเหล่านี้มีโอกาสที่จะการสร้างความสำเร็จเชื่อมโยงกับภาคส่วนต่างๆ มาสนับสนุนได้ นอกจากนี้ แนวคิดการจัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนาและดูแลรักษา

พื้นที่สาธารณะสีเขียวในระยะยาวที่พบเห็นในกรณีศึกษาจากต่างประเทศนั้นจะสามารถเกิดขึ้น
ในบริบทไทยได้อย่างไร ยังเป็นสิ่งที่ต้องศึกษาและหารือร่วมกันถึงความเป็นไปได้ต่อไป

อ้างอิง

- กรุงเทพมหานคร., สำนักสิ่งแวดล้อม. (2021). ฐานข้อมูลและระบบติดตามประเมินผลการเพิ่มพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานคร. Retrieved from <http://203.155.220.118/green-parks-admin/>
- กรมการปกครอง. (2564). จำนวนประชากรแยกอายุ. เข้าถึงได้จาก https://stat.bora.dopa.go.th/new_stat/webPage/statByAge.php
- ชาติชาย ณ เชียงใหม่. (2533). การมีส่วนร่วมของประชาชนและการสนับสนุนการพัฒนาขององค์กรประชาชน. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนาบริหารศาสตร์.
- นิรมล เสรีสกุล และอดิศักดิ์ กันทะเมืองลี. (2563). กรุงเทพฯ เขียวได้ แต่อยากเขียวแค่ไหน. เข้าถึงได้จาก <https://theurbanis.com/public-realm/10/03/2020/92>
- นฤมล วงศ์สุวรรณ. (2545). การสำรวจความต้องการพื้นที่ปิกนิกของประชาชนที่มาใช้บริการสวนสาธารณะขนาดกลางและขนาดเล็กในเขตกรุงเทพมหานคร. Retrieved from <http://www.lib.kps.ku.ac.th/SpecialProject/Horticulture/2545/Bs/NarumolWs/>
- บริษัท อีเอสอาร์ไอ (ประเทศไทย) จำกัด. (2019). Thailand Subdistrict Boundaries 2019. เข้าถึงได้จาก <https://www.arcgis.com/home/item.html?id=052c7f9c692743efb8c5bd6074dfe70>
- พีรียา บุญชัยพฤกษ์. (2564). งานวิจัยพฤติกรรมการเดินทางสู่โจทย์การพัฒนาทางเท้า. เข้าถึงได้จาก <https://www.cea.or.th/th/single-research/walk-behavior-research-for-streetscape-development>
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2527). นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบันของประเทศไทย ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. (2557). การจัดทำมาตรฐานพื้นที่สีเขียวในเมืองและชนิดพรรณไม้ที่เหมาะสมกับพื้นที่สีเขียว ภายใต้โครงการพัฒนาเมืองและชุมชนเพื่อมุ่งสู่สังคมคาร์บอนต่ำ ปีงบประมาณ 2557.
- มูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. (2560). แนวทางการจัดการพื้นที่สีเขียวสำหรับชุมชนเมืองในประเทศไทย เอกสารภายใต้โครงการ “การพัฒนาที่ยั่งยืนของเมืองและชุมชนภายใต้คณะทำงานอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมเมืองที่ยั่งยืน (AWGESG).”
- ยุพาพร รูปงาม. (2545). “การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงบประมาณในการปฏิรูประบบราชการ.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการพัฒนาสังคม, คณะพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2526). หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: ไทยอนุเคราะห์ไทย.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคนิ. (2531) การพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- คิวพงศ์ ทองเจือ, ณวรา นราราชภู, & จิรวัฒน์ สุวรรณพฤษ. (2016). แนวทางการออกแบบสวนสาธารณะระดับเมือง กรณีศึกษา สวนเฉลิมพระเกียรติ ร.9 เทศบาลนครภูเก็ต Design guidelines for City Public Park A Case Study ChaloePrakiarti Rama 9 Park , Phuket Municipality.
- ศูนย์ออกแบบและพัฒนาเมือง. (2563). การสำรวจพฤติกรรมการเดินทางของประชาชนโดยใช้แบบสอบถาม. เข้าถึงได้จาก <http://www.uddc.net/th/node/288>
- สุปรียา หวังพัชรพล (2018). Capacity Building for Social Architects and Participatory Design in Thai Context. NAJUA: Architecture, Design and Built Environment, 33, G3-G18. Retrieved from <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/NAJUA-Arch/article/view/145487>
- สำนักการวางผังและพัฒนาเมือง กรุงเทพมหานคร. (2564). ผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร. เข้าถึงได้จาก <http://www.bangkok.go.th/cpud/page/sub/18991/ผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร>
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2564). แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔. เข้าถึงได้จาก <https://www.onep.go.th/ebook/spd/environment-plan-2560-2564.pdf>
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2564). ระบบฐานข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมและพื้นที่สีเขียว. เข้าถึงได้จาก <http://thaigreenurban.onep.go.th/index.aspx>
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2564). รายงานข้อมูลพื้นที่สีเขียวเชิงปริมาณ. เข้าถึงได้จาก <http://thaigreenurban.onep.go.th/frmTassaban.aspx>
- สำนักงานสวนสาธารณะ สำนักสิ่งแวดล้อม. (2558). ฐานข้อมูลและระบบติดตามประเมินผลการเพิ่มพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานคร v.2. Retrieved from <http://203.155.220.118/green-parks-admin/>
- สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร. (2564). ArcGIS Services Directory. เข้าถึงได้จาก <http://3d-cpd.bangkok.go.th/ArcGIS/rest/services/DOL/LupDoIWms/MapServer/1>
- สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร. (2564). แสดงจำนวนพื้นที่สวนสาธารณะปัจจุบันของกรุงเทพมหานคร 7 ประเภท. เข้าถึงได้จาก http://203.155.220.118/green-parks-admin/reports/report8.php?park_year=2564
- สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร. (2564). แสดงจำนวนพื้นที่สีเขียว 9 ประเภท (กรุงเทพมหานคร). เข้าถึงได้จาก http://203.155.220.118/green-parks-admin/reports/report17.php?park_year=2564
- สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร. (2564). ฐานข้อมูลและระบบติดตามประเมินผลการเพิ่มพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานคร. เข้าถึงได้จาก <http://203.155.220.118/green-parks-admin/>
- สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร. (2564). นิยามพื้นที่สีเขียว 7 ประเภท. เข้าถึงได้จาก <http://203.155.220.118/userfiles/files/park%20type.pdf>

- สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร. (2564). รายงานสวนสาธารณะรองของกรุงเทพมหานคร. เข้าถึงได้จาก <http://203.155.220.118/green-parks-admin/reports/report2s.php>
- สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร. (2564). รายงานสวนสาธารณะหลักของกรุงเทพมหานคร. เข้าถึงได้จาก <http://203.155.220.118/green-parks-admin/reports/report2.php>
- สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร. (2564). นิยามพื้นที่สีเขียวเพื่อสภาพแวดล้อมของเมืองที่ดีต่อพื้นที่ กรุงเทพมหานครตามแผนแม่บทพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2546. เข้าถึงได้จาก http://203.155.220.118/userfiles/files/Meaning_Green%20area.pdf
- สำนักสิ่งแวดล้อม และ สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล (กรุงเทพมหานคร). (2021). แสดงจำนวนพื้นที่สวนสาธารณะปัจจุบันของกรุงเทพมหานคร 7 ประเภท. Retrieved from http://203.155.220.118/green-parks-admin/reports/report8.php?park_year=2564
- สิทธิพล กุสุมอรัญญา. (2564). แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาในพื้นที่เขตกรุงเทพฯชั้นในและเขตกรุงเทพฯชั้นกลางให้เป็นเมืองกระชับ. เข้าถึงได้จาก <http://cmc.bangkok.go.th/bmaitev/web/uploads/14.pdf>
- สฤณี ธัญกิจจานุกิจ (2547). "การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนในเขตเทศบาลตึก." วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานโยบายและการวางแผน บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยทักษิณ
- อดิณ ระพีพัฒน์. (2525). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
- องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย. (2563). คัดผังเมืองใหม่ กทม.ประกาศใช้ปี 63. เข้าถึงได้จาก <https://news.thaipbs.or.th/content/276076>
- American Society of Planning Officials. (1967). Vest Pocket Parks. In SPO planning advisory service.
- Andrew Shea. (2012). Designing for Social Change: Strategies for Community-based Graphic Design (Design Briefs). New York: Princeton Architectural Press.
- Arnstein, Sherry R. "A Ladder of Citizen Participation," Journal of the American Planning Association, Vol. 35, No. 4, July 1969, pp. 216-224. Retrieved from <https://lithgow-schmidt.dk/sherry-arnstein/ladder-of-citizen-participation.html>. (Accessed on 02 Jan 2021).
- Auckland Council. (2016). Open Space Provision Policy 2016. Retrieved from <https://www.aucklandcouncil.govt.nz/plans-projects-policies-reports-bylaws/our-policies/Documents/open-space-provision-policy.pdf>
- Austin, G. (2014). Green Infrastructure for Landscape Planning. In Green Infrastructure for Landscape Planning. <https://doi.org/10.4324/9781315856780>

- Better streets San Francisco, Ted, A., The, B. Y., Francisco, S. A. N., Of, B., Erv, S. U. P., & On, I. (2010). San Francisc Streets Olicies and Guidelines for the Pedestrian Realm.
- City of Melbourne. (2021). Citizen Forester Program. Retrieved from <https://participate.melbourne.vic.gov.au/citizenforester>
- City of Melbourne. (2021). Green Our Rooftop project. Retrieved from <https://www.melbourne.vic.gov.au/community/greening-the-city/green-infrastructure/pages/green-our-rooftop-project.aspx>
- City of Melbourne. (2021). Mapping our roofs. Retrieved from <https://www.melbourne.vic.gov.au/building-and-development/sustainable-building/Pages/rooftop-project.aspx>
- City of Melbourne. (2021). Melbourne's Urban Forest. Retrieved from <http://melbourneurbanforestvisual.com.au>
- City of Melbourne. (2012). Urban Forest Strategy: Making a great city greener 2012-2032. City of Melbourne, 68. Retrieved from https://www.melbourne.vic.gov.au/Sustainability/UrbanForest/Documents/Urban_Forest_Strategy.pdf
- City of New York. (2021). New York City's Privately Owned Public Spaces. . Retrieved from <https://www1.nyc.gov/site/planning/plans/pops/pops-plaza-standards.page>
- Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1980). Participations place in rural development: Seeking claritythrough specificity. New York: World Developments.
- Danish architecture center. (2012). Copenhagen - Pocket parks, a drop of urban green - Hrvatsko društvo krajobraznih arhitekata. Retrieved February 21, 2020, from <http://hdka.hr/2012/10/copenhagen-pocket-parks-a-drop-of-urban-green/>
- Data-Driven EnviroLab. (2021). Urban Environment & Social Inclusion Index: Urban Tree Cover. Retrieved from <https://datadrivenlab.org/urban/issue-profiles/urban-tree-cover/>
- Diaz-Sarachaga, J. M., Jato-Espino, D., & Castro-Fresno, D. (2018). Evaluation of LEED for neighbourhood development and envision rating frameworks for their implementation in poorer countries. Sustainability (Switzerland), 10(2). <https://doi.org/10.3390/su10020492>

- Dwyer, J.F., McPherson, E.G., Schroeder, H.W., Rowntree, R.A. . (1992). Assessing the benefits and costs of the urban forest. *Journal of Arboriculture*. 18(5): 227-234. Retrieved from https://www.fs.fed.us/psw/publications/mcpherson/psw_1992_mcpherson002.pdf
- Economist Intelligence Unit . (2011). Asian Green City Index. . Retrieved from http://sg.siemens.com/city_of_the_future/_docs/Asian-Green-City-Index.pdf
- Government of Singapore. (2021). Population and Population Structure. Retrieved from <https://www.tablebuilder.singstat.gov.sg/publicfacing/createDataTable.action?refId=14912>
- Halen Armstrong and Zvezdana Stoimirovic. (2011). *Participate: Designing with User-Generated*. New York: Princeton Architectural Press.
- Hamdi, N. & Goethert, R. (1997) *Action planning for cities: a guide to community practice*. Chichester: Wiley.
- Holter & Schwartz – Barcott. (1993, February). “Action research: what is it? How has it been used and how can it be used in nursing?” *JAN Leading Global Nursing Research* Volume.18 (2): 298 - 304.
- i-Tree Canopy. (2021). Retrieved from <https://canopy.itreetools.org>
- Leahy, I. (2017). Why We No Longer Recommend a 40 Percent Urban Tree Canopy Goal. Retrieved from <https://www.americanforests.org/blog/no-longer-recommend-40-percent-urban-tree-canopy-goal/>
- Leff, M. (2016). *The Sustainable Urban Forest: A Step-by-Step Approach*. Retrieved from https://www.itreetools.org/documents/175/Sustainable_Urban_Forest_Guide_14Nov2016.pdf
- Lydon M. and Garcia A. (2015). *Tactical Urbanism: Short-Term Action, Long-Term Change*. Washington, Island Press.
- Mendelow, A. L. (1991) ‘Environmental Scanning: The Impact of the Stakeholder Concept’. *Proceedings From the Second International Conference on Information Systems* 407-418. Cambridge, MA.
- Ministry of the Environment and Water Resources, & Ministry of National Development. (2015). *Sustainable Singapore Blueprint 2015 - Our Home Our Environment Our Future Sustainable Singapore*. Retrieved from www.sustainable singapore.gov.sg
- National Parks Board. (2020). ONEMILLIONTREES MOVEMENT. Retrieved from <https://www.nparks.gov.sg/treessg/one-million-trees-movement>

- National Recreation and Park Association. (2012). Creating Mini-Parks for Increased Physical Activity. In Bulletin. Retrieved from http://www.nrpa.org/uploadedFiles/nrpaorg/Grants_and_Partners/Recreation_and_Health/Resources/Issue_Briefs/Pocket-Parks.pdf
- Placemaking Economics Group. (2019). Identifying and valuing the economic benefits of 20-minute neighbourhoods. Higher density mixed use and walkability dimensions. Retrieved from https://www.planning.vic.gov.au/__data/assets/pdf_file/0018/450135/Economic-benefits-of-20
- Seattle Parks and Recreation. (2017). 2017 Parks and Open Space Plan. Seattle Parks and Recreation. Retrieved from <http://www.seattle.gov/parks/about-us/policies-and-plans/2017-parks-and-open-space-plan>
- Siemens. (2011). Asian Green City Index. Retrieved from <http://www.thecrystal.org/assets/download/Asian-Green-City-Index.pdf>
- SINGAPORE DEPARTMENT OF STATISTICS. (2020). Population and Population Structure. Retrieved from <https://www.tablebuilder.singstat.gov.sg/publicfacing/createDataTable.action?refId=14912>
- State Government of Victoria . (2021). 20-minute neighbourhoods. Retrieved from <https://www.planning.vic.gov.au/policy-and-strategy/planning-for-melbourne/plan-melbourne/20-minute-neighbourhoods>
- Stroman, G. (2014). Opportunity Mapping San Francisco's Parklets & Plazas. Retrieved from https://groundplaysf.org/wp-content/uploads/GS_Opportunity-Mapping-Report_Stroman_Report_2014.pdf
- Sustainable Singapore . (2021). Blueprint 2015. . Retrieved from <https://www.clc.gov.sg/docs/default-source/urban-solutions/urb-sol-iss-7-pdfs/illustration-sustainable-singapore-blueprint.pdf>
- The Cultural Landscape Foundation. (2020). Public Park. Retrieved March 3, 2020, from https://tclf.org/category/landscapes/public-park?__cf_chl_jschl_tk__=b38b8c9393b4f5a120902f2b024c301efd0b81de-1583218341-0-AYNJDSvCnYfTqZSjFclXgm4r0-RO9y1_AAuQ0q1Bi6RdHALbay3gtEJ7R6vADYpBLergP0Vck5RLR3_zXduzMGa4xfjs65sUwD1Bt1LeD_xCwJWmVaxLS7

- The Trust for Public Land. (2016). Parks on the clock: why we believe in the 10-minute walk. Retrieved from The Trust for Public Land website: <https://www.tpl.org/blog/why-the-10-minute-walk>
- The Trust for Public Land. The ParkScore® . (2021). index: Methodology and FAQ. Retrieved from <https://www.tpl.org/parkscore/about>
- UN-Habitat. (2016). MEASUREMENT OF CITY PROSPERITY Methodology and Metadata. In City Prosperity Index Methodology and Metadata DATA.
- UN-Habitat, Mitchell, D., & Staeheli, L. A. (2018). Public Space. International Encyclopedia of Human Geography, 511–516. <https://doi.org/10.1016/B978-008044910-4.00990-1>
- UNESCO. (2017). Inclusion Through Access to Public Space. Retrieved from <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/urban-development/migrants-inclusion-in-cities/good-practices/inclusion-through-access-to-public-space/>
- US EPA. (2017). What is Open Space/Green Space? Retrieved from <https://www3.epa.gov/region1/eco/uep/openspace.html>
- Victoria State Government. (2017). Plan Melbourne 2017 - 2050. 18. Retrieved from http://www.planmelbourne.vic.gov.au/__data/assets/pdf_file/0009/377127/Plan_Melbourne_2017-2050_Summary.pdf
- U.S. Green Building Council. (2018). LEED v4 for NEIGHBORHOOD DEVELOPMENT. Retrieved from https://build.usgbc.org/l/413862/2019-01-17/nf5p2m/413862/152994/LEED_v4_ND.pdf
- World Health Organization . (2012). Health Indicators of sustainable cities in the Context of the Rio+20 UN Conference on Sustainable Development. Initial findings from a WHO Expert Consultation: 17-18 May 2012. Retrieved from <https://www.who.int/docs/default-source/environment->
- World Health Organization. (2017). Towards More Physical Activity in Cities Transforming public spaces to promote physical activity — a key contributor to achieving the Sustainable Development Goals in Europe. BMC Public Health. Retrieved from http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0018/353043/2017_WHO_Report_FINAL_WEB.pdf